

AY 76

.V 97

1925

VPERED

1925

02

РАМ

ВІСНИК

7.29

КАЛЕНДАР

НА РІК 1925

СОЮЗА УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

ЗНАРЗ

СОЮЗ

**УКРАЇНСЬКИХ
РОБІТНИЧИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ
В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ**

об'єднує місцеві організації українського робітництва в Америці в одно центральне тіло для спільної і систематичної праці в культурно-освітніх і допомогових справах.

МІСЦЕВІ КОМІТЕТИ СОЮЗА У. Р. О.

є представниками Союзу на місцях. Вони складаються з місцевих стоваришень і ведуть, в порозумінню з Центральною Організацією, намічену програмою тої-ж роботи в місцевих українських робітничих громадах.

ОРГАНІЗУЙТЕ

Ваші Товариства, Брацтва, Кружки, Клуби, та всі українські робітничі стоваришення у своїй місцевості і околиці в Місцевий Комітет Союзу У. Р. О.

СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ

і спільною працею досягнете значні здобутки для свого духового і культурного життя та для справи допомоги Рідному Краєви. Бо тільки шляхом організованості і єдності здобуває робітнича кляса належні їй життєві права. За інформаціями в справі заснування місцевого Комітету Союзу У. Р. О. пишіть на адресу:

**ALLIANCE OF UKRAINIAN
WORKERS ORGANIZATIONS**

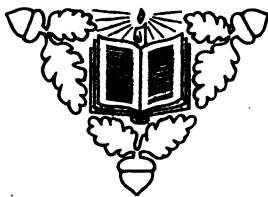
17 East 3rd Street,

New York City.

Уперед
ВПЕРЕД

КАЛЕНДАР
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЦТВА
НА РІК

1 9 2 5

РІК ВИДАННЯ I.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 1924.

*Заходом і накладом Союзу Українських Робітничих
Організацій в Злучених Державах.*

AY 76

. V 97

1925

INDIANA UNIVERSITY LIBRARY

З ДРУКАРНІ "РОБІТНИКА"

15 East 3rd Street,

New York, N. Y.

Микола Гарновський.

ВПЕРЕД!

*Вперед! — Це велике чаруюче слово,
Що кличе і кличе вперед;
Воно завтавлятиме рвати окови;
Воно через море терпіння і крові
Таки доведе нас —
До щастя, до волі й любови...
І горді фортеці — Вперед! — забере...
Велике це слово — Вперед!*

*Вперед! Спільні сили — вперед!
До злуки, до злуки, громадо!
Вперед! Хай дрожать вороги!
Вперед! Хай луна канонада! —
Вперед!*

*Туди, де неволя, насильство і гнет!
Туди, де терпіння і зрада! —
Вперед, — на рішучий бій!
До бою, до бою, громадо!
До злуки, робітничі руки! —
Вперед!*

*Вперед! До освіти, брати!
Вперед! До живої роботи!
Нам тільки вперед без упину іти...
А ти нам, надіє, — світи!...
Вперед! До живої роботи!
І поки ще лихо, терпіння і гнет, —
Хай громом гуде наше слово —
Вперед!*

ПОКАЗЧИК ДНІВ НА 1925 РІК

	Січень	Лютий	Март
Неділя	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29
Понеділок	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30
Вівторок	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31
Середа	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25
Четвер	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26
Пятниця	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27
Субота	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28
	Квітень	Май	Червень
Неділя	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Понеділок	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Вівторок	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Середа	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
Четвер	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
Пятниця	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
Субота	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
	Липень	Серпень	Вересень
Неділя	5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27
Понеділок	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Вівторок	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Середа	1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Четвер	2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
Пятниця	3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25
Субота	4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
	Жовтень	Листопад	Грудень
Неділя	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
Понеділок	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
Вівторок	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Середа	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
Четвер	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
Пятниця	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
Субота	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26

ЧАС І КАЛЕНДАР

ПОДІЛ ЧАСУ.

Поділ часу ґрунтується на змінах, спричинених правильним рухом небесних тіл, а безпосередно оборотом землі, місяця і сонця. Але через те, що ні один з тих оборотів не відбувається в круглому числі днів, тому в різні часи і в різних народів повставали різні системи для поділу і обрахування часу. Пересічний соняшний день виносить на ділі 1 день, 3 хвилини і 56.555 секунди. Він є означенням часу між двома черговими переходами сонця через якийсь полуденник і той час ми звемо звичайно добою (день і ніч).

Час, в якому земля робить повний оборот довкруги сонця, зветься зоряним роком і числить 365 днів, 6 годин, 9 хвилин і 9.6 секунди. Це є незмінне. Та є ще тропічний рік, тобто час, який минає від одного весняного рівноденства до другого. Цей рік має 365 днів, 5 годин, 48 хвилин і 46 секунд.

В Юліянському Календарі, який завів Юлій Цезар в 46 р. перед Хр., прийнято за підставу рік в $365\frac{1}{4}$ днів. На кожні чотири роки три були звичайними і виносили по 365 днів, а четвертий рік був переступним і в ньому рахувалось 366 днів. Однак цей рік є за довгий о 11 хвилин і 14 секунд і на протязі 400 років з того призбирається три дні.

Юліянський Календар був в загальному ужитку в Європі до 1582 р. і в тім році папа Григорій XIII завів Григоріянський Календар. Пересічний рік означено в тім Календарі на 365 днів, 5 годин, 49 хвилин і 12 секунд. Він також ще трохи довший від тропічного року, але різниця така мала, що виносить тільки один день на 3.000 років.

Різниця між Юліянським і Григоріянським Календарем виносить тепер 13 днів, тобто остільки днів лишився Юліянський Календар позаду в рахубі часу через те, що його рік є за довгий о 11 хвилин і 14 секунд.

Григоріянський Календар заведено в Радянських Республіках в 1918 р., в Румунії в 1919 а в Греції і в грецькій церкві в 1923.

Щоб оминати трудностей з так званим місцевим часом, в Рад. Республіках заведено декретом з 8. лютого 1919 загаль-

ний або міжнародній час і неперервний рахунок годин від 0 до 24. Міжнародній час ґрунтується на рахубі годин від полуденника, що переходить через англійське місто Грінвіч, а неперервний рахунок годин іде від півночі до півночі. Приміром, 17-та година після того рахунку означає 5-ту годину пополудни, а 5-та година означає 5-ту годину рано.

В Америці заведено основний час (Standard time) в 1883 р. і заведено чотири часові полоси, а саме Східний, Центральний, Гірський і Тихо-океанський основний час. В р. 1918 додано ще одну полосу для Аляски.

ПЛАНЕТИ І СОНЯШНА СИСТЕМА.

(Назви планет і їх віддалення від сонця в американських милях.)

Меркурій — 35,960.500; Венера — 67,195.600; Земля — 92,897.400; Марс — 141,546.600; Юпітер — 483,327.000; Сатурн — 886,134.000; Уран — 1.782,792.000; Нептун — 2.793,487.000.

ХРОНОЛЬОГІЧНІ ЕРИ.

Рік 1925 відповідає рокови 7433—34 Византійської ери; 5685—86 Жидівської ери (жидівський новий рік зачинається у вересні); 2678 від заснування міста Риму; 2701 Олімпіад (старо-грецька ера); 2585 Японської ери, а чотирнадцятому рокови періоду званого Таіш; 1343—44 Магометанської ери (рік 1344 зачинається з заходом сонця, 1-го серпня). 150-ий рік незалежності Злуч. Держав Америки зачинається 4-го липня, 1925 р.

ФРАНЦУЗЬКА РЕВОЛЮЦІЙНА ЕРА.

У вересні, 1793, знесено конституційним зібранням християнську еру у Франції у всіх публичних установах і рішено що нова французька ера має зачинатися від 22. вересня 1792, а кожний слідуєчий рік мав зачинатися в опівніч того дня, в який припадати-ме дійсне осіннє рівноденство. Рік поділено на дванацять місяців по 30 днів в кождім. У звичайних роках було по пять зайвих днів, від 17 до 21 нашого вересня, а на прикінці кожного четвертого року був ще шестий зайвий день. Ця рахуба увійшла в життя 22. листопада 1793 і тривала до 31 грудня 1805. Тоді її занехано і привернено назад григоріанський календар.

ЗАТЬМІННЯ.

В 1925. р. будуть три затьміння сонця і два затьміння місяця.

Затьміння сонця.

1. Повне затьміння сонця буде 24. січня. Видиме в північній Америці, найкраще в околицях північних стейтів Злуч. Держав. Таке затьміння трапляється в тих сторонах не більше як раз на 200 років.

2. Повне затьміння сонця, дня 21. липня від 1. год. 22 мін. пополудни до 4. год. 13 мін. пополудни. Видиме в південній часті Атлантийського океану і в Південній Америці.

3. Частинне затьміння сонця дня 20. серпня від 1. год. 27 мін. рано до 4. год. 6 мін. рано. Видиме тільки в північних підбігунових краях.

Затьміння місяця.

1. Повне затьміння місяця буде 9. лютого; початок його о 7 год. 27 мін. рано, а кінець о 10 год. 6 мін. рано. Видиме в Америці, а по часті й в Європі.

2. Повне затьміння місяця дня 4. серпня від год. 12.44 до год. 4.23 пополудни. Видиме в Північній Америці, на Тихому Океані і в південно-східних Індіях.

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЕНДАР НА 1925 РІК.

Астрономічний рік 1925 зачинається з днем 21. березня о 2. год. 21 мін. рано, коли сонце переступає рівник вселенної, значить, вступає в знак звіздозбору "Барана". Горожанський практичний рік зачинається з днем 1. січня о півночі.

Весна настає дня 21. березня, тобто в тім самім часі, що астрономічний рік.

Літо приходить 22. червня о 10. год. рано. Тоді сонце входить в знак "Рака".

Осінь починається дня 23. вересня о півночі, як сонце входить в знак "Ваги".

Зима настає дня 22. грудня о 7. год. вечером. Сонце входить тоді в знак "Козорога".

ЗДОГАДОЧНИЙ ХАРАКТЕР РОКУ.

Пануючою планетою в 1925. р. є **Марс**.

Роки Марса є взагалі більше сухі, чим мокрі. Весна загально суха і студена з приморозками і вітром.

Літо марсових років буває горяче, його ночі дуже теплі. Осінь також більш суха, чим мокра, а в жовтні будуть приморозки в уміркованій полосі. Листопад буде по більшій часті теплий. Зима суха і дуже змінна.

I. СІЧЕНЬ — JANUARY

1	Ч	Новий Рік (н. с.) 1925. Юстин, Спартак, Анзелъм, Сильвія, Мая.
2	Т	Ігнатій, Макарій, Сильвестер, Магдалина, Дорина, Гертруда.
3	С	Данило, Адам, Фелікс, Женева, Муза, Фльора, Дагмара.
4	Н	Яків, Марко, Лука, Олімп, Климент, Анастазія, Еміліяна, Маргарета.
5	П	Григорій, Семеон, Аполінар, Феон, Анна, Еміля, Ірида, Рената.
6	В	Каспар, Мельхіор, Альбіон, Радомир, Ева, Беата, Таіс, Гармонія.
7	Р	Різдво. Юлій, Люцій, Апольо, Світляна, Альдона, Кремона, Фрея.
8	Ч	Богородиці. Омелян, Антін, Теофіль, Геляда, Августина, Юдит.
9	Т	Стефана. Вулькан, Марціян, Лена, Кольхіда, Люїза, Цітера.
10	С	Іван, Макарій, Агатон, Кляра, Клію, Кльотильда, Евеліна.
11	Н	Альойзій, Ернест, Вячеслав, Борей, Гонорія, Генрієта, Амалія, Іква.
12	П	Сава, Мартин, Аркадій, Радомир, Татяна, Анізія, Зотика, Гонората.
13	В	Іринарх, Каміль, Меланія, Сея, Беата, Аркадія, Вероніка.
14	Р	Новий Рік (стар. ст.) Василій, Григорій, Іван, Ніна, Рада, Альба.
15	Ч	Сильвестер, Павло, Марко, Мойсей, Мімоза, Аркадія, Беата.
16	Т	Малахій, Максим, Леоніль, Нора, Ундіна, Розета.
17	С	Антін, Альфред, Бернард, Ришард, Елеонора, Ева, Розина.
18	Н	Атанас, Кирило, Клявдій, Ліберата, Бригіта, Матильда, Тамара.
19	П	Богоявлення, Макарій, Арсеній, Прометей, Марта, Наяда, Вікторія.
20	В	Іван, Евфимій, Евсевій, Фабіян, Ізабеля, Церера, Лівія, Веста.
21	Р	Юрій, Омелян, Евген, Неофіт, Агнеса, Дія, Констанція.
22	Ч	День 9 січня, 1905. Полієвкт, Вінкентій, Новомир, Марселеза.
23	Т	Григорій, Парис, Люцій, Марія, Домета, Іза, Ірида, Ідея.
24	С	Теодозій, Тимотей, Гарасим, Ярослав, Альпа, Сильвія, Згода.
25	Н	Павло, Ксавер, Тиціян, Леопольд, Сильфіда, Жанна, Валькіра.
26	П	Ереміл, Стратон, Полікарп, Вацлав, Сальомея, Павліна, Кляра.
27	В	Іван, Сней, Аріон, Іліяда, Євридика, Федра.
28	Р	Кароль, Павло, Єфрем, Палядій, Агата, Мінерва, Персефона, Ліза.
29	Ч	Петро, Франц, Ігнат, Роман, Німфа, Астартта, Анжеліка, Флоренс.
30	Т	Антоній, Мартин, Гіполіт, Аврелій, Деметра, Гертруда, Ірис.
31	С	Атаназій, Кир, Петро, Віктор, Рея, Доріс, Кароліна.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

СІЧЕНЬ. — 1, 1863: знесення невольництва в Злуч. Державах. 2, 1919: створено радянську владу в Латвії. 3, 1918: створено рад. владу на Білорусі. 5, 1918: заведено новий правопис в Росії. 6, 1919: зачалось повстання Спартаківців в Берліні. 9, 1614: засновано місто Нью Йорк. 11, 1888: помер поет О. Ф. Федькович. 15, 1919: убито Лібкнехта і Розу Люксембург. 17, 1654: Переяславська Рада. 18, 1918: в Парижі зачалась мирового конференція. 21 1793: страчено французького короля Людвика XVI. 22, 1919: проголошено злуку Гал. України з Наддніпрянською. 24, 1919: проголошено незалежність Ірландії. 25, 1905: початок великого страйку в Києві, Минську, Ризі і Ревалі. 28, 1918 загальний страйк за миром в Німеччині. 29, 1737: урод. американський вольнодумець Тома Пейн. 30, 1918: повстання проти Центр Ради в Києві.

ВІЧНИЙ РЕВОЛЮЦІОНЕР.

*Вічний революціонер —
Дух що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю,
Він живе, він ще не вмер!*

*Ні попівській тортури,
Ні тюремні царські мури,
Ані війська муштровані,
Ні гармати лаштовані,
Ні шпionське ремесло
В гріб його ще не звело.*

*Він не смер, він ще живе!
Хоч од тисяч літ родився,
Та аж вчора розповився
І о власній силі йде,*

*І простуєсь, і міцніє,
І спішить туди, де дніє;
Словом сильним, мов трубою,
Міліони зве з собою.
Міліони радо йдуть,
Бо це голос духа чуть.*

*Голос духа чути скрізь:
По курних хатах мужицьких,
По варстатах ремісницьких,
По місцях неволі й сліз.*

*І де тільки він роздасться, —
Гинуть сльози й сум нещастя,
Сила родиться й завзяття,
Не ридать, а здобувати,
Хоч синам, як не собі,
Кращу долю в боротьбі.*

I. Франко.

II. ЛЮТИЙ — FEBRUARY

1	Н	Макарій, Ігнатій, Трифон, Люцілля, Новеля, Леда.
2	П	Евтимій, Кандид, Милослав, Люкреція, Францішка, Дорида, Берта.
3	В	Максим, Симеон, Азар, Роман, Геракль, Емма, Грація, Клявдія.
4	Р	Тимотей, Атаназій, Андрій, Ізидор, Кирило, Леонтина, Атянта.
5	Ч	Теодозій, Людомир, Агафія, Агата, Розета, Фригія.
6	Т	Юлій, Теофіль, Тарквіній, Христина, Руд, Дорис, Альдона.
7	С	Григорій, Ромуальд, Лука, Амур, Кльотильда, Муза, Тея, Даная.
8	Н	Іван, Ксенофонт, Захарій, Новомир, Діана, Десна.
9	П	Іван, Никифор, Панкрат, Тезей, Регіна, Апольонія, Лікія.
10	В	Єфрем, Порфір, Герман, Аркадій, Медея, Дорота, Ксенія.
11	Р	Ігнатій, Роман, Дезидер, Дмитро, Люція, Мариця, Ліна.
12	Ч	Уродини Линкольна. — Трох Святителів. — Евлялія, Лада.
13	Т	Кир, Симеон, Евлогій, Катерина, Леля, Ляриса, Формоза.
14	С	Трифон, Валентин, Кирило, Михаїл, Рената, Дора, Лавра.
15	Н	Стрідення. — Єремія, Зара, Фригія, Дідона, Іванна.
16	П	Симеон, Павло, Порфір, Евзей, Левкадія, Саффо, Клію.
17	В	Ізидор, Константин, Теодор, Роман, Психея, Розета, Юлія.
18	Р	Лев, Флявіан, Агій, Аврелій, Ізида, Астарта, Константина.
19	Ч	Юліян, Вукол, Конрад, Архип, Іза, Фортуната, Геновефа.
20	Т	Евстахій, Партеній, Корнило, Кремона, Мальвина, Ангеліка.
21	С	Теодор, Тимотей, Григорій, Асканія, Фрея, Сильвія, Аврора.
22	Н	Уродини Вашингтона. — Вальтер, Маргарета, Жакерія, Зоряна.
23	П	Порфір, Полікрат, Антонін, Олександр, Марта, Мінерва, Агнеса.
24	В	Еразм, Борей, Вітолд, Ірида, Фьоренс, Ігва, Ірина, Альвіна.
25	Р	Мелетій, Матвій, Тарас, Фелікс, Агата, Воля, Гертруда.
26	Ч	Анастасій, Мартенін, Фабій, Рона, Еліда, Люкреція, Надія.
27	Т	Авксентій, Віктор, Олександр, Прокіп, Тереса, Лея, Фльора.
28	С	Онисим, Николай, Нестор, Василій, Ева, Олена, Оксана.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ЛЮТИЙ. — 2, 1920: Рад. Республіки підписали мирвий договір з Есто. нією. 3, 1919: перший з'їзд білоруських рад. 4, 1792: другий поділ Польщі, прилучення до Росії Волині і Поділля. 5, 1918: відділено церкву від держави в Рад. Республіках. 6, 1478: уродився Тома Мор, автор "Утопії". 7, 1920: в Іркутську розстріляно Колчака. 9, 1918: Україна підписала мир з Німцями в Берестю Литовським. 12, 1809: уродилися Линколн і Дарвін. 13, 1887: Леніна заслано на Сибір. 14, 1835: умер П. Куліш. 15, 1564: урод. Галілео Галілеї. 17, 1856: умер німецький поет Гайне. 18, 1677: умер філософ Спіноца. 20, 1694: урод. Вольтер. 22, 1840: урод. Август Бебель. 22, 1732: урод. Джордж Вашингтон. 23, 1848: повстання в Парижі. 25, 1815: умер Фолтон, винахідник пароплава. 25, 1921: Грузія проголошена незалежною Рад. Соц. Республікою. 25, 1923: Франція зачала окупацію Рурської області. 26, 1802: уродився французький письменник Віктор Гіго. 26, 1840: А. Бебель, перший соціал-демократичний посол, вибраний до північно-німецького парламенту. 27, 1915: лондонська конференція соціалістів антантських держав. 27, 1848: проголошення другої французької республіки. 27, 1807: уродився американський поет Лонгфелло. 28, 1890: берлінська міжнародна конференція для охорони робітників. 28, 1683: уродився фізик Реомір. 27, 1664: польські пани розстріляли козацького полковника Богуна.

МАРСЕЛІЗА.

Над залитою кров'ю землю
Ніч похмура туманна стоїть,
А в тумані під сірою млою
Бій всесвітній, кривавий кипить.

Бій працюючих, бідних, убогих,
Бій даючих, творящих, живих,
З оборонцями світу старого,
З царством ситих, нікчемних, гнилих.

Гей, пролетарство, щільніше в ряди!
Кров'ю за кров всім тиранам!
Тільки смертю платімо за рани,
Тільки смертю ми знищим катів!

**

Бій жорстокий... Пощади немає...
Люто б'ється за волю весь світ!
Кров гарячая землю вливає,
Але серце царям не болить!

Що катам до народньої крові,
Що їм сльози удов і сиріт,
Що їм голод, нещастя, хвороби?
Дайте грошей їм, працю, свій піт!

Гей, пролетарство, щільніше в ряди! — і т. д.

**

Але ж зійде над сірим туманом
Пролетарськеє сонце ясне,
Запалають вертепи тиранів,
Царство визиску й горя мине.

І з'єднаються творчі убоги
У велику робочу сім'ю;
На руїнах неволі старої
Праця викує долю свою!

Гей, пролетарство, щільніше в ряди! — і т. д.

III. БЕРЕЗЕНЬ (МАРТ) — MARCH

1	Н	Теодор, Альбін, Нестор, Антоній, Зоя, Амалия, Дія, Констанція.
2	П	Лев, Арсеній, Євгеній, Агатон, Евдокія, Воля, Етна, Атика.
3	В	Архип, Теодот, Зенон, Пилип, Корнелія, Аріядна, Іллірія.
4	Р	Герасим, Павло, Яків, Вячеслав, Ева, Геляда, Німфа, Рахиль.
5	Ч	Тимотей, Марк, Давид, Константин, Лилея, Лятона, Ірида.
6	Т	Тома, Теодор, Аркадій, Августин, Лікія, Фльора, Колета.
7	С	Полікарп, Василь, Єфрем, Павло, Аталія, Юдит, Сабіна, Зоря.
<hr/>		
8	Н	Міжнародний день робітниць. — Беата, Веста, Антоніна, Рената.
9	П	Іван, Микола, Клявдій, Смарагд, Тамара, Кляра, Агнесса.
10	В	Тарас, Константин, Денис, Віктор, Ніка, Галя, Даная, Елеонора.
11	Р	Софрон, Еней, Максим, Аркадій, Альба, Соня, Евридика, Маб.
12	Ч	Повалення царату. Прокіп, Григорій, Арій, Евеліна, Вікторія.
13	Т	Власій, Сава, Никифор, Модест, Христина, Лідія, Персефона.
14	С	Захар, Петро, Бенедикт, Помпей, Евдоїя, Нора, Люїза, Лівія.
<hr/>		
15	Н	Теодот, Льонгин, Агапій, Олександр, Есфир, Астарта, Флоренс.
16	П	Зенон, Герберт, Сава, Трофим, Дора, Бригіта, Жанетта.
17	В	Герасим, Никодим, Алексій, Макар, Магдаліна, Сафо, Гертруда.
18	Р	День Парижської Комуні. Конон, Едвард, Нона.
19	Ч	Йосиф, Клявдій, Гілярій, Дарія, Берта, Атлянта, Кароліна.
20	Т	Єфрем, Павло, Микита, Сергій, Евфимія, Теодосія, Клявдія.
21	С	Теофілякт, Бенедикт, Кирило, Тома, Ляриса, Розета, Наяда.
<hr/>		
22	Н	Северин, Октавій, Ольгард, Сильф, Катерина, Адеона, Драва.
23	П	Кіндрат, Віктор, Никон, Дунай, Анна, Пелагія, Церера, Фригія.
24	В	Гавриїл, Софрон, Степан, Захарій, Алькіона, Ньюкта, Лідія.
25	Р	Теофан, Йосафат, Іриней, Перзей, Меланія, Фронда, Івга.
26	Ч	Никифор, Емануїл, Іриней, Каміль, Ляриса, Тея, Матильда.
27	Т	Іван, Алексій, Ярополк, Терентій, Уршуля, Акація, Леонтина.
28	С	Агапій, Сикст, Віталій, Атляс, Еда, Ольга, Ляконія.
<hr/>		
29	Н	Савин, Юліян, Кирило, Вячеслав, Регіна, Бельона, Вероніка.
30	П	Зосин, Квірин, Юрій, Альберт, Люція, Матильда, Катерина.
31	В	Кирило, Іпатій, Йосиф, Рудольф, Медея, Флявія, Грація.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

БЕРЕЗЕНЬ. — 3, 1861: знесення кріпацтва на Україні. 5, 1919: основано III. Інтернаціонал. 9, 1814: уродився Тарас Шевченко. 9, 1917: революція в Петербурзі. 10, 1861: помер Тарас Шевченко. 21, 1917: арештовано царя Миколу II і його жену. 22, 1832: помер німецький поет Гете. 22, 1919: на Мадярищині влада переходить в руки пролетаріату. 27, 1920: ліквідація денікінщини на Україні — Денікін утік до Англії. 29, 1808: заборона торгівлі невольниками в англійських колоніях. 31, 1727: помер Ньютон, що відкрив закон гравітації (притягання землі). 31, 1905: масакра демонструючих робітників царською поліцією в Саратові. 21, 1908: помер Володимир Антонович, укр. історик і археолог. 24, 1918: заснування башкірсько-татарської радянської республіки. 24, 1613: вступлення на престол першого царя з династії Романових, Михайла. 26, 1868: уродився російський письменник Максим Горький (А. М. Пешков). 27, 1845: уродився Конрад Рентген. 28, 1826: уродився В. Лібкнехт.

ЧЕРВОНИЙ ПРАПОР.

Слізьми залито світ безкрай,
Життя для нас — кривава путь;
До бою-ж, браття, без вагання —
Чинім катам нещадний суд,
Чинім катам нещадний суд!

Ширше линь, скрізь лунай, вільний спів!
Наш прапор тьмарить їхні трони,
Несе він
Помсти грім,
Люду гнів,
Силе свободи засів,
А коліром ясний червоний:
На ньому кров робітників,
На ньому кров робітників,
Кати не знають і спочину, —
Кують кайдани знов і знов,
Та вовче зло на віки згине:
Добром просякне людська кров!
Добром просякне людська кров!

Ширше линь, скрізь лунай — і т. д.
Насильства лад щоб зруйнувати,
Всесвітнім правити добром, —
Берімоє спільно працювати
І споживати все гуртом,
І споживати все гуртом!

Ширше линь, скрізь лунай — і т. д.
Вперед, брати, мов хвилі в морі,
Плече в плече, душа одна!
Хто спинить повідь на просторі,
Як греблю враз прорве вода,
Як греблю враз прорве вода!

Ширше линь, скрізь лунай — і т. д.
Тиранам смерть! В бою поляжем,
А знищим їх отрутний гніт,
Ми путь нову землі покажем,
І Праця опанує світ,
І Праця опанує світ!

Ширше линь, скрізь лунай — і т. д.

Переклав Є. Касяненко.

IV. КВІТЕНЬ — APRIL

1	P	Макарій, Руслан, Тезей, Нептун, Марія, Теодора, Лена, Талія.
2	Ч	Іван, Сергій, Франц, Роберт, Теодозія, Фортуна, Амалия, Йозефіна.
3	T	Яків, Тома, Ришард, Плятон, Афродита, Світляна, Лямія, Сильвія.
4	C	Василій, Ізидор, Йосиф, Анзельм, Лада, Роза, Онега, Августина.
5	H	Нікон, Вінкентій, Адам, Симеон, Ірина, Агата, Кольхіда.
6	П	Захарій, Келестин, Методій, Діоген, Моніка, Венера, Формоза.
7	B	Благовіщення. — Лаврентій, Тезей, Акилина, Феміда, Галія,
8	P	Гавриїл, Діонізій, Ірідіон, Алтай, Леда, Фрея, Сара, Муза.
9	Ч	Вадим, Товій, Гезіод, Альфей, Марія, Агара, Ідея, Алькмена.
10	T	Іляріон, Терентій, Максим, Олександр, Шарльота, Нерейда,
11	C	Марк, Лев, Люкрецій, Омелян, Рея, Мая, Мельпомена, Дорис.
12	H	Великдень (н. с.). — Атанасій, Іно, Аглая, Амброзія, Геновефа.
13	П	Іпатій, Юстин, Артемон, Ахиль, Іда, Цитера, Рут, Мальвіна.
14	B	Валеріян, Мартин, Евстахій, Амврозій, Марія, Кремона, Авентина.
15	P	Тит, Аристарх, Пріям, Вальтер, Олена, Яніна, Анастазія, Есфир.
16	Ч	Микита, Лямберт, Гомер, Елин, Агафія, Ірина, Галина, Юлія.
17	T	Йосиф, Плятон, Симеон, Зосим, Лена, Еліза, Сильвія, Лідія.
18	C	Теодул, Авксентій, Зенон, Северин, Аврора, Сильфіда, Марселеза.
19	H	Великдень (с. с.). Іригорій, Никифор, Ева, Дагмара, Грація, Фея.
20	П	Данило, Анастазій, Григорій, Віктор, Агнеса, Емілія, Аркадія.
21	B	Ірідіон, Келестин, Сократ, Анзельм, Немея, Маргарита, Сильвія.
22	P	Евстахій, Сотер, Кай, Всеволод, Гера, Гортензія, Саломея.
23	Ч	Терентій, Адальберт, Анатоль, Мідас, Олександра, Жакерія.
24	T	Антип, Юрій, Сава, Евсеній, Єлисавета, Егіна, Евтерпа.
25	C	Марко, Василій, Сильвестер, Марс, Етонія, Мегара, Гертруда.
26	H	Артемон, Клит, Стефан, Ромуль, Гляфіра, Лідія, Наталія.
27	П	Мартин, Анастазій, Тертуліян, Краснослав, Ізабеля, Люкреція.
28	B	Трофим, Віталій, Зенон, Кирило, Валеріян, Емма, Сена.
29	P	Петро, Діодор, Актеон, Теодора, Колумба, Тереса, Гая.
30	Ч	Симеон, Донат, Маріян, Яків, Іза, Троя, Ундіна, Ельвіна.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

КВІТЕНЬ. — 2, 1922: конференція трох Інтернаціоналів в Берліні. 7, 1772: уродився соціаліст-утопіст Фуріє. 11, 1825: уродився Ф. Лясаль. 16, 1917: Ленін вернув зі Швайцарії в Росію. 17, 1918: вбито ген. Корнілова над Доном. 19, 1882: помер Чарлз Дарвін. 19, 1885: помер укр. історик Костомарів. 23, 1921: отворено в Москві університет для пролетаріату Сходу. 22, 1870: уродився В. І. Ленін (Улянов). 23, 1564: уродився англійський письменник Шекспір — помер 23, 1616. 25, 1910: помер драматичний письменник і артист Марко Кропивницький. 27, 1904: помер драм. письменник і артист Михайло Старицький. 27, 1791: уродився винахідник телеграфа Морз. 28, 1920: Азербейджан проголошений рад. республікою. 29, 1918: розігнання Центральної Ради у Києві; Скоропадський гетьманом. 29, 1920: заведено радян.ську владу в Баку. 30, 1848: здавлено революцію в Надренщині. 30, 1872: заворення в Харкові. 30, 1899: вийшло перше число "Рабочого Дела", органу "Союза русских с.-д."

ШАЛІЙТЕ.

*Шалійте, шалійте, скажені кати!
Годуйте шпionів, будуйте тюрми!
До бою сто тисяч робітників стане,
Пірвем, пірвем, пірвем ті кайдани!*

*Робітники духа! Робітникам всім
Ми руки подаймо, на бій їх ведім!
Бо спільна усіх нас злучила недоля:
І кнут, і труд і піт, і неволя!*

*Від краю до краю не громи гудуть,
Робітників полки сполучені йдуть,
І поклик рокоче: Вставайте, народи!
Прийшла пора, пора — день свободи!*

*Підвалини світа валяться старі,
Поблідли нероби, дрожать упирі,
Бо зоря свободи вже сходить яскрава!
Для всіх, для всіх, для всіх — рівні права!*

*Хай поклик наш грізно, як грім загремить,
Дніпро, Дунай, Вислу нехай облетить!
Як сонце свободи з-за хмари прогляне —
Біда, біда, біда вам, тирани!*

*За волю народу, за його права
Не страшні кайдани, солодка тюрма:
Бо вільного духу не скути в кайдани...
Біда, біда, біда вам, тирани!*

V. ТРАВЕНЬ (МАЙ) — MAY

1	Т	День Інтернаціонала. Май, Дантон, Мая, Любов, Марселеза.
2	С	Іван, Пафнутій, Борис, Жигмонт, Ева, Зоя, Ельвіна, Діана.
3	Н	Теодор, Тимотей, Святослав, Петро, Олена, Гармонія, Беата.
4	П	Январій, Дезидерій, Фльоріан, Сильван, Пелагія, Моніка,
5	В	Климент, Теодор, Пій, Горацій, Розета, Даная, Лея.
6	Р	Юрій, Йов, Діоніз, Анджельо, Кляра, Йоля, Каліпсо.
7	Ч	Сава, Станислав, Ампер, Марат, Доміцеля, Іда, Фронда.
8	Т	Марко, Арсен, Михайло, Данай, Евеліна, Ірида, Саломея, Міріам.
9	С	Василій, Григорій, Ісая, Адольф, Роза, Емма, Людмила.
10	Н	Симеон, Ізидор, Кипріян, Альфій, Таіса, Клерона, Тамара, Грація.
11	П	Язон, Адольф, Фавій, Амедей, Ізабеля, Берта, Аталія.
12	Р	Папкратій, Епіфаній, Герман, Норей, Аделяйда, Вірджінія, Ніна.
13	Р	Яков, Серватій, Отто, Мур, Кароліна, Медея, Діана, Аннона.
14	Ч	Єремій, Боніфатій, Ізидор, Максим, Юста, Аталія, Новеля, Кама.
15	Т	Борис, Гліб, Пахом, Дмитро, Цицилія, Іза, Рената, Доріда.
16	С	Теодозій, Іван, Єфрем, Гермес, Регіна, Альпа, Сабіна, Деметра.
17	Н	Пасхалій, Андронік, Степан, Парис, Юнія, Вероніка, Евфрозина.
18	П	Петро, Андрій, Давид, Ерик, Юлія, Клявдія, Валькірія, Зоря.
19	В	Йов, Келестин, Корнило, Сергій, Катерина, Фльора, Мінерва.
20	Р	Бернгард, Фердинанд, Алексій, Алькей, Матильда, Гортензія.
21	Ч	Константин, Михайло, Касія, Донат, Олена, Дія, Афіна.
22	Т	Новомир, Ікар, Критерій, Губерт, Ундіна, Аврора, Алькіона.
23	С	Симеон, Дезидерій, Леонтій, Кресн, Емілія, Евтерпа, Океанія.
24	Н	Мокій, Фавст, Едвард, Аркадія, Іванна, Лена, Ізіда.
25	П	Епіфаній, Урбан, Квентин, Регінальд, Церера, Індія, Світляна.
26	В	Григорій, Филип, Макарій, Давид, Аліція, Лелія, Надія.
27	Р	Ізидор, Іван, Ніль, Еоль, Теодора, Магдалина, Ідея.
28	Ч	Вознесення (с. с.). — Ігнатій, Евальд, Ева, Лятона, Антігона.
29	Т	Теодор, Модест, Максим, Арнольд, Газель, Лікія, Леонтіна.
30	С	Пам'ятний (Декорейшен) День. Плятон, Сильвія, Ляріса, Геляда.
31	Н	Теодот, Ерм, Еден, Спартак, Мельпомена, Селіна, Воля, Харитина.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ТРАВЕНЬ. — 1, 1890: святковано перший раз Першого Мая, згідно з постановою конгресу Інтернаціонала в Парижі 1889 (36-та річниця). 5, 1818: уродився Карл Маркс. 6, 1910: помер поет і письменник Борис Грінченко. 9, 1805: помер німецький поет Шілер. 14, 1848: знесення панщини в Галичині. 17, 1789: початок Великої Французької Революції. 18, 1821: страйк 30 тис. нафтових і металевих робітників в Схід. Галичині. 22, 1871: упадок парижської Комуни; "Кривавий Тиждень" (22-28), на протязі якого вимордувано біля 30 тис. Комунарів. 24, 1543: помер астроном Копернік. 29, 1916: помер Іван Франко. 30, 1918: повстання чехо-словацьких леґіонів над Волгою проти радянської влади. 30, 1920: польська армія, відступаючи, спалила м. Борисів. 31, 1819: уродився Волт Гвітмен, американський поет.

МІЖНАРОДНИЙ ГИМН.

(Інтернаціонал.)

Повстаньте, гнані і голодні,
Робітники усіх країв!
Як у вулкановій безодні
В серцях у нас клеочє гнів.
Ми всіх катів зітрем на порох...
Повстань-же, військо злидарів!
Все, що забрав наш жстий ворог
Щоб повернути — час наспів...

Чуєш? — сурми заграли...
Час расплати настав.
В Інтернаціоналі
Здобудем людських прав!

Не ждїть рятунку ні від кого —
Ні від богів, ні від царів!
Позбудеться ярма тяжкого
Сама сім'я пролетарів.
Пусті слова про “право бідних”, —
Держава дбає не про нас,
Нас мали за рабів негідних...
Доволі кривди і образ!

Чуєш? — сурми заграли — і т. д.

Лиш ми, робітники, ми — діти
Святої армії труда,
Землею будем володіти
А паразитів — жде біда.
Тоді-ж як грім під час негоди
Впаде на голови катів, —
Нам сонце правди і свободи
Засяє тисяччю огнів.

Чуєш? — сурми заграли — і т. д.

Переклав М. Вороний.

VI. ЧЕРВЕНЬ — JUNE

1	П	Яков, Патрикій, Юстин, Валеріян, Харига, Лада, Мімоза, Даная.
2	В	Талалаей, Еразм, Никифор, Емерик, Альдона, Уршуля, Дорис.
3	Р	Константин, Павло, Лукіян, Клявдій, Олена, Кльотильда, Етна.
4	Ч	Василиск, Квірин, Митрофан, Франціск, Регіна, Бригіта, Мая.
5	Т	Леонід, Апольо, Ігор, Арій, Тереса, Беотія, Іляда, Йона.
6	С	Мелетій, Норберт, Висаріон, Бертран, Сузанна, Гога, Мегара.
7	Н	Зелені Свята, (с. с.). — Калерія, Марія, Сабіна, Етолія.
8	П	Карп, Єфрем, Зосим, Медард, Гертруда, Асканія, Геновефа.
9	В	Терапонт, Кирило, Вікентій, Рафаїл, Марта, Аглая, Амброзія.
10	Р	Никита, Нестор, Тимотей, Пелей, Маргарета, Німфа, Нора.
11	Ч	Варнава, Вартоломей, Тифон, Ерик, Люїза, Егіна, Сара, Мальвіна.
12	Т	Онуфрій, Ісаак, Арсеній, Фридрих, Анна, Антоніна, Лія, Таїс.
13	С	Ерма, Гарольд, Аврелій, Лукіян, Акиліна, Астарта, Альбіна.
14	Н	Юстин, Василій, Єлисей, Мстислав, Фригія, Кльотильда, Зоря.
15	П	Никифор, Модест, Лазар, Теодор, Ілярія, Лена, Едда.
16	В	Лука, Тихон, Мерлін, Евтропій, Юстина, Венера, Елеонора, Талія.
17	Р	Митрофан, Адольф, Мануїл, Ізмаїл, Крея, Рут, Феміда, Пирра.
18	Ч	Маркіян, Доротей, Леонтій, Іпатій, Кремона, Тамара, Мельвіна.
19	Т	Виссаріон, Ернест, Август, Гервазій, Протазій, Михаїліна, Селена.
20	С	Теодот, Сильверій, Методій, Гліб, Агара, Авентина, Нева.
21	Н	Єфрем, Альойзій, Терентій, Фабій, Лівія, Альба, Фортуна.
22	П	Євсей, Зенон, Флявій, Марат, Олена, Лівія, Геспера.
23	В	Тимотей, Антін, Артемії, Авель, Евридика, Іванна, Ревека.
24	Р	Вартоломей, Варнава, Лонгин, Ерос, Дагмара, Йозефіна, Гесперія.
25	Ч	Онуфрій, Проспер, Фритіоф, Прометей, Амалія, Сильфіда.
26	Т	Адам, Тихон, Овід, Трифілій, Пелагія, Сафо, Рея.
27	С	Єлисей, Віталій, Позейдон, Флявія, Сильвія, Вікторія, Юнона.
28	Н	Амос, Єронім, Лев, Іринеї, Німфа, Людвіка, Агнесса.
29	П	Тихон, Агенор, Актеон, Сиф, Агата, Шарльота, Рут.
30	В	Мануїл, Ізмаїл, Матвій, Яків, Емілія, Люція, Аннабель, Франціска.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ЧЕРВЕНЬ. — 3, 1814: уродився Бакунін (помер 30. червня, 1876). 12, 1920: Червона Армія заняла Київ; польська армія знищила всі мости на Дніпрі в Києві; початок відвороту тої армії на Україні. 11, 1876: царським указом заборонено друкувати українські книжки. 17, 1895: помер Мих. Драгоманів. 20, 1791: утеча і арештування французького короля Людвіка XVI. 21, 1852: помер педагог Фребель. 25, 1800: у Франції заведено метричну систему. 25, 1867: вийшов перший том "Капіталу" Маркса. 27, 1921: страйк зецерів у Львові. 28, 1919: підписано Версальський договір. 29, 1848: масakra французького пролетаріату в Парижі — згнуло звиш 3,000 взятих в полон робітників. 30, 1918: декрет про націоналізацію великого промислу і торгвлі в Росії. 28, 1768: Залізник і Гонга здобули Умань. 28, 1381: селянський бунт в Англії. 28, 1914: убито в Сараєві наслідника австрійського престоло Франца Фердинанда і його жену. 29, 1916: Раджер Кейзмент, провідник ірландської революції, засуджений на смерть. 30, 1916: заведено прогібіцію в Росії. 30, 1876: помер в Берліні Бакунін, відомий революціонер і журналіст.

МИ РОБІТНИКИ.

Ми робітники,
Числом великі
Ми ненавидим панське ярмо.
Йшли діди на муки,
Підуть і правнуки, ми
За волю життя своє дамо.

Не тішся, враже!
Сотка поляже,
Тисячі натомість стануть до борби!
За гірку зневагу
Склали ми присягу:
Вести борбу — неволені раби.

Наша присяга:
Помста, відвага,
Воля Народу, скривджених добро —
Ними ся клянемо,
Пож' живі будемо,
Ломить, валить кайдани і ярмо!

Пірвем кайдани,
Які тирани
Кріпше і кріпше сковують що-дня,
Бо ми робітники,
Числом великі,
Ножів і куль не боїмось й огня!

VII. ЛИПЕНЬ — JULY

1	Р	Леонтій, Іпатій, Теобальд, Косма, Дамян, Розета, Генрієта, Сафо.
2	Ч	Зосим, Фотій, Пелей, Геральд, Талія, Діяна, Іза, Грація.
3	Т	Методій, Гелюдор, Филип, Анатоль, Каміля, Берта, Мая, Лада.
4	С	Амер. День Независимости. Клементина, Атлянта, Марта.
5	Н	День Конституції СРСР. — Евзєбій, Сергій, Анна, Дорида.
6	П	Інокентій, Фелікс, Авакум, Валентин, Домініка, Ніна, Олександра
7	В	Різдво Івана Хр. — Адольф, Клавдій, Евдокія, Пульхерія, Альдона.
8	Р	Прокоп, Мідас, Гіяцинт, Гермес, Моніка, Німфа, Беатриса.
9	Ч	Давид, Іван, Кирило, Панкратій, Анатолія, Сея, Етна, Фільомеля.
10	Т	Самсон, Леонтій, Даниїл, Готфрид, Амалія, Бельона, Юнона.
11	С	Кир, Іван, Нестор, Октавій, Пелягія, Ольга, Іванна, Даная.
12	Н	Петра і Павла. — Генрих, Маріян, Розина, Олена, Лада, Немея.
13	П	Гавриїл, Степан, Серапіон, Спартак, Маргарета, Рея, Лятона.
14	В	Степан, Юст, Бонавентура, Юстина, Франціска, Аркадія, Іда.
15	Р	Володимир, Едвард, Генрих, Парис, Парія, Рут, Авентина.
16	Ч	Якинт, Анатоль, Августин, Юлія, Еліза, Антоніна, Фільомена.
17	Т	Андрій, Алексій, Лазар, Лев, Берта, Марцеліна, Тереса.
18	С	Кирило, Методій, Симеон, Фльоріян, Сильфіда, Есфир, Чарміон.
19	Н	Атаназій, Вінкентій, Роман, Леонард, Ізабеля, Руслана, Агафія.
20	П	Тома, Чеслав, Ілія, Омелян, Іва, Іно, Етолія, Надія.
21	В	Прокопій, Симеон, Аврелій, Миній, Троя, Евелина, Сильвія.
22	Р	Панкратій, Адоніс, Юлій, Боргій, Марія, Лідія, Амалія.
23	Ч	Антоній, Аполінарій, Трофим, Зефір, Регіна, Лікерія, Гера.
24	Т	Роман, Давид, Полікарп, Аркадій, Ольга, Евфимія, Христина.
25	С	Яков, Ілярій, Тиверій, Вячеслав, Анна, Уршуля, Олімпія.
26	Н	Гавриїл, Ераст, Крас, Параскевія, Мальвина, Анна.
27	П	Онисим, Акил, Атляс, Тезей, Наталія, Леонтина, Елеонора.
28	В	Володимир, Інокентій, Віктор, Ампер, Фрея, Аталія, Ева, Юдит.
29	Р	Антиноген, Серафим, Калиник, Марта, Альпа, Жакерія, Льора.
30	Ч	Авдон, Сенна, Рудольф, Флявій, Сабіна, Марина, Феміда.
31	Т	Якинт, Еміліян, Ігнатій, Ярополк, Юліта, Світляна, Алькіона.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ЛИПЕНЬ. — 2, 1876: утеча князя Крапоткіна з тюрми в Петербурзі. 3, 1921: в Москві зачався перший конгрес Червоного Профсоюза. 4, 1776: проголошення незалежності Злуч. Держав. 6, 1923: прийняття конституції Союзу Рад. Соц. Республік. 10, 1917: зачався загальний страйк на Україні. 14, 1789: здобуття Бастилії в Парижі. 14, 1889: основано II. Інтернаціонал. 17, 1902: зачались полеві страйки у Схід. Галичині. 19, 1870: початок французько-німецької війни. 28, 1914: Австрія виповіла війну Сербії (початок Світової війни). 29, 1920: перша міжнародна конференція комуністок. 29, 1918: розстріляно царя Миколу II. з родиною в Катеринбурзі. 31, 1914: вбито Жана Жореса, провідника французьких соціалістів. 31, 1849: помер мадярський поет Шандро Петефі. 29, 1900: убито короля Італії, Гумберта. 31, 1917: розбиття царської армії в Галичині. 31, 1920: заснування комуністичної партії в Англії. 31, 1920 засновано революційний комітет в Польщі. 28, 1672: Дорощенко побив Поляків коло Четвертенівки над Богом.

НЕ ПОРА!

Не пора, не пора, не пора
Грубих трутнів на плечах носить!
Довершилась робітників кривда стара, —
Нам пора вже на себе робить!

Не пора, не пора, не пора
За недолудків лить свою кров
І любити ката, що народ обдира —
В соц'ялізмі лиш наша любов!

Не пора, не пора, не пора
Між собою плекати роздор!
Хай пропаде незгоди проклята мара —
Під червоний єднаймоє прапор!

Бо пора ця великая є:
У завзятій важкій боротьбі
Ми поляжем, щоб волю й свободне життя
Лишить дітям та внукам своїм!

VIII. СЕРПЕНЬ — AUGUST

1	С	Петро, Антонін, Леонтій, Ришард, Мокрина, Альдона, Клію.
2	Н	Ілія, Никодим, Густав, Ксаверій, Деметра, Таїс, Лія, Воля.
3	П	Симеон, Руслан, Діонізій, Лідія, Клію, Кароліна, Кремона.
4	В	Максиміліян, Антонін, Лямберт, Магдалина, Евдокія, Астартя.
5	Р	Трофим, Теофіль, Фавій, Понтій, Марія, Ніна, Тамара, Вікторія.
6	Ч	Борис, Гліб, Абеляр, Горацій, Еоля, Маргарита, Ельвіна.
7	Т	Каєтан, Дометій, Пімен, Донат, Анна, Ірида, Фавстина, Наяда.
8	С	Кипріян, Ермолай, Мирон, Крез, Параскевія, Людвіка, Фригія.
9	Н	Роман, Панталеймон, Алексій, Аврора, Гертруда, Констанція.
10	П	Проход, Лаврентій, Болеслав, Данай, Гая, Фльора, Асканія.
11	В	Серафин, Калінік, Клявдій, Март, Зузанна, Дія, Кляра, Беатриса.
12	Р	Сила, Андронік, Олександр, Альберт, Кляра, Міріам, Психея.
13	Ч	Евдоким, Гіполіт, Евгений, Тихон, Нора, Люїза, Веста.
14	Т	Евзєбій, Міхей, Тарквіній, Ганімед, Саломея, Артеміда, Фея.
15	С	Степан, Карл, Отмар, Рахиль, Йозефіна, Антигона, Пальміра.
16	Н	Ісаакій, Рох, Якінт, Ернест, Ева, Роза, Людмила, Клерона.
17	П	Мирон, Филип, Павло, Губерт, Юліянна, Медея, Емілія, Амброзія.
18	В	Евсигній, Фавій, Лавр, Іляріон, Олена, Церера, Тез, Афродіта.
19	Р	Преображення. — Вашингтон, Квірін, Муза, Тамара, Грація.
20	Ч	Степан, Дометій, Бернард, Нептун, Пульхерія, Ева, Гортензія.
21	Т	Еміліян, Леонтій, Еней, Ікар, Іванна, Ніна, Лена.
22	С	Лаврентій, Филип, Станіслав, Евлялія, Альбіна, Агата, Фригія.
23	Н	Матей, Тимотей, Іриней, Ренат, Рона, Левкадія, Кльотильда.
24	П	Клявій, Вартоломей, Арсеній, Нерей, Тереса, Лярісса, Аделя.
25	В	Фотій, Людвік, Емерик, Птоломей, Рената, Констанція, Ундіна.
26	Р	Максим, Адріян, Агатон, Наталія, Роза, Гая, Лідя, Гортензія.
27	Ч	Теодозій, Сава, Ромуль, Рем, Пій, Люкреція, Німфа.
28	Т	Успення. — Янус, Ерін, Франціска, Світліана, Люція.
29	С	Діомед, Рафаїл, Кальвін, Сабіна, Аталія, Волта.
30	Н	Мирон, Фантин, Фелікс, Даниїл, Рожа, Ліма, Іда, Ізольтя.
31	П	Фльоріян, Кипріян, Раймунд, Евеліна, Брунгільда, Рут.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

СЕРПЕНЬ. — 1, 988: хрещення Руси. 1, 1914: Німеччина виповіла війну Росії. 2, 1919: упадок рад. влади на Мадярщині (її повалили румунські війська). 5, 1657: помер Богдан Хмельницький. 5, 1895: помер Енгельс. 5, 1919: ліквідація наступу Юденіча на Петроград. 10, 1907: померла укр. письменниця Марія Марковичка (Марко Вовчок). 11, 1572: "Вартоломейська ніч" (погром протестантів у Франції). 13, 1913: помер Август Бебель, нім. соціаліст. 17, 1772: прилучено Галичину до Австрії. 23, 1914: Япон виповів війну Німеччині. 27, 1589: Турки облягали Львів. 28, 1749: уродився нім. поет Гете. 30, 1918: замах на життя Леніна. 31, 1864: Лясаль убитий в поединку. 30—31, 1648: перемога Хмельницького під Півляцями.

ТУМАН ЯРОМ...

Туман яром котиться,
Краще жить нам хочеться!
Гей, гей, горе не біда,
Краще жить нам хочеться!

Годі краще заживем,
Як все панство проженем!
Гей, гей, горе не біда,
Як все панство проженем!

Годі нам катам служить,
Годі нам в кайданах жить!
Гей, гей, горе не біда,
Годі нам в кайданах жить!

Годі нам катам служить,
Ласки панської просить!
Гей, гей, горе не біда,
Ласки панської просить!

Ласки панські все одні —
Штик, кайдани, нагаї...
Гей, гей, горе не біда,
Штик, кайдани, нагаї!

Ходім з панством воювать,
Землю й волю добувать!
Гей, гей, горе не біда,
Землю й волю добувать!

Товариство, пора встать,
Лад Радянський будувать!
Гей, гей, горе не біда,
Лад Радянський будувать!

Туман яром котиться,
Вільно жить нам хочеться!
Гей, гей, горе не біда,
Вільно жить нам хочеться!

ІХ. ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

1	В	Андрій, Егідій, Симеон, Ергоген, Марта, Амалія, Беата, Фея.
2	Р	Самуїл, Юст, Орфей, Тезей, Іза, Емілія, Авентина, Фрея.
3	Ч	Тадей, Святослав, Теофіль, Петро, Василиса, Еліза, Домна.
4	Т	Агатон, Юліян, Мерлін, Ерик, Розалія, Талія, Діана, Сильфіда.
5	С	Іринея, Лаврентій, Захарій, Гліб, Елісавета, Лятона, Фльора.
6	Н	Евтихій, Архип, Макарій, Альфей, Ева, Кляра, Іридія, Леда.
7	П	День Праці. — Созонт, Лука, Боян, Регіна, Берта, Климентина.
8	В	Адріян, Еней, Алтай, Леопольд, Ізида, Бригітта, Нагалія.
9	Р	Пімен, Горгоній, Теофан, Харитон, Анна, Рожа, Клерона, Етна.
10	Ч	Николай, Мойсей, Климент, Алярих, Антонія, Медея, Пульхерія.
11	Т	Іван, Прот, Яков, Каспар, Даная, Ніна, Ідея, Конкордія.
12	С	Олександр, Гвідон, Пріям, Сильван, Аделіяда, Дорис, Ліберія.
13	Н	Товій, Корнилій, Валеріян, Психея, Аврора, Асканія, Етонія.
14	П	Симеон, Борей, Фелікс, Домінік, Амброзія, Антуанетта, Міріям.
15	В	Мамант, Нікодем, Порфїрій, Гарольд, Тереса, Нора, Троя, Люїза.
16	Р	Антим, Корнилій, Кипріян, Емілій, Евфемія, Мелетина, Людмила.
17	Ч	Мойсей, Лямберт, Арнольд, Бруно, Віра, Надія, Любов, Люція.
18	Т	Захарій, Матей, Тома, Амедей, Софія, Ірина, Бельона, Юнона.
19	С	Михайло, Януарій, Трофим, Зосим, Ірина, Мальвіна, Веста.
20	Н	Созонт, Евстахій, Маркс, Еллін, Каміля, Агнеса, Індія.
21	П	Різдво Бог. — Андрій, Евзобій, Даная, Тея, Августина, Каліпсо.
22	В	Йоаким, Маврикій, Йона, Петро, Анна, Олена, Ляконія, Тереса.
23	Р	Андрій, Аврелій, Сирій, Дунай, Мінодора, Текля, Тереса, Есфир.
24	Ч	Герард, Нікандр, Лікурґ, Мир, Лада, Гаєта, Нонна, Генрієта.
25	Т	Автоном, Сергій, Тезей, Емерик, Евфрозина, Альбіна, Аврелія.
26	С	Корнилій, Кипріян, Ефрем, Сильф, Грація, Тамара, Авліда, Дріяда.
27	Н	Воздвиження. — Ігнатій, Марко, Ева, Шарльота, Кіприда, Рея.
28	П	Порфїрій, Микита, Харитон, Вацлав, Агата, Акація, Жакерія.
29	В	Михайло, Орфей, Тезей, Кирик, Лідія, Кльотильда, Альба, Рона.
30	Р	Еронім, Григорій, Мерлін, Домінік, Агнесса, Аркадія, Матильда.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ВЕРЕСЕНЬ. — 1, 1819: помер Джеймс Ватт, винахідник парової машини. 3, 1866: перший конгрес І. Інтернаціоналу в Женеві. 3, 1883: помер рос. письменник Тургенев. 4, 1870: упадок монархії у Франції. 5, 1915: перша міжнародна соціал-демократична конференція в Ціммервальді. 10, 1919: підписано мировий договір між Антантою і Австрією в Сен Жермен. 11, 1917: арештовано ген. Корнілова. 12, 1912: цар розв'язав Думу. 14, 1917: тимчасове правительство проголосило Росію Республікою. 10, 1769: родився поет Іван Котляревський. 15, 1907: умер Ів. Тобилевич (Карпенко Карий). 16, 1848: урод. Тобилевич. 18, 1899: засновано укр. соц.-демократичну партію в Галичині. 26, 1915: умер Дж. Кейр Гарді, провідник англ. соціалістів. 28, 1864: засновано І. Інтернаціонал в Лондоні. 29, 1905: перший всеросійський політичний страйк. 29, 1902: умер Еміль Золя, французький письменник. 29, 1918: Болгарія заключила перемир'я з Антантою. 30, 1890: скасовано протисоціалістичні закони в Німеччині. 27, 1796: указом царя Павла І. заведено цензуру в Росії.

ЖАЛІБНИЙ МАРШ.

*Ви жертвою в бої нерівнім лягли
З любови до свого народу,
Ви все віддали, що за його змогли —
Життя своє, честь і свободу.*

*Не раз ви конали в в'язницях брудних.
Свій суд беззаконний над вами
Катюги-судді вирікали, і ви
На смерть волочили кайдани.*

*А деспот гуляє на учті гучній,
Неспокій вином заливає...
А грізні слова на двірцевій стіні
Огниста рука розставляє:*

— “Ударе ось час, і повстане народ
У силі могутній, свободі,
Роскине усе, що гнітило його
І скаже напасникам: — Годі!...”

*За вами борців свіжий полк уже йде
На смерть і погибель готовий!...
Прощайте-ж, братове, ви чесно пройшли
Велику дорогу любови...*

X. ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

1	Ч	Евменій, Роман, Сава, Ремігій, Марія, Сара, Ізида, Світляна.
2	Т	Трофим, Саватій, Сильвестер, Кипріян, Анна, Ляриса, Воля, Юстина.
3	С	Евстахій, Кандид, Альфей, Фабрицій, Аврелія, Лада, Селена.
4	Н	Кіндрат, Іпатій, Франц, Володимир, Вероніка, Таїс, Жакеліна, Ева.
5	П	Йона, Алексій, Филип, Ульрих, Флявія, Уршуля, Розетта, Аталія.
6	В	Іван, Бруно, Нестор, Аврелій, Евфрозина, Кліо, Грація, Юдит.
7	Р	Марко, Сергій, Юліан, Август, Юстина, Кароліна, Рут, Емма.
8	Ч	Вікентій, Вальтер, Марат, Абель, Пелягія, Таїса, Бригіта.
9	Т	Іван, Діонізій, Атаназій, Едгард, Альпа, Мабель, Лівія, Магдалина.
10	С	Калістрат, Франц, Адоніс, Вассіян, Сильвія, Вікторія, Фортуна.
11	Н	Харитон, Вячеслав, Плякид, Фабій, Фея, Ляміда, Вірґінія, Дора.
12	П	День Колумба. — Арій Серафим, Кльотильда, Ельвіна, Наяда.
13	В	Григорій, Едвард, Карп, Венямин, Лелія, Мідія, Сена, Флявія.
14	Р	Калікст, Назар, Цезар, Яфет, Параскевія, Людвіка, Сабіна.
15	Ч	Кипріян, Евфимій, Лукіян, Бруно, Ядвіга, Тереса, Сильвія, Іванна.
16	Т	Діонізій, Арнольд, Ромуль, Ідалія, Аспазія, Лідія, Гортензія.
17	С	Єротей, Леонтин, Лазар, Светоній, Вероніка, Лукія, Маргарета.
18	Н	Лука, Гомер, Юліан, Емілій, Харитина, Грація, Юдит, Ніна.
19	П	Тома, Петро, Альфред, Абеляр, Розина, Регіна, Тамара.
20	В	Сергій, Вах, Октавій, Гермес, Ірина, Вікторія, Афіна.
21	Р	Іляріон, Ліберій, Пріям, Пелягія, Уршуля, Рожа, Людміла.
22	Ч	Яков, Діонізій, Константин, Кордуля, Елісавета, Ізольда.
23	Т	Евлампій, Іван, Ніль, Еней, Дріяда, Фея, Іда, Жакерія.
24	С	Филип, Теофан, Рафаїл, Агатон, Олімпія, Катерина, Ліліт, Етна.
25	Н	Андронік, Іван, Маркіян, Христин, Дарія, Рут, Мальвіна, Гаєта.
26	П	Карп, Еварист, Адам, Тиверій, Камілля, Лада, Жакерія.
27	В	Нестор, Марко, Леопольд, Спартак, Параскевія, Савина, Клерона.
28	Р	Лукіян, Евтимій, Симеон, Юда, Рона, Агнесса, Брунгільда.
29	Ч	Льонгин, Наркиз, Клявдій, Болеслав, Анастасія, Анна, Емма, Кліо.
30	Т	Осія, Андрій, Маркіян, Зиновій, Зиновія, Анна, Марія.
31	С	Лука, Вольфганг, Перікль, Аркадій, Мавра, Люциля, Селена.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ЖОВТЕНЬ. — 1, 1807: перший пароплав Фултона. 2, 1892: умер Ернест Ренан. 4, 1910: революція і проголошення республіки в Португалії. 6, 1918: революція в Болгарії. 7, 1897: у Вильні засновано жидівську соц.-дем. організацію "Бунд". 12, 1492: Колумб відкрив Америку. 18, 1851: почалась будова "Народнього Дому" у Львові. 18, 1841: уродився Мих. Драгоманів. 18, 1778: урод. укр. письменник Квітка-Основ'яненко. 19, 1918: проголошено укр. державу на землях б. Австрії. 21, 1916: д-р Фр. Адлер убив австрійського канцлера Штірца. 22, 1596: Берестейська унія. 24, 1648: Вестфальський мир — кінець 30-літньої війни. 26, 1905: перше засідання ради робітничих депутатів в Петербурзі. 28, 1894: умер Ом. Огоновський. 29, 1914: Туреччина вивівила війну Росії. 30, 1905: перша конституція в Росії. 29, 1918: в Москві зачався перший Зїзд Союзу Комуністичної Молоді. 30, 1918: початок революції в Австрії. 31, 1918: організування робітничих рад в Будапешті. 31, 1842: помер російський поет Кольцов.

ШКОЛЯРСЬКИЙ МАРШ.

*Ми лани зелені кинули, —
Хай під снігом тихо сплять,
Загорнувшись в білі килими
Жде весни земля.*

*Підем зграєю веселою
Без протоптаних стежок,
Головок своїх не схилюмо
Перед чарами книжок.*

*Ми батьків своїх розбудимо,
Поведем в нові світи
І до світла разом будемо
Сміло й весело іти...*

*На лани свої ми прийдемо
З новим засівом думок,
І гуртом ми щастя знайдемо,
Без протоптаних стежок!*

А. Панів.

ХІ. ЛИСТОПАД — NOVEMBER

1	Н	Йоїл, Яков, Кесарій, Юліанна, Феміда, Олена, Антонія, Люкреція.
2	П	Іляріон, Губерт, Маркіян, Альбїон, Сара, Лада, Іванна, Анона.
3	В	Амер. День Виборів. Вячеслав, Вірґінія, Зара, Лякоція, Ельвіна.
4	Р	Кароль, Аверкій, Аріон, Дантон, Маргарета, Матильда, Тереса.
5	Ч	Яков, Захарій, Отто, Ричард, Елисавета, Лія, Генрієтта.
6	Т	Атаназій, Леонард, Герман, Северій, Арета, Клявдія, Леонтина,
7	С	День Пролетарської Революції. Дантон, Марат, Воля, Правда.
8	Н	Димитрія. — Северин, Борей, Іванна, Таїда, Аонїда, Киприда.
9	П	Нестор, Теодозій, Антоній, Едвард, Вероніка, Лярісса, Шарльота.
10	В	Андрій, Ераст, Константин, Рената, Фрея, Церера, Пасифая.
11	Р	Мартин, Віктор, Валентій, Ева, Стефанїда, Дорида, Кльотильда.
12	Ч	Зеновій, Мартин, Алкей, Атляс, Зенов'я, Марія, Уршула, Тея.
13	Т	Стахій, Амілій, Станислав, Марс, Евелїна, Беата, Розетта.
14	С	Косма, Дамян, Йосафат, Филип, Серафима, Клементина, Августа.
15	Н	Акіндин, Леопольд, Анзельм, Дїоген, Гертруда, Гая, Дїя.
16	П	Матей, Едмунд, Альберт, Парис, Аталія, Матильда, Сафо, Аврора.
17	В	Йоанікій, Никон, Лазар, Кальвін, Саломея, Лія, Евелїна, Алля.
18	Р	Галактїон, Оттон, Плятон, Роман, Гера, Акація, Біянка, Еліда.
19	Ч	Павло, Варлаам, Іліодор, Амалія, Аґата, Бельона, Церера.
20	Т	Єронім, Лазар, Фелікс, Едмунд, Елисавета, Анна, Констанція.
21	С	Михайла. — Альберт, Тезей, Марія, Сабїна, Фрїгія.
22	Н	Онисифор, Теоктист, Архип, Максим, Цецилія, Едда, Мінерва.
23	П	Ераст, Орест, Климентій, Герберт, Астарта, Фея, Альба.
24	В	Теодор, Іван, Ампер, Селім, Міна, Вікторія, Стефанїда.
25	Р	Іван, Йосафат, Лев, Меркур'їй, Катерина, Еліза, Ізїда.
26	Ч	Амер. День Подяки. — Вулькан, Талія, Дїяна, Іза, Лена.
27	Т	Филип, Валеріян, Роман, Всеволод, Грація, Сильфіда, Поема.
28	С	Гурій, Самон, Крискентій, Люїза, Аґлая, Формоза, Даґмара.
29	Н	Матей, Сатурнін, Товій, Аквільон, Ева, Аґар, Дїдона, Анабель.
30	П	Григорій, Андрій, Нарцис, Фрїдрих, Левкадія, Сильвія, Кляра.

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ЛИСТОПАД. — 3, 1648: Хмельницький залишив облогу Львова. 5, 1916: Вільгельм і Франц Йосиф проклямували польську державу. 7, 1917: початок Пролетарської Революції в Росії. 9, 1918: революція в Німеччині — абдикація Вільгельма II. 12, 1918: революція в Австрії — абдикація цесаря Карла. 17, 1920: ліквідація контр-революції Вранґля. 20, 1910: помер Лев Толстой. 20, 1917: Центральна Рада проголосила Українську Республіку. 21, 1916: умер Франц Йосиф. 25, 1795: кінець старої польської держави. 28, 1820: урод. Фр. Енгельс. 30, 1847: союзом комуністів припоручено Маркові і Енгельсові зладити комуністичний маніфест. 30, 1782: кінець Революційної війни в Америці. 29, 1830: початок польського повстання проти Росії. 28, 1905: страйк за виборчу реформою в Австрії. 26, 1632: уродився філософ Спіноза. 26, 1855: помер польський поет Адам Міцкевич. 26, 1911: помер П. Ляфарґ, французький соціалістичний письменник. 27, 1905: Севастополь в руках збунтованої російської флоти. 29, 1905: другий загальний страйк в Росії.

ЗАПОВІТ.

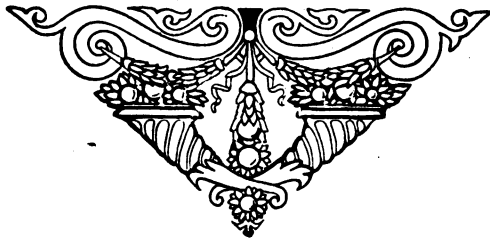
*Як умру, то поховайте
Мене на могилі.
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій:*

*Щоб лани широкополі
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!*

*Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте,
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!*

*І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вільній, новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим тихим словом!*

Т. Шевченко.

XII. ГРУДЕНЬ — DECEMBER

1	В	Плятон, Роман, Фридрих, Фльоріан, Елігія, Леда, Мая, Ліліт.
2	Р	Авдій, Варлаам, Сізиф, Норберт, Павліна, Грація, Ідея.
3	Ч	Григорій, Франц, Ксаверій, Адоніс, Лелія, Рожа, Андромеда.
4	Т	Введення. — Ярополк, Филиберт, Марія, Ірина, Варвара, Людмила
5	С	Филимон, Сава, Гурій, Леонард, Цецилія, Кароліна, Селена.
6	Н	Григорій, Амфілокій, Николай, Люціян, Саломея, Астарта.
7	П	Амврозій, Антоній, Адольф, Катерина, Емілія, Світляна.
8	В	Климент, Петро, Губерт, Рудольф, Анна, Іда, Еліза, Ева.
9	Р	Яков, Аліпій, Казимир, Перзей, Леокадія, Валерія, Есфір.
10	Ч	Яков, Фабій, Християн, Евграф, Марія, Мальвіна, Талія.
11	Т	Стефан, Іринарх, Дамазій, Руслан, Рахиль, Лена, Афродита.
12	С	Парамон, Олександр, Квірін, Август, Сильфіда, Камілля, Рената
13	Н	Андрій, Арсеній, Аркадій, Теодор, Лукіян, Отилія, Флявія, Тамара.
14	П	Наум, Філарет, Спірідіон, Геліос, Франціска, Лярісса.
15	В	Авакум, Іван, Лазар, Стефан, Фортуна, Евелина, Нева.
16	Р	Софоній, Отгон, Христофор, Бруно, Аделяйда, Альбіна, Алля.
17	Ч	Лазар, Іван, Еоль, Моцарт, Варвара, Нора, Ундіна, Регіна.
18	Т	Сава, Граціян, Модест, Фльор, Зоя, Психея, Лукія, Рома.
19	С	Николая. — Немезій, Перікль, Фавст, Вікторія, Бригітта.
20	Н	Амврозій, Теофіль, Ліберт, Дантон, Антонія, Леонтина, Агата.
21	П	Потапій, Тома, Еней, Сціпіон, Веста, Люк्रेція, Юнона.
22	В	Неп. Зачаття. — Атляс, Анастасія, Теодозія, Лада.
23	Р	Ермоген, Мін, Павло, Марат, Вікторія, Констанція, Воля.
24	Ч	Даниїл, Адам, Норберт, Абелья, Ева, Євгенія, Клавдія, Гармонія.
25	Т	Різдво (н. ст.). — Спірідіон, Христофор, Вероніка, Ельвіна.
26	С	Євгеній, Евстратій, Орест, Стефан, Тереса, Грація, Лія, Рут.
27	Н	Тирс, Филимон, Іван, Краснослав, Фрея, Юдит, Ніна, Отилія.
28	П	Елевтерій, Франц, Теофіль, Агафія, Фльора, Церера, Фортуна.
29	В	Тома, Аггей, Урбан, Данай, Теофанія, Магдаліна, Аннабель.
30	Р	Даниїл, Давид, Ярополк, Мстислав, Ярина, Лукія, Кляра.
31	Ч	Севастіян, Сильвестер, Дарій, Фридрих, Меланія; Мая,

ІСТОРИЧНИЙ КАЛЕНДАР.

ГРУДЕНЬ. — 4, 1803: умер Іван Кальнишевський, останній кошовий Запорожської Січі. 1, 1918: упадок Скоропадського і початок радянської влади на Україні. 8, 1868: засновано Т-во "Просвіта" у Львові. 13, 1799: урод. Гайнріх Гайне. 15, 1583: умер Іван Федорович (Федоров), перший друкар на Україні. 19, 1240: Батий зруйнував Київ. 21, 1764: скасовано гетьманщину на Україні. 20, 1922: створено Союз Радянських Соціалістичних Республік. 22, 1917: зачались мирові переговори в Берестю Литовським. 25, 1921: умер письменник В. Г. Короленко. 26, 1917: вибрано перший Всеукраїнський Виконавчий Комітет Рад і йому передано владу на Україні. 28, 1724: умер наказний гетьман Павло Полуботок. 31, 1901: робітничі демонстрації в Катеринославі. 29, 1708: перший поділ Росії на губернії. 31, 1637: помер гетьман Павлюк. 31, 1888: перший зїзд австрійської соціал-демократії в Гайнфельд. 30, 1912: великий кравецький страйк в Нью Йорку. 27, 1571: уродився астроном Кеплер.

ЧЕРВОНА КОЛЯДА.

Небо і земля, небо і земля
Нині торжествують —
Трудячі люде по всьому світу
Веселість празнують.

Праця звільнилась,
Воля родилась,
Сурми заграли,
Долю провіщали,
Ковалі жують
Плуги замість пуг —
Воля й доля всім трудящим.

Там на Вкраїні, в червоній країні,
Новина весела:
Здобули волю трудячі люде
У містах і в селах...

Праця звільнилась — і т. д.

Роспались пута, вже не закуті
Душі і руки трудячі —
Гине темнота, вільна робота
Будує долю найкращу.

Праця звільнилась — і т. д.

В спілку всесвітню, братню, привітню
Усі об'єднаймо;
Пісню могутню, "знаних, голодних",
Гуртом заспіваймо!

Праця звільнилась — і т. д.

РАДЯНСЬКІ РЕСПУБЛІКИ

СОЮЗ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК. (С Р С Р)

В склад Союзу Радянських Соціалістичних Республік входять оці незалежні республіки:

1. Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (РСФРР).
2. Українська Соціалістична Радянська Республіка (УСРР).
3. Білоруська Соціалістична Радянська Республіка (БСРР).
4. Закавказька Соціалістична Федеративна Радянська Республіка (ЗСФРР).

Федеративні республіки входять в цілості разом зі своїми автономними республіками і областями.

I. РОС. СОЦ. ФЕД. РАД. РЕСПУБЛІКА.

Російська Соціалістична Федеративна Радянська Республіка складається з губерній давньої Центральної Росії, Сибіри з Далеким Сходом, 10 автономних республік і 11 автономних областей. Столиця РСФРР — Москва.

АВТОНОМНІ РЕСПУБЛІКИ РСФРР.

1. Башкірська Соц. Рад. Республіка. — Складається з 8 кантонів на території кількох приуральських губерній. Столиця — Уфа.

2. Гірська Соц. Рад. Республіка. — Ділиться на 4 округи. Лежить на північній стороні Кавказьких гір. Столиця — Владикавказ.

3. Дагестанська Соц. Рад. Республіка. — Ділиться на три райони, над Каспійським морем. Столиця — Махач-Кала (давн. Петровськ).

4. Карельська Соц. Рад. Республіка. — Утворена в 1923 р. з робітничої комуни. Ділиться на 5 повітів і 1 район. Столиця — Петрозаводськ.

5. Кіргізька Соц. Рад. Республіка. — Обіймає територію около 3,000.000 квадр. кілометрів. Поділена на 7 губерній і 2 самостійні повіти. Столиця — Оренбург.

6. Кримська Соц. Рад. Республіка. — Складається з 7 округів. Столиця — Симферопіль.

7. Монгольсько-Бурятська Соц. Рад. Республіка. — Скла-

дається з двох областей у Західній Сибіри. Столиця — **Верхнеудинськ**.

8. **Татарська Соц. Рад. Республіка**. — Складається з 14 кантонів. Столиця — **Казань**.

9. **Туркестанська Соц. Рад. Республіка**. — Складається з 6 областей над Каспійським морем. Столиця — **Ташкент**.

10. **Якутська Соц. Рад. Республіка**. — До останніх часів була видовищем завзятих боїв з білогвардейськими бандами. Республіка утворена в 1923 р. і складається з 6 повітів. Столиця — **Якутськ**.

АВТОНОМНІ ОБЛАСТИ РСФРР.

1. **Адигеська область**. — Лежить в північному Кавказі, складається з 3 округ. Столиця — **Краснодар**.

2. **Вотська область**. — Складається з 7 повітів. Столиця — **Іжевськ**.

3. **Кабардинсько-Болкарська об'єднана область**. — Лежить на Кавказі. Столиця — **Нальчик**.

4. **Калмицька область**. — Складається з 8 округ над Каспійським морем. Столиця — **Еліст**.

5. **Карачаєво-Черкеська об'єднана область**. — Лежить на Кавказі, складається з 5 округ. Столиця — **Баталпашинськ**.

6. **Коми (Зирянська) область**. — Складається з 4 повітів, на захід від Архангельської губернії. Столиця — **Усть-Синьольськ**.

7. **Марійська область**. — На схід від Нижненовгородської губернії, поділена на 4 кантони. Столиця — **Краснококшайськ**.

8. **Область німців Поволжа**. — В полудневій частині Самарської губернії, утворена з робітничої комуни, розділена на 14 кантонів. Столиця — **Покровськ**.

9. **Ойратська область**. — В Альтаю, розділена на 5 кантонів. Столиця — **Улала**.

10. **Чеченська область**. — На Кавказі, розділена на 5 округів. Столиця — **Грозное**.

11. **Чуваська область**. — Положена між Симбірською губ., Нижноновгородською губ. і Татарською Соц. Рад. Республікою; поділена на 4 повіті. Столиця — **Чебоксари**.

* * *

Автономні республіки різняються від союзних республік тим, що 1) не мають права в довільний час виступити з федерації 2) не мають в більшості случаїв народного комісаріату фінансів; фінансові справи переводяться в них уповноваженими Наркомфіна РСФРР.

Автономним областям прислугують права, що ними скористуються губернії. Ці національно-територіяльні одиниці були виділені з давніх губерній в інтересі самостійного культурного розвитку заселяючих їх народностей. На чолі обла-

стей стоять обласні виконавчі комітети, організовані на взір губернських виконавчих комітетів.

II. УКРАЇНЬКА СОЦІАЛІСТИЧНА РАДЯНЬСКА РЕСПУБЛІКА.

Українська Соц. Рад. Республіка поділена на 9 губерній зі слідуючими округами:

1. **Волинська губернія** (столиця Житомир) — округи: Житомирська, Коростенська і Шепетівська.

2. **Донецька губернія** (стол. Бахмут) — округи: Бахмутська, Луганська, Маріопільська, Старобільська, Таганрогська, Шахтна, і Юзівська.

3. **Катеринославська губернія** (стол. Катеринослав) — округи: Катеринославська, Криворіжська, Павлоградська, Запоріжська, Бердянська, Мелітопільська і Александрійська.

4. **Київська губернія** (стол. Київ) — округи: Білоцерковна, Бердичівська, Київська, Корсунська, Малинська, Уманська і Черкаська.

5. **Одеська губернія** (стол. Одеса) — округи: Єлисаветгородська, Миколаївська, Херсонська, Балтська, Одеська і Першомайська.

6. **Подільська губернія** (стол. Винниця) — округи: Винницька, Гайсинська, Каменецька, Могилівська, Проскурівська і Тульчинська.

7. **Полтавська губернія** (стол. Полтава) — округи: Золотоношська, Красногородська, Лубенська, Полтавська, Прилуцька, Роменська і Кременчугська.

8. **Харківська губернія** (стол. Харків) — округи: Богодухівська, Ізюмська, Купянська, Сумська і Харківська.

9. **Чернігівська губернія** (стол. Чернігів) — округи: Конотопська, Ніжинська, Новгород-сіверська, Сновська і Чернігівська.

Столиця Української Соціалістичної Радянської Республіки — **Харків**.

Верховною владою на Радянській Україні є Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет Рад. (ВУЦВК) і виділена з нього Рада Народніх Комісарів. Головою ВУЦВК-у є **Г. І. Петровський**, а секретарем **Панас Іванович Буценко**. Головою Ради Нар. Комісарів є **Влас Яковлевич Чубар**.

11-го жовтня, 1924, утворено в складі УСРР автономну **Молдавську Радянську Соціалістичну Республіку** з населенням до 400 тисяч душ на території, що простягається здовж лівого берега Дністра в губерніях Подільській і Одеській.

III. БІЛОРУСЬКА СОЦ. РАД. РЕСПУБЛІКА.

Білоруська Соц. Рад. Республіка поділена на 10 округ: Бобруйськ, Борисів, Витебськ, Ельнинськ, Мінськ, Могилів, Мозир, Оршани, Полоцьк, Слуцьк. Столиця БСРР — **Мінськ**.

В 1924 р. була переведена ревізія границь між БСРР а РС ФРР. Вислідом цієї ревізії було прилучення до БСРР околиць сусідніх губерній, заселених білорусинами. В наслідок чого територія БСРР більш чим подвоїлася. Населення збільшилося з 1,635.000 на около 4,000.000.

Конституція БСРР має ту особливість, що председатель Центрального Виконавчого Комітету є рівночасно председателем Ради Народніх Комісарів.

Урядовою мовою в БСРР є білоруська мова.

IV. ЗАКАВКАЗЬКА СОЦ. ФЕД. РАД. РЕСПУБЛІКА.

Закавказька Соц. Фед. Рад. Республіка утворена з трьох республік Азербейджана, Вірменії і Грузії після договору, підписаного в Тифлісі 12. марта 1922 р.

Під теперішню пору ЗСФРР входить як одна цілість в склад СРСР, причім поодинокі части федерації задержують значне право самостійности в загальносоюзнім державнім устрою, як держави з різко определеним національним складом, що мають свою старинну і самостійну культуру.

Закавказькою Соц. Фед. Рад. Республікою управляє Центральний Виконавчий Комітет і Рада Народніх Комісарів. Столиця федерації — **Тифліс**.

В склад ЗСФРР входять:

1. **Азербейджанська Соц. Рад. Республіка**. Поділена на 18 повітів. Столиця — **Баку**. Республіка заселена переважно татарами.

2. **Вірменська Соц. Рад. Республіка**. — Поділена на 10 повітів. Столиця — **Єривань**.

3. **Грузинська Соц. Рад. Республіка**. — Вона являється в дійности федеративною республікою. В її склад входять крім самої Грузії, що є поділена на 17 повітів, ще оці дві автономні республіки і автономна область:

а). **Абхазька Соц. Рад. Республіка**, поділена на 5 повітів; столиця — **Сухум-Кале**.

б). **Аджарська Соц. Рад. Республіка**, поділена на 5 повітів; столиця — **Батум**.

в). **Південню-Юсетинська область**. — Столиця — **Хинвань**. Столиця властивої Грузинської Соц. Рад. Республіки і федерації — **Тифліс**.

КОРОТКИЙ ПЕРЕГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ

(КРІМ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗА)

АВСТРІЯ. — Федеративна республіка. Конституція від 12. березня 1919 року. На підставі трактату в Сан-Жермен Австрія має 81.880 кв. кілом. і 6,412.000 населення. В склад федерації входять самостійні держави: Горішня Австрія, Нижня Австрія, Зальцбург, Штирія, Каринтія, Тироль і вільне місто Відень, а також західньо-угорські комітати: Айзенбург, Ортенбург і Кізельбург. Державні кольори: чорно-жовтий. Столиця Відень.

АНГЛІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Устрій парламентарний. Верховна влада належить до парламенту, що складається з палати громад, палати лордів і короля. Влада короля дуже обмежена. Простір (разом з Ірландією) вносить 314.377 кв. кілом., населення 46,200.000 (з чого на Ірландію припадає біля 6,000.000). Населення займається хліборобством, скотарством (вівці й коні) промисловістю й рибальством. Державні кольори: червоно-біло-блакитний. Столиця Лондон.

До Англії належить самостійна держава Ірландія й багато колоній. Головніщі з колоній: Канада, Австралія, Індія, Південно-Африканська федерація. Англія разом з колоніями творить Британську імперію, простір якої вносить біля 30,100.000 кв. кілом. і населення біля 423,400.000 душ.

АЛБАНІЯ. — Князівство. Простір — 28.000 кв. кілом., населення біля 2,000.000. Головне зайняття населення хліборобство й скотарство (переважно вівці). Столиця Дураццо.

АНДОРРА. — Республіка. Знаходиться під протекторатом Франції та єпископа Угреллі (Еспанія). Простір — 452 кв. кілм., населення — 6.000. На чолі стоїть Генеральна Рада з синдиком. Столиця Андорра-ля-Віель.

БЕЛЬГІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Устрій парламентарний. Парламент складається з двох палат. Простір — 30.441 кв. кілм., населення — 7,692.000, в це число входить: 3,221.000 фламандців, 3,033.000 французів,

а решта німці. Зайняття населення — промисловість, скотарство (рогатий скот) і хліборобство. Державні кольори: чорножовто-червоний. Столиця Брюссель.

Бельгія має в Африці колонію Конго, простір якої виносить 2,365.000 кв. кілм., населення — біля 15,000.000. На чолі колонії стоїть генерал-губернатор.

БОЛГАРІЯ. — Царство. Дідична конституційна монархія. Устрій парламентарний. Однопалатна система. Простір — 80.000 кв. кілм., населення — 4,500.000. 80% населення займається хліборобством, решта скотарством і торгівлею. Державні кольори: біло-зелено-червоний. Столиця Софія.

ГОЛАНДІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Простір виносить 32.600 кв. кілм., населення — 6,841.600. Населення займається скотарством, молочарством і торгівлею. Державні кольори: червоно-біло-блакитний. Столиця Амстердам. Голандські колонії виносять 2,045.600 кв. кілм. і 38,123.400 населення.

ГДАНСЬК. — Місто-республіка, утворена Версальським трактатом. Простір виносить 1.977 кв. кілм., населення — 339.800. Перебуває під протекторатом Польщі й Ліги Націй.

ГРЕЦІЯ. — Республіка. В старих межах до світової війни простір Греції виносив 64.650 кв. кілм., населення — 2,630.000. Після греко-турецької війни кордони остаточно ще не встановлені. Зайняття населення — торгівля, пароплавство, скотарство (вівці й кози) почасти хліборобство. Державні кольори: блакитно-білий. Столиця Атени.

ДАНІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Простір виносить 46.300 кв. кілм., населення — 3,200.000. Населення займається скотарством, молочарством, почасти хліборобством. Державні кольори: червоно-біло-червоний. Столиця Копенгаген. Датські колонії виносять біля 193.200 кв. кілм. з 125.700 населенням.

ЕСПАНІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Простір — 505.000 кв. кілм., населення — 20,800.000. Населення займається хліборобством, виноградним промислом і в горах скотарством. Еспанські колонії виносять біля 378.000 кв. кілм. і 1,100.000 населення. Державні кольори: червоножовтий. Столиця Мадрид.

ЕСТОНІЯ. — Республіка. Повстала на підставі оголошення незалежності від 25. травня 1919 року. Простір 20.270 кв. кілм., населення — 492.000. Населення займається хліборобством і рибальством. Державні кольори: блакитно-золотий. Столиця Ревель.

ІТАЛІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Простір 287.000 кв. кілм., населення — 40,700.000. Населення займається хліборобством, скотарством і торгівлею. Державні кольори: червоно-біло-зелений. Столиця Рим.

ЛИТВА. — Республіка. Повстала на підставі оголошення незалежності від 11. грудня 1917 року. Простір — біля 50.000 кв. кілм. Населення — 2,200.000. Столиця Ковно.

ЛАТВІЯ. — Республіка. Повстала на підставі оголошення незалежності від 21. листопада 1918 року. Простір 90.000 кв. кілм. Населення — 2,900.000. Населення займається хліборобством і почасти рибальством. Державні кольори: червоно-біло-червоний. Столиця Рига.

ЛІХТЕНШТЕЙН. — Князівство. Дідична конституційна монархія. Простір — 159 кв. кілм. Населення — 10.760. Державні кольори: червоний й синій. Столиця Вадуз.

ЛЮКСЕМБУРГ. — Велике князівство. Дідична конституційна монархія. Простір — 2,586 кв. кілм., населення — 236.800. Державні кольори: червоно-блакитно-білий. Столиця Люксембург.

МОНАКО. — Князівство. Дідична конституційна монархія. Простір 1,5 кв. кілм., населення — 22.950. Річний бюджет виносить біля 45,000.000 франків, який покривається прибутком з рулетки. Державні кольори: червоно-блакитний. Столиця Монако.

НІМЕЧЧИНА. — Федеративна республіка, в склад якої входить 15 самостійних держав і 3 вільних міста. Простір біля 470.000 кв. кілм., населення — 59,000.000. Населення займається хліборобством і промисловістю. Державні кольори: чорно-червоно-жовтий. Столиця Берлін.

НОРВЕГІЯ. — Королівство. Дідична конституційна монархія. Простір — 322.909 кв. кілм., населення — 2,611.300. Головне зайняття населення: хліборобство, скотарство й лісний

промисл. Державні кольори: червоно-біло-блакитний. Столиця Христіянія.

ПОЛЬЩА. — Республіка. Повстала на підставі оголошення незалежності від 12. листопада 1918 року. Простір — 386.273 кв. кілм., населення — 27,160.163. Населення займається хліборобством, почасти промисловістю. Державні кольори: амарантово-білий. Столиця Варшава.

ПОРТУГАЛІЯ. — Республіка. Конституція від 11. серпня 1911 року. Простір — 91.940 кв. кілм., населення біля 6,000.000. До цього доходять колонії, простір яких виносить 2,092.800 кв. кілм., населення — 9,210.000. Населення займається хліборобством, скотарством. Державні кольори: червоно-зелений. Столиця Лісабон.

РУМУНІЯ. — Королівство. Дідишна конституційна монархія. Устрій парламентарний. Простір — 290.000 кв. кілм., населення — 15,000.000. Населення займається хліборобством (дуже примитивна культура) й скотарством. Анальфабетизм доходить до 84%. Державні кольори: блакитно-жовто-червоний. Столиця Букарешт.

С.-МАРІНО. — Республіка під протекторатом Італії. Простір — 61 кв. кілм., населення — 11.650. Державні кольори: блакитно-білий.

ТУРЦІЯ. — Республіка з 1922 року. Кордони після греко-турецької війни, що закінчилася Лозанським миром, остаточно ще не встановлені. Населення біля 16,000.000. Зайняття населення хліборобство й скотарство. Державні кольори: темнозелено-червоний. Столиця Константинополь.

УГОРЩИНА. — Республіка з 1918 року. Простір — 93.000 кв. кілм., населення — 7,840.000. Населення займається хліборобством. Державні кольори: червоно-біло-зелений. Столиця Будапешт.

ФІНЛЯНДІЯ. — Республіка. Конституція від 17. липня 1918 року. Простір — 373.600 кв. кілм., населення — 3,600.000. Промисловість, хліборобство. Державні кольори: червоно-золотий. Столиця Гельсінгфорс.

ФРАНЦІЯ. — Республіка. Конституція з 1875 року. Простір — 551.000 кв. кілм., населення — 38,500.000. Населення займається хліборобством і промисловістю. Простір колоній

виносить 12,700.000 кв. кілм., населення — 54,000.000. Державні кольори: синьо-біло-червоний. Столиця Париж.

ШВЕЦІЯ. — Королівство. Дідачна конституційна монархія. Устрій парламентарний. Простір — 448.000 кв. кілм., населення — 5,900.000. Державні кольори: блакитно-жовтий. Столиця Стокгольм.

ШВАЙЦАРІЯ. — Федеративна республіка. Устрій автономічний. Населення безпосередньо ухвалює державні закони шляхом референдума. Простір — 41.298 кв. кілм., населення — 3,753,300. Населення займається скотарством (рогата худоба й вівці). Державні кольори: червоно-білий. Столиця Берн.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА. — Республіка. Повстала на підставі оголошення незалежності від 28. жовтня 1918 року. В склад Чехословаччини входять: Чехія, Словаччина, Моравія, Закарпатська Україна, частина Шлеска й частина Нижньої Австрії. Простір 140.576 кв. кілм., населення — 13,700.000. Чехів біля 6,000.000, а решта словаки, німці, українці, мадяри і т. д. Населення займається хліборобством і промисловістю. Державні кольори: червоно-біло-синій. Столиця Прага.

ЮГОСЛАВІЯ. — (К. С. Х. С.) Королівство. Дідачна конституційна монархія. Югославія повстала на підставі Версальського трактату. В склад Югославії входять: Сербія, Чорногорія, Боснія й Герцеговина, Каринтія, Південна Штирія, Істрія, Далмація, Хорватія, Словенія, частина південної Угорщини й частина Болгарії. Простір виносить 266.500 кв. кілм. Населення займається хліборобством. Державні кольори: червоно-синьо-білий. Столиця Білгород.

ГОЛОВНИЦІ ПОЗАЄВРОПЕЙСЬКІ ДЕРЖАВИ.

АРГЕНТИНА. — Федеративна республіка. Складається із 14 провінцій і 10 територій. Простір виносить 2,987.000 кв. кілм., населення — 9,300.000. Державні кольори: синій і білий. Столиця Буенос-Айрес.

АБЕСІНІЯ. — Необмежена монархія. Простір — 1,200.400 кв. кілм., населення — 8,000.000. Столиця — Аддіс-Аббеба.

АФГАНІСТАН. — Емірат. Абсолютна монархія. Простір — 558.000 кв. кілм., населення — 4,800.000. Столиця Кабул.

БОЛІВІЯ. — Республіка. Складається з 8 департаментів і 1 території. Простір — 1,333.050 кв. кілм. населення — 2,890.000.

Державні кольори: червоно-жовто-зелений. Столиця Ля-Паз.

БРАЗИЛІЯ. — Федеративна республіка. Складається з 20 штатів і 1 території. Простір — 8,524.780 кв. кілм., населення — 24,618.000. Державні кольори: зелений і жовтий. Столиця Ріо-де-Жанейро.

ВЕНЕЦУЕЛА. — Федеративна республіка. 20 штатів і 3 території. Простір — 1,020.400 кв. кілм., населення — 942.300. Державні кольори: жовто-синьо-червоний. Столиця Каракас.

ЕГИПЕТ. — Віце-королівство під протекторатом Англії. Простір — 994.300 кв. кілм., населення — 12,570.000. Державні кольори: червоно-білий. Столиця Каїр.

КОЛУМБІЯ. — Республіка. 14 департаментів і 9 штатів. Простір — 1,206.200 кв. кілм., населення — 5,072.600. Державні кольори: жовто-синьо-червоний. Столиця Богота.

КИТАЙ. — Республіка. Простір біля 4,500.000 кв. кілм., населення — 325,000.000. Державні кольори: червоно-жовто-синьо-біло-чориний. Столиця Пекін.

МЕКСИКО. — Федеративна республіка. 28 штатів і 4 території. Простір — 1,987.000 кв. кілм., населення — 15,501.700. Державні кольори: зелено-біло-червоний. Столиця Мексико.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ Півн. Америкн. — Федеративна республіка. Устрій конституційний. Простір — 9,395.407 кв. кілм., населення — 106,871.300. Державні кольори: червоно-біло-синій. Столиця Вашингтон.

СІАМ. — Королівство. Абсолютна монархія. Простір — 600.000 кв. кілм., населення — 8,336.000. Державні кольори: біло-червоний. Столиця Банкок.

ПЕРСІЯ. — Королівство. Конституційна монархія. Простір — 1,645.000 кв. кілм., населення — 9,500.000. Державні кольори: зелено-жовто-білий. Столиця Тегеран.

ЧІЛІ. — Республіка. Простір — 750.570 кв. кілм., населення — 3,870.000. Державні кольори: біло-синьо-червоний. Столиця Сант-Яго.

ЯПОНІЯ. — Царство. Конституційна монархія. Простір — 382.400 кв. кілм., населення біля 70,000.000. Державні кольори: біло-червоний. Столиця Токію.

УКРАЇНА В МИНУЛОМУ РОЦІ

(Хронологічний огляд від 1. липня, 1923, до 31. жовтня, 1924.)

Липень, 1923.

- 3 — Радянська Україна проголосила бойкот проти Швейцарії за убиство радянського посла Воровського.
 - 8 — Раковський став головою радянської делегації в Лондоні.
 - 13 — Влас Яковлевич Чубар став головою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету на місце Раковського.
 - 17 — ВУЦВК прийняв конституцію Союзу Рад. Соц. Республік.
- Липень — Стан облоги в Тербовельщині. В Галичині появляються збройні відділи з-за Злруча.

Серпень, 1923.

- 5 — В Харкові зачались наради Всеукраїнського З'їзду Рад.
 - 7 — Закрито границю для переїзду подорожніх між Польщею і Україною.
- Серпень — Меншевицькі організації на Україні розвязуються, а їх члени вступають в Комуністичну Партію.

Вересень, 1923.

- 18 — Польський прем'єр Вітос заявився на зібранню у Львові проти автономії для Схід. Галичини.
- 20 — О год. 3. пополудни на подвірю тюрми в Золочеві розстріляно трьох українських селян, засуджених за спалення панських дворів в селах Красне, Снович і Млинівці, пов. Зборів. Імена страчених: **Ілько Скочиліс** (23 років), **Микола Коваль** (27 років), **Олександр Павлишин** (29 років). Процесованих разом з ними інших селян засуджено як слідує: Микола Терещук, 20 років тюрми; Юстин Андрушків і Василь Пель, по 15 років; Михайло Ярош й Іван Дідик, по 10 років; Григорій Огородник, Микола Польовий, Андрій Будник і Микола Качоровський, по 10 років; Андрій Савицький, 8 років; Володимир Дідик, 5 років.

27 — Зачався в Чорткові суд проти 6-ох товаришів Мельничука і Шеремети.

Жовтень, 1923.

- 7 — Емілія Струтинська, сестра М. Січинського, убила в церкві в Шікаго попа Василя Стецюка.
- 18 — Масові арештування комуністів у Львові. Арештовано до 70 осіб. Між ними були: Антін Чернецький (ред. "Землі і Волі"), Ілля Калятинський, Степан Рудик, Осип Волинець, Кирило Вальницький, Павло Гарасимів, Андрій Навроцький та багато залізничників, Жидів і Поляків.
- 24 — Зачався страйк залізнодорожних робітників в Галичині.
- 28 — З Москви доносять, що провідник українських контрреволюційних ватаг, отаман Юрко Тютюник, звернувся до правительства Рад. України з проханням о амнестію і дозвіл повернути на Україну.

Листопад, 1923.

- 5 — З львівської тюрми звільнені редактори "Впереду" і "Землі і Волі": Чернецький, Калятинський, Рудик і Волинець.
- 6 — Робітничі страйки в Галичині. Підчас забурень в Бориславі убито одного провідника соціалістів.
- 7 — Скінчився триденний загальний страйк в Польщі. Працьодавці з'обов'язалися прийняти головні домагання робітників.
- 29 — У Варшаві зачався процес проти отамана Махна, оскарженого о спроби викликання селянського бунту у Схід. Галичині, а також о влаштування ряду жидівських погромів.

Грудень, 1923.

- 3 — Махна звільнено від оскарження о спроби викликання селянського бунту у Схід. Галичині.
- 5 — З Варшави доносять про появу у східних пограничних повітах повстанських ватаг. Один з таких відділів спалив на Волині кілька панських дворів.

Січень, 1924.

- 5 — В Житоїрі на Волині покарано смертю трьох провідників бандитських ватаг, між ними Перелюка.

- 7 — Михайло Грушевський вернув на Рад. Україну.
- 31 — Масові арештування серед членів Української Соціал-Демократичної Партії у Схід. Галичині. Партію проголошено нелегальною, її провідників арештовано, а її видавництва “Вперед”, “Землю і Волю” і “Нову Культуру” закрито.
- Січень — Нагінка на спекулянтів по містах на Рад. Україні.

Лютий, 1924.

- 27 — В Москві страчено колчаківського полковника Дзюбенка за шпіонаж в користь Польщі.

Березень, 1924.

- 4 — В Києві обжаловано за протирадянську діяльність Миколу Василенка, члена Української Академії Наук; його брата Константина, б. редактора “Київської Мислі”; Чебакова, б. члена апеляційного суду в Києві, і Смірнова, професора університету в Києві. Обжаловані мали також займатися шпіонством в користь Польщі.
- 7 — У Винниці судять банду Гальчевського.
- 23 — Масові арештування українських соціал-демократів у Львові. Причина: вибух бомби в поспішному поїзді на станції Мшана між Львовом і Перемишлем. Вибух був відай ділом самих польських властей.
- Березень — Сильна агітація в Бесарабії за створенням радянської республіки.

Квітень, 1924.

- 9 — В Києві засуджено 4 контр-революціонерів на смерть, а 20 на тюрму.
- ” — Українські робітники закупили в м. Нью Йорку реальність “Мангеттен Лайсіум” на власність Товариства Українського Робітничого Дому. Ціна купна \$160,000.
- 13 — В Нью Йорку зачався Перший Український Робітничий Конгрес.
- 15 — Засновано в Нью Йорку на Першій Укр. Роб. Конгресі Союз Українських Робітничих Організацій в Злучених Державах.
- 17 — В Нью Йорку отворено Народи Другого З’їзду Української Федерації Робітничої Партії Америки.

- 18 — З Москви доносять, що Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет прийняв ряд резолюцій, в яких домагається, щоб правительство Союзу Рад. Соц. Республік зарядило міри в ціли облегчення долі Українців, що знаходяться під Польщею і Румунією.
- 27 — В Харкові засуджено на смерть Стеценка, шефа поліції в правительствах Денікіна і Врангля. На протязі свого урядування Стеценко стратив 700 комуністів.
- 29 — З Варшави доносять про масові арештування Українців на Волині за протипольську пропаганду і нищення дворів польських дідичів. — Арештовання серед Українців у Львові, щоб не допустити до виїзду української делегації до Лондону, яка мала представити там польський терор у Схід. Галичині.

Травень, 1924.

- 1 — Трагедія в Заболотіві (пов. Снятин, Галичина). Польські жандарми напали на першомайський похід, убили чотирох молодих селян, а пятьдесят селян поранили. Опісля арештовано біля 100 селян в околиці і запроторено в станиславівську тюрму.
- 17 — О год. 3. рано розстріляно у Львові Дітріха і Солоненка, засуджених воєнним судом на кару смерти за намір висадити склади амуніції. В злуці з тою справою арештовано багато осіб у Львові, Перемишлі і по всій Зах. Україні.
- 18 — З Лондону доносять про мобілізацію Червоної Армії здовж польської і румунської границь. До Варшави і Букарешту мали прибути турецькі військові місії для нарад в справі спільної акції Польщі, Туреччини і Румунії в разі війни з більшовиками.
- 22 — В Житомері засуджено 17 бандитів на смерть, а 10 на 10 років тюрми.
- 24 — З Ковна на Литві доносять про повстанський рух українського і білоруського населення в Польщі. Польські дідичі утікають зі східних територій. Польські власти допускаються страшних звірств над селянами в околицях, обнятих повстанським рухом.

Червень, 1924.

- 5 — В Одесі засуджено на смерть 5 польських шпівнів.
- 6 — З Відня доносять про криваві забурення в Бесарабії.
- 19 — Дальші вісти з Ковна про боротьбу українських повстанців на Волині проти польської влади. Литовські і білоруські повстанці напали на місточко Столбці.
- 26 — Четвертий Всеукраїнський З'їзд Комітетів Незаможніх Селян в Харкові.
- 29 — В Житомері засуджено на смерть Стадника, що служив офіцером в арміях Скоропадського і Денікіна. Одної ночи на його приказ було розстріляно 420 робітників і селян, оскаржених о прихильність до більшовизму.

Липень, 1924.

- 2 — Зачалась в Харкові Всеукраїнська Конференція Комуністичної Співки Молоді.
- 10 — Бурливі сцени у варшавському соймі. Українські і білоруські послы протестують проти польонізації Українців і Білорусинів. Послы національних меншостей покидають засідання сойму.
- 11 — Польський сойм приняв законопроект, обмежуючий права національних меншостей. Новий закон признає тільки польську мову в переписі з місцевими властями. Він відкидає також всі домагання національних меншостей в справі територіяльної автономії.
- 21 — У Львові закінчився великий політичний процес проти 12 українських селян і студентів, оскаржених о терористичні акти і ширення комуністичної пропаганди, а головно за палення дворів польських дідичів в 1923 р. Суджено слідующих: Степан Вовк, селянин 56 років; Петро Тимецький, студ. унів. 30 р.; Микола Коцюба, студ. унів. 30 р.; Іван Паньків, семинарист, 20 р.; Михайло Теслюк, студ. унів., 25 р.; Михайло Литвин, гімназист, 21 р.; Микита Польовий, кравець, 38 р.; Семко Уличний, селянин, 23 р.; Андрій Подолянський, селянин, 33 р.; Петро Паньчишин, селянин, 26 р.; Рафаїл Імбер, студ. унів., 26 р.; Казимир Маевський, студ. унів., 20 р. З них Вовка засуджено на 15 років тюрми, Подолянського на півтора року тюрми, а всіх інших звільнено.
- 21 — Польський сенат потвердив закон про обмеження прав національних меншостей.

- 22 — Звільнені з львівської тюрми члени головної управи УСДП і редактори партійних видань: Чернецький, Калятинський і Рудик.

Серпень, 1924.

- 3 — В м. Сваляві на Прикарпатській Україні поліція напала на комуністичну противоенну маніфестацію і убила трох робітників. Арештовано 19 комуністів.
- ” — З Букарешту доносять, що в румунському парламенті прийнято законопроект, яким заводиться обовязкове навчання румунської мови в українських школах на Буковині і в Бесарабії, а українську мову в середніх школах вважається предметом надобовязковим.
- 7 — З Варшави доносять, що польське правительство вислало до Москви ноту з протестом проти набігу повстанців на Столбці.
- 11 — З Варшави повідомляють, що польське правительство має намір заснувати український університет в Кракові на третьому поверсі будинку тамошньої каси ощадности.
- 12 — Ридз-Смігли, інспектор польської армії, заявляє перед кореспондентами у Варшаві, що боротися з повстанцями на окраїнах надзвичайно трудно. У дубенському повіті повстанці захопили табун кавалерійських коней.
- ” — Звільнено з тюрми Степана Федака, який перед трома роками стріляв і поранив львівського воеводу Грабовського і був засуджений за те на шість років тюрми. Його звільнено під умовою, що виїде за кордон.
- 15 — З Берліна доносять, що в Польщі обжаловано 180 волинських Українців о зраду держави, тобто о намір відорвання Волині від Польщі.
- 26 — Польське міністерство внутрішніх справ оголосило звідомлення про бої з відділами повстанців на східних “кресах”. До більшої битви прийшло в околиці Радошкович.
- ” — З Варшави доносять, що у Львові і околиці експльодовано 4 склади пороху і амуніції. Між арештованими в злуці з тою справою є 14 польських жовніврів комуністів.
- 28 — З Варшави доносять, що для успішнішої боротьби з повстанцями назначено ген. Янушайтіса новгородським воеводою (білоруські землі), а ген. Ольшевського во-

линським воєводою (Волинь, Холмщина, Полісся і Підляша).

Вересень, 1924.

- 1 — 3 Варшави доносять, що Польща зарядила мілітарні скріплення своєї східної границі. Здовж границі будується бараки на взір фортів, а пограничній сторожі придано машинові кріси і легку артилерію. Урядникам і “мужам довіря” роздано зброю.
- 3 — В Умані скінчився суд над Петром Дерешуком і 69 членами його ватаги. Дерешука і двох з ватаги засуджено на кару смерти, а решту на тюрму.
- 5 — Польське правительство відступило 25,000 акрів нафтового терену на Підкарпаттю англійському синдикатові.
- ” — У Львові кинута бомба на президента Польщі Войцеховського. Йому не сталось нічого.
- 13 — Повстанці виконали напад на двори польських дідичів коло Острога на Волині.

СОЮЗ РАДЯНСЬКИХ СОЦІАЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛІК В МИНУЛОМУ РОЦІ

(Хронологічний огляд від липня, 1923, по кінець жовтня, 1924.)

Липень, 1923.

- 6 — Ухвалено конституцію СРСР.
- 17 — АРА (Американська Ратункова Адміністрація) закінчила свою діяльність в Рад. Республіках.
- 30 — Рад. Союзом підписано Льозанський договір в справі Дарданелів.

Серпень, 1923.

- 5 — До Москви прибула американська неурядова місія в складі: сенатори Кінг і Лед, конгресмен Фрер і знаток рільництва Алберт А. Джансон.
- 7 — Карелія стала з трудової комуни автономною рад. республікою.

- 9 — Видано декрет в справі формування територіяльних військових частин.
- 13 — Видано декрет про обходження церковних свят після нового календаря.
- 19 — В Москві відкрито всесоюзну хліборобсько-промислову виставу.
- 20 — Надано амністію для робітників і селян, що брали участь в контрреволюції.
- 26 — Бувшу царську амбасаду у Відні передано радянському представникові.

Вересень, 1923.

- 6 — Американський сенатор Ла Фолет прибув до Ленінграду.
- 17 — Рад. правительство протестує перед Польщею проти знущань над політичними в'язнями в польських тюрмах.
- 22 — У Вашингтоні отворено рад. інформаційне бюро.

Жовтень, 1923.

- 5 — СРСР зірвав дипломатичні зносини з Фінляндією.
- 10 — В Москві зачалася Перша Міжнародня Конференція Селян.

Листопад, 1923.

- 6 — В Москві зачалися наради Центрального Виконавчого Комітету СРСР.

Грудень, 1923.

- 4 — Італійський парламент затвердив торговельну угоду з СРСР.
- 10 — З Москви вислано на Сибір 200 спекулянтів і картярів.
- 17 — Рад. правительство запропонувало переговори Злученим Державам. Секретар стейту Гюз і президент Кулідж дали відмовну відповідь.
- 21 — Польща визнала СРСР.

Січень, 1924.

- 11 — Відкликано з Франції рад. торговельну місію.
- 15 — Надано амністію для засуджених на смерть 15 руських соціалістів-революціонерів.
- 16 — Зачалась надзвичайна конференція Ком. Партії СРСР.

- 19 — Доси заслано на Сибір 2,783 спекулянтів та інших дар-моїдів з міст.
Генералів Сементовського і Мелкіча, що катувати в'язнів за царських часів, засуджено на 10 років тюрми.
- 21 — Помер Ленін о год. 6.50 вечером в селі Горки біля Москви.
- 27 — Похорон Леніна в Москві.
- 30 — В Москві зачалися наради Всесоюзного З'їзду Рад.

Лютий, 1924.

- 1 — Англія визнала СРСР.
- 2 — Риков вибраний головою Всесоюзної Ради Народніх Комісарів.
- 7 — Радянська місія опустила Париж.
" — Італія визнала СРСР.
- 13 — В Москві розстріляно 5 шпівнів і спекулянтів.
- 14 — Норвегія визнала СРСР.
- 18 — СРСР годиться взяти участь в міжнародній конференції для морських роз'оружень в Римі.
" — Кронштад переіменовано на Форт Ілліч.
- 22 — Австрія визнала СРСР.
- 26 — Пущено в обіг срібні гроші.
- 28 — З'їзд червоно-армійців в Москві з приводу 6-ліття існування Червоної Армії.

Березень, 1924.

- 3 — Фінський залив переіменовано на залив Леніна.
- 5 — Збільшено вдвоє територію Рад. Білоруси.
- 7 — В Минську засуджено на смерть 22 польських бандитів.
- 9 — В Москві засуджено на 6 років тюрми Ал. Краснощекова, голову Промислового Банку, за розстрату банкових фондів.
- 14 — Канада приняла рад. торговельну місію.
- 15 — Швеція визнала СРСР.
" — Гданськ визнав СРСР.
- 21 — В Тифлісі засуджено за протирадянську діяльність Амвросія, православного патріярха Грузії і Вірменії, на 9 років тюрми, а 6 членів його синоду на меншу кару арешту.
- 22 — Звільнено з тюрми в Москві польського архієпископа Цепляка.

- 24 — Зачалась невдала конференція СРСР з Румунією у Відні.
- 27 — Ленінград проголошено столицею Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки.

Квітень, 1924.

- 2 — У Відні зірвано радянсько-румунські переговори.
- 5 — Ген. Фрунзе назначений шефом головного штабу Червоної Армії.
- 10 — До Лондону прибула рад. місія під проводом Раковського.
- 11 — Проголошено, що від 1. мая, 1924, золотий червонець (10 карбованців) буде вважатися правною грошевою одиницею.
- 14 — В Лондоні зачалися радянсько-англійські переговори.

Травень, 1924.

- 2 — Рад. влада заміняла 107 арештованих польських горожан за 36 арештованих в Польщі комуністів.
- 6 — За напад поліції на бюро рад. торговельної місії в Берліні СРСР зірвав торговельні зносини з Німеччиною.
- 8 — Англійське правительство рішило передати б. царську амбасаду радянській місії.
- 12 — Рад. правительство вислало ноту до Польщі з протестом проти переслідувань національних меншостей.
- 24 — В Ленінграді засуджено на смерть 17 урядників хабарників.
- 25 — Зачався З'їзд Російської Ком. Партії.
- 31 — Китай визнав СРСР.

Червень, 1924.

- 6 — Заграничні корабельні компанії закривають свої бюро в СРСР.
- 17 — В Москві отворено Пятый Конгрес Комуністичного Інтернаціоналу.
- 19 — Данія визнала СРСР.
- 21 — Зачався Четвертий З'їзд Комуністичного Інтернаціоналу Молоді в Москві.
- 24 — Канада визнала СРСР.

Липень, 1924.

- 8 — Тайні наради між французьким прем'єром Ерріо і Раковським в Парижі.

- 9 — Кобецький, секретар рад. посольства у Варшаві, ранений підчас робітничих заворушень в тім місті.

Серпень, 1924.

- 1 — До Москви прибув провідник бесарабського селянства, Олександрів.
8 — В Лондоні підписано новий торговельний договір між Англією і СРСР.
11 — Мексико визнало СРСР.
15 — З Варшави доносять, що в останніх часах розстріляно в СРСР 65 Поляків за військове шпiонство в користь Польщі.
22 — Арабська держава Геджас визнала СРСР.
25 — З Нью Йорку вислано 1,000 тракторів до СРСР.
29 — Засуджено на смерть ген. Бориса Савінкова.

Вересень, 1924.

- 5 — В Тифлісі засуджено на смерть 24 провідників контр-революційного повстання в Грузії.
12 — Бувша царська амбасада в Пекіні перейшла в руки радянського правительства.
18 — Мадярщина визнала СРСР.
23 — Повінь в Ленінграді.

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПОДІЇ В МИНУЛОМУ РОЦІ

(Хронологічний огляд важніших подій в світі поза Україною і С. Р. С. Р.)

Липень, 1923.

- 5 — Ген. Пілсудскі посварився з ген. Шептицьким і уступив зі становища голови польської військової ради.
6 — В Празі засуджено анархіста Супу на 18 років тюрми за убійство міністра фінансів Разіна.
" — В Шікаго з'організовано фермерсько-робітничу партію.
7 — Франція і Бельгія поставили Німеччині ультімат в справі пасивного опору в Рурщині.

- ” — В Берліні вийшло на страйк 60,000 металевих робітників.
- 11 — Грецький патріярх Метаксакіс покинув Царгород.
- 12 — В Лос Енджелес, Каліфорнія, засуджено 27 членів Індустріальних Робітників Світа (I. W. W.).
- 14 — Страйк друкарів в Будапешті.
- 17 — Скінчилися переговори в Льозані між Туреччиною і Антантою.
- 21 — В Мексико убито Панча Віллю, визначного провідника в партизанських боях.
- ” — Рінальдо Капеліні вибраний головою першого дістрикту майнерської юнії в Пенсилвенії.
- 22 — Голодові розрухи на Горішньому Шлеську. Страйки в Польщі.
- 24 — Підписано Льозанський договір між Туреччиною і Антантою.
- 25 — Побіда комуністів у виборах в юнії німецьких металевих робітників.
- ” — В залізничній катастрофі на лінії Софія-Варна погинуло 200 осіб, а 300 поранено.
- 26 — В Болгарії заборонено комуністичну організацію. Арештовано 800 комуністів.

Серпень, 1923.

- 1 — Загальний страйк у Варшаві.
- 2 — Помер президент Злуч. Держав Гардінг. Його місце заняв слідуючого дня віцепрезидент, Калвін Кулідж.
- 4 — Комуністи заняли майни в Цвікав у Саксонії.
- 6 — В Льозані підписано договір між Злуч. Державами і Туреччиною.
- 9 — У Фінляндії арештовано 27 послів з партії праці (комуністів), а партію проголошено нелегальною.
- 11 — Робітничі забурення по цілій Німеччині.
- ” — В Софії засуджено 4 комуністів на смерть, а 81 на тюрму.
- 14 — В Кемерер, Вайомінг, згинуло біля 100 робітників в майні.
- 15 — Кемаль Паша вибраний президентом Туреччини.
- ” — Штреземан німецьким канцлером на місце д-ра Куна.
- 18 — В Пруссії заборонено комуністичну організацію.
- 20 — Загальний страйк в Греції.
- ” — В Атлентик Ситі, Нью Джерзі, зачалась конференція май-

- нерів і операторів. Слідуючого дня конференція розбилась, як майнери зажадали 20% підвижки.
- 21 — В Нью Йорку дають \$4 за 1,000,000 польських марок.
- 23 — Помер японський прем'єр Като. Його наслідником Ямамото.
- 24 — В Атенах арештовано 800 комуністів.
- 26 — В Празі убито болгарського посла Даскалова.
- 29 — В Берліні платять 7,000,000 марок за \$1.

Вересень, 1923.

- 1 — Італійські війська заняли грецький острів Корфу за убиство членів італійської місії на грецькій території в Альбанії.
- " — Зачався страйк майнерів твердого вугля в Злучених Державах.
- " — Великий землетрус в Японії. Знищені частинно міста Токіо, Йокогама, Нагоя. Згинуло біля 250,000 людей, 3,000,000 остало без даху.
- 12 — Зачався конгрес канадських робітничих юній.
- 13 — Державний замах фашистів в Іспанії. Ген. Рівера на чолі військової диктатури.
— У Варшаві закінчився конгрес польських монархістів.
- 14 — Комуністи убили шефа поліції в Софії. Нагінка на комуністів по всій Болгарії.
- 17 — В Скрантон, Пенсилвенія, зачалась конвенція антрацитових майнерів.
— Воєнний стан в Оклагомі наслідком забурень, викликаних Ку Клукс Кленом.
- 18 — Скінчився страйк майнерів в Злуч. Державах.
- 19 — Конференція між прем'єрами Пуанкаре (фран.) і Болдином (анг.) в Парижі.
- 20-28 — Революція в Болгарії.
- 20 — Окупація вільного міста Фіюме (Река) Італією.
- 22 — Італійські війська евакували острів Корфу.
- 25 — Німеччина занехла пасивний опір в Рурщині.
- 27 — Воєнний стан в Німеччині. Кар диктатором в Баварії.
- 29 — Греція заплатила Італії 50,000,000 лірів за масакру італійської місії в Яніні.
- " — Невдалий замах на життя польського прем'єра Вітоса.

Жовтень, 1923.

- 1 — Отворено фермерсько-робітничу конвенцію в Портленд, Орегон.
- " — В Софії страчено 15 студентів комуністів.
- 2 — Антантські війська зачали евакувати Царгород.
- 3 — В Німеччині уступило правительство канцлера Штреземана
- 4 — Марсель Кашен, французький комуніст, засуджений на 6 місяців тюрми.
- 5 — До Нью Йорку прибув б. англійський премієр Ллойд Джордж.
- " — Польський ген. Галер виступає на конвенції Американського Легіону.
- " — Цао Кун вибраний президентом Китаю.
- 7 — В Портленд виключено комуністів з фермерсько-робітничої конвенції.
- 12 — Влада в Саксонії перейшла в руки соціалістів і комуністів.
- 13 — Німецький парламент надав канцлерови Штреземанові диктаторську власть.
- " — Четвертий форт варшавської кріпости вилетів у воздух. Згинуло 28 осіб, а 158 поранено.
- 15 — Харчеві розрухи в Берліні.
- 19 — В майні Догутай в Китаю згинуло 65 робітників.
- 21 — Німецькі сепаратисти проголосили Надренську Республіку.
- 23 — Харчеві розрухи в Гамбургу.
- 26 — В Скенектеді, Нью Йорк, помер Карл П. Штайнмец, славний електротехнік і винахідник.
- 29 — Реорганізація польського кабінету під проводом Корфанто і Дмовського.
- " — Арештування членів саксонського кабінету (комуністів і соціалістів). Загальний страйк в Саксонії.

Листопад, 1923.

- 3 — Голодові розрухи в Лодзі.
- 5 — Загальний страйк в Польщі.
- " — Похорон Бонара Ло, б. англійського премієра.
- 6 — В Глен Раджерс, Вест Вирджинія, згинуло у майні 27 робітників.
- " — Голодові розрухи в Берліні.

- 7 — Криваві страйкові заворушення в Польщі.
- 8 — Державний переворот в Баварії. Влада захопили Людendorф і Гітлер. Ген. Сект назначений військовим диктатором Німеччини.
- 10 — Людendorф і Гітлер арештовані.
- 12 — В Або, Фінляндія, зачався процес проти 61 комуністів.
- ” — В Шікаго зачалась 15-та головна конвенція Промислових Робітників Світа.
- 14 — Процес проти 30 комуністів в Римі.
- 16 — Швайцарський суд в Льозані звільнив Конраді, убійника радянського делегата на Льозанську конференцію, Воронського.
- 28 — В Нью Йорку платять \$1 за 3,000,000 польських марок.

Грудень, 1923.

- 3 — У Вашингтоні зачав радити 68. Конгрес Злуч. Держав.
- 4 — Польського ген. Галера стереже у Філадельфії 15 детективів.
- 6 — Вибори в Англії — перемога партії праці і лібералів.
- 7 — Домашня війна в Мексику — Адольф Гуерта проти президента Обрегана.
- 10 — Боротьба між монархістами і республіканцями в Атенах.
- 15 — Польський кабінет Вітоса зрезигнував.
- 19 — Грецький король Юрій виїхав з родиною до Румунії, щоб там чекати висліду плебісциту в справі форми правління в Греції.
- 18 — Грабські премієром Польщі.
- 30 — В Шікаго зачалась конвенція Робітничої Партії Америки.
- 31 — В Німеччині обжаловано о державну зраду 1,200 комуністів і соціалістів.

Січень, 1924.

- 4 — Локавт 130,000 металевих робітників в Берліні.
- ” — В Пікін, Іллінойс, згинуло 40 робітників у фабриці крохмалю.
- 5 — Селіта Карілля, соціалістичний губернатор мексиканського стейту Юкатан, убитий повстанцями Гуерти.
- 10 — В Спаєр убито д-ра Гайнца, провідника німецьких сепаратистів в Надренщині.
- 21 — В Англії зачався страйк залізничних робітників.
- 23 — Уступило правительство Болдвина в Англії.

- 24 — Ремсі МекДоналд сформував “робітниче” правительство в Англії.
- 25 — Франція і Чехословаччина підписали політичну угоду.
” — У вуглевій майні коло Джанстон Ситі, Іллинойс, згинуло 30 робітників.
- 29 — З приводу нафтового скандалу у вашингтонському конгресі поставлено домагання уступлення генерального прокуратора Догерті і секретаря фльоти Денбі.
” — Італія і Югославія підписали угоду в справі Фіюме.
- 30 — Конвенція майнерської юнії в Індіана.
- 31 — Япанське правительство розвязало парламент.

Лютий, 1924.

- 3 — Помер Вудров Вилсон.
- 4 — Маніфестація в честь Леніна в Медисон Сквер Гарден в Нью Йорку.
” — Випущено на волю Магатму Ганді, провідника гіндуських націоналістів.
- 15 — Страйк докових робітників в Англії.
- 18 — В Токіо зачався процес проти 29 комуністів.
” — Протирадянська конференція прибалтійських країв у Варшаві скінчилась невдачею.
” — Д-р Кар, диктатор Баварії, уступив.
” — В Джексонвилл, Флорида, заключено 3-літню угоду між майнерами м'якого вугля і операторами.
- 20 — Боротьба анархістів з поліцією в Софії — 5 осіб убито, багато поранено.
- 26 — Страйк докових робітників в Англії скінчився їх побідою.

Березень, 1924.

- 2 — В Туреччині знесено каліфат, а каліфа прогнано за границю.
- 4 — В Німеччині налічують 5,000,000 безробітних.
- 5 — Масові арештування Македонців в Болгарії.
- 8 — В Кесел Гейт в Юта експлозія в майні убила 175 робітників.
- 11 — В Парижі підписано договір, яким Антанта признає Румунії Бесарабію.
- 13 — Канцлер Маркс розв'язав німецький парламент.
- 14 — Рада Ліги Народів призначила пристань Мемель для Литви.

- 15 — Страйк докових робітників в Німеччині.
- 19 — У виборах до чехо-словацького парламенту на Прикарпатській Україні комуністи дістали 100,000 голосів на 250,000 голосуючих; вибрали 5 послів (всіх 9) і 2 сенатори (всіх 3).
- 21 — Італійський Промисловий Банк позичив для Польщі \$20,000,000.
- 25 — Грецький парламент заявився за республікою в Греції.
- 26 — У виборах в західній Австралії побідила партія праці.
- 27 — Зрезигнував кабінет французького прем'єра Пуанкаре.
" — В Нью Йорку засуджено москвофілів Черняка, Шевченка, Сидоркіна і Американця Коннора за продажу шерів на \$135,000 під фірмою "золотої" майни в Йонкерс, Н. Й.
- 28 — Догерті уступив зі становища генерального прокуратора Злуч. Держав.
" — Експльозія газу вбила 24 майнерів у Велч, Вест Вирджинія.
- 29 — Пуанкаре сформував новий французький кабінет.

Квітень, 1924.

- 5 — Антисемітські заворушення в Румунії.
- 6 — Страйкові розрухи в Польщі.
" — Побіда фашистів у виборах в Італії.
- 11 — Локавт 100,000 докових робітників в Англії.
- 17 — В Туреччині закрито 36 французьких місійних шкіл.
- 18 — "Робітниче" правительство в західній Австралії.
" — Зачався з'їзд Робітничої Партії Канади. Рішено звати організацію Комуністичною Партією.
- 24 — Портові робітники в Німеччині виграли страйк за 8-годинний день.
- 26 — З Мексику доносять, що незаможні ф'армери убили в стейті Вера Круз 25 обшарників.
- 29 — В Бенвид, Вест Вирджинія, експльозія газу убила 114 майнерів.

Травень, 1924.

- 1 — В Будапешті став урядувати з рамени Ліги Народів комісар Смит, Американець з Бостон.
- 3 — Загальний страйк в Аргентині. Тривав 6 днів.
- 4 — Вибори до парламенту в Німеччині. Вибрали: соціялісти 100 послів, націоналісти 96, клерикали 65, комуністи 62,

нім. народня партія 44, фашісти 32, демократи 28, баварська народня партія 16, баварські дідичі 10, національно-ліберальний союз 10, гановерська партія 5, нім. соц. партія 4.

- 8 — Страйки і локавти в Рурщині.
” — У Фльоренції зачався процес проти 138 комуністів і анархістів.
- 10 — Вибори до парламенту в Японії. Вибрали: державні партії 170, опозиційні партії 260.
- 11 — Вибори до парламенту у Франції. Вибрали: радикали 174, соціялісти 102, республіканські соціялісти 39, комуністи 29, націоналістичний бльок 229, консерватисти 11.
” — В забуреннях в Гале убито 11 комуністів і 6 поліціантів.
- 23 — В погромах в Румунії вбито 200 Жидів.
- 26 — Президент Кулідж підписав новий американський іміграційний закон, що допускає річно 2% імігрантів з того числа чужинців, які були в Злуч. Державах в 1890 р.
- 28 — В Букарешті експльодували склади амуніції.
- 29 — Трох комуністів згинуло в боротьбі з поліцією в Лісбоні

Червень, 1924.

- 1 — Французький кабінет премієра Пуанкаре зрезигнував.
” — Карль Яворек, соціяліст, стріляв і поранив тяжко австрійського канцлера, д-ра Зайпля.
- 3 — Горожанська війна в Альбанії.
- 4 — Австрійський канцлер Зайпль подався до димісії.
- 5 — Політичні забурення в Бесарабії і Румунії.
- 6 — Демонстрації проти Злуч. Держав в Японії за заборону японської іміграції до Америки.
” — В Гановер коло Нентикак, Пенсилвенія, експльозія газу убила 15 майнерів.
- 10 — В Клівленд зачалася республіканська конвенція, на якій іменовано Куліджа кандидатом на президента.
” — Італійські фашісти убили соціялістичного посла Маттеотті.
- 11 — Французький президент Мілеран уступив.
- 12 — На воєнному кораблі “Міссиссиппі” в Сен Педро, Калифорнія, згинуло 48 матрозів наслідком експльозії гармати.
- 13 — Гастон Думерг вибраний президентом Франції.

- 15 — В Болгарії вбито Петкова, провідника хліборобської партії.
- 16 — Прем'єр Ерріо сформував новий французький кабінет.
- 17 — В Ст. Пол, Миннесота, зачалася конвенція фермерсько-робітничої партії.
- 19 — Англія зірвала дипломатичні зносини з Мексиком.
- 25 — У Варшаві зачався процес проти 58 провідників робітничого повстання.
- 28 — Франція дала амністію 200,000 Німців, яких депортовано було з Рурщини.
- " — Підчас гурагану в Лорейн, Огайо, згинуло 300 людей; матеріальної шкоди на \$50,000,000.

Липень, 1924.

- 1 — В Айзенах в Турингії арештовано 400 делегатів комуністичного з'їзду.
- 5 — В Гданську страйкують робітники проти перевозу через цю пристань амуніції до Польщі.
- 6 — Зачалася конвенція соціалістичної партії в Клівленд.
- 11 — Робітнича Партія Америки іменувала Фостера кандидатом на президента, а Гітлова на віцепрезидента.
- 12 — Сао Паольо в Бразилії в руках повстанців.
- 16 — В Лондоні зачалася антантська конференція над репараційним пляном Доса.
- 30 — Проголошено военний стан в Румунії.

Серпень, 1924.

- 7 — Нагінка поліції на Комуністичну Партію в Лондоні.
- 16 — Антантська конференція в Лондоні приняла плян Доса.
- 21 — 204 филиппинських жовнірів засуджено на 5 років тюрми за бунтарство.
- 28 — Зачалась міжнародня комуністична конференція в Парижі над пляном Доса.

Вересень, 1924.

- 1 — В Гул в Англії зачався конгрес амстердамського профінтерну.
- 3 — В Китаю розгарюється горожанська війна.
- 8 — Манджурський диктатор Чанг-Тсо-Лін проголосив війну пекінському правительству.

- 10 — В часі страйку на цукрових плянтаціях в Гонолюлю, Гаваї, вбито 16 робітників і 4 поліціантів; багато поранено, 130 арештовано.
- 12 — В Римі вбито фашистичного посла Касіліні — у відплату за смерть соц. посла Маттеотті, що згинув з рук фашистів.
- ” — Революційні заворушення в Лісбоні.
- 15 — Убито Тодора Александрова, провідника македонських націоналістів.
- ” — В Берліні засуджено на довгі роки тюрми 71 комуністів за розрухи в Ельберфельд.
- 16 — З Варшави доносять про загальний страйк нафтових робітників.
- 21 — В загальних виборах до шведського парламенту соціалісти здобули 77 мандатів на 157 — комуністи 7, а ліві соціалісти 6.
- 25 — На Філіппинських островах засуджено 57 робітників на 13 місяців арешту за страйкові розрухи на цукрових плянтаціях.
- ” — Гродненщина і Віленщина тереном повстанської діяльності. Польща назначає генералів воеводами на білоруських і литовських землях.

МАРШ.

*Розносить буря всесвітній пожега.
Хитаються будови, корчиться світ.
Там, де пройшли, вже немає хмар,
І сходять червоні зорі над сутінками віт!*

*І блисне сліпуче сонце, і запалають міста і села.
І зворухнуться серця отверті у золотому огні,
Приходьте до нас, у кого обличчя веселі,
Хто життя не шкодує в червоній борні!*

*Темні сили радіють. Заженем їх у нори!
Розіпнемо на стінах, хто коритись не міг!
Хай покриють всю землю червоні прапори!
Лише той веселий, хто світ переміг!*

Мих. Семенко.

РАДЯНСЬКА ВЛАДА В ГАЛИЧИНІ*)

(Короткий огляд подій в літку 1920-го року.)

Радянська влада утворилася в Східній Галичині в середині липня 1920 р., коли червона армія вступила в межі Галичини. Та чи можна розглядати утворення Радянської влади, просто як наслідок “більшовицької окупації Галичини”?

Звичайно, ні, бо коли-б червона армія бажала силоміць захопити Галичину в свої руки, то вона могла-б це ще задовго перед тим зробити. Вже весною 1919 р. українські червоні полки, а саме славні таращанці й богунці стояли над Збручем. Спинити їх петрушевичівське військо аж ніяк не мало-б сили. Одначе вище командування червоної армії віддало наказ командірові Таращанської дівізії батькові — Боженкові, щоб він спинив свої полки над Збручем й не посувався далі, бо ніколи більшовики не мали на думці нав'язувати Радянську владу тим краям, де трудящі ще самі не зрозуміли необхідности Радянського устрою. Трудящий люд Східної Галичини повинен був ще скоштувати захоплення націоналістичними формами революції, розчаруватись у всяких “демократичних” урядах, щоб зрозуміти всі переваги Радянської влади, щоб відчути, що иншого порятунку від класової та національної неволі — нема й не може бути.

Це розчарування вже пережили галицькі маси тоді, коли в 1920 р. червона армія вступала в межі Галичини. Гноблення з боку польської шляхти досягли тоді неймовірних розмірів, польську державу роздирала жорстока господарська й фінансова криза, дорожнеча, безробіття, всякі націоналістичні “уряди” збанкрутували й пішли на службу до шляхти (як Петлюра), або виявилися безсилим боротись проти неї й вести за собою народні маси (як Петрушевич).

Отже спинятись над Збручем червона армія тоді вже не мала ніяких підстав, тим більше, що у складі її були й галицькі червоні стрільці, які горіли нетерпінням звільнити свій нещасний край від шляхетської неволі.

*) Для цієї статті автор використав матеріали своєї доповіді, проголошеної на засіданню Літературно-Наукового Гуртка Кам'янецьких Вищих Шкіл, стенограму якої було видано окремою брошурою.

В середині липня 1920 р. червоні частини вступили на територію Східної Галичини й тоді-ж, 15 липня було видано Маніфест новоутвореного Галицького Революційного Комітету, яким звільнену від шляхти частину Галичини проголошувалося Галицькою Соціалістичною Радянською Республікою.

Як прийняло населення Галичини червону армію? У всякому разі ми можемо сказати, що українське, трудяще населення, особливо сільське, зустрічало червоні частини зі сльозами радості на очах, як своїх спасителів від шляхетського ярма. На зустріч червоній армії виходили з сел делегації з хлібом та сіллю, навіть по де-яких місцях хресні ходи з українськими попами на чолі. Відношення селян до червоних стрільців було просто зворушливим. Навіть найбільшій селянин вважав своїм обов'язком і честтю для себе нагодувати червоного стрільця. Пам'ятаю, мене, тільки тому, що я був у військовій однострої, багато разів спиняли селяне на шляху від Волочиська до Тернополя, запрошуючи відпочити й поспідати. Підчас бою біля села Явне (коло містечка Княгиничи, на захід від Рогатина) селянки носили їжу червоноармійцям, ризикуючи своїм життям, бо село було під перехресним обстрілом.

Та треба визнати, що й червона армія вповні заслужила на таке відношення селянства. Командування Південно-Західного фронту видало наказ, в яким говорило, що господарем Галичини є галицький селянин і робітник, і червона армія чесно виконувала той наказ. Вперше ступивши за межі тодішньої Радянської Федерації, червона армія ніби здавала свій політичний іспит перед пролетаріатом Західної Європи, й здала вона той іспит блискучо. Червоноармійці поводитися з населенням не як окупанти-завойовники, а як дійсні визвольники, як товариші, що йшли з братньою, щирою допомогою пригнобленим братам. Ніде майже не чути було скарг на зловживання чи на нечемне поведження червоних частин. Кожний червоноармієць почував себе в Галичині пропагандистом та інструктором й охоче, із захопленням ділився з прибитими галицькими масами своїм революційним досвідом, своєю комуністичною свідомістю. При політичних відділах червоних частин були представники Галицького Революційного Комітету, ці відділи виділяли працівників для місцевих Радянських та партійних органів, вели широку масову освітню працю на українській та польській мові. Як добре розуміла червона армія свої обов'язки, можна бачить хоч би з такого прикладу. Підчас рейду Червоного Козацтва на Стрий, далеко в польське запілля, військова операція

була остільки складна й короткотривала, що не було часу на утворення міцного Радянського апарату на місці; але червоні козаки все таки встигли у чотирохкутнику Стрий-Ходорів-Галич-Болехів розділити майже все поміщицьке майно серед селян: в околиці одного лише Ходорова було віддано селянам 260 голів худоби. Таких фактів можна б навести сотні.

Як прищепилася Радянська влада в Галичині? Щоб відповісти на це питання, розглянемо зпочатку склад, програм та працю Радянського Уряду Галичини — Галицького Револьюційного Комітету (будемо його скорочено звати Галревкомом). Початковий склад Галревкому, підписаний під Маніфестом, був такий: Голова — Володимир Затонський, заступник голови — Михайло Баран, секретар — Іван Немилівський, члени — Михайло Левицький та Хведір Конар.

З прибуттям свіжих сил з галицького підпілля й з Туркестану (де перебувало багато галичан-бранців), склад Уряду де-що змінюється, а саме в такому вигляді: В. Затонський, М. Баран, М. Левицький, Савка, Літвінович. Дамо коротеньку характеристику частини членів Галревкому. Володимир Затонський — відома й популярна в українських колах політична фігура, людина з твердою волею й необхідним в політиці тактом; сам він походив з Наддніпрянщини, але з по-над Збруча (Поділля) й добре знав галицьку ситуацію. Михайло Баран — галичанин, з січової старшини, добре відомий галицьким працівникам, як промовець, співробітник комуністичної преси, як революціонер. Михайло Левицький — також відомий галичанам своєю революційною працею у Львові й по других місцевостях, завзятий комуніст. Савка та Казімір Літвінович — фігури менч витривалі й мало відомі українському загалові в Галичині, але, присутність їх, як польських робітників, у Галревкомі, була запорукою того, що Радянська влада не має намірів плекати націоналістичний антагонізм і зводити старі розрахунки з польською людністю. Функції членів Уряду розподілилися таким чином: Вол. Затонський — завідуючий Відділом Закордонних Справ і Земельним, М. Баран — зав. Військовим і Фінансовим відділами, М. Левицький — Внутрішніх Справ, Савка — Народнього Господарства, Літвінович — Праці, Соціального Забезпечення, а також Шляхів, Пошти й Телеграфу. Крім членів Галревкому працювало чимало й інших, їх заступників та керівників окремих галузів державної праці, як Іван Сияк, Мирослав Гаврилів, Наваловський, Козоріє, Гурберт, Мих. Валицький, Іван Кудря (більшість галичане).

Програм Галревкому було в загальних рисах накреслено у Маніфесті, з якого подаємо найбільш важливі витяги:

“Завданням його (Галревкому) є допровадити розпочату класову боротьбу до встановлення Радянської влади у Сх. Галичині.

ВОЛОДИМИР ЗАТОНСЬКИЙ
голова Галицького Революційного Комітету.

“Право приватної власности поміщиків, купців, фабрикантів і всіх визискувачів чужої праці на всі землі, ліси, пасовища, води, надземні й підземні багатства, що були досі в їх розпорядженню, касується, а їх маєтки зі всіма будинками, реманентом рухомим і нерухомим переходять у розпорядження працюючих через відповідні місцеві Революційні Комітети. Всі ті маєтки й багатства віддаються у власність Держави, найвищий законодавчо-виконавчий орган якої — З’їзд Рад Робітничих та Селянських Депутатів — постановить про їх націоналізацію та соціалізацію.

“Галицький Революційний Комітет оголошує повну державну незалежність Східної Галичини, й пропонує Урядам Соціалістичних Радянських Республік, а також урядам капіталістичних держав навязати з ним діпломатичні зносини”.

(Майбутні державні форми Сх. Галичини мав визначити 1-й З'їзд Рад, скликання якого заповідалося в найближчій часі.).

“Галревком оголошує свою повну солідарність з урядами РСФСР та УСРР і рахує на їх повну допомогу в руйнуванні старого капіталістичного ладу і в будівництві нового соціалістично-комуністичного устрою Галицької Соціалістичної Радянської Республіки”.

З цього програму в першу чергу можна й треба було приступити до виконання тієї частини, яка повинна була б привабити на бік Радянської влади селянство, бо на території Галицької Соціалістичної Радянської Республіки не було майже зовсім промислового пролетаріату. Всього та територія складалася з 14—16 повітів (в залежності від становища військового фронту), а саме: Тернопіль (тимчасова столиця), Броди, Борщів, Бучач, Гусятин, Збараж, Заліщики, Зборів, Золочів, Підгайці, Скалат, Терехів, Чортків, Городенка, Бережани, Рогатин. Все це були місцевості, заселені селянством, і треба визнати, що Галревком справді зумів привабити це селянство на свій бік.

Закон про націоналізацію землі й перехід її в користування трудячого селянства активно переводилося в життя, селян наділювано було панською землею, форналі (батраки), які раніш обробляли панські поля за десятий або дванадцятий сніп, одержали у власність дві третини врожаю, віддаючи Державі лише третій сніп. В багатьох місцевостях селяне самі віддавали доброті ще одну третину на червону армію, задовольняючись лише третиною врожаю з панських маєтків, бо й це було баєчним для галицького нуждаря-форналя. Що до колоністів, спроваджених у Галичину польською шляхтою, то малося на увазі повернути їх до родинних місцевостей, але тоді, коли й ті місцевості буде звільнено від шляхетського ярма.

Селянство з радісним захопленням почало утворювати в себе по селах органи Радянської влади — Сільські Революційні Комітети (Сільревкоми) й слухняно й точно виконуючи всі накази й розпорядження Галревкому. Ця слухняність була не примусова, а цілком добровільна й свідомо, бо й навіть зброй-

ної сили в розпорядженню Галревкому було дуже мало. Пам'ятаю як зараз Збаражський Повітовий Селянський З'їзд; Представники всіх сел повіту, прості селяне й форналі, уважно й свідомо обговорювали з окрема кожну резолюцію, кожний внесок, хоч би він мав торкатись не всього повіту, а якогось окремого села. Таке уважливе й свідоме відношення до громадських справ тоді не часто можна було побачити й з боку наддніпрянських селян, що пройшли добру революційну школу. Ревкоми по селах виникали часто-густо стихійно, причім велику активність у їх будіванню виявляли реемігранти з Америки. Часом мені траплялося бачити таке. По якомусь селянському з'їзді або по скінченню засідання виходить один з присутніх на трибуну й кличе:

— А-ну, хто тут є з американців, зберіться сюди, заспіваймо нашу пісню!

І в повітрі лунають слова химерного перекладу “Інтернаціоналу”, відомого, здається, тільки українській колонії в Америці:

“Підводьтесь ви, нуждарства діти,
Повстань, що пуце на землі”...

Довелося навіть Галревкомові проголосити тимчасову мобілізацію “американців” для Радянської праці.

Якою популярністю користався Галревком в селянських колах можна судити вже з того, що селяне навіть з найдальших околиць часто приходили пішки до Тернополя, щоб побачити свій “Хлопський Уряд”, подивитись на “найстаршого комисаря” (В. Затонського) й “найвищого сендзю” (Голову Галицької “Надзвичайної Комісії” Наваловського). А по селах про Радянську владу вже складалось легенди.

Меня прихильно й навіть з певним застереженням віднесли до Радянської влади нечисленні польські (або радше католицькі) села. Підстав до недовір'я не було, бо Галревком провадив дуже обережну політику в національнім питанню, видав декрета про рівні права всіх мов, що їх вживає населення, старався уводити у склад ревкомів, крім українців, також трудящих поляків та євреїв. Але на польських селян, очевидно, впливали шляхетські агенти, які провадили таємно свою чорну роботу. Звичайно, Галревком не тратив надії на те, що обережною політикою, з пробігом якогось часу, можна було-б добитись зміни настроїв поляків-трудящих.

Гірше було становище по містах. Пролетаріату промислового по тих невеличких містах та місточках, на які поширювалася Радянська влада — майже не було, а дрібна буржуазія досить важко відчувала тодішню Радянську господарку й продовольчу політику. Все таки, з дрібними, слабкими професійними спілками було встановлено зв'язки. Багато заважала праці по містах нестача харчів, до якої головно спричинялася близькість військового фронту й слаба комунікація з Радянською Україною (тільки аж 10-го вересня, тобто за тиждень перед відступом, до Тернополя прибув перший потяг з Шепетівки).

Що до української інтелігенції, то зпочатку вона вся з великою прихильністю зустрічала Радянську владу, а потім деякі “народні діячі”, побачивши, що при Галревкомі руки зогріті на нафті не вдасться й що це не нове видання “ЗУНР”, а справжній Робітничо-Хлопський Уряд, почали тихцем і богузко шкودити Радянській владі. Найліпша-ж частина сільської інтелігенції до кінця залишилася прихильною до Радянської влади.

Треба зазначити, що активної контр-революції в Радянській Галичині взагалі не помітно було й “Гаєнка” (Галицька Надзвичайна Комісія) була занята лише боротьбою з польсько-пшляхетським шпигунством, та ще часом доводилось їй поборювати спекуляцію харчами.

В таких умовах доводилося працювати Галревкомові, й треба визнати, що працездатність він виявив надзвичайно високу. За зовсім короткий час (два місяці) утворилися й розгорнули свою працю всі необхідні установи, всі частини державного апарату. Найліпше працювали Військовий Відділ, котрий встиг вже за той час перевести величезну підготовчу роботу до мобілізації, Всегалицьке Державне Видавництво (Всегалвидат), яке постачало літературою кожне село, де лише існувала вже Радянська влада, і Гаєнка, хоч остання, як ми вже згадували, мала небагато роботи.

Коли в Мінську мали початись мирові переговори між Польщею та Радянськими Республіками, Галревком післяв туди свого окремого представника в особі М. Барана й видав від повідну ноту до Польщі й відозву до трудящих; у тій відозві робітників та селян закликалося до добровільного вступу в червону армію. Добровільна мобілізація могла цілком рахувати на повний успіх, особливо серед селян, які всюди заявляли про своє бажання захищати свою владу в лавах червоної армії, і навіть вимагали від Уряду проголошення обов'язкової мобіліза-

ції. Але обов'язкову мобілізацію Галревком вважав недопустимим проголошувати аж до З'їзду Рад, оскільки ж мобілізації не встигли перевести в життя, бо "тиждень вступу до червоної армії" було заповіджено з 19-го до 26-го вересня, а вже 17-го вересня почався відступ червоної армії й Радянської влади в Галичині.

МИХАЙЛО БАРАН

заступник голови Галицького Револуційного Комітету.

17-го вересня Галревком урядив відібрання зайвини від буржуазії в Тернополі й віддання зібраних річей робітникам, а ввечері того ж дня Радянська влада повинна була залишити тимчасову столицю. Галицька Соціалістична Радянська Республіка, після свого славного двохмісячного існування, загинула...

Чим саме пояснюється те, що Радянська влада так хутко

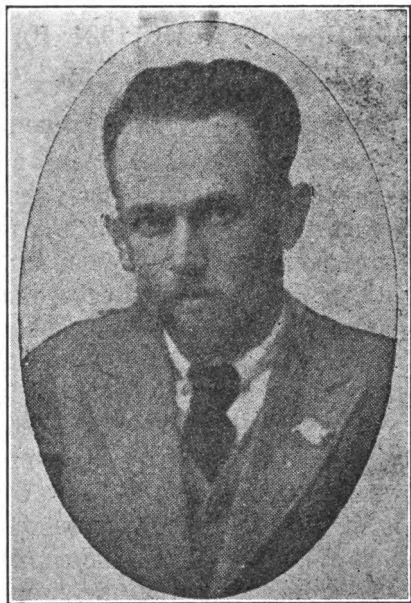
повинна була залишити Галичину? Причини були до того чисто військового, стратегічного характеру. Галичина, галицький відтінок фронту — не були самоціллю для червоної армії. Радянські військові частини вступили в Галичину в процесі загального просування на Захід в боротьбі з польською шляхтою. Головну увагу червоне командування звертало на Варшавський напрямок, найбільш важливий в тодішній війні з Польщею, тим більше, що й опір польської шляхти був там найупертіший. Галицька ділянка фронту була цілком залежна, як флянгова, від становища на головнім напрямку, тобто Варшавським. Та й частин червоних було в Галичині дуже мало, — хіба тільки щоб тримати фронт від прориву, бо Радянська Галичина не потребувала великих залог, ані резервів: при тім гаряче-прихильнім відношенню, яке виявляла людність Галичини до Радянської влади, можна було рахувати комунікації й ближнє заплілля (тил) цілком забезпеченими. Отже, коли через військові невдачі почався відступ червоної армії у Варшавським напрямку, — прорив Галицького фронту й відступ нечислених червоних частин з терену Галичини був неминучим.

Разом з тим відступом червоної армії повинна була й Радянська влада залишити Галичину, бо при тодішніх умовах її існування майже цілком залежало від становища червоної армії на фронті. Тим більшою була та залежність, що проіснувала Радянська влада в Галичині всього два місяці до відвороту червоної армії.

Ми зовсім не хочемо сказати, що Радянська влада не встигла ще пустити глибоких корінців у масах галицького трудящого населення за той час. Все галицьке селянство, як один, готово було захищати зі зброєю в руках свою владу, мимо недовгого існування Радянської Галичини. Але за такий короткий час утворити з тієї аморфної селянської маси організовану й активну збройну силу було ще неможливо, тим більше, що, як ми вже згадували, Радянську владу було поставлено в такі умови, коли примусову мобілізацію оголошувати було неможливо (й політично недоцільно), а добровільну мобілізацію довелося проголосити надто пізно.

Чому галицькі маси самі не повстали зі зброєю в руках на захист своєї влади? По перше, щоб збудити активність тих мас, потрібно було, як передумову, мати глибоку й масову працю комуністичної партії, а ця партія тоді у Радянській частині Галичини щойно починала свою роботу, не встигла ще як слід зв'язатись з масами, не мала необхідного досвіду (до тих місце-

востів, де були значніші підпільні комуністичні організації Радянська влада, ще не встигла дійти); по друге, при всіх своїх найліпших бажаннях, ті маси були безсилі, бо не мали зброї,

І. Ю. КУЛИК

Оден з учасників при творенню радянської влади в Галичині, а теперішній заступник представника С. Р. С. Р. в Канаді.

як не мав її подостатку й Галревком. В цьому відношенню галицьке селянство було поставлене в значно гірші умови, ніж наддніпрянське, котрому позалишали величезну кількість зброї ріжні армії, які там змагалися й обеззброювалися на протязі горожанської війни.

Оттака коротенька історія Радянської влади в Галичині. Коротка, але надзвичайно багата своїм повчаючим змістом.

Висновки? Вони мають бути практичні. Хай їх робить галицьке селянство, хай їх робить галицький пролетаріят, широко використовуючи свій багатий досвід.

*І. Ю. КУЛИК,
серпень, 1924 р.*

У КРАЇНСЬКИЙ РУХ ПІД ПОЛЬЩЕЮ

(СІЧЕНЬ—СЕРПЕНЬ 1924. Р.)

Щодня маємо звістки про життя-муки наших західно-українських братів під шляхетською Польщею. Періодична преса українська занотовує більш яскраві випадки з польського терору і насильства так само, як і факти з боротьби селянства, робітництва та й інтелігенції проти політики, що її запроваджено завойовниками. Але більшість фактів, з'окрема ніби й незначних, все ж не занотовано ніде в пресі, а ті, що занотовуєм, часто, мов блискавиця, вражають наші почуття, після чого так само, як блискавиця, і зникають від нашої уваги. Тому цікаво буде поглянути хоч би на стислі підсумки фактів з політичного і культурного життя за найблизший період з минулого, тоб-то хоч би за першу половину м. р. Систематизовані факти дають нам певний і яскравий малюнок цілої польської політики, що до українського руху, особливо коли їх розглядати на тлі національних і соціальних умов, які утворено під'яремним життям Західної України на протязі кількох століть.

I.

Становище на 1-ше січня 1924 року. Як польські, так само й українські буржуазні політики перед початком 1924 р. все ще залишалися під вражінням постанови представників Антан-ти з 13-го березня 1923 р. про суверенитет Польщі над Західною Україною, власне, над Сх. Галичиною. Українські дрібно-буржуазні політичні партії до того часу ще не прийшли до пам'яті і розгублено кидалися в різні сторони, намагаючись пристосувати свою діяльність до нових політичних обставин, про які партії ті не мали ясного уявлення. Польські політики і партії святкували перемогу, вважаючи "кресове" питання в основі вирішеним — решту мусів зробити час, який ніби то мав працювати на користь польського імперіалізму. Ні польські ні українські буржуазні політики не здавали собі справи про внутрішню відпорну силу працюючих мас і перебільшували значіння паперового акта, що мав ніби то

відограти ролю меча Олександра Македонського в “кресовому” питанні. Про те треба визнати, що на початку 1924 року західно-українське питання і формально і фактично було питанням внутрішньої польської політики.

СТЕПАН МЕЛЬНИЧУК

провідник славної “дванайцятки” галицьких повстанців, розстріляний польською владою в Чорткові, 11. листопада, 1922, за революційну роботу в Галичині.

Але українське питання під Польщею фактично не було вирішено, бо для того замало є рішення чийого б то не було, окрім рішення самих працюючих мас поневоленої країни. У практичних відносинах між поляками — пануючим класом і пануючою нацією з одної сторони і пригнобленим українським населенням з другої сторони, ніяких змін не зайшло. Соціальні і національні питання фактично були не вирішені, а міжкласові й міжнаціональні відносини, що день, то загострюва-

лись. З питань соціального характеру перша і головна роля безперечно належить земельному питанню. Лише на ґрунті земельних відносин в Західній Україні можлива масова боротьба класів, у яку стихійно кинеться більшість населення країни.

Коло 77% населення Зах. України є селяни-хлібороби. Відсоток дуже високий і є характерною рисою хліборобських країн, де промисловість мало розвинута. Міського та промислового пролетаріята в країні всього коло 12%. Решту 11% складають експлуатуючі класи та здекласована інтелігенція.

Ще в 1910 р. на 1 кв. кілометр у Сх. Галичині припадало 83 душі хліборобського населення. В такій тісноті не жили хлібороби ні в одній з європейських країн. У той час Бельгія мала 54,2, Німеччина — 34,1, Франція — 31,5 душ хліборобів на 1 кв. кілометр.

Перенаселеність західно-українських областей хліборобами що рік то все збільшується, бо розвиток промисловости не поспішає за природним зростом населення. Питання про використання лишків робочої сили хліборобів давно набрало загострених форм в Зах. Україні. Ще перед світовою війною в одній Сх. Галичині коло 1,200,000 душ хліборобів не мали до чого прикласти своїх рук і мусіли шукати заробітків на стороні. Великі землевласники Франції та Німеччини використовували галицьких селян для сезонних робіт, як найдешевшу робочу силу. Після війни, завдяки “утихомиренню” Європи, відносини стали такими, що галицький селянин став позбавлений і того злиденного заробітку, що його він мав. При такому стані справедливий поділ земельної площі між хліборобським населенням значно вплинув би на поліпшення добробуту селянських мас. В дійсности ж розподіл земель в Зах. Україні є найгіршим, а з погляду селянських інтересів є найбільше несправедливим.

Загалом коло $\frac{3}{5}$ земельної площі належить великим землевласникам (дідичі, держава, церква і т. п.) і лише $\frac{2}{5}$ землі володіють селяни. Оті $\frac{2}{5}$ земельної площі поділені між групами селян у такий спосіб:

ВОЛИНЬ, ХОЛМЩИНА, ПОЛІССЯ ТА ПІДЛЯШША.

Розмір господарств	% кількість го-сподарств.	% кількість зем-площі, що нале-жить тим го-сподарствам.	Примітка.
До 2-х гектарів	1%	0,1%	} Незаможники.
Від 2 — 5 "	13,5%	5,2%	
" 5 — 20 "	76,9%	73%	Середняки.
Більш 20 "	8,6%	21,7%	Куркулі.

СХІДНА ГАЛИЧИНА.

Розмір господарств	% кількість го-сподарств.	% кількість зем-площі, що нале-жить тим го-сподарствам.	Примітка.
До 2-х гектарів	43,5%	11,7%	} Незаможники.
Від 2 — 5 "	37,5%	33,3%	
" 5 — 20 "	18%	42%	Середняки.
Більш 20 "	1%	13%	Куркулі.

Продукційність хліборобства в Зах. Україні є такою, що 2-х гектарові господарства не забезпечують прохарчування селянської родини; власники таких господарств звичайно не мають ніякого інвентаря і живуть у великих злиднях. Господарства 2—5 гектарові вже продукують досить для прохарчування селянської родини, але така родина мусить йти на заробітки (на сезонні роботи), щоб сяк-так забезпечити цілком своє існування. Ці дві групи господарств, згідно вживаній у Радянських Республіках термінології, є **незаможницькими**. Господарства 5—20 гектарові є середняцькими, бо їхньої продукції вистачає для забезпечення існування селянської родини й остання має змогу не продавати свою робочу силу експлоататорам. Лише власники господарств, що мають більш 20 гектарів, є куркулями, бо вони, хоч і самі працюють коло землі, але рівнобіжно з тим експлоатують чужу найману працю.

Таким способом сконстантовано нікчемний відсоток куркулів і величезну численну гегемонію незаможників у Сх. Галичині, а разом зі середняками і по всіх областях.

Низькі ціни на продукти хліборобства (Східна Галичина — ціна гектолітра пшениці коло 2 доларів проти 4 доларів у Шікаго і 5 доларів у Чехословаччині) нищать середняцькі і

ПЕТРО ШЕРЕМЕТА

Червоний Український Січовий Стрелець, розстріляний польською владою, дня 11.го листопада, 1922 року.

навіть куркулівські господарства. Останнє є об'єктивною передумовою внутрішньої єдності українського селянства проти політики польської буржуазії та дідичів. Соціальна структура села є такою, що шукати там опертя для Польщі цілком безнадійна справа. У польській владі нема засобів для повернення на свою сторону хоч би частини селянських мас Зах. України.

З питанням земельним нерозлучним є питання національне. Селяне-хлібороби майже виключно української національності, поміщики — поляки; серед міської буржуазії осіб українського походження зникаюча меншість. Класові та національні протилежності ще збільшуються штучно релігійною ворожнечою: поляки — римо-католики, українці — православні та уніяти.

В отаких умовах польській політики мали дійти способу, як би його на віки притягти до своєї держави українські

області. Між польськими політичними угрупованнями не прийшло до згоди в цьому питанні. Правиця — поміщики і велика буржуазія — вимагають рішучої політики і безоглядного нищення українського населення в усіх галузях життя: культурного, економічного і нарешті фізичного. Лівиця — ППС та “Визволене” стоять за привернення українських мас на сторону польської державности шляхом деяких уступок заможнішому селянству й угодовській частині української інтелігенції, але визнають і підтримують безоглядну боротьбу проти всіх, що є ворожими до Польщі. Практично лівиця нічого не зробила, опріч галасливих заяв.

Як тільки дійсність протверезила польських політиків, зараз же з найбільшою енергією було вжито політики **знищення**. Польські влади в 1924 р. поступово виконують свій великодержавний план, жертвою якого стали українські маси і який побудовано на підсиленні місцевих польських елементів та колонізації Зах. України поляками.

II.

В початку року польські спортивні організації, що є, власне, прихованими озброєними силами, об'єднано одним керівництвом. З'організовано Окружні ради (при штабах корпусів) фізичного виховання і військової підготовки населення. Опріч того затверджено і розпочато здійснення плану організації повітових рад, що мають ту ж ціль. В статуті тих організацій, зазначено, що вони мають “співробітничати з військовою владою і виробляти тип національного жовніра-громадянина з дуже розвинутим почуттям патріотизму, всебічною фізичною витривалістю та **бойовою готовністю**”...

Організація має на руках зброю та амуніцію. В мирний час вона допомагає поліції та війську боротись проти селян та робітників. У м. Рівному виникла філія нової польської нац. організації — “Товариство національного розвитку в Польщі”.

Під охороною війська та поліції, та й націоналістичних організацій, поляки поширюють колонізацію. Останню перепроводжують прискореним темпом — у лютому на ту ціль асігновано 2,000,000 злотих. Інтерпеляції українських послів у соймі стверджують факт шаленої колонізації. Як з економічної сторони, так і зі сторони національної, колонізація б'є по українському селянству. Воно втрачає змогу вжити свою

робочу силу коло землі, бо останню забирають колоністи. 31-го січня на дискусії у Варшавському громадсько-політичному клубі було доказано, що 75% земельного фонду у Кременецькому повіті з наказу правительства віддано колоністам. Решту 25% забрали панські службовці та інші поляки.

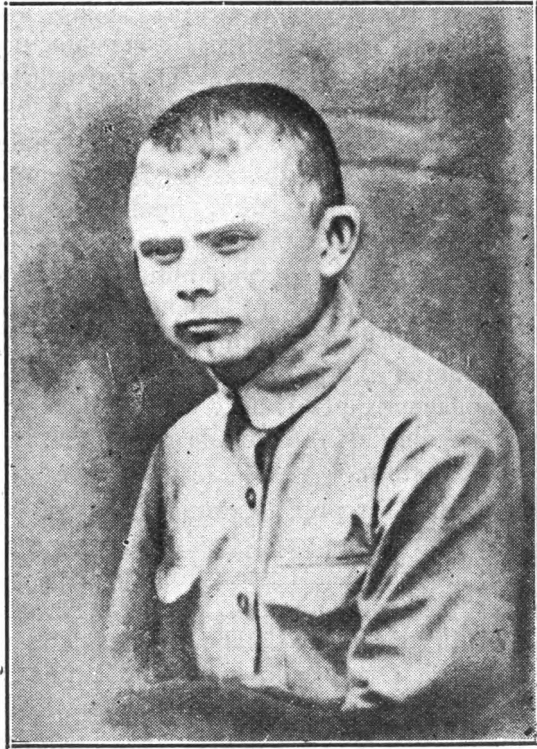
Похід проти української школи. В соймових інтерпеляціях укр. послів і в українській пресі наведено досить фактів про систематичне нищення української школи та культури. Та повних числових даних про кількість насильно зачинених поляками шкіл не маємо, бо польське правительство заборонило оголошувати статистику колонізації. В боротьбі проти української школи польські власти використовують способи: 1) Зачиняють школи українські і в тих же помешканнях відчиняють школи польські; 2) Звільняють учителів-українців і посилають на їхнє місце поляків; 3) В усі українські школи призначено найменше одного поляка, який викладає дітям науку польською мовою; 4) Тероризують населення за прохання про відчинення українських шкіл.

На одній лише Волині та Поліссі на 115 прохань про відчинення укр. шкіл, поляки на 76 прохань відмовили, а на решту 36 прохань відчинили польські школи. Тоді ж у тих же областях зачинено 53 укр. школи, а замість їх відчинено 33 польських шкіл. В с. Кольмчицях всі помешкання школи віддали власти польському колоністові.

Офіційна польська статистика стверджує, що під Польщею живе 6,017,000 українців (дійсно їх більше). В цілій державі є державних шкіл 30,381. Отже пропорція шкіл українських повинна бути рівною 6,712, а таж офіційна статистика виказує, що укр. шкіл тільки 2,370, а в дійсности їх менше, бо чимало шкіл є лише формально українськими. Холмщина та Підляшша мають 463,000 українців і не мають ні одної укр. школи, не зважаючи на те, що ті області до приходу поляків мали вже більше 250 укр. шкіл, а тепер вибрали до сойму 4 послів-українців, яким наказали домагатись рідної школи. В цей час на Поліссі маємо всього 34 укр. шкіл, а на Волині 453. Зате польських шкіл на Волині 600 — при дійсних 7% польського населення. Вищих шкіл у Польщі 17, а українці не мають ні одної. Спеціальних (гірничих, агрономічних і т. п.) українці теж не мають. На 255 загальноосвітних середніх шкіл в державі, українських лише 7. Насильно зачинено середні українські школи в Дермані, Корці, Тарнополі, Винниках, Левандівці, Золочеві, Радехові, Луці, Добромилі, Коломиї, Дро-

гобичі, Бурштині, Козлові, Забойках, Судовій Вишні та инш. З тих шкіл 14 утримувало “Укр. Педагогічне Т-во”.

Жага поляків до заміни українського вчителства польським привела до того, що тепер в укр. областях маємо 18% польського вчителства, яке має т. зв. “тимчасову кваліфікацію”, а 21% того вчителства зовсім без кваліфікації. З’окре-

ІВАН ЦЕПКО

Червоний Український Січовий Стрелець, учасник “дванайцятки”, що згинув фатальною смертю, поцілений кулею підчас арештування червоних повстанців.

ма по Волині стан ще гірший: кваліфікованих учителів-поляків 11,8%, “тимчасово кваліфікованих” — 44%, зовсім некваліфікованих — 45,2%. Українські вчителі не мають змоги використати свою спеціальність і примушені фізично працювати в панських маєтках. Таких безробітних укр. учителів зареєстровано 835. З того числа 243 скінчили курс учительських семінарій та інститутів, 138 учительські школи, 199 здобули право вчителювати екстернами, 117 мають закінчену середню

загальну освіту і довгорічну практику вчителювання, 17 таких же з вищою освітою і т. д. Багато вчителів-українців поляки перевозять на Захід до польських шкіл, а після того вже звільняють. Так з Пулавського повіта було перевезено до Сх. Галичини 80 учителів-поляків, а замість їх призначено вчителів-українців з Галичини, але згодом останніх звільнили і на вчительських посадах залишено кваліфікованих органістів і прачок. Учителі-поляки беруть хабарі — в Горохівському повіті злочин було викрито і доказано, що визнало й міністерство освіти, але хабарникові шкільні власти висловили лише догану і... залишили його вчителювати в тій же школі.

Релігія зняряддя політики. Католицизм використовують, як засіб колонізації. Всіх римо-католиків офіційні статистики записують поляками. Більше 90% православних церков на Холмщині та Підляшші насильно зачинені або повернуті в косьцולי; всього відібрано в українців більше 600 церков. Способом підкупів і терору (4 православних єпископів на засланні) поляки досягли постанови собору православних єпископів-запроданців і страхополохів про заведення нового стилю для православних релігійних свят. Таким способом поляки намагаються знищити різницю в побуті та культурі між українцями та поляками.

Правительственный терор. З кінця січня поляки з особливою енергією натиснули на терор, який вжито в першу чергу відносно УСДП, що з кожним днем поширювала свій вплив на маси. 30. січня Львівська поліція захопила й опечатала помешкання редакцій органів УСДП. “Вперед”, “Земля і Воля” та “Нова Культура”. Одночасно з тим перепроваджено труси й арешти багатьох членів УСДП. у Львові. Комітет УСДП. одержав од польських властей наказа про роспуск партії, що існувала до того часу в Галичині на протязі 30 років. Тоді ж хвиля трусів, арештів та інших репресій покотилася по всій Зах. Україні. Найгірших утисків, зрозуміло, зазнали УСДП, не згадуючи вже про Компартію Зах. України, який і до того часу доводилось перебувати на нелегальному стані. Але й поза лівими революційними партіями перепроваджено було багато арештів та трусів. В м. Луцьку зачинено газету “Селянська Доля” і весь склад редакції заарештовано. Масами посаджено до в'язниць робітників, селян, та інтелігенції в Томашівському повіті, Косівському та инш. 31-го січня в Дрогобичі зачинено “Бібліотеку ім. Ів. Франка” і “Просвіту”, в Колодії т-во “Воля” і т. д. Не було ні одного укр. повіта,

де б 30—31 січня польська поліція не арештувала б та не знущалася б над населенням.

У лютім труси та арешти укр. населення не припинено. Поліцейська сваволя і терор нотують і в наступних місяцях. В'язнів у тюрмах катують, в наслідок чого де-які з них стають каліками або й гинуть (смерть Ольги Бесарабової в тюрмі).

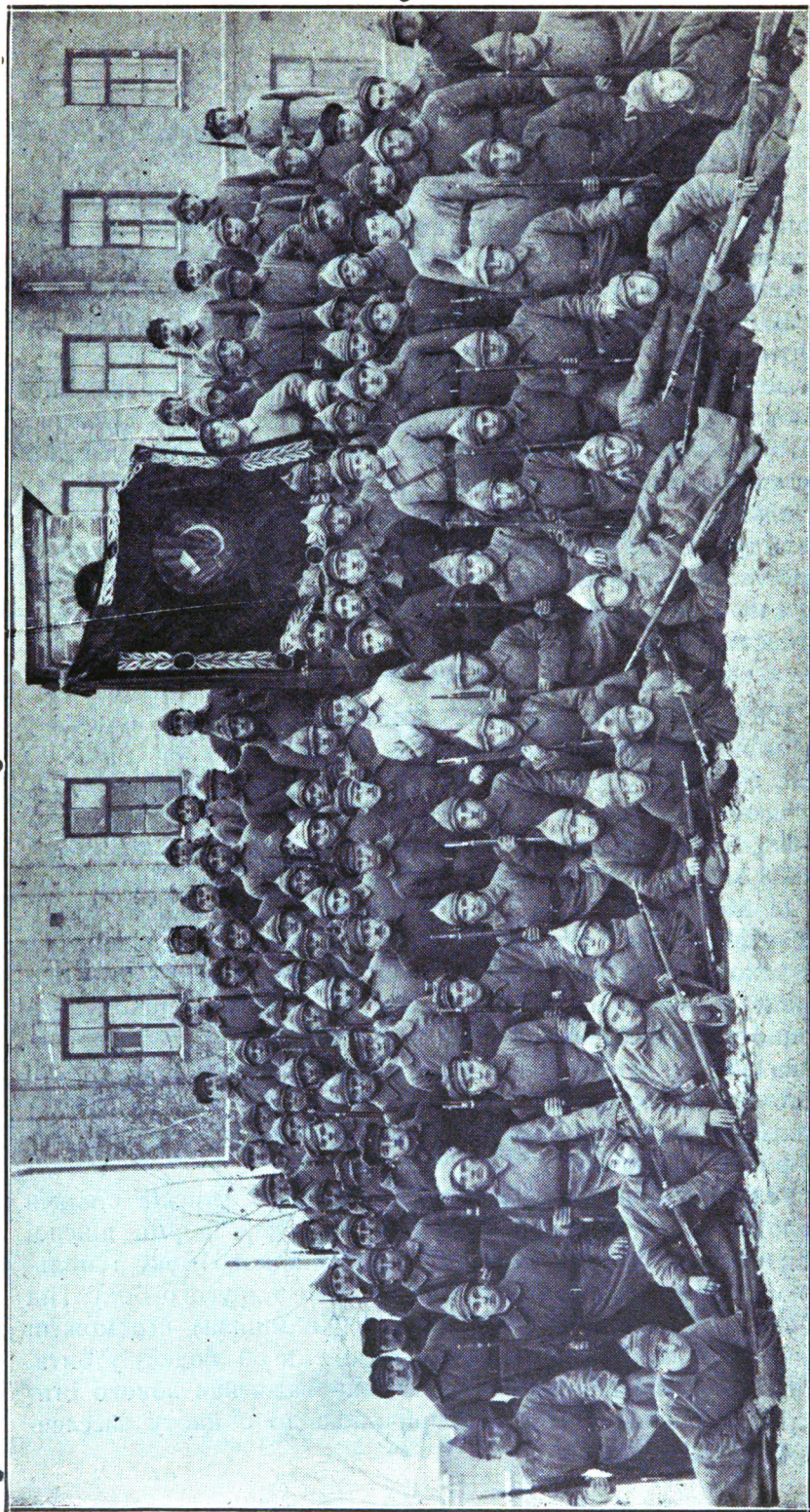
В березні місяці польське правительство постановляє виселити місцеве населення з найбільшої пограничної смуги (7 кілометрів) а далі смугою до 30 кілометрів вздовж границі постановлено виселити всіх, хто народився в тих місцевостях, опріч поляків. На допомогу поліції прибули кінні частини війська. В районі м. Ракишно арештовано більше 60 людей під закидом приналежности до повстанців.

У травні на Волині заарештовано зверх 100 людей, яким закидають приналежність до комуністів. Терор постійно більшає і ні одна з погромлених організацій не відновила легального існування.

III.

Настрій українських мас. Ограбоване, завдяки польській економічній політиці, позбавлене навіть надії на прирізку землі, гноблене соціально і національно, українське селянство порівнює своє життя з долею своїх братів на Радянській Україні. Таке порівняння переконує селянина, що єдиним реальним виходом для нього є приєднання до своєї батьківщини, де вже немає “пана-ляха”. Погромлення поляками УСДП позбавило селян організованого політичного керівництва. При такому стані народна фантазія творить легенди про підготовку більшовиків до негайного визвольного походу... А покищо саме населення провадить боротьбу проти завойовників на власну руку і ризик. Всі заходи польської влади потрапляють на пасивний, а часом і активний опір. Не маючи організації, активний опір виявляється в досить примітивних формах боротьби.

Релігійна боротьба. На ґрунті релігійних утисків сталися заколоти, що в де-яких місцевостях набрали форми дійсної битви між православними українцями з одного боку і польською владою, ксьондзами та колоністами з другого боку. Під час одної сутички в с. Убродовичах (Холмщина) переможені поляки залишили на місці битви побитими 60 людей; у битві брало участь більше 1,500 людей. Запровадження нового стилю для релігійних свят стало причиною до бойкоту населенням попів-запроданців.

ГАЛИЧАНЕ-ЧЕРВОНОАРМІЙЦІ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.
Група бувших Січових Стрільців, що під час горожанської війни перейшла до Червоної Армії і останніми часами стояла в місті Бердичеві. З цієї групи виїшла славна "дванадцятка", під проводом Мельничука, Шеремети і Цепка.

Боротьба проти полонізації. Свою ненависть до полонізаційної політики, населення переносить і на польських учителів, що проти волі населення викладають у школах на польській мові. Періодичною пресою зареєстровано чимало випадків забиття учителів-поляків в українських селах. Не зважаючи на свою матеріальну бідність, населення на власні засоби утримує приватні укр. школи і просить дозволу про відчинення нових приватних шкіл.

Боротьба проти правительственного терору. Забиття окремих поліціантів на “кресах” звичайне явище. Так само звичайно розшукати винних не може ні явна ні таємна поліція. І тут селяни поодиночки борються проти безпосередніх виконавців заряджень центральної польської влади. Для організованої боротьби проти польської держави в цілому не вистачає укр. масам належного політичного виховання та керівників.

Повстанчество та бандитизм. Доведені до розпачу найактивніші, але політично малорозвинуті, елементи рішають перенести боротьбу за межі свого села або й повіта. Такі завзяті організуються в загони, які провадять партизанку проти польської влади та пануючих класів. Об'єктами нападів для партизанів, звичайно є панські маєтки, поліцейські комендатури, ксьондзи, містечка, де винищують представників завойовницької влади і т. інше. Діяльність отих загонів є активнішим революційним протестом проти насильства і її треба вважати примітивною боротьбою за визволення.

Окрім вказаних повстанців-партизан, є ще на “кресах” загони, що не ставлять собі ніяких політичних цілей, а лише грабують і вбивають. Такі бандитські загони складені з бувших жовнірів польського війська та дезертирів, з поліціантів і взагалі зі злочинних елементів.

Спостережено зріст діяльності повстанців-партизанів. На східних “кресах” зареєстровані напади: в січні — 3, в лютому — 6, в березні — 12, у квітні — 26 і в першій половині травня — 20. Такий зріст можна пояснити лише великим співчуттям та допомогою населення для партизанів. Після нападів загони звичайно ховаються у ліс, а польське військо та поліція оголошують, що повстанці ховаються поза радянським кордоном, бо треба тому війську та поліції виправдувати свою нездатність. Навіть польська преса нотує по де-кільки нападів, що їх зроблено тими самими загонами, які ніби то втікли на Радянську Україну. Це є найкращий доказ брехливості польських поліціантів, урядовців та військовиків.

Змови. Окрім одвертої партизанської боротьби, провадиться ще боротьба змовницьких. Зареєстровано чимало підпалів панських маєтків і знищення залізничних мостів. Викриті змови на знищення порохівень та складів амуніції в Любліні та Львові. В наслідок саботажу на залізницях, пошти та телеграфі міністерство внутрішніх справ розіслало наказ про перереєстрацію всіх службовців і поліцейських польської національності.

IV.

Українські політичні партії. Про діяльність **Комуністичної Партії Зах. України** не можна подати звіту, бо вона провадить надзвичайно відповідальну роботу в умовах нелегального існування.

Після погрому поляками УСДП і переходу останньої на нелегальний стан, залишились при легальній роботі лише укр. соц.-демократи, що є членами польського союму. Немаючи змоги схилити на свою політику більшість Укр. Клубу в соймі та сенаті, завдяки поведінці угодівців, соц.-демократи вийшли з Укр. Клубу і з'організували свій клуб УСДП, після чого повели самостійну політику. Ця okazія стала причиною до поділу і самих соц.-демократів — менша, угодівська частина бувших соц.-демократів залишилася в складі Укр. Клубу. Члени клубу УСДП використовують кожний випадок для демаскування польської політики, а також і поведінки угодівців з Укр. Клубу. Вони зробили де-кілька заяв у соймі про бажання західно-українських мас преєднатись до своєї Радянської держави. Політку клубу УСДП підтримують укр. маси, що стало причиною більшої активності українського політичного життя під Польщею.

Намагаючись не стратити остаточно довірря виборців, послі-угодівці з Укр. Клубу і собі мусили заявити про бажання укр. населення жити в своїй державі, хоч тим заявам і бракує певної ясности. На ґрунті внутрішніх суперечок в Укр. Клубі почалася деморалізація, що привела до виходу з його складу ще двох послів, бувших соц.-демократів.

На весінньому з'їзді радикали (Укр. Радикальна Партія) константують підупадок авторитету і зменшення активності дрібно-буржуазних партій та особливо угодівство трудовиків у національному питанні, а також велику активність УСДП та полівіння останньої в сторону комунізму. На з'їзді дуже критичували діяльність галицького попівства, що виявилась в

**УКРАЇНСЬКІ СОЦІЯЛ-ДЕМОКРАТИЧНІ ПОСЛИ
У ВАРШАВСЬКОМУ СОЯМІ.**

ОСИП СКРИПА

АНДРИЙ ПАШУК

ЯКІВ ВОЙТЮК

ХОМА ПРИСТУПА

запроданстві, спеціально галицьким партикуляризмі та вихвалюванню свого загумінка "Г'ємонтом України". Вирішено з'організувати селянство в професійні союзи ("Селоспілка")

і домагатися поєднати діяльність партії з укр. “державними” партіями, за виключенням трудових та УСДП (більшовиків). До “державників” радикали зараховують “дійсних” соц.-демократів (меньшовиків), укапістів, соц.-революціонерів і фашистів. Та в самій радикальній партії помічено неабиякі суперечки. Ухвалені резолюції — компроміс між “лівими” і “правими”. Як і до з’їзду, радикали стоять між послідовним соціалізмом і послідовним націонал-шовінізмом. Ухвалено **поширити діяльність партії на всі області Зах. України.**

Весінній з’їзд трудовиків (Укр. Народна Трудова Партія) приніс гогодження (формальне) між частинами конаючої партії. “Праві” декларували відмовлення в резолюції 1923 року про автономію українських земель під Польщею. Формально ніби “ліві” перемогли. Навіть до Головної Управи “незалежників” вибрано, але фактично все йде, як і до того — трудовики прагнуть угоди з поляками. Фактичне угодовство трудовиків потверджується і тихою смертю “незаможницького” “Нашого Прапора”, натомість “Діло” є органом партії. На з’їзді ухвалено **поширити діяльність партії на всі області Зах. України**, але до цього часу поширення обмежилося вступом волиняка Черкавського (сенатор) до трудовицької партії.

У квітні відбувся установчий з’їзд “Укр. Партії Національної Роботи — УПНР”. Партія фашистська. Ідеологом і теоретиком нової партії є Дм. Донцов (журналіст). Головою партійної ради вибрано соймового посла Самійла Підгірського, секретарем — Дм. Палііва. Територіяльно партія має всеукраїнські заміри. Мета партії — утворення буржуазної Укр. Держави.

“Рускій Ісполнительний Комітет” у Львові (бувші русофіли-монархісти) оголосив програму “Партії Народної Волі”, яку зформовано з бувших членів “Таліцко-русской Організації”. Нова партія є типовою “сменовеховською” організацією російських націоналістів, що радянську владу хотіли б зробити знаряддям російського великодержавного націоналізма.

Викинуті з партії бувші соц.-демократи намагаються відновити свою діяльність під прапором УСДП (меньшовиків). У тій справі до Варшави приїзжали бувші Петлюрині міністри Мазепа та Безпалко і мали нараду з Миколою Ганкевичем і ППС-ами. Мазепа та Безпалко мають підтримку від П. Інтернаціонала. Польське правительство та ППС’и теж підтримують заходи Мазепа, Безпалка і Ганкевича. Після варшавських

нарад відбули вони ще нараду у Львові, але конкретних результатів з тих нарад не маємо, бо й ППС'и і меньшовики йдуть на робітничі віча лише під охороною поліції. Беспосередня мета всіх тих заходів є боротьба проти зросту впливів УСДП, яка стала на радянську платформу.

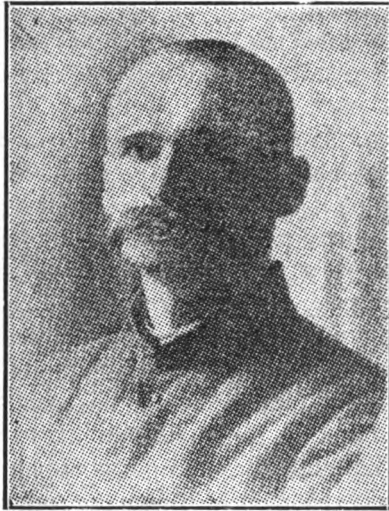
V.

Останні заходи польського правительства та оцінка ситуації поляками. В результаті політики нищення всього українського, серед укр. мас зростає прагнення до з'єднання з Радянською Україною. Занепокоєні такими наслідками польської політики і преса почали міркувати: шож дальше? Прихід до влади уряду Макдональда в Англії та лівого блоку в Парижі а також голосний протест проти білого терору в Польщі, зовсім збентежили поляків. "Креси" завдавали клопоту і на міжнародньому полі. Отже, не припиняючи і не змінюючи своєї політики відносно українців, польське правительство внесло до сойму законопроект про самоврядування на "кресах" та про права національних меньшостей на свою мову в публичному житті та школі. Та, незважаючи на гучну рекламу тих законопроектів у Польщі й за кордоном, вдійности законопроекти, що після ухвали їх соймом та сенатом стали законами, навіть з формальної сторони врізали права українців, якими вони до того часу повинні були користуватися на підставі не скасованих австрійських законів. Під час ухвали тих законопроектів стався соймовий скандал: представники націй української, білоруської, жидівської, німецької та російської заявили протест проти чергового насильства і вийшли з помешкання сойму.

Вже маємо перші відомости про переведення в життя нових законів. У Радехівським та Бережанським повітах старости зібрали начальників громад і наказали їм примусити українське населення, щоб воно підписувало постанови про викладання в школах на польській мові. Ухвалюючи "ліберальні" законопроекти, поляки мали намір продемонструвати перед світом виконання ними міжнародніх договорів (Рижського, Версальського та инш.).

Що до оцінки ситуації, то думки польських політиків однакові. Лише заходи для її поліпшення пропонують вони ріжні.

Праві кола вимагають ще більшого масового терору. “Жечпосполита” називає політику Польщі на окраїнах політикою “без керми і вітрил”. Газета константує погіршення ситуації, причиною чого вважає бесистемні розпорядження правительства, що не мають ні виразної ідеї ні мети. Колонізацію поляками укр. земель газета вважає недоцільною тому,

МАРКО ЛУЦКЕВИЧ

бувний український соц.-дем. посол у варшавському соймі. Переслідуваний польською владою, утік за границю і перебуває тепер на Рад. Україні.

що навіть при остаточній парцеляції всіх панських маєтків (на Волині — 631 маєток = 202,724 гектарів ріллі; на Поліссі 677 маєтків = 146,000 гектарів ріллі) і осадження на них колоністів кількість поляків на “кресах” збільшиться всього на 4%, що в ніякому разі не дасть численної більшості полякам. Також і орган великих землевласників “Дзень Польські” пише, що “населення окраїн має переконання у безсиллі правительства; способом колонізації полонізувати окраїни не поведеться. Населення ненавидить колоністів...”

Орган “П’яста” (куркулі та дрібна буржуазія) “Ехо Варшавське” вимагає зміни системи управління на окраїнах тому, що в складі СРСР існують Радянська Україна та Рад. Білорусь, які є притягуючою силою для східних “кресів”. Наляканий “П’яст” вважає ситуацію катастрофальною, що може при-

вести Польську державу до обмеження його територією етнографічної Польщі.

Т. зв. лівця багато галасує про конечність якихось реформ для національних меншостей, але від конкретних пропозицій утримується. 31-го січня у Варшаві ріжні “działacze” влаштували дискусію про ситуацію на “кресах”. Між иншими в дискусії брали участь бувший генеральний комісар східних областей Осмоловській, сенатор Крижановський, генерал Бабяньський, бувш. міністер Л. Василевський та инші. Всі вони вказують, що нинішня ситуація на окраїнах приведе Польшу до катастрофи, бо все “кресове” населення має ворожі наміри відносно Польщі. На спільному зібранні правління об'єднання селянських партій Польщі “Визволення” і “Людового об'єднання” константовано безупинне погіршення ситуації на “кресах”, причину чого, по думці зібрання, треба шукати у сваволі поліції, хабарництві адміністрації, відсутности будьяких прав для національних меншостей і т. д., що сприяє комуністичній і радянській агітації.

У лютому польською пресою було помічено, що інспірація польським правительством “українських хліборобів” на чолі з ренегатом попом Ільковим та Твердохлібом не досягла мети, бо “хліборобів” українські маси вважають за зрадників.

Дуже близький до Пілсудського Венява-Длугошевський в тижневику “Ютро” пише: “Українці та Білоруси підготовлюються до збройного повстання проти Польщі... Вони не боронитимуть Польщі...”

Та не зважаючи на ліберальні фрази, лівця підтримує українських ренегатів: Ількова в Галичині, Оскілка в Рівному, Гореміку-Крупчинського у Володимірі та инших...

VI.

Висновки. 1) Отже бачимо, що Західна Україна є хліборобською країною з величезною площею великого землеволодіння. Продуктивність хліборобства лише в де-які роки забезпечує прохарчування населення. Земельний голод дійшов до найвищого ступіння. Парцеляція великих маєтків по причині колонізації лише шкодить місцевому населенню. Селянство країни — незаможники і середняки. Соціальні питання тісно сполучені з національними питаннями: пануючі класи — поляки, пригноблені — українці.

2) Поляки вживають політики знищення — асиміляції та терора. Боротьба провадиться по двох основних напрямках:

соціально-економічному і культурно-національному; релігійна боротьба не уявляє собою окремого роду боротьби, бо вона є лише засобом для досягнення загальних цілей польського імперіялізму. В 1924 р. не зайшло ніяких змін у польській політиці відносно укр. земель.

3) Українські маси уперто противляться всім заходам поляків. На цьому ґрунті виникло і зростає повстанчество, саботаж і бандитизм. Зростають також симпатії мас до Радянської України.

4) Старі українські партії або перероджуються і пристосовуються до нових умов боротьби (УСДП) або втрачають авторитет в масах і деморалізуються (трудовики). Характерне явище утворення партії українського фашизму (УПНР), як засобу боротьби проти комунізму.

5) Польські політики всіх напрямків вважають ситуацію на “кресах” тяжкою, просто катастрофальною. Всі заходи до зміцнення польської державности на чужих землях дали негативні для Польщі наслідки.

6) В звязку з неурожаєм цього року в Сх. Галичині внутрішнє напруження ще може побільшати, що повинні використати революційні українські партії для поширення своєї роботи. Невиключене, що польське правительство, щоб запобігти заворушенням, намагатиметься привернути на свою сторону нечисленну українську буржуазію та угодовські групи інтелігенції. Для того поляки можуть піти на деякі уступки, як наприклад, відчинення українського університету у Львові замість свого краківського проєкта і т. инш. Та ніякими уступками не привернути українських мас на сторону Польщі.

Дальніший розвиток подій на Західній Україні і взагалі на “кресах” приведе до того, що Польську державу або буде обмежено її етнографічними границями, або буде знищено, і на місці нинішньої Польщі повстануть радянські республіки народів, що тепер перебувають під шляхетською п'ятою.

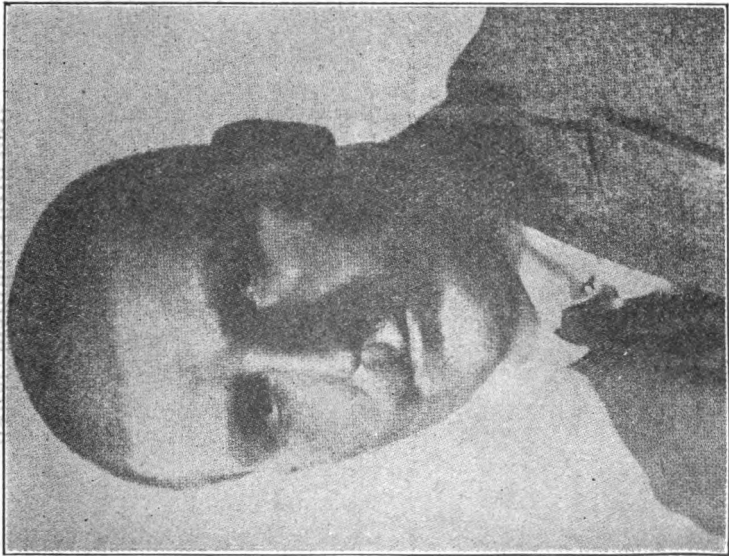
Юрко Тютюник.

4. вересня 1924 року.
м. Харків.

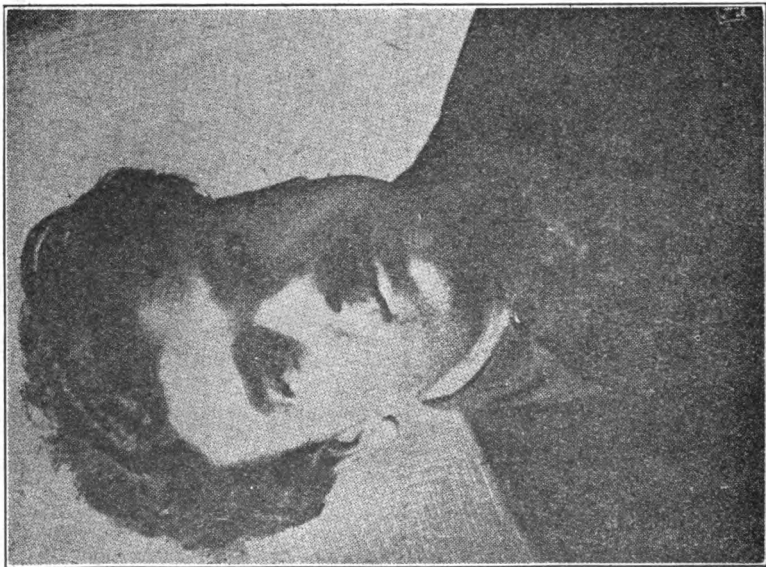
Г. ПЕТРОВСЬКИЙ.
голова Всеукраїнського Виконавчого Комітету Української
Соціалістичної Радянської Республіки.

ВЛАС ЯКОВЛЕВИЧ ЧУБАР.
голова Ради Народніх Комісарів Української Соціалістичної
Радянської Республіки.

О. ШУМСЬКИЙ.
народній комісар освіти У. С. Р. Р.

ПАНАС ІВАНОВИЧ БУЩЕНКО.
секретар Всеукраїнського Центрального Виконавчого
Комітету У. С. Р. Р.

ЛІТЕРАТУРНА ЧАСТЬ

ЗАКЛИК.

Годі спати!
Всі із хати:
Пишне свято навкруги,
В мрійно-синіх
Далечінях
Хвилі — співи
Переспіви,
Хвилі і луги.

Годі спати!
Всі із хати —
Гей, у поле, плугатар!
Он у полі
На роздолі
Буйні квіти,
Ожсамити
Розстилає яр.

Годі спати!
Всі із хати —
Праця влади — жде лиш нас
Гей, устанем
Раннім-раном,
Час робити,
А спочити
Буде, буде час!

Василь Чумак.

Мартін Андерсен Нексо.

ПРОЛЄТАРІЯТ І МИСТЕЦТВО.

Пролетаріят і мистецтво — чи не все одно це, що сказати: революція і мистецтво? Чи знову: мистецтво й будуччина? Яке буде мистецтво прийдешнього? Чи скоро пролетаріят зуміє виявити свою істоту в самостійному мистецтві, та яке воно буде? Це питання багатьох цікавить в класовому русі пролетаріату, а перед усього саме його провідні елементи. Відповідь на це дасть тільки сам пролетаріят і може досить пізно. А як мистецтво — за винятками, що тільки стверджують правило — найбільше буває продуктом певного культурного ґрунту, а не пробиває нові шляхи, то-ж не дуже шкода, коли доведеться трохи зачекати на відповідь.

Один мій знайомий чоловік — типовий буржуазно-ліберальний естет та остільки революційний в справах літератури, що буржуазні дами приємно сахаються, коли він викладає свої думки — поїхав до Росії, щоб віч-на-віч познайомитись із революцією. Йому конче треба було поїхати, аби не стратити своєї репутації яко "enfant terrible" в буржуазному суспільстві. Але він довго не міг очуняти — для його все було надто грубе, надто просте, надто матеріяльне. Коли він кінець кінцем потрапив у театр, він зробив відкриття, що техніка була цілком нова. Декорації склалися з самих трикутників — це могло б символізувати хоч триєдиного бога, хоч три міри простору, хоч трьохбічність людського розуму: суфлер сидів серед слухачів і читав так голосно, що всі чули: актор, що хотів дати поглиблену в себе натуру, розв'язав своє завдання геніяльною символікою — саме в той спосіб що повернув свої ноги одну до одної в середину. З того часу він клянеться російською революцією. Багато є на світі отаких, що, як і той чоловік, визначають своє відношення до революції в залежності від того, як відбувається справжня революція в театрі.

Наша доба, як і кожна доба занепаду, дуже літературна. Літературні інтереси зобов'язують до революційности — це річ давно відома. До того в буржуазному театральному інтересі до революції ховається якась перекручена гра з вогнем. Яку страву має дати революція для цього інтересу? Більше літератури, більше мистецтва для перекручених натур, — біль-

ше театру! Пролетаріят претендує на керування духове. Гарзд, хай він доведе, що він має на це право, хай утворить таке мистецтво, щоб воно випереджало наше своїми пікантними вигадками. Хай побе наші рекорди! Хай вигадает щось нове, зворушливе, сензаційне! На жаль не тільки відживаюча буржуазія висуває ці вимоги до пролетаріату, що виходить наперед; і ми, комуністи, також буржуазно затроєні літературним нахилом. Є люде, що вони за 100 відсотків належать до старої школи; комуністів, що були б комуністами на 100 відсотків, на поверхні землі поки що не має. Старі мірки, старі оцінки в нас усіх в більшій чи меншій мірі в крові. Тай і те сказати, ми, між иншим, всі погоджувались на тому, що у пролетаря тепер є більш поважні завдання, аніж ото сісти та вигадувати нові літературні, чи малярські засоби. Старий світ зійшов культурою, він може виділяти хіба культурні секреції — в формі мистецтва й літератури, котрі потім природне утотожнюють з культурою. Ми без критики прийняли цю ідентифікацію, відсіль і вимоги до пролетаря. Очевидно, — що дуже важно, — коли ми констатуємо, що надходить нова пролетарська культура навзамін культури старого світу. Як би можна порушити пролетаря в одну мить створити мистецтво, нове мистецтво, видима річ — це дало б потрібний нам доказ.

“У пролетаріату немає культури”, — сказав мені нещодавно один прекрасний товариш, коли ми сперечалися на цю тему, — і “в його немає, приміром, архітектури! Його архітектура цілком дрібнобуржуазна, він щойно стоїть перед завданням збудувати собі власну марксівську культуру”. Отже і в дрібної буржуазії немає власної архітектури, так само, як мабуть, в сучасній буржуазії взагалі — значить і в неї немає культури?

Очевидно, що у пролетаріату є своя культура — і давня культура, але тільки вона ще не дотяглася до сонця і не розвинула своєї корони. Багато з керовничих постатів старого суспільства за останнє півстоліття вийшло з пролетаріату. А могутні пролетарські організації, хіба ж таки їх могла збудувати й вести далі безкультурна верства суспільства? У пролетаріату є не то культура, а навіть культурні звичаї — цілком одмінні від звичаїв інших верств. Кожний, хто сам пролетар, знає, що в хаті так само легко переступити пристойний тон, як і в інших салях. Тісна злука в межах нижчої кляси, спіль-

ність в доброму й злому і, для нього характерна, солідарність — чи все це з учорашнього дня?

Маркс не створював пролетарської культури; вираз “марк-сівська культура” взагалі недоречний: Маркс — великий хемік, що викристалізував істотно з пролетарської культури — ту вибухову силу, що проломить нижчій клясі путь до світла й дня.

* * *

Історичний час пролетаріату, без сумніву, настав: він або звільниться від обіймів вміраючого капіталізму, або ж загине з ним разом. Ще не все готово; пролетаріат ще затроєний капіталізмом. Є такі оси, що відкладають яечка в великих жуках та доручають їм випестити своє коadlo. Вони паралізують жалом нервову діяльність жука, так що він може тільки плентатись, шукаючи поживу для осиної черви, що живе й жирує в ньому. От так капіталізм вкоріняє свої ідеї в нижчій клясі. В оцій роковій хвилі великі маси пролетарів плентаються ще спаралізовані, зпорожнені й вагітні капіталістичним коadloм. Якщо пролетар здолає підвестися і струсити з себе паразитів, то цим визначається його становище в поступі, він тоді довіє своє право на керування цим поступом: даватиме духовий зміст новій добі. Він буде носієм нового відродження. Нові думки, нові ідеї, нові діла зявляться наслідком його пориву; кров поточиться в жилах тепліша й веселіша, нова плодюча ера надійде до всесвіту — мабуть і для літератури та мистецтва взагалі.

В якому ж напрямку воно піде?

Здається мені, можна сказати з певністю, що не в напрямку мистецьких форм. В світі духовому є закон, який каже: що кращий зміст то простіша форма і цей закон має силу також у мистецтві. Інакше сказати: поки нарід, чи кляса, сповнений щерть духовим змістом, він не силкується його описати в якийсь вишуканий спосіб, він просто виявляє його в ідеях і перетворює їх в діло. Коли-ж зміст виснажується, приходить оздоблення — заявляється мистецтво. Специфічно-мистецький інтерес починається в другій добі існування народу, чи кляси, в фазі занепаду, та зростає рівнобіжно з ним. Те, що з поверховного погляду здається мистецьким ренесансом — нові форми, нові методи — є в дійсности ознакою упадку.

Не знаю, може мистецтво, яким ми його бачимо тепер, пережило добу свого найвищого розвитку; багато де-чого вказує на те, що воно доживає останні дні. В його розвитку

ми помічаємо в цілому лінію, що вказує на усунення всіх зовнішніх засобів мистецьких — рух доосередній — напрям до істотного. Вірш, що тепер завмірає, є найстарішою мистецькою формою, проста, непришна проза — є наймолодшою. В драмі та в романі можна завважити в цілому ту-ж лінію розвитку. Вже триста років як Сервантес своїм Дон-Кіхотом забив на смерть божевільні, лицарські романи — і не тимчасово, а повік-віків.

В драмі спостерігаємо подібний розвиток; катастрофічна дія пересувається спочатку в психіку, так в Ібсена згодом поволі її замінюють простіші події. Кому зараз діло до мистецьки збудованих життєвих подій, з їх перекрученою катастрофічною психологією?

Пролетар має втрутитись в цю справу, просто, ясно й загально зрозуміло — така його істота. Він вже почав по ріжгих країнах творити свою власну літературу — соціально творчість — що абсолютно конкретна і все ж таки надає дивовижний блиск буденним явищам. Ледве чи він вдасться до еквілібристичних кунштуків, вітатиме в повітря, задовольняючи естетів — ві всякім разі не зробить він цього, якщо зможе виявити свою власну природу. Для цього він надто міцно вкорінився в ґрунт.

Наука старого світу спромоглася нам до фунту обчислити вагу сонця, але не спромоглася зважити хліба для голодних мас. Його мистецтво могло-б виссати з пальця дива всіх світів і розповісти казку в сяйві блискучої рамки, але будні сірі й важкі тяжили над голодними душами. Нехай пролетар не буде здатний, про мене, витворювати нові театральні ефекти, хай тільки дасть висновки своєї власної істоти — почуття солідарности — і будні для багатьох засяють і заблищать.

Це є врешті найвище мистецтво!

Гнат Михайличенко.

ДІВЧА.

Я вийшов на вулицю.

Гамір міста охопив мене, заволодів моєю душею, не залишаючи місця для аби чого іншого, крім гнітучої туги й самотності. Безупинно минали мене, веспішались кудись люде, чужі, ворожі... І може теж самотні.

Ранній осінній мороз в листопаді щипав за ніс і щоки. Підсушив тротуари і відморозив усі калюжі на вулиці. Від цього гамір задався сухим, злим і занадто дужим.

На тротуарі топталось мале дівча. Обличчя їй посиніло, а пальці рук закоцюбіли. Воно вигукувало:

— Купіть шнурків для ботінок! Купіть шнурків для ботінок!... і кризь її вигуки чулися сльози. Сльози звіряти, що вдається до плачу від холоду й голоду. Що вдається до плачу від невдачі і злости на провинних в ній. На всіх, що безупинно, байдуже минають його, не зважаючи на голосні вигуки. Тепло убраних і не голодних.

— Купіть шнурків для ботінок! Дешево, дешево! Купіть шнурків для ботінок!... —

На голові у дівчати була повязана велика протерта руда хустка, а на плечах довга, мабуть материна, кохта, з котрої звідусюди стирчало сіре клочча. Панчохи з діряччам і блаженські пантофлі не захищали від холоду ніг. Дівча все топталосся й підстрибувало, аби зогрітися й не закоцюбіти.

— Купіть шнурків для ботінок! Купіть!... дешево!...

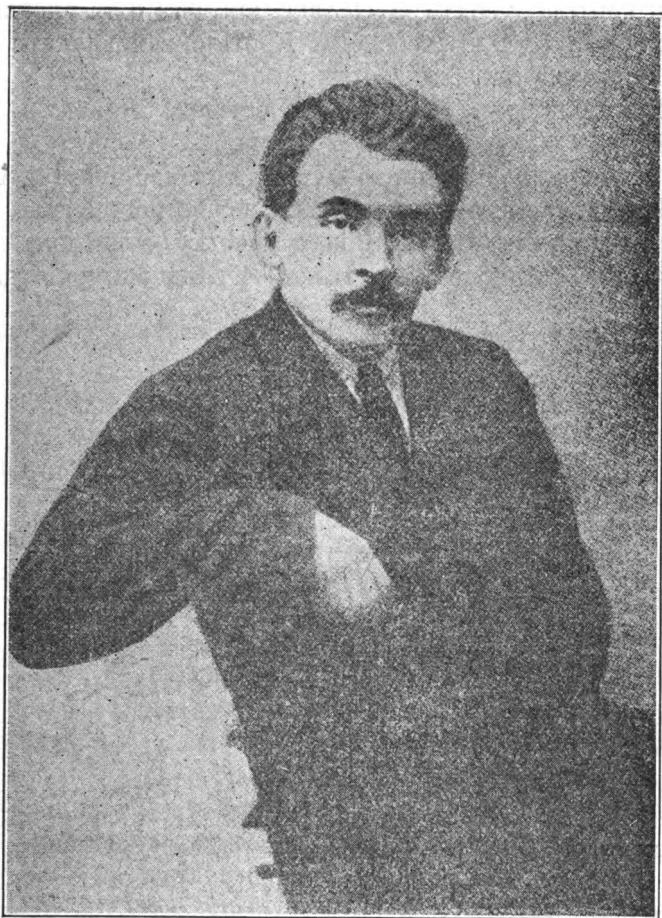
Мені иноді кортить висадити все місто в повітря і зруйнувати розкішні палаци...

А бошарпане дівча все підстрибує з нікому непотрібними “шнурками для ботінок” на холоді і кричить про них від голоду, аби заглушити його.

Тротуаром ішли ситі й задоволені, задоволені й ситі.

Ось пройшов пан з товстою бичачою шиєю. А з ним висока, тонка пані, як цяцька.

Я пішов за ними. Я не міг не піти.

ГНАТ МИХАЙЛИЧЕНКО

Український письменник і політичний діяч. Народився 27-го вересня, 1892-го року в місті Миропіль на Курщині, в селянській сім'ї. Революційна робота, що нею був захоплений Гнат Михайличенко і в якій приймав найдіяльнішу участь, як представник лівих течій української партії соціалістів-революціонерів, ставить його на відповідальну посаду народного комісара Української Соціалістичної Радянської Республіки. Як письменник, Михайличенко брав участь в одеському альманахові "Червоний Вінок" та в журналах "Музагет" і "Мистецтво". Він особливо багато писав, залишившись у Києві після виїзду Радянського Уряду, але більшість його творів згинула під час передсмертного арешту. Писав прозою. В місяці грудні 1919 року, коли денікці захопили Київ, його арештували разом із другим талановитим письменником—поетом Василем Чумаком і вкупі розстріляли.

Я не міг відірвати свого погляду від брижів червоної шиї, і в середині мені щось клекотіло.

Мені кортіло зробити щось таке, від чого б та гладка шия більше не хиталася як холодець. Кортіло так злякати паню-цяцьку, щоб вона перестала бути собою.

— Купіть! купіть шнурків для ботінок! Дешево...

Щоб дівча... щоб пані... щоб купила...

Я міцно стис ще в кишені руку в кулак. Вигнувся як шакал і... Стрибнувши на товстого пана почав його бити...

Коли мене вели до поліційного участку, я ще чув:

— Купіть шнурків для ботінок! Купіть шнурків для ботінок...

Василь Еллан.

INTERMEZZO.

*До берегів уквітчано-зелених
Признали човен мій буруни злі.
Шепоче очерет: спочинь на цій землі!
— Спали човни! Спини свій льот шалений!*

*Зійди, замкнись у кришталевій вежі,
В обіймах вроди пий вино-життя!
Спочинь... Засни... Тут спокій, забуття,
А там — за хвилями — страждання і пожежі!*

*Але сестриця — чайка білокрила
Над морем зойкнула: "я гину... ти борись!"
Примчався визор-брат... Вітрила нап'ялись.
— Вперед! Завжди вперед! Несіть, вітрила!*

В. Шопінський

НА ЖНИВАХ.

(Оповідання.)

Я ще спав, а Серога вже встав. Встав і мене розбудив
— Ідем?

— Ні, стоїмо, — відповідає і сідає під стіною порожнього товарового вагону. Посидів, схоплюється, спацерує:

— Тьфу на таке життя коли нема що їсти! Тьфу! тьфу! тьфу! І на роботу ніхто не бере. Неначе змовились фармері.

— Не гомони, сторожі почують, причепляться, на поліцію ще поволочуть.

— Наплювать мені на них! Хай беруть, хай ведуть, — нам все одно. Гірше не буде... Вставай! Якого біса лежиш? Бачиш вже день сонце сходить... Вставай!

— Де ж ми підем?

— Роботи підем шукати. Підем по фармах...

— Підем то підем... А мені то що?...

Я встав і ми вискочили з вагона. Довжезний товаровий потяг стояв на залізничій оборі. Ми в ночі ним приїхали з Омаго, стејту Небраска. Залізли в порожній вагон і приїхали. А хіба нам що? Ідем і то все. Безплатно ідем. Американські пролетарські пасажири. Вони ніколи нікому цента не платять за переїзд.

Серога мій товариш — українець, волиняк. Завзятий хлопець, боевий і ніколи нічого не боїться. Він піде в огонь і в воду. Ми ідем на жнива і вже другий місяць подорожуем. Грошей у нас нема. Третий день вже ні цента нема, ми голодні і обідрані. Нічого не маем. Маем лише руки на продаж. Шукаем купця на них... Шукаем і шукаем.

Чи буде він?

Серога обірвався і я обірвався. Черевики мої мають вже порядні діри і через них вільно виглядають пальці на двір. Серогові штани в "центральной шві" тріснули і на скору руку зшиті тонесењким дротом. Сукняна сорочка давно вже прощиться випратись, а клопоть рижого капелюха ледви удержується на голові. Черевик один без обцаса; відірвав його

Серога, коли ми скакали на ходу на товарний потяг, і — коли він ішов то здавалось, що в нього одна нога коротша.

В ночі перепарив величезний дощ. Тепер випогодилось і небо чисте, ясне, прозоре.

Ми пішли по залізниці...

Довкола тихо, вільно, спокійно. Стільки, простору, стільки краси, життя, волі! Вітрець дихає на нас і ніжно, ніжно лоскоче. Сонце цілує нас. Ми брудні, немиті, голодні, а воно нас цілує.

Довкола пшениця... пшениця... пшениця. Небо і пшениця. Море — океан пшениці.

Пшениця шелестить вже і пахне, цвіркають цвіргуни, бігають трусики.

Яка гарна, яка чудова Небраска в літню пору!

Де-не-де видніються сади, зеленіють дерева, біліють на сонці хати фермерів. Поскрипують вітряки, якими гонять воду, гудуть телеграфічні дроти, десь дуже далеко чути автомобільний ріжок.

Дороги рівнесенькі, шляхи прості.

Фарми опрятненькі, чистенькі. Всюди видно сліди культури — високої техніки.

Дивлюсь я на те все і пригадується мені моя рідня хліборобська Україна. Туга охоплює моє серце і сльози підступають до горла. Яка то велика різниця поміж хліборобством тут, а в нас. В нас нивки-нивки, тонесенькі пошматовані, а тут лани широчезні-широчезні.

В нас бідні, обстріпані села, по яких бродить доля не весела, а тут високо культурні фарми.

В нас хатки-хатки обстріпані, на купі, похилившись на бік, з деревляними дверми, заверткою; свині вікном скачуть, в хаті діти їдять глину і кричать на печі, а тут гарний дім з телефоном, електрикою, водогоном. В нас жінка згорбившись несе воду на спині в дерев'яних відрах, а тут вітер або нафта гонить воду в хату.

В нас скриплять ярма, риплять вози, стогнуть селяне, а тут машини... машини... машини...

Пригадується мені наше поле, наше нужденне господарство, наші убогі вузесенькі нивки.

Ось робота в полі. Каторжна, тяжка праця. Мати змучена чорна, заїджена злиднями. Гне на сонці спину, обливається кровавим потом. Шкандибає по стерні, зносе снопи. На ногах

кров, на литках кров, в руках серп, на обличчі піт. А вона жне й жне. Бідна мати, нещасна мати...

А тут фармерка — пані тай годі! В хаті роаяль, покої, подушки-перини. В поле вона не йде, вона навіть не знає яке велике поле. Вона жие, читає, забавляється. Вона не стогне в ярмі.

Жаль мене обгортає, великий жаль...

— Даліше, не йду! Лягаю в пшениці і вмираю. Даліше не йду! — бунтується Серога.

— Пшеницю їж! Христос зривав колосся і їв, апостоли теж їли колосся, — їж Серога.

Ми їмо колосся. Їмо й їмо. Як святі. Їмо, як Христос їв. Але нічого не помагає. Їсти все таки хочеться. Хліба, печеного, людського.

Наїлись колосся, полежали, спочили, поговорили ідемо даліше.

Вже й сами не знаєм, куди ми ідем, за чим... Далеко?

Сонце вже підійшло високо. Небо так само гарне, сине. Появились вже перісті хмари: гарні, дуже гарні. Такі в нас на Україні бувають по дощі.

Море пшениці хвилюється; пшениця проситься серпа.

Вже де-не-де фармері виїзджають з машинами жати.

— Ото будуть жнива, — говорить Серога і знов їсть пшеницю. — Невже ж таки нас ніхто не покличе на роботу?

— Або я знаю...

— Ех! от щоб так наїстись. Раз тільки всього наїстись. Тільки раз, один лише раз. Отак раз в життю тільки добре наїстись і до смерти був би ситим.

І Серога смачно поцмокує.

Ідем даліше на захід. Ось залізничий переїзд.

По дорозі іде з фарми старий сивий дідусь і лисий. Голова блищить на сонці, а лисина світиться.

— Давай з'їмо того старого, давай, — каже Серога і кламцає голодними зубами.

— Зажди, може він нам роботу дасть.

Ми переходим дорогу старому. Старий — швед лихо говорить по англійськи. Серога зівсім не знає ще мови. Я заступаю старого перед Серогою, щоб він на правду не кинувся на нього їсти.

Розмовились.

Старий вийшов пшеницю оглядати, чи вже можна жати. Йому не потрібно робітників, він має своїх досить робітників, але він каже нам іти на ферму, он там далеко, що ледви видно, і там спитати роботи: там нас візьмуть, непременно візьмуть...

— Це ваше поле? — питаємо.

— Мое, мое. Все мое. Оце пшениця... Ген-ген туди і кінця не видно. А то — мого старшого сина. Стань сюди ближче на горбочку то більш побачиш. Це все мое, кругом мое... Ех- Ото врожай, м-ця-мця! — і старий смачно поцмокав беззубим ротом.

Поговорили про врожай, про пшеницю, про поле, попрощались і розійшлись. Старий покликав на поміч бога, щоб при його помочи ми скорше роботу знайшли і пішов оглядати поле.

— Гм! дурно ми його з'їсти хотіли, бач, може він нам роботу порекомендує, — каже Серога і сміється.

Ми на фермі. Фермері шведи багаті і багатосімейні. На фермі за стайнею церква, а там дальше над шляхом маленька школа. Старий сам — і піп і фермер. Він крутий старий, завзятий старий і страшенно загонистий. Церкву сам з синами збудував, а дзвін виписав з Омаго. Сам росповідав про це і дуже хвалився. Хвалько з нього великий.

Здубав він нас в воротях, наняв і запросив на обід.

— Тільки от що, — каже старий, — в хату в мене не вільно входити взутим. Хата це також дім божий. Тут часто буває бог і дух його. Ангели теж заходять. Вам треба роззутись.

— Роззутись, то роззутись. — І ми роззулись. Старий взяв наші черевики, замкнув в комірчину, поблагословив нас і повів в хату.

В хаті господиня, гарна донька і стара мати. Сини вже пообідали і поїхали в поле з машинами.

— Ви вибачайте, що даем вам зимну страву, ми вже пообідали, — каже гарна старша білява донька і дивиться на мене. Я дивлюсь на ню. Я зарослий, брудний, обідраний, а дивлюсь на ню. Їсти мені вже не хочеться.

Понаставляли на стіл всього, всього. Серога ледви здержує себе, поглядаючи на стіл, а старий чогось жде. Далі каже:

— Беля заграй молитву!

— О то це її імя Беля, — думаю собі. Яка ж вона гарна, яка ж вона вродлива!

— Приступіться ближче, ближче до роялю, сюди, сюди, — командує старий.

ВАСИЛЬ ЕЛЛАН.

Сучасний пролетарський поет, один з основоположників спілки пролетарських письменників "Гарт" і її діяльний член. Народився на Чернігівщині. Видатний робітник партійний — спершу в Українській Партії Соц.-Революціонерів, а потім Комуністичної Партії (більшовиків) України. Друкувати свої твори почав з 1918 року. Всі його поезії без винятку виразно революційного змісту. Від 1920 року — редактор "Вістей Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету".

Ми приступилися. Серога хотів яйце смикнути зі столу, але я відвів його руку.

— Схилить голови нижче, нижче, — командує старий.

Ми схилили.

Беля грає. Грає якусь молитву. Мелодія гарна і музична. Пальчики її скачуть по клавішах. Шия гарна, біла, кругла.

Коса на плечах нижче пояса. Вона красуня, правдива красуня.

Старий зігнувся, щось шепче, хлипаючи. Серога злиться кламцає голодними зубами, а я залюбки розглядаю Белю. Дивлюсь і надивитись не можу.

Скінчила грати встала і перехрестилась по шведськи.

Старий взяв біблію в шкіряній м'якій оправі, що лежала зверху на роялі, прикляк навколішки і почав читати по шведськи розділ, як Ісус голодний колосся їв.

Серога вклякнув по один бік, тихо проклинаючи по нашому старого, Кадка по другий, а решта присутних по стороні нас.

Я поглянув на Белю, Беля поглянула на мене. Легесенький румянець появилася в неї на обличчі і сходив все нище й нище до уст. Уста заворушилися і зробили ніжну усмішку. Вона щось шептала і молилась. Не знаю тільки до кого.

Мене щось кольнуло в серце. Це було те, що поети називають: "перше любовне почуття". Я навіть не слухав, що старий там читає.

Помолились.

Серога лекше вздихнув і пішов босий за стіл. Я почала-пав собі за ним. Старий теж був босий, дочки босі, стара боса. Всі босі. Такий вже в них звичай.

Почалась їжа.

— Серога, — кажу нишком, — не їж так страшно, на нас дивляться.

— Хай їм повилазять, — відповідає і їсть ще страшніше.

Беля подає на стіл, сестра її подає, стара подає і — не вправляється. Принесуть, а ми — лоп-лоп-лоп! — і нема.

Іли, страшенно їли! Всьо поїли, всьо знищили. Я боявся, щоб Серога обруса не з'їв, або посудини не поїв, але він цього не зробив. На щастя нас старий і стара лишили самих і ми могли до дівчат підморгувати, говорити, жартувати. Я зараз почав випалювати анекдоти і Беля голосно реготала, показуючи напричуд гарні зуби.

— Ех! Ото, щоб тепер можна було вікном як втекти! Пообідавши — ото смачно полежали би в пшениці, — каже Серога.

— Втечеш... А де черевики?

— Босі тікаймо.

— Конем дожене, — застрілить. Не знаєш фанатика?

Гукнув старий.

Ми пішли.

Він вже стояв в сінях і держав черевики на поготові.

— Чи не можна поза хату смикнути? — каже Серога.

— Чудний ти — дожене...

— Скрутим і в пшеницю кинем.

— А сини, а фермери?...

Хвилини через десять ми вже були в полі і ставили снопи в купки.

Сини жали двома машинами пшеницю. Жниварки, нові щойно спроваджені з Шікаго, коні товсті, добірні, випасені. Без батога, без крику, без гуку, без божевільного биття пужалном, як це в нас роблять на селі — як лише заговориш до коней, цмокнеш, і вони їдуть, спішать, везуть. І тут багатство, і тут культура, і тут техніка. Фермер навіть не знає чи йому був потрібний коли на що батіг. Я подумав:

— Україно! Коли ти увільнишся від серпа, від ярма, від батога?...

Старий заняв нас наперед себе.

— Гов-гов-гов! Хлопці. Ви кваптесь! Кваптесь! А то не поспієм. Ну ж бо ну, — живіще! — підгукував він на нас.

Ми “квапились і квапились”. А старий згинвся в дугу, хав снопи, ставив та ставив. Він навіть не розгинався. Здавалось, що він рачкує по стерні хапає снопи і кидає десь.

Пшениця молотна, снопи тяжкі і досить таки великі. До кожного снопа, треба було таки нагнутись і підняти. Я не міг ніяк зауважити, як старий хапає снопи. Мені здавалось, що він має намагнітовані руки, простягає їх і снопи сами підскакують та чіпляються до рук. Так мені здавалось.

Через пів години в мене вже сторчав кіл в спині і кольки кололи зі всіх боків.

Ми довго не працювали. Кілька місяців підряд. Тепер вхопились випадково за працю, і нам це добре діалося в знаки.

З початку тіло дуже боліло, а опісля дубіти почало. Спина дубіла і руки дубіли. Щоб так зігнутись і не розгинатись, то ще б пів біди. А то згинаючись і розгинаючись, кожної секунди, без привички, без попередньої вправи, спина корчиться-дубіє.

Я подивився на Серогу, а він аж почорнів. Скорчився розкарачившись він скрипів, проклинав всьо на світі і хав снопи.

А старий все підганяв тай підганяв. Звиваючись, як шур по стерні він погукував, покрикував, поцмокував.

День зробився роком. Здавалося, що ніколи сонце не зайде, ніколи не буде вечера. Так і видно було, що хтось підпер сонце мурованими стовпами, підсадив його високо, високо, і воно вічно так буде високо сидіти. Ось, гляну на сонце і замість того, щоб воно спускалось, то воно ще вище підноситься.

— Ні, нині вже не буде вечера, — думаю собі, — певно буде вічний день.

А старий підганяє та підганяє, погукує на нас тай погукує.

— Ой! коли ж той вечір буде?... Серога плює і лається. Старий кричить. Підганяє, підгукує...

Я вже не знаю, як ми витримали до вечера. Скільки ми мільонів і мільярдів снопів поскладали, скільки ми купок по собі лишили, цього ніхто не всилі порахувати.

Коли ми вийшли на горбочок, ідучи до дому, і я подивився на вижатий і складений за пів одного дня п'ятерома людьми, величезний лан пшениці, — я тільки тоді зрозумів, що то значить машина, що то значить машинова робота в хліборобстві. Я уявити собі не міг скільки б то взяло місяців нажати таку силу хліба серпом.

Жнива, жнива! Якою ви мукою, якою ви карою бували у нас на селі. Тижні, цілі тижні, пекельної рабської праці. Від сонця до сонця, від рана до ночі.

А тут — виїхав фармер в поле з машиною, побавився пару днів, наняв пару робітників, погонив їх і — по жнивах. Тут забавка, тут задоволення, тут гра з жнивами.

Культура, культура! І техніка... Як ви збогачуєте працю!... Та біда в тім, що ми з Серогою нічого не маєм. Ми напрацювались, попрацюєм ще пару днів, візьмем кілька доларів і піддем знов шукати купця на свої руки. Піддем і піддем. Ми перелетні птахи, ми бездомні пролетарі.

Обтираючи піт з обличчя червоною хустиною — я поспішав за старим.

**

Беля вже грала на роялі і виспівувала якусь мелодію, коли ми підходили до хати. Звуки роялю, змішуючись з голосом молодой дівчини, вилітали через отворене вікно і летіли десь в поле. З поля подихав вітрець і обсушував мої мокрі

плечі. Втомлені, мокрі від поту, немов щойно випряжені коні з плуга, ми входили в сіни.

Приходилось знов роззуватись і босим входити в хату.

Всі босі молились, а опісля вечеряли. Як звичайно — перше Беля грала молитву, старий читав щось з біблії, а ми схиливши голови слухали. Я знов став біля Белі і поглядав на ню. Нічого не чув, ні не розумів, що говорив старий. Мені тільки хотілось, щоб він читав довго, щоб всю біблію перечитав. А я буду стояти навколішках, дивитись на Белю, а вона на мене.

Гірко було нам вечеряти. Руки тряслись, подубіли. Не можна було ні ножа, ні ложки, ні виделець вдержати. Всьо падало з рук.

Серога випустив горнятко з гарячою кавою на підлогу. Горнятко впало і розбилось, кава розлилась. Старий вуркотів, Беля сміялась, а стара Кадка казала, що то нічого “то щасття”.

Повечеряли.

Сиділи, жартували... Довго жартували.

Я посолов Серозі голову. Всі дуже сміялись, а Беля, аж заходилась. Вона дуже гарна була, коли сміялась, дуже гарна.

Серога куняв, лаяв мене і сердився. А ми жартували.

Старий пішов молитись і стара пішла молитись. Сини пішли до худоби, а ми лишились сами.

Задзвонив старий в дзвін. Це був сигнал — спати.

Беля набрала оберемок подушок і повела в поверхню кімнату.

Засвітила електрику. Вона стелила а ми дивились на ню. Сказала “доброї ночі”, подивилась, підморгнула і вийшла.

Ми повітряли пшеницю зі штанів, упали на ліжку і заснули мертвим сном.

**

Еге! Вже третій нині день. Ми вже втягнулись. Мене вже ні руки не болять, ні спина не дубіє. Нічого вже не болять. Серогу теж нічого не болять. Він вже веселіший, посвистує і співає. Радіє чогось, часто радіє.

— Чудний хлопець. Хіба це його поле, його пшениця?

Пшеницю вже вижали, дожинаєм овсе. Нині кінчимо. При вівсі багато лекше робити, як при пшениці. Ми з Серогою бігаєм собі по стерні і посвистуєм. Жниварка тільки одна жне. Роботи мало.

Погода тепла, суха, гарна.

Де був океан пшениці, вже жовтіє стерня і рябіють купи снопів. Жовта стерня наводить якусь тугу на мене. Мене чогось обгортає жаль. Мені здається, що це моя наречена, в жовтій намітці, лежить в труні. А може це Беля?

Нині субота.

АНДРІЙ ЗАЛИВЧИЙ.

Герой пролетарської революції на Україні, забитий гетьманцями під час повстання в Чернигові в листопаді 1918 року. Заливчий, вийшовши з убогої сім'ї, самотужки набувши собі самоосвіту, виявив себе талановитим письменником страждань працюючих та безпосередньо й гаряче реагував на всі прояви революційної боротьби. Він захоплений організацією повстання проти гетьманської реакції, переповнений нетерпеливим бажанням нанести їй рішучий удар, — наклав своєю молодою головою. Робітники й селяне на Рад. Україні з пошаною згадують його ім'я.

Старий за рая втік з поля молитись в церкві. Сам дзвонить, сам служить, сам піп, паламар, дяк. Всьо сам.

— Чи передержить нас старий через неділю, чи нині вечером відправить? Як думаєш, Серога?

— Чорт його знає, — відповідає Серога і кидає снопом.

— А як ти з тою красунею розлучишся? Гарна дівчина, ото приємна! Щоб я міг хоч трохи говорити, — каже Серога і поцмокує. Я пригадав, як він поцмокував, будучи голодним.

Про голод ми вже забули. Немов його не було, нема ніде, не існує ніколи на світі.

Скінчили ще за видка. Ішли на ферму поволі, розглядали поля, збіжже, околицю.

Мене непокоїла все якась примха, лізли в голову все якісь думки. А Серога собі посвистує і поспіває. Що йому?

Прийшли на ферму.

На ганку сиділа Беля гойдалась в очеретянім стільці і сміялась. Боса сиділа.

— Галав, “Шорі” (малий) — каже до мене і сміється.

В Америці ніколи не питають робітника, як він зветься. Часто сами дають імя.

Я звуся “Шорі” і мене так Беля кличе.

— Хай буду “Шорі”, а мені то що? Аби розмовляла зі мною — весело посміхалась.

Роспитувала багато про місто, про міське життя.

— Боже мій, як там люде живуть! Я читаю газети, що приходять з міста. Там люде п'ють, убивають одні других, лаються, грішать тяжко. Правда цьому, Шорі?

Я розповідаю і думаю: от “диття природи”. Її ще не популо міське життя, міська криклива юрба...

А Беля каже:

— Я б так хотіла пожити у великім місті — дуже хотіла б. Тут так сумно, нудно все одне і те саме. Добре ще літом, приїзджають міські хлопці на роботу, “боми” різні — а зимою...

Я протягнувся на ганку і слухаю.

Довжезний з мене “бомсюга”, не митий, не поголений, не стрижений, в синих “овергольцях”, лежу на ганку, поглядаю в її сиві очі і слухаю, що говорить люба дівчина.

Серога куняє.

Вітрячок тарабанить.

Старі в церкві моляться. А ми розмовляєм.

Вже і про “любов” почали були дещо говорити... Беля, рум'янилась, посміхалась, поглядала дуже мило на мене, гойдалась, поглядала на свої босі ноги, зложила руки за головою і весело, голосно зареготала.

— Ха-ха-ха! Любов... Ох! Ти Шорі робиш мене смішною. Ха-ха-ха!...

Надійшов старий і перешкодив нам.

Я до смерти не забуду тієї милої розмови з коханою дівчиною.

— Беля, Беля! де ти тепер?...

В неділю старий пробував загнати нас в церкву на молитву. Я говорив, що молитись можна всеодно і в церкві, і в дома.

Старий зі мною не годився.

Я відпирався, покликуючись на подерті штани.

Старий казав, що святі гарно не вбирались і — що я можу навіть “без штанів іти в церкву”.

Серога втік в поле і старий не міг його злапати.

Я сказав, що прийду тільки піду Серогу підмовлю. Старий повірив.

Я догнав в полі Серогу і ми блукали до обіду.

Над'їхали до церкви фермері.

Молилися... співали... кричали...

Були гарні молоді дівчата.

Беля на мене сердилась, але мене “овергольци” виручили.

В понеділок рано старий дав поснідати, заплатив і відправив нас.

— Приїдьте на слідуючий рік до мене на жнива, — запрошував нас старий.

А Беля стояла в дверях довго, довго і дивилась нам у слід.

Ми знов пішли шукати купця на свої руки.

Володимир Сосюра.

ВІДПЛАТА.

*Ми в соняшній журбі віки на вас робили,
З крові й кісток своїх складали вам дворці...
З глузливим регітом, тягли з нас соки, жили
Ви — паралітики, життя мерці.*

*І срібло й золото глибоко під землею
В сирій холодній млі довбали ми для вас...
І що ви нам дали з "культурністю" своєю
Не побажаю я і ворогу в злий час.*

*Красуням вашим ми брил'янти здобували,
І сестри шили їм убрання на бали, —
А потім по ночах у вікна заглядали,
Де в згуках вальсу ви крутились і пливли...*

*Вас змалку, як квіток, кохали і рядили,
Ви звикли від життя усе без бою брать.
За наші гроші вас панами бути вчили —
Кайдани золоті душі своїй кувать...*

*А ми?.. Ми вчилися лиш лаятись на шахтах
І водкою свій сум в получку заливать
Та доли по світу шукати, —
А сестри — тіло продавать...*

*І ніп з хрестом в руці давав нам ніж у руки,
І за об'їдки з панського стола
На брата брата слав під молитовні згуки
Й морями наша кров в сліпій борні текла.*

*Але настали дні... спливла з очей полуда —
І ми побачили, де ворог і де брат, —
І вибили огонь відплати наші груди
На празниках Червоних Свят...*

*Дажеї зла і тьми!... Уже Комуни дзвони
Погребний реквіум для вас гудуть, гудуть...*

*І падають, як дощ, дворці, корони, трони...
В прокляттях боротьби на сполох гулко б'ють...*

*Вже небо обняли всесвітній пожари,
І там, де ми пройшли, лиш порох шелестить...
На голови катів ми сиплемо удари
І мозок на стінах, як холодець, тремтить...*

*Ми йдем вам відплатить за сльози, кров, за муки,
Що бідний мод віки тернистим шляхом лив,
За це ми душим вас, ламаєм ноги, руки...
І топимо в крові наш нескінчимий гнів...*

*А в полі сонце... Май... Гудуть Червоні дзвони...
В полях і горадах останній бій кипить...
І падають, як дощ, дворці, корони, трони...
То ми йдемо... Тремтять і ждять!...*

Василь Еллан.

УКРАЇНІ.

(Уривок.)

...Хто-ж це йде урочисто своїми шляхами, хто виступає
ходою звитяжців з обличчями чорними (сонце і дим), із бла-
киттю в душі — і червоним прапором в руках?

О, Україно моя, — це гордість, надія твоя, пролетарі,
твої діти!

Я бачу вогонь в очах їх — огонь той, як доля, як фатум.

Я чую удари їх серця — так гупає молот могутній на кри-
цю ковадла — переможно, невпинно, невимно...

— Чи чуєш, моя Україно? — То доля кується твоя на ко-
вадлі — твоя Будучина кується.

Вже бачу її — і тому я щасливий, що можу ще жити і
вмерти в ім'я Будучини твоєї — бо бачу тебе в Будучині!...

Л. Пюнтек

МИШКО.

(Шкіц з недавнього.)

Здорові вуха відстали од голови. Вихор стремить рудий. Неначе Мишко злякався колись, — волосся стало на голові, потім лягло, а оце пасмо забуло, — так і стремить. Очі здивовано утикаються в світ.

Вихрасте, капловухе, окате.

Мишко.

Матері в нього немає. Каже — й не було ніколи. Батька вбито на німецькій війні.

Мишко — один. На цілому світі. Як палець.

Живе він у Перепічків. Перепічка мнясом і салом торгує. А жінка його сидить у другій крамниці, що далі од базару.

Мишко не любить ні Перепічки, ні Перепіччихи. Обидва б'ють. Мале Перепіччия плаче. Постоянно плаче, бо в його на голові й на очах струпи. Коли Мишко йому чухає ті струпи, воно мовчить. А Перепіччиха б'є, коли Мишко їх чухає. Її коли не чухає — б'є. І, як хату погано замете Мишко, то б'є. А мести хату, хіба Мишкове діло? Він — не дівчина!

Добре було б торгувати в “лавці”.

“Вам — чого? Карасини? — Ось”, й давати “сдачу” з маленької скриньки.

Та, ні! Нудно там цілий день... Її не пускають. Він колись зачепив на полиці шкло від ляmpi. Зачепив одно, а воно потягло за собою — з десяток. Всі й побилися.

Перепіччиха тоді вхопила його за вихор і била; а тут Перепічка наспів — і собі одстібав пасом. Добре, що Мишко тоді втік. Склизнув між Перепіччиними ногами та й подався до дому.

А ввечері поверталися хазяї. Мале плакало. То знову побили.

Добре було б бути салдатом! Попереду роти йти й в барабан бити. Йі співати:

І как одін прольом
Кров свою за ето.

Кров червона. Мишко не боїться крові. То Перепіччиха пальця поріже й умліває. А кури ж ріже сама; й кров тече тоді. Червона. Як той прапор, що почепили салдати на росправі. Червоний-червоний. Добре було б скрізь чіпляти червоні прапори. Він і тоді хотів, як чіпляли; так салдат каже:

“Куди, пацан, лізеш? Ще впадеш!”

А Мишко хіба впаде? Ого! з найвищого дерева не впаде. То Перепіччиха, як на східці йде, то попереду живіт свій несе, а тоді сама лізе. Потім сяде й відсапується. Сало не легко на собі носить.

В Мишка кістки в самій тоненькій шкірі держаться.

Мишко думає.

Перепіччиха не торгуватиме більше в лавці, а сидітиме дома. Вчора у вечері він чув, як гомоніли Перепічки, лежучи в своєму широкому ліжкові. Лаяли червоних. (Це тих салдатів, що чіпляли прапор). Не дають їм торгувать. Так їм і треба! Перепіччиха ніколи не дасть “сдачу”, як слід. Надує! І фунт у неї не фунт, а чорт-і-шо. Це Мишко не видумав: усі знають. Хай посидить дома та малого поглядить. Хай накричить їй повні вуха.

І раптом Мишка наче Перепічка вдарив: “Та це ж ще гірше буде! Йому. Мишкові.

Коли вона сидить у лавці, то прийде тричі на день до дому, вивалить над колискою жирні груди, як коров'яче вимя; мале замовчить тоді. Як і лусне Перепіччиха який раз Мишка, за те піде швидче, а як дома сидітиме...

Аж голові трудно стало. Усі удари Перепічків заболіли на ній. Минулі й прийдешні.

Він втече. Болить голова. Не можна більше.

І раптом щось знайоме. Не міг згадати. Кинувся до вулиці. Парами діти йшли. Засмаглі. В самих штанцях. Дівчатка й хлопчики. Голоси плавно хитали згуки

І — как — одін,
дзвінко одривали —
прольом!...

Кров свою за ето,
задумливо сколихнули в останне.

Голі, чорні од сонця груденята дихали так, як ішли ноги
салдат:

Раз, два, три, чотири! Раз, два, три, чотири!

ПАВЛО ТИЧИНА.

Один з найвидатніших сучасних українських поетів. Дійсний член спілки пролетарських письменників "Гарт". Народився 15-го січня, 1891-го року, в селі Пісках б. Козелецького повіту на Чернігівщині.

І дівчата з ними. Мишко їх бачив не раз, цих дітей. Це з "будинку". Ходять купатися до ставка з тоненькою тьотею. Вона в лантушаній спідниці. Її співає разом з дітьми. Ця тьотя мабуть дітей ніколи не б'є. Така тоненька.

Чому б йому не співати з ними? Її не купатися?

Перепічки ніколи не купаються. Її Мишка не пускають.

— "Ах ти, байстря паршиве!..." Перепіччиха вхопила

Мишків вихор і штовхнула голову об тин. Раз, другий, безліч. Потім щось тверде часто посипалось на голову болем.

Рот хапав повітря. Намагався крикнути.

Насунуло чорне.

Темно...

Мишкові повіки напружились і підняли тягар. Погляд уткнувся в темряву.

Лапнув рукою: діжка з водою. Віжки. Це він у сінях.

А он золотенька смужка. Світло з кухні прорізало низ дверей, щоб подивитися на Мишка. Коле очі.

Мишко прижмурився.

Гомін з-за дверей падав гострими голками в голову.

Хотілося їсти; й нудило од запаху страви.

Сон важко й пухнасто навалився на Мишка.

Ранок почав протирати світлом сінешне віконце. Мишко дивився, як воно світлішало й світлішало.

Йі раптово згадалося все. Діти в самих штанцях, з коричньовими грудьми.

Згадав од чого так важко й боляче голові й усім кісткам.

Напружився. Виліз з-за діжки. Тихенько, щоб не стукнути клямкою, одсунув двері.

Красоля з сусідського двору звисилася червоними китицями по цей бік тину. Червоними. Мишко хотів згадати й не міг.

Пройшов поуз колодязь, сунув голову в шаплик. Холодна вода зайшла в вуха й ніс. Повіки падали й закривали очі, пекли їх.

Хотілося знову лягти десь у теплому й зібгатися.

Та Мишко знав весь час, що йому треба йти. Він тільки трохи забув, куди саме.

Тернув рукавом голову й обличчя.

Тихо переліз через тин. Важко пересував ноги по вулиці. Воно не далеко.

Ось — росправа з червоним прапором. Ага, то, як прапор, — красоля. Червона.

Ось — будинок. Тихо. Ще сплять усі.

Мишко сяде на східцях балкону й буде чекать.

Сонце позолотило схід і кинуло рожі на ставок.

Чогось мухи залітали в очях. Ні, то не в очях, а в голо-

ві, мабуть... Так їх багато, й крильцями лоскочуть з середини стінки голови.

Спати...

Хтось кликав: “Хлопчику, слухай!”

Мишко хотів подивитися на “хлопчика”. Очі не розкрилися. Напружив усе тільце, щоб таки розкрити їх, і побачив тоненьку тьотю.

Однією рукою держала його за шию, а другою тулила йому до рота щось.

— “Випий”.

Мишко послухався. Було гірке.

— “Тепер пий молоко”.

Молоко!!

Він випе, тільки так трудно. Ковтнув, а потім згадав:

“Я не піду до Перепічок. З вами буду. Буду!

Й співати”.

Голова летіла кудись високо, високо; а ноги хилилися зовсім у другий бік. В страшне провалля.

Мишко тільки промимрив:

“Как одін прольом”...

Тисячі дрібненьких мушок літало в голові й ногах. Шаруділо там маленькими крильцями.

“прольом”...

Тіло провалилося в безодню колючих зашпорів.

♦♦

Мишко опівдня ходив з усіма дітьми купатися. І співав з усіма. Багато гарних пісень. Але найдужче він любив таки ту, що вперше почув від салдат. Колисало. Тоді обривалося, а кінець знову колисав.

У вечері поливали городину з тьотею Манею. Тьотя Маня це — тоненька. В лантушаній спідниці.

Й знову співали всі, а Мишко слухав. Слухав і дивився: на срібному капустиному листі гралося сонце, — в краплини води кидало фарби й сяйво.

З луків пахло цілиною. І ромен маленькими сонцями вклонявся великому сонцю на заході.

По вечері Мишко сидів на східцях балкону й слухав.

Тьотя Маня казала про зорі.

Найдужче любив Мишко “Чумацький Шлях” і “Великий Віз”. Тільки чудно, що тисяча, ні більше, як тисяча блакит-

них каганців, то — світи. Світи, як земля. А земля більша, ніж це містечко, де живуть Мишко, діти й тьотя Маня.

Тьотя Маня! Мишко її дуже любить, тільки вона — чудна. Не дозволяє йому “діжурить” у кухні. Каже, що це погано для його легенів. А всі діти, крім малої Маринки діжурять.

Маринці не можна. Вона й ходить швидко не вміє. Хекає.

Лікар, (це той дядько, що в окулярах) казав, що обом, Мишкові й Маринці, треба швидче їхати кудись. До моря. Ще море ото... Яке воно є? Тьотя Маня казала — сине й велике. Краю не видно. Й гарне. Краще, як ставок.

Та Мишко нікуди не поїде од тьоті Мані. Й Маринка не поїде. Вона цілий день сидить і малює. А Мишко малювати не навчиться ніяк. А за те ліпить — найкраще од усіх.

Він виліпив салдата з прапором. Тьотя Маня показувала його тим дядькам, що приїздили оглядати будинок. Вони казали: “Молодець!”

Мишкові важко слухать, як багато розмовляють. Він швидко забуває все. Й голосне слово б’є його по голові. Тоді болить.

Тьотя Маня розмовляє тихо. Як діти граються, то вона питає в Мишка, чи він не втомився. Мишко ніколи не втомлюється. Тільки в голові шумить й нічого не видно за тими червоно-жовтими кружальцями.

І читать йому тьотя Маня не дає. Каже — лікар заборонив. І вчить не хотіла, та Маринка йому літери показала. Й склади. А тьотя Маня не дає! Як усі читають, то він слухає й ліпить.

Завтра він виліпить дівчину; тоненьку, як тьотя Маня. Тільки спідниця буде не лантушана. Мишко пофарбує її червоною фарбою. А на голові мак буде червоний.

Тьотя Маня дітям квіти на вінки віддає, а собі не плете.

Мишко сплів вінок з маку. Оддав тьоті Мані. Та вона не наділа його на голову, а почепила в залі на малюнок. На ньому чоловік. З борідкою. В його трохи прижмурені очі, — він ними все на Мишка дивиться. І всміхається: ледве-ледве.

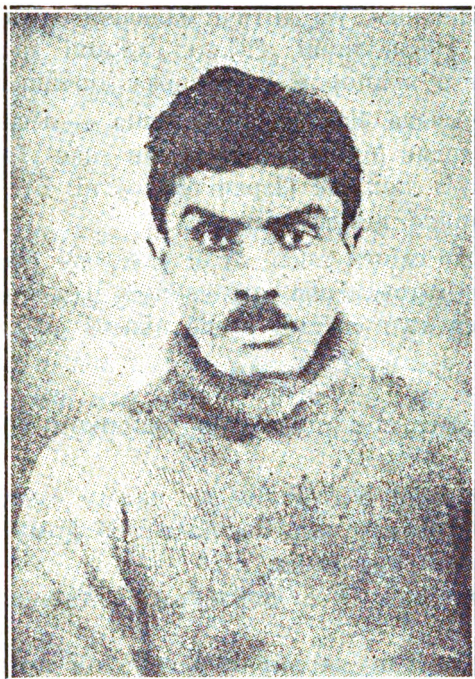
Мишко вийшов на середину хати й розмахнувся вінником. Знявся порох і зайшов йому в ніс.

— “Апчхи-чхи!...”

Ні, треба таки замітати так, як тьотя Маня казала. Це тобі не в Перепічків!

Заходився легенько водить віником, старанно захоплюючи й кутки.

Мишко тепер робить все. Як усі. Йї хату замітає, як його черга приходить.

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ.

Український пролетарський письменник, дійсний член спілки пролетарських письменників "Гарт". Народився 1.го грудня 1893 року, в присілку Тростянець, Охтирського повіту на Харківщині, в родині робітника. Самже він робітник і освіти здобував самотужки. Почав зразу писати вірші, тепер пише прозою і здобув признання, як один з найкращих новелістів Радянської України.

Ну й в животі тягне! Їсти хочеться, а ще не швидко вечеря.

В Перепічків можна було хліба "стирять" — не подошли б. А тут у кого візьмеш? У всіх однаково.

Тільки от по дурному зима прийшла. Літом краще було. Ходили собі босі. Йї купалися. А тепер на двох одна пара чобіт. Ніяк сніг у садку одкидать. Діжурить ще на кухні можна — не треба чобіт. Та й діжурство — яке? Довго ту кар-

топлю зварить, чи хліб та капусту на порції поділити? Молока вже не п'ють. Давно пили. В останнє молоко було на свято, в осени. Й цукерки ріжного кольору.

Гарно прибрали тоді будинок. Листя назбирали — червоного й жовтого. Прапорців папірових червоних наробили. А в залі, під Леніним, усі дитячі малюнки були. Маринчиних — найбільше. На полиці, (великі хлопці зробили), стояв Мишків салдат з прапором і тоненька дівчинка з маками.

Будуть ще свята. Казала тьотя Маня — весною. Таке свято, — от не згадає Мишко. Тільки він знає. Таке свято, що всі бідні вкупі, а такі, як Перепічки — ні. Бо Перепічки — буржуї. Це Мишко добре памятає.

Буржуї! Таке слово, таке... Й не скажеш... Як Перепіччиха! Мишко од задоволення, аж язиком цмокнув. Зібрав обережно сміття; поніс віника на місце.

“Мишко, підеш по пошту до виконкому?” — це тьотя Маня.

— “А чоботи ж у Семена?”

“Семен повернувся; кошика плете, то йому чобіт не треба”, усміхнулася тьотя Маня.

Мишко вже біг. “Усе всміхається”, тільки й встиг подумати.

По вулиці слухав, як вирипує сніг під ногами й думав: “Була розправа, а як почепили червоного прапора, став там виконком. Це тобі не що! Не для буржуїв”.

І голосно, з насолодою: “Не, не для буржуїв!”

Назустріч повзла гора замотана в велику хустку.

“Перепіччиха!”

В одну мить насунув Мишко шапку щільно на вуха, (щоб не розгубити пошти), скочив за дерево. Причаївся.

Набрав снігу в чоботи — чорт з ним!

Ждав...

Перепіччиха присунула близько: саме, як йому треба було. Одштовхнувся тоді обома руками од дерева. З розгону скотився, через купу зметеного снігу, до Перепіччихи. Колесом.

“Гей, гей, ох-ох-ох, тю-у-уу”, — з усіх сил.

Перепіччиха аж присіла з переляку. “Свят, свят, — с-с-сатана!...” занімілими устами.

Мишко перекулявся через голову й, стоячи на руках, махав ногами під самим Перепіччишиним носом.

Вона розгледіла його. Завершала: “Сатана і є!”

Мишко став на рівні ноги, одсунув шапку з очей й переконуюче заявив:

“А ти — гірше всякого сатани. Бо ти — буржуйка — о!”
Для більшої певности хитнув головою.

Потім ще раз, щоб укласти в Перепіччишину голову:

“Бур-жуй-ка!”

Крутнувся. Змінив ногу. З лівої — “Ась, два, три чотирі!”
— замаширував геть.

Коли повернув за ріг, зсунув шапку з голови, перелічив листи. — “Всі”.

Діловито нап’яв шапку знову й вже спокійно віддався насолоді переможця.

“От так показав! Ги! Хай знає! Думала — вернеться Мишко до їх слини ковтатъ та дивитись, як вони салом запихаються, — а він от-такого їй задав! Хай знає, що вона таке!”

І задоволено згадав: “Саме на вечерю до дому поспію. І літо буде... Скоро!”

Микола Хвильовий.

МОЛОТКИ.

*Витанцювують, сміються
Дзвінко, дзвінко молотки,
Про весілля революції —
Цоки-цокотки!*

*Міх задизався, не встигне,
Важко міх зітхав...
Грюкають десь машини,
Я з товаришом кував.*

*Іскри бризками повсюди
І нема,
Кузня їх в горі закруте,
Проковетне п'ятьма.*

*А у горні шаруділо
Листя золоте:
Дух міхів підняв на вили,
Віником мете.*

*Ну, і день! Сорочка в піні
Визерунки на спині,
А в очах перстніє синьо,
Як у червінькові дні!*

*Тільки це згадав, як танки,
Знову танки молотки,
І виспівують про ранки:
Цоки-цокотки!...*

Василь Сонцвіт.

НАРИС РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЗА ЧАС РЕВОЛЮЦІЇ.

1917 рік — рік Революції — українська література зустріла радісними співами національного визволення. Досі були похмурі тіні хрестів і мерців і навіть промінь, коли з'являвся, то поет запитував: “Що це, — ранок, вечір, ніч? Чом так тихо скрізь навколо? Нащо промінь? З ним страшніш: Він упав на мертве чоло”. Зневіря багатьох опанувало в час придушення, яке проводив царизм під чорними крилами війни. І не один міг, побачивши якийсь відсвіт у цій тьмі, разом з поетом сказати: “Я не знаю — перший він, чи останній” цей промінь, (див. поезію Олеса “Промінь”). Тим більша радість повинна була охопити людність України в гомоні визвольного руху.

Період першої радянської влади на Україні теж не викликав дужої течії соціальних мотивів в українській літературі, зате з'явилися цілі угруповання так би мовити неутральних письменників, які писали про красу, про вишукані витвори мистецтва скульптури, танку й инш., писали про найтонші переживання окремої людини музичним і вишуканим стилем, але зовсім не торкались сучасного життя, його деталей та ідей. Замикаючись у своїй творчості, вони відповідали на революцію, що шуміла довкола них в житті — творенням революції в мистецтві. З усією силою почали поборювати старі мистецькі форми.

Я маю на увазі тут неосимволістів, куди приліпився і нечисленний футуризм в особі М. Семенка. Ця група випустила спочатку “Літературно-критичний альманах”, де друкували свої твори Я. Савченко, П. Тичина, Д. Загул й инш. Більш широко виявила ця течія себе в ширшому збірнику кількістю й учасників і літературного матеріалу; це група “Музагер”, де були вже й Михайличенко, Меженко, Филипович, Кобилянський, Терещенко, Слісаренко, Івченко і багато інших. Я називаю їх неосимволістами тому, що символізм, одночасно з європейським, виявився у нас у творчості Кобилянської, до певної міри символістами були: Вороний і Олесь, — остан-

ній з характерними для творчості символістів творами, як: 'По дорозі в казку', драматичні етюди й ин.

СПІЛКА ПРОЛЕТАРСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ "ГАРТ".

Сидять: з ліва на право — Г. Коцюба, П. Тичина, В. Блакитний, І Кулик, М. Хвильовий, В. Полішук.
Стоять: І. Дніпровський, М. Фіогансен, Я. Савченко, О. Копиленко, В. Коряк.

Група "Музагет" підкреслювала наче б то аполітичне гасло мистецтва для мистецтва і зразковою книжкою для них можна було б назвати "Соняшні Клярнети" Тичини, "На грані"

Загула та прозові речі Івченка. Група “Музагет” випустила збірник тієї ж назви. Всі вони здебільша заглиблювались у проблеми світового існування, як напр. Загул, пишучи:

Наші едеми
Тільки фантоми.
Хто скаже де ми?
Хто скаже хто ми?

А вони були у Києві, де рвалася шрапнель, де робітники та селянство вирішували питання кровю й залізом, хто буде господарем визволеної землі, чи купка паїнів та ще й чужинців, як спробував зробити гетьман, чи робітнича кляса.

Поруч із цією неутральною групою (це при другій радянській владі) вже накреслювало стежки й шляхи угруповання “Боротьба”, куди входили з давніших Заливчий, що загинув у боротьбі проти гетьмана, талановитий В. Чумак, якого розстріляли денікінці, Еллан, — тудиж тяглись уже й Тичина та Михайличенко (темами й формою, бо ідеологічно це був гартований революціонер, який і в символістичних тонах міг дати таку революційну річ, як “Блакитний Роман”). Ця група бачила й змальовувала ту революцію, що йшла по селах та містах, але сил у цих письменників ще не було охопити з’явище революції в цілому, — вони давали тільки імпресивні мазки сучасності. І коли виник у Києві журнал “Мистецтво”, заснований групою “Боротьби”, то ці сили, куди тяглись і інші, як футуристи та частина музагетовців, створили перший дійсно радянський мистецький журнал, з шуканням тієї “електриди” майбутнього, де матимуть місце Грицьки, Стецьки та Івани (В. Коряк).

Після Денікінщини — це все було на деякий час розпошене, розбите. І тільки в осени 1920 року в Києві заснувалось об’єднання з напрямком близьким до журналу “Мистецтво” під назвою “Гроно”, де виявились ще молодші сили української літератури та інших галузів мистецтва. Тут уперше на широкий світ вийшли Косинка, Шкурупій, В. Поліщук, сюди-ж пристали Загул, Терещенко й ин. Але “Гроно” в силу широти і через те неясности своїх творчих проблем, а також із матеріальних причин швидко покололось, більша частина його вспіла ще проголосити гасла динамізму і пролетарського синтезу в українській літературі і випустила збірник “Вир Революції” з технічних причин у Катеринославі.

Після того (в кінці 1921 р.) почало накреслюватись три основних напрямки в українській словесній творчості: 1. письменники Жовтневої Революції, або революційно-пролетарські письменники, що мали своїми органами збірники “Жовтень”, “Арену” та журнал “Шляхи Мистецтва”, 2. панфутуристи — збірники “Семафор у майбутнє”, “Катафалк мистецтва” і прийоми в “Шляхах Мистецтва” та 3. неоклясики без свого органу, почасти у прийомах, а почасти в окремих виданнях уже в період нової економічної політики.

Революційно-пролетарська поезія поставила собі на прапорі відбити те нове, що принесла революція, використавши всі нові здобутки художньої техніки ритму, звуків і образів.

Стремління знайти синтез між ідеєю, вкладеною у твір, образами, ритмами й іншим матеріалом — ось основне завдання художників цього напрямку. Вони хочуть бути через мистецтво організаторами своєї класи, тому їх творчість носить утилітарний характер. В останній час цей напрямок узяв собі дві галузі роботи. Одна частина має переважно ідеї й образність, з якими краще підійти до села, це “Плужане”, куди входять Панів, Пилипенко, Сенченко, Шевченко, Ів. Кириленко, Донченко, Муринець, Косинка, Осьмачка та інший молодняк, і друга частина, що скеровує увагу свою на місто й міський пролетаріят. Мотивами їх творчості є індустрія, машинізація, хоч вони, як ті, що в більшості вийшли з села, не відмовляються навіть від чисто народніх стилізацій. Ці письменники об'єднались у спілку “Гарт”, де зібрались найкращі сили сучасної української пролетарської літератури як Еллан, Хвильовий, Савченко, Сосюра, Йогансен, Коляда, Копиленко, Корж, Коряк, Досвітний, Кулик, Дніпровський і інші.

Панфутуристи, що раніш називалися футуристами, мають своїм гаслом деструкцію та ліквідацію мистецтва, бо на їх думку майбутнє суспільство мистецтва не буде мати, довівши та замінивши його на спорт. Але це не заважає їм, попри всі ці гасла, творити іноді гарні речі в цілком сучасних конструктивних формах. У свій час вони були так близькі до революції, що їх змішували навіть з пролетарськими письменниками, але після НЕП-у вони почали відходити в бік інтимних переживань та розкладу слів на окремі звуки, що в них уже було раніш.

Сюди належать Шкуруїї, Семенко, Слісаренко, Терещенко Микола, Шпол та ще де-хто.

Врешті письменники третього напрямку, що їх прийнято називати неокласиками, мають завдання збереження старих традицій клясичного вірша з образами й епітетами тільки вишуканими, без опрощених висловів сучасної мови мас, з гарними малюнками природи, ямбами, Еллядою у формі сонетів, тріолетів і ин. У критиці — формальний метод. Кращі з них Рильський, Филипович, Казка, Зеров. Близький до них єдино своїм критично-формальним методом критик Якубський. Поет Доленго тримається форм клясичних, але в своїй поезії вкладає сучасні ідеї.

Це молодий український Парнас — піднятий Революцією. Працюють і наближаються до того, то до іншого напрямку письменники старші. До революційно-пролетарських можна зачислити Гн. Хоткевича, Н. Романович-Ткаченко, Васильчснка й ин.

Агатангел Кримський працює головним чином над перекладами східніх давніх поетів Персії, Арабії й ин.

Буйне життя літературне все глибшає й глибшає. З маси обновленої країни виходять нові сили, які заступають місце тих, що відійшли чи з власного бажання, чи за старістю діт — з творчого ґрунту свого народу. Нові часи й події революційні внесли в українську літературу ті оригінальні не запозичні мотиви, чим ми відрізняємо від цілого світу і що ми вносимо у світову культурну скарбницю.

Василь Чумак.

*Не спочивайте: ще не час!
Нехай останній промінь згас —
Самі запалимо вогні —
І в струмі витворимо дні!
На кремійнь — крицю: буде світ!
Ми непохитні, мов граніт.
Ми йдем і йдем, несем вогні,
І творим блиск, і творим дні!*

А. Грушак.

В СВЯТО СЕМОГО ДНЯ.

(Вражіння.)

Неділя — “свято”: —

Сонце жарить і душно як в мішку.

Люде “на пікніки” роз’їхались, а я по ділам вештаюсь.

А так відпочати хотілося-б, так хотілося-б, та ніяк, наложено обов’язок — треба сповняти.

Поїхав...

Вже чекали —

Обговорили що треба було, роз’яснили що неясним здавалось. Намітили будучі завдання і щиро розпрощавшись, відїхав....

.....

Скоро мчиться потяг, ледви встигаєм схоплювати зором мінючийся краєвид напів гористих околиць.

Така Лятогочна велич живої весни — а весна вже до літка добігає. Кругом зелень, ліси, гаї, пасовиска, оброблені поля і жито висипалось.

У вікнах купе мигають нерівномірно розкидані білі й червоні доми фермерів, а кругом їх садки і вишні забреніли.

В душу мимохіть вкрадається лагідний спокій і вдовлення. I...

— Зроджується хотіння побути, погуляти і до схочу налюбуватися тією красою живої матері природи: Давно, дуже давно, як жив я в такому “раю”...

В думках напів свідомо, одна за одною виринають невіразні картини — спогади — цього в минулому пережитого часу в подібному раю.

.....

Село:

Пошила хатина, садок і огород, а кругом і верби і тополі високі-високі.

На хаті бузькове гніздо, а на стриху голуби виводились.

З одної сторони повз садку потік, а з другої доріжка, що містком перекинулась верхи потоку.

З цього містка, малим, я не раз розлігшися на йому, дивувався що “ріка наша” — така глибока, бо і небо “ціле”, і з

сонцем і хмаринками — ген-ген глибоко десь були на дні нашої ріки, і дерева цілі такі ж і довгі і широкі, тільки що коміть головою росли у воді.

СПІЛКА СЕЛЯНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ "ПЛУГ".

Сидять: з ліва на право — П. Голова, С. Божко, І. Шевченко, С. Пидлипенко, А. Панів.
Стоять: І. Кириленко, І. Свистун, І. Сенченко, О. Копиленко.

Так пройшла весна моя, безжурна, лагідна і мила.
А потім?

— Я пішов у "школу".

Учивсь "азбуки-буки", в голос з цілою клясою говорити "Патер Ностер" і співати "Боже буди покровитель". Поза кіль-

кома подібними научними предметами наша шкільна наука кінчалась і школярі, щасливі, що кінчилась їх мука, роєм висипались зі “школи”, кидалися грудками, називали один одного, бились і, плачучи, розходились домів. Учителю з великою бородавкою біля правого уха, пильно стежив за “забіяками”, щось записував у маленькому нотесі і слідуячого рана вичитував по імені усіх забіяків, викликав до таблиці, клав кожному по два горячі на “пацу”, ставив їх за таблицю і наука знов ішла своїм руслом:

По шкільній науці треба було помагати родичам у полі: “гакувати” кукурузу, підгортати бульбу, полоти просо і носити хопту корові. Потім громадили ми сіно, возили снопи, в осені копали бульбу, а в слоту молотили в stodолі.

А потім:

Зіма — помер батько і я з мамою возив сіно з “Під Груда”. Так проходила зіма і я помагав матері “гризтись” податком, чоботами і усім тим чим треба гризтись у господарстві.

А ще потім приходив передновок і я, не скінчивши школи, йшов “по хліб”, до Дрогобича, або до Борислава, на Воленку або Тустанович.

В Бориславі “мазур” запинав руки в “кіпйичку” на плечах мойого білого кафтана.

Згодом я уже мав синю “кондукторську” блязку і такіж штани. Мазури любили мене, брали на вечерю до Йойни, меньше глини ладували в тачки й не били печаток.

Згодом, як уже “діри” сьяк так полатано, я знов вертав на село та помагав матері “господарство вести”.

Так проходило ще одно літо, матір і сестри оставали в дома, а я знов ішов до Дрогобича, або в Борислав, відшукував мазурів і “заробляв гроші”, вечеряв у Йойни і спав у бараках коло “Ойл Сіті”. Що друга неділя навідувався до дому, приносив гроші і “худобу” і забравши чисті лахи знова вертав до сипання валів у пана Снолла.

Потім:

Потім прийшов брат з війська і я назавсігди розстався з селом то став “своїм паном”.

Знов сипав вали, тягав парафіну в “Галіції”, а згодом й у службу проміж панів подався.

Їздив з города в город, многому навчився і богацько де чого пізнав уже, та більше хотілося знати, видіти і розуміти.

Чудні мрії молодечої фантазії поступенно згасали і життя

прибирало дійсні — свої реальні форми і зміст, я почав дивитись ясніше на світ, на людей, на їхній лад і життя.

До села майже не навідувався, а згодом і з краєм розпрацювався й поїхав.

Поїхав: бував і тут і там, з країни в країну подавався, богацько світа бачив, різних людей стрічав, ще більш навчився та причини долі й недолі нізнав...

Чи живе ще пан Снолл і чи возить ще хто у нього глину — не знаю....

Роблю біля будови. Містер Мілле страшенно “гадемується” — всьо має свої причини — “лейбор гед, ту дем бед” і проче, а в його лише три авта, одна чорна служниця й шофер — погано, а кажуть, що й гірше буде.

I....

.....
Несчунявся:

З обрію зчезли “і ліси і могили”, зчезли й фермерські забудування, а потяг, звільнивши ходу, доїздив до великої шопи й гейби знати давав, що кінчається їзда — легко здригнувши став.

Роєм висипались люде, змучені і закурені.

Зчинився звичайний — в такі менти — рух, перекличка, штовхання в боки і плач дітей.

Чорна стаційна прислуга в перегони вештається проміж приїздних, а заглянувши клунок у когось, по рабському, ледви замітно всміхається, підбігає, клонить голову і... “костумерові” видко дорогий “дайм”, і чорний (це вже обовязково в такому випадкові) воркнувши собі під носом — “демн’ю”, глядає кращого щастя.

Декому з прислуги щастить “лок”, тоді щасливець поважно, певний себе забірає клунки і бундючно ступає у хвості свого щастя.

На вулиці такий же гармідер счиняє що найменше сотня “звоцкиів”, поза їхнім настирлявим гомоном — “тексі! тексі!” — нічо не розбереш. Де кому і з цих щастить, тоді щасливець также бундючно і вдоволено спихає пасажирів до авта, поправляє шапку на голові і загудівши в гудок два рази — відїздить. Менше щасливі підждавши кілька хвилин, або розїзжаючися самопас, або байдуже розсівшись в сидженнях, спльовують жуйку і позіхаючи ждуть своєї черги.

.....
Сонце, що розігнало людей по полях і парках, високо ще,

і хоч годинники показують уже шесту, в дійсності ще йно пята година, а воно і парить і смажить як найняте.

Напів опустошілі вулиці дримають в монотонній задумі а мертвеччина їхня каменем стелиться й пригноблює щемить по душі.

Зрідка десь навинетєся трамвай, загудить авто, засмердить бензиною і їде далі. Десь з заулків долітають крики дітей, і знов тихо і скучно.

Скучно і тихо, наче завмер мільйоновий город, святкуючи це до втоми скучне і мертво свято сегого дня.

.....
Сонце звільна спускається за обрій високих мурів...

Вечоріє:

Повітря стає більш лагідним, а від заливу лине легесенький освіжаючий вітрець, з пристані продовжнім сном прошибає воздух умучено-мрійне гудіння кораблів.

Умучені святкуваннєм люде, помало стягаються до города, заповняють вулиці і саранчою вкривають брудні східці, що потяглись ген-ген валом повз довжезної обшарпаної стіни брудних казаматів-жилиць робітничої братії...

Сонце сховалось. Город вкривається вечірнім туманом і лихтарі освічують вулиці.

Люде звільна, лїниво опорожнюють східці й забіраються на спочинок нічний, щоб сили відновить до праці: —

Завтра день праці.

.....
Такий пестрий і понурий контраст:

У великому городі до омерзіння скучне це свято — сегого дня.

— А свято праці ще впереди нас...

Філадельфія, Па. в червні, 1923.

З ПОЕЗІЙ М. ІРЧАНА.

МІСТО.

*Американське місто
Це невгомний рух,
Життя у ньому лява —
Невигаслий вулкан.*

*У тіні хмародерів
(Бетонних тих топіль),
Рявчить, гремить, регоче
Вуличний великан.*

*Пручаться ти не смієш,
Бороться ти не в силі,
Бо хмародери здавлять,
Як в чорній домовині.*

*Порнеш, пропадеш, впеєшся,
Від муки, від тоски,
І марно мрії марши
Про людей.*

*Люде одно велике,
Люде людині брат,
А глянеш кругом себе —
Ти сам.*

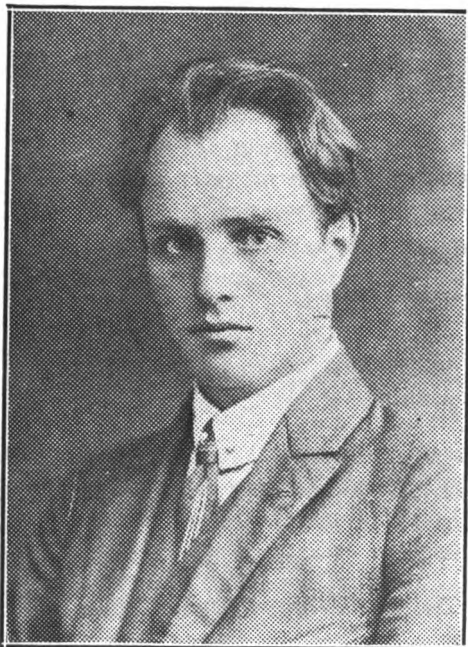
*Кожна хвилинка гроші,
Кожна секунда — “ах”!
І людська згряя вічно,
Як велитенський птах.*

*І день і ніч, людина
В замріяній погоні
А орнаментом міста
Убогих міліони.*

*Під тобою, над тобою,
З боку, вправо, вліво, скрізь —
Громи —
Крики —
Рякіт —
Місто.*

НЕ ДИВУЙТЕСЬ.

*І тут, як там
Скрізь трелі Гам
Пісень червоних-буйних.
Серця всі в такт
В руках розмах
На фабриках похмурих.
Ви дивуєтесь, що в пеклі Америки
Все більш червоно бухають огні?*

М. ПРЧАН.

Дійсний член спілки пролетарських письменників "Гарт". Уродився 14-го липня 1896 р. в селі Пядики, Коломийського повіту, в Галичині. Від осені 1923 року живе в Канаді.

*Так просто все і зрозуміло —
Америка —
П'ятий кут нашої зорі!
Куди не підеш, де не ступиш —
І тут, як там
Скрізь трелі Гам
Пісень червоних-буйних.*

В ПОХМУРИХ ФАБРИКАХ.

В похмурих фабриках лоскіт, брязкіт,
Шум, гармідер, цокіт, рух...
Деь скрегоче, (в грудях млосно) —
Тисяч-тисяч чорних рук.

Зітхання машини жасливе,
Зітхання тисяч рук — одне.
— Товаришу! Сьогодні збори!
— Знаю! Прийду!
— Гей! З дороги!
(А в хаті жінка хвора.)

ДІТИ.

Такі собі діти, рухливі, свавільні,
Ніби живе срібло на тонких ніжках.
Батьки в чорних мурах, вони так собі —
На тонких ніжках.

За вулицею вулиця, за людьми люде,
Чи тисячі, чи міліони — не перелічиш.
А діти між ними, за вулицею вулиця —
Не перелічиш.

Ось жовтий будинок з хрестом для реклами
І сунуться тіні у пашу воріт.
І діти цікаві в кашкетиках сірих —
У пашу воріт.

Живосрібні очі бігають по стінах,
“Господи помилуй” — реве пузо-пін.
І діти сміються, для них це новина —
Реве пін.

У димах на стінах “святі” бородаті,
Ілля громобієць і Микола сам.
Живосрібні очі раптом поважніють —
Дивно поважніють.

— Лук, лук Джан! Чи бачиш?
І тут, як в нас в хаті
На стінах Ленін й Карл Маркс!...
(Дрібні рученята скидають кашкети.)

БЕЗРОБІТНІ.

Чорні міста, жовті міста,
А країна золота й див.
Сумом-гнівом блудить-ходить
Стотисячний колектив.

Ходить-блудить розпачливо
(Має прапор-траур сердець).
— Безробіття! Безробіття!
Так холодне, як мервець.

Міцні руки просять муки
Для всіх м'язів і для криж.
— Чорне місто! Жовте місто!
Чому вперто так мовчиш?!

Ходить-блудить розпачливо
Стотисячний колектив.
В гною роскоші регоче
Вся країна золота й див.

НІЧ В ПОРТІ.

Від океану вітер із безвістей летить,
Від маяка світло снопом паде на воду.
Насильно і розгойдано мерехтять ліхтарі
І чорна таємниця плазує десь від споду.

Зоряне небо ген на небі,
(Тут не дивляться на зорі).
Чорними хвилями ночі-таємниці
Линуть зітхання в безкраї простори.

Скулені постаті, як ті примари
Снуються в темноті то тут, то там,
Жах протягає волохаті руки
І мучить душу німий орган.

Там, де густі сіти ночі —
Кулиться чорна істота
І в темінь маяком пускає очі
Напроти кожне двоноге.

Вона ціла дροжить у нітьмі,
Солоні губи від океану —
І щільно тулить зовялі груди
До кожної примари.

Від маяка сніг світла гине
І думка лине десь до неба.
— Ах, ти не йди, нам добре буде...

...Що?

— Ну так. Законно нам не можна,
але — єс...

...Їсти треба.

(Десь далеко за великанами-будинками
Кипить життя, гуляє рух.
А скрізь по правді, де не глянеш —
Життя — паук.)

Насильно мерехтять лихтарі,
Насильно шується вона,
І її груди такі холодні —
Як ніч оця.

...Законно їм не можна —
але — єс...

Їсти треба.

ТИ НЕ ПИТАЙ.

Ти не питай мене чорнява Бессі
Чого мовчазний я в цей час.
Я у цій хвили думками лечу
Там, де немає нас.

Ти виростала в цих чорних мурах
І від дитини дихала пил.
А я в червоному загоні
Впивався димом.

Ах, як хотів-би я дожити,
Як в тебе буде червоний хрест —
І як вганятимеш спітніла
Серед блискучих-повстанчих лез!

*І тоді серце наше трісне,
Завмре по вулицях плач, стон.
Бо кутом п'ятим править буде
Новий і грізний Виконком.*

*Ось сниться знов мені на грудях
(А твої груди фабричний пил),
Що я буюю по Україні
І кругом грохот, буря, дим.*

*Я марю Бессі про минуле,
Як сорокпята бере Корсунь —
І чую пісню, грім не пісню,
Що всіх несе нас понад кордони.*

*Ти не питай мене чорнява Бессі,
Чого мовчазний я в цей час.
Я у цій хвили думками лечу
Там, де немає нас.*

*Ах, як хотів-би я дожити,
Як ти вганятимеш спітніла
Серед блискучих, повстанчих лез!...*

НА ВУЛИЦІ.

*Гадюками вулиці, вулицями муравлі.
Над усіми гомін-дим.
Я-ж шукаю, викликаю
Хвильових, Сосюр, Тичин.*

*Перенести вас тут понад став великий
Поставить ковадло, розпалити жар.
І кувать-кувати гомін цей пекельний,
Закувать у слово кожний рух-удар.*

*Бухкає нестримно це невидне серце,
Муками мережить кожний новий день,
А муравлі-люде й хвилини не стануть
Все далі і далі біжать.*

Анд. Річицький.

ШЕВЧЕНКО, ЯК ВИТВІР ЕПОХИ.

(Критичні замітки.)

Уже давно встановилася традиція що року з більшою чи меншою урочистістю святкувати Шевченкові дні. Ще не згадалися з пам'яті ті часи, коли відправити панахиду по Тарасові вважалося за прояв громадянської мужности з боку наших смирних і тихих міщан, які тільки й знали про Шевченка, що він був “національний пророк”, “страдник за Україну”, а тому треба було покадити перед іконою Кобзаря попівським кадилом. Добре, що здогадлива царська цензура запобігливо звільняла їх від обов'язку знати про “кошунства” й “бурлацтво” цього пророка, що збирався люльки з кадил закуряти. Револуційніші групи українського суспільства відповідно до своїх поривань у тісних гуртках співали “Заповіт” та деклямували заборонені вірші Шевченка. Одні творили національно-попівський культ Шевченка, другі — національно-революційний його культ.

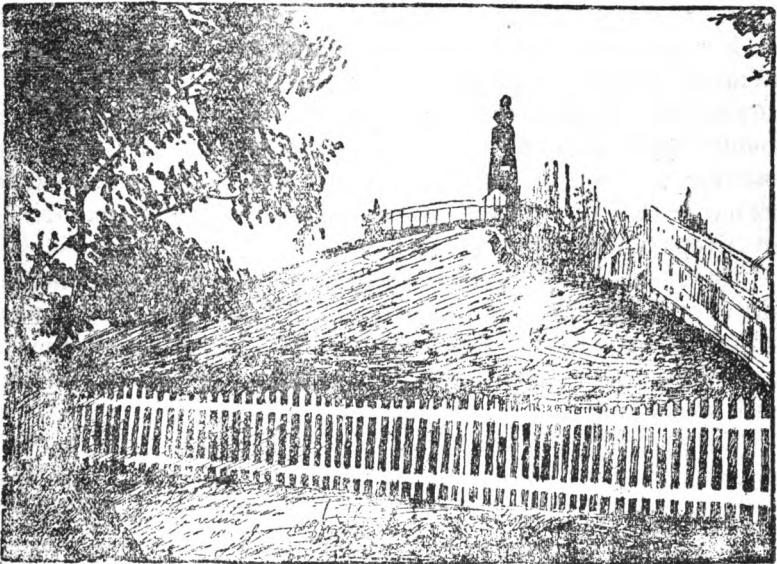
Револуція легалізувала Шевченківські дні, як народне свято, надавши культові Шевченка иншого змісту відповідно до свідомости епохи. І тепер у ці дні на різних зборах і в пресі ми говоримо й пишемо про великого револуціонера, бунтаря, страдника за убогий нарід і т. д.

А треба сказати, що для тої чи иншої видатної людини немає нічого гіршого, як бути канонізованою, зробитись іконою, предметом почитання. Власне кажучи не для самої такої людини, бо її останки мирно тліють у землі, угноюючи ґрунт для корисних, а може й некорисних паростей, але для покоління суспільних груп, які так чи инакше виховуються на творах такої великої людини.

І справді, не зважаючи на чимало десятиліть Шевченкового культу, на порядну кількість паперу й чорнила, витрачену на дослідження й тлумачення цієї поетичної постати, ми ще не знаємо його, як слід. В літературних вправах на теми шевченкознавства, або частіше шевченкоплутання, часто густо натикаємось на погляди на Шевченка, як на якесь незрозуміле диво в літературі. І то не тільки в буржуазно-ідеалістичній критиці, не здатній взагалі бачити матеріальний, суспільно-історичний ґрунт явищ ідеологічного гатунку. Але такі самі неісторичні погляди на Шевченка трапляються

й в сучасній критиці його, не кажучи вже про минулу, хоча б, наприклад, і Драгоманівську.

Ає досить знати Шевченкового “Кобзаря” й усі інші його писання, не досить знати літературу про нього, а може багато чого з неї й зовсім не треба знати, щоб правдиво уявляти й розуміти ту суму культурно-ідеологічних вартостей, що міститься в цьому самому “Кобзарі”. Для цього краще знати й розуміти ті суспільні відносини певної історичної доби й матеріальні чинники, що формують їх, які в явищах літературно-поетичної творчості лише знаходять свій ідеологічний чи психологічний відбиток.

МОГИЛА ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Так виглядає могила Тараса Шевченка в Каневі над Дніпром — тепер, коли робітники й селяне прикрасили її погруддям поета замість старого поставленого за царської влади — хреста.

Шевченко з'явився в українській літературі вже тоді, коли національно-літературне відродження мало де-яку історію. Котляревський, Гребінка, Квітка-Основ'яненко та інші підготували для нього літературний ґрунт. Своім соціальним змістом ця передшевченківська література була виразно поміщицька. Корінням своєї історичної минувшини українське шляхетство тих часів упіралось в гетьманщину й козаччину, од верхів якої воно й походило. Але воно пережило вже неухиль-

ний процес своєї економічної асиміляції з російським дворянством, щільно сплетений з укріпленням його економічних позицій, але за те й з утраченням його політичної автономії, останньою поступалося воно не без боротьби, хоч і безуспішної. Від неї лишався певний краєвий патріотизм, туга за гетьмансько-козацькою Україною, що в ній воно не безпідставно добачало свою політичну владу, але до повернення її не мало особливих стимулів, віддаючи перевагу цілком реальній користі від вірнопідданости “престолові — отечеству”.

Опіраючись проти відбирання політично-автономістичних позицій і одночасно неухильно гублячи їх, українському шляхетству нічого іншого й не лишалося, окрім переходу на фронт культурного відстоювання самотності своєї країни, що й виявилось так званим національно-літературним відродженням. До цього ж наростання торговельного капіталізму робило явно неvigідним архаїчне кріпацьке господарство, утворюючи ґрунт для поміщицького лібералізму й мужиколюбства. На ці часи й припадає відкривання всіляких скарбів у мужикові, від нього ж береться й національно-мовний характер літературного руху.

Не дивно отже, що це українське панство з великим захватом зустріло й мужицького поета Шевченка, коли він виступив зі своєю поезією національно-козацької романтики. Але в нього були зовсім інші соціяльні підвалини для ідеалізації козаччини.

Козацтво в українській історії становило проміжну верству, що своїми межами стикалася і з шляхтою, й з міщанством, й з хлопством, верству з тенденціями до буржуазних форм власности на тлі феодалізму. В процесі закріпощення селянства та погіршування його економічного становища під кріпацьким гнітом у XVIII—XIX століттях, це селянство оглядалося на козаччину, як на свій соціяльний ідеал тим більше, що така сама доля кріпацька спіткала й козацькі низи, а вони мусіли особливо гостро відчувати пониження свого соціяльного стану, надаючи відповідного тону згадкам селянським про добу козацької революції, бо як не як, а й селянство було рушійною силою цієї революції, і воно так чи инакше боронило в ній свої інтереси, хоч у цьому як раз і натискалося на козацькі списи, та про це його спогади стиралися в силу диференціяції самого козацтва, що з верхів його витворила поміщцтво, а низи кинула до лав закріпощеного селянства.

Виніши свою козацьку романтику з селянської свідомо-

сти, Шевченко через те ж саме дуже хутко направив її в бік розвінчування гетьманів і козацької старшини. До такого напряму історичних уяв штовхало його де далі гостріше розходження з сучасним йому панством, основою чого було надзвичайне загострення соціальних контрастів в середині кріпацького суспільства, а в цьому Шевченко й з походження й у поезії з'явився виразником неволі й поривань закріпощеного селянства. Тому то хоч попереду себе він і мав уже угноєний поміщицькою літературою ґрунт, але під собою він твердіше почував основу народньої поезії козацько-хлопського змісту. Він і "Кобзаря" свого перейняв мужицькою свідомістю, чого не треба одначе розуміти примітивно, тут він дав нам і чудові зразки мужицької мудрости з усіма її забобонами й обмеженістю — правда, мудрости опoетизованої¹⁾.

Але Шевченко був не просто письменником селянського побуту. Його породило українське село на тому ступені соціальних відносин, коли воно до глибин своїх роздиралося суперечностями кріпацької економіки з капіталістичними елементами в ній, що робили кріпацьке ярмо особливо тяжким, сполучуючи й переплітаючи рабство кріпацьке з рабством найманим. В такому селі існували вже й билися, як у тисках, передвісники сучасного пролетаріату, — наймити, батрацтво. Із цих низових шарів селянства вийшов і сам поет, і вони надали його творчості того характеру й змісту, що підносить її на надзвичайну височінь соціальної й художньої сили. Власне кажучи, поява таких упосліджених передпролетарських елементів у кріпацькому селі й виявляє нестерпучість для нього дальшого існування кріпацького гніту. І справді, село часів Шевченка до краю переповнене протестом проти соціальної неволі, цей протест стихійно проривається в роз'єднаних бунтарських виступах, селянських повстаннях проти панів і панщини.

Таке напруження соціальної атмосфери, відбиваючись у Шевченковій поезії, робить її особливо динамічною. Його малюнки села — то малюнки соціального пекла. Але не тільки малюнки, а й проповідь боротьби проти всіх основ гнобительського суспільства. Шевченко, як ніхто інший, ростоптав ногами три святощі цього суспільства: самодержавіє, православіє й народність, що на мові суспільних відносин означали

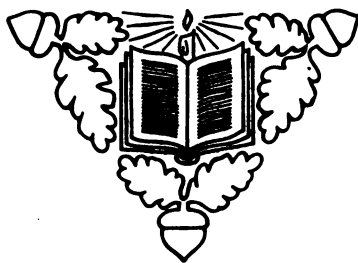
1) Ця стаття подає лише де-які основні висновки, не маючи місця для обґрунтування їх з ширшої роботи автора її про Шевченка — надрукованої окремою книжкою розвідки "Тарас Шевченко в світлі епохи".

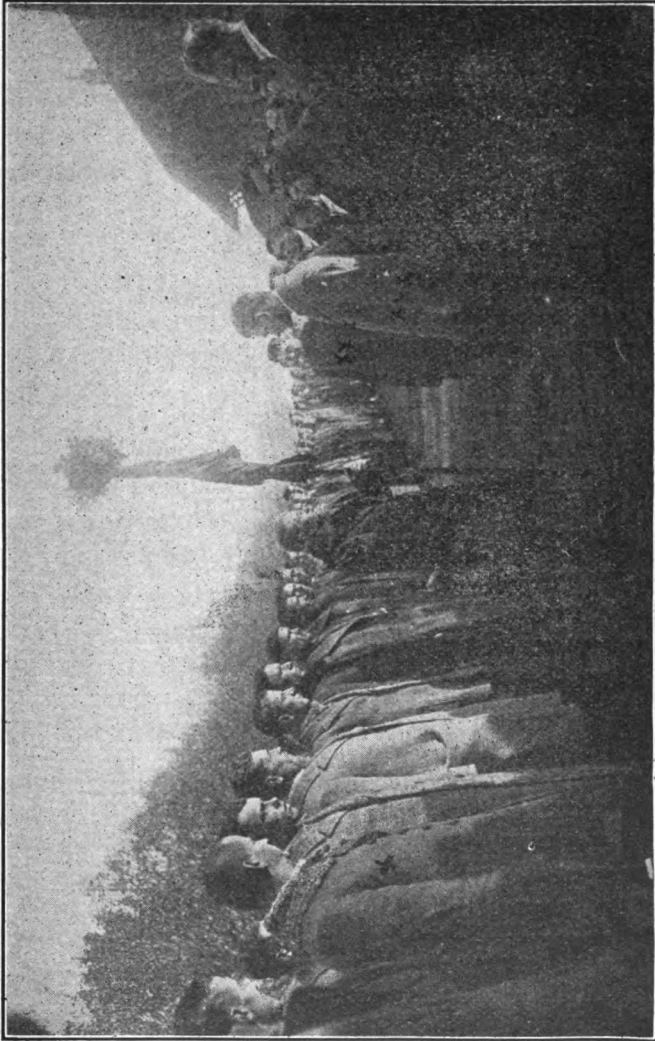
панування царя, попів і поміщиків. Цілковитий нігілізм що до цих основ, становлячи основу соціальної поезії Шевченка, — це вже є ідеологічний вияв розкладу феодального села й народження в ньому зародків найманого пролетаріату.

Соціальне походження Тарасової музи від наймитських, найубогіших шарів села, визначило всю еволюцію її: від національно-козацької романтики минулого й спілки з сучасним поетові освіченим панством, через розрив із ним і розвінчання історичного панства, через поглиблення соціального й ослаблення національного змісту в поезії і до зародків ідеології передпролетаріату одночасно з пророчим віщуванням соціальної революції, — такі етапи цієї еволюції.

Правда ідеологією своєю Шевченко дуже нагадує революційні селянсько-плебейські рухи середньовіччя, теж із передхопленням визвольних змагань пролетаріату, — мюнцерців, таборитів та инш. Пантеїзм, ідеалізація первісного християнства, як революційного вчення й комуністичної громади на землі, проповідь повстання й тероризму проти царів, панів і попів — ріднять Шевченка з середньовічними попередниками наукового соціалізму. Але є у нього де-що й новіше: він майже інстинктивно тягнеться до матеріалізму, глузливо заперечуючи у своєму щоденникові ідеалізм. Майже інтуїтивно передбачає він революційну роль машини й увесь у натхненому пориві до того щасливого майбутнього, коли кривава революція знищить панство й гнобителство, коли над землею запанують просто люди й відпочинуть утомлені роботящі невільничі руки.

От тим Шевченко й має таке велике значіння для пролетарського суспільства, що був він одним із ще досоціалістичних попередників його й натхненним віщуном перемоги трудящого люду.

Чеська Ком. Партія передає Червоний Прапор відділяючим на Рад. Україну галицько-українським Стрільцям. Зазначені між ними: полковник "Усуусів", Гр. Коссяк (х); Т. Романюк (хх) і Т. Копистинський (ххх).

Микола Тарновський.

Е Т А П И .

На зелені килими
папірцями білими
полетіли вершники
з низом розмовлять:
— Гей, не спи, робітнику:
на панському смітнику
вороги не сплять!

Василь Чумак.

*Як дістав я першу вістку
З України:
В серці хмурно, в серці бурно,
В серці хуртовина....
А в хатині: туга — туга
Панувала тужно;
Чорні тіні вкрили стіни
Дико, осоружно!*

*Я тремтів увесь, змагався
Із собою...
І нічого — і нічого не хотів я
Тільки правди, тільки правди
Й супокою!*

*Не було інших вістей
З України:
Кричали тільки круки
Про руйни;
Кричали тільки круки,
Голосили:
Там на Вкраїні — трупи... трупи...
І могили...
...А я боровся з самотою!
...А на Вкраїні не було супокою!*

*І знову вістка прилетіла —
Прилетіла*

І біля мене крилоньками
Злопотіла...
І говорила страшні річи...
І говорила: “Чоловіче! —
Покинь ти мрії
Про спокій,
Про сон — про море
Мрій глибоких;
Там на Вкраїні
Кров і муки...
Там на Вкраїні
Трупи... Круки...
Покинь ти мрії
Про спокій —
Про сон — про море
Мрій глибоких!”...

І прилетіла вістка друга:
“Вовстав уже твій брат від плуга,
Повстав робітник від варстату —
Проти кровавого царату!...
.....

Я вирвав біль! Покинув спокій, —
Покинув море мрій глибоких,
І — з непривітної хатини
Пішов між маси гушавину....
Я став тоді усіх гукати:
“Покиньте мрії стогнати!
Покиньте ждати супокою —
Коли гроза над головою!”

І зашуміло люду море,
Заколисалося глибоке...
І я радів — і линув далі,
Бо там знайшов я спокій —
Спокій!

І пролітали нові вісти:
“Зайнялась полум'ям Європа;

*Ідуть на Захід комуністи —
Проти одвічного сатрапа!*

*І маси рвалися — раділи:
— “Там комуністи... Комуністи!
Вітайте нам — вітайте нові
Живі, бадьорі вісти!”*

*А дальше — відворот, печалі,
Але — ґрунтова перемога...
І дано нам нові, скрижалі,
І вказана нова дорога...
Союз Республік... Україна...
І відбудова... І культура...
І панство никне на коліна...
Перед Союзом тертне шкура!...*

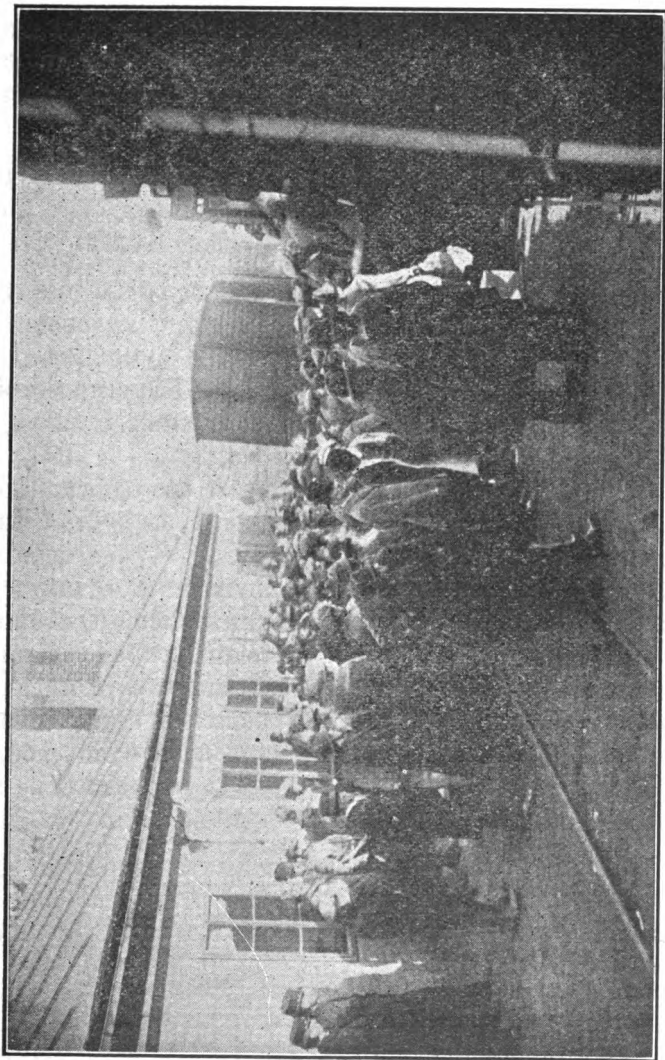
*І день за днем — все нові й нові
Надходять вісти і привіти...
Як білі вершники на конях —
Летять на китими зелені
І усміхаються як квіти...*

Василь Еллан.

*Удари молота і серця —
і перебої... і провал...
Але ізнову розіллється
Вогнем гартований хорал:
— Муром затьято обрій —
— Вдарите з розгону: р-раз...
Ми — тільки перші хоробрі,
Міліон підпирає нас.
Ми тільки крешемо іскри,
Спалахнуть мільярди “Ми”.
Розпанахають ковани вістря
Стару запону пітьми.*

**Відізд галицько-українських Стрільців на Рад. Україну.
Вони всідають до вагонів в Юзефові (Чехія).**

М. Вірляна.

ПАТРИЦІЯ.

В місті счинився шум. По всіх вулицях газетярі вигукували: “Екстра!” Не давали проходом спокою. Тикали газету під ніс. Прохожі розгортають сторінки. Перед очима стоїть велике “Екстра!” А даліше:

“Пропаала маленька Патриція, гарної породи. Очи сині, ніжки чорні, і ціла кучерява. Хто віднайде — дістане сто долярів нагороди. Голоситись до пані Пудель” і т. д.

Вже почало смеркати. Поліція перешукала кожний кутик, кожний зауллок, кожний парк. Але ні сліду по маленькій Патриції. А тут нагорода! Сто долярів це гарна сума. Вітер з морозом таки добре дошкулював, але поліцман Кларк розстрібнув мундур і ковнірець та завзято лазив по ріжних заулках і сутичах.

— Не буду я Кларк, як не знайду її сьогодні!... Тож то моя Мегі зрадіє як я виложу сто паперців на стіл. І доляри будуть і героєм стану!...

Так думав Кларк і хильцював даліше по сутичах.

На купі гнилого лахміття, під сходами пивниці, стишилось маленьке дівчатко. Обшарпаним рукавом втирало заплакані очи. Понад сходами свистав вітер та колотив клаптями паперу, які спадали на голову дівчинки. З діравих капчиків виглядали сині від морозу пальчики і вона корчила ніжки під себе, прикривала лахміттям і з тиха поплакувала. А з голови її не могла вступитися недавно що відбувшася картина:

Мати пішла шукати роботи і досі не вернула. А вона дуже голодна. Від рана нічого не їла. А під склепом повно всякої всячини! І вона підкралася, хотіла взяти яблуко... Крамар наробив крику і гукнув на поліцмана. Ах, втікала-ж вона! Поліцман за нею... І таки не піймав. Вона зашпорталась за свої діраві капці і впала. Розбила носа, позбивала коліна... Але таки не піймав, не піймав! Коли-б тільки не знайшов її тепер. Ах, як вона боїться його! Який він жорстокий в її уяві! Вона знає, що коли-б він знайшов її, то так і пішла-б до поправного дому...

— Через ніч посиджу тут, а потім прийде мама і забере мене, — прошептала дівчина. Коли-б тільки він не знайшов!...

— Що там за мара скиглить? — хильцюючи бурмотів Кларк. Чи не згуба часом? Підбіг швидко під сходи. Так, вона! Що ти тут робиш? — запитав.

Дівчатко задрожало і, притулившись до муру, дивилось переляканими очима на поліцмана та мовчало.

— Що ти тут робиш? Як називаєшся?...

— Патриція, — плачучи, відповіла тихо.

— Патриція?! О, так, то вона! — скрикнув радісно Кларк. І скоро витягнув з кишені газету....

— Ну, так, нарешті!

Засвітив електричну лампку і почав приглядатися.

— Вона! Не буду я Кларк, як не вона... Сині очі, кучерява, ноги... Ну, чорт його знає які ноги!... І почав знову приглядатися... Гм... Породи поганої... А тут сказано виразно: гарної породи... А що це у тебе, ніс розбитий?

Дівчинка ще душе сховала голову в лахміття і накрила коліна папером.

— Що це у тебе, питаю!

— Це я упала... Бігла тай упала... Це нічого... — шептала боязко.

— Так, нічо. Це вона, Патриція. Ну, ходи зі мною, я заведу тебе до дому!

Кларк узяв “тексі” і поїхав по нагороду. В душі маячили - доляри, Меґі і ще там щось...

Задзвонив дзвінок. Відчинилися двері і поліцман увійшов до середини з дівчатком на руках. За хвилию увійшла пані Пудель і спитала: Що сталося?

— Знайшов вашу Патрицію, — відповів бадьоро. — Ось вона. Ледве знайшов, ласкава пані! Тяжка була робота, дуже тяжка! Ще й “тексі” заплатив.

— Я вас не розумію, де-ж вона? Невже справді знайшли?

— Як бачите, ласкава пані. Ось вона. Не пізнасте, бо брудна і потовчена... Упала на брук і потовклася...

— Але-ж, чоловіче, ви хіба п'яні?! Це-ж якийсь дівча! Брудне, вуличне щеня... (це з притиском). Як ви сміли привести таке брудцтво в мої покої? Глузуйте, чи що?

— Але-ж, пані, я не глузую!... Вам пропала Патриція... І ось вона. Я найшов її в пивниці, заплакану, перемерзлу... Це-ж Патриція... Вона казала, що Патриція...

— Годі! Тут мабуть непорозуміння... Моя Патриція — це гарна, жовтенька, з великими очима... Ось бачите?

І показала на фотографію.

— Сучка! — скрикнув Кларк і сердито сплюнув. — Сучка, щоб ти пропала!

— Ох, бідна моя Патриція! Де-ж вона тепер? Замерзана нещасна на морозі... Ах, ви поліцмани! Лазите чорт знає куди по сутичах, по норах, і привезли вуличне брудне дитя!... А моя

Українська Роб. Діточа Школа на Вест Сайд, Нью Йорк, Н. Й.
Українську Робітничу Діточу Школу на Вест Сайд (в сусідстві Вест 23-та улица)
засновано заходом місцевого Комітету Союзу Укр. Роб. Організації 1. жовтня
1924. З кінцем того року в школі було 34 дітей. Наука відбувається три рази
тижнево; учительное т-шка М. Кривокульська.

бідна Патриція десь загигає на морозі... І чого ви лазите по норах? Вона-ж з роду в пивниці не була... Чого вона там лізла би? Ах, моя бідна люба Патриція! — заходилась від плату пані Пудель.

— Беріть собі геть оце опудало з мого дому!

— Пардон, мадам, пардон! Я не знав. Дуже жалію, що зайшло таке непорозуміння... (а потім) Геть з хати, дрантя погане! — (це до дівчинки, що стояла безрадна в кутку).

— Ласкава пані! — прошептала несміло дівчина. — Як гарно в тебе! Тепло... А там мороз... Я обдерта і голодна, замерзну через ніч... Не наганяй мене від себе! В нас дуже біда. Моя мати хора і роботи не може знайти. Від вчора нічого не їли. Вранці мати пішла по роботу і досі не вернула... Я заступлю тобі місце твоєї Патриції. Я також називаюся Патриція... Я буду дуже добра. Робитиму, що прикажеш. Буду вірнішою від твоєї собаки! Вона-ж не така корисна для тебе як я... Вона вміє їсти і брудити, а я все робитиму... І зрозумію що прикажеш...

— Чоловіче! Я казала тобі вийти!... Ах, моя бідна Патриція! — голосила пані.

Кларк вхопив злісно перестрашене дівчатко і вилетів на вулицю.

— А тепер гони куди гладко! — сказав. А то до арешту замкну! Через тебе дармо паню турбував!... Ти вуличнице одна! Що з тебе буде, як виростеш? Геть до дому рушай!

Ще й палкою потягнув по скорченій спині. І пішов на пост.

Свистав морозний вітер. Кружляли пожовклі клапті паперу і спинялись у вузких сутичах, куди тинялась маленька Патриція та пошарпаним рукавом втирала заплакані очі.

Нью Йорк, 6. III., 1924.

Т. Шевченко.

* * *

*І тут, і всюди — скрізь погано!
Душа убога встала рано,
Напряла мало, та й лягла
Одпочивать собі, небога,
А воля душу стерегла:
"Прокинься", каже: "плач, убога!
Не зійде сонце. Тьма і тьма,
І правди на землі нема!"
Ледача воля одурила
Маленьку душу: сонце йде
І за собою день веде.*

К. К. Добровольський.

ПЕРШИЙ.

(Нарис з життя.)

Підприємці гірничої індустрії користались великою нагодою: у всіх других галузях промисловости був повний застій; вони в силі були набрати стільки робочої сили, що могли і своє діло пустити повним ходом. А робочої сили було: валом котилася вона зі всіх усюдів — з широчезних просторів Канади. Ішла ця сила обдерта, зморена довгою ходою, почорніла від голоду й журби; запеклись їй — колись рожеві її та усміхаючися — уста від спраги, горячого сонця. Та йшла туди, де чула, що можна хоч за тяжку ціну — ціну свого життя — дістати поживу. Ніхто не боявся, не застановлявся перед тим — з чим злучений цей шлях до поживи, хоч кожний знав. Мусів...

— “Може, якось, мене обмине — кожний потішав себе. — Я не буду довго: тільки пару долярів зароблю; підживитись би трохи, прийти до сили. Може ці тяжкі часи скоро зміняться. Так завжди не може бути. Тай не першина ж це”... І з цими “потішаючими” думками ставали довжезними рядами в очікуванню на роботодавців, капіталістичних прислужників, службовців. Ці-ж в означений час, день у день “приймали”. Приймали в повнім значінню того слова; по всім правилам вищої культури: з докторською інспекцією — сили, зору, слуху, серця і решта всього, що ще знаходилося в робітника. Ці жерці Молоха, не хотіли кидати йому (Молохові) в пащу будьякої жертви — вона мусіла бути в повнім розвою краси, здоровля, сили і літ.

Результати виказались якнайпобожніші: рано, коли спу-скали ліфом робітників в підземелля, біля входу стояв цілий ліс молодого люду, як дубів — всі сильні, всі здорові.

Якось так сталось, що більшість робітників набралось славянського походження, переважаюче число, з яких були галичане і — “руські”: з Поділля, Волині та Київщини, — всі з Великої України, хоч вони, правда, про неї нічого не знали і не хотіли знати, бо вони з... Росії, “руські”.

Вирвавшись з кола нужди й відчаю безробіття, зараз же забувались про все, з горя сміялись. Починалось “життя” — п'ятика, гулька, бійка і різні другі дешевенькі, але неменш небезпечні задоволення.

Проїхало авто. На мент всі стихли. А потому, як в гаю від легесенького подуву вітру починає шелестіти листя, пробіг по гуртку хлопців шепіт. Нараз усі почали бігти в напрямку — куди проїхало авто. Гуділа земля гуркотіло каміння, піднялась курява із пороху над дорогою, тріщало та хиталось ріща. І знов тихо...

.....
Дивно було: як так блискавицею всі нараз довідались хто в авті поїхав і куди?

Повернулись назад. Знова гурток — ті самі. Мови звязкової нема, тільки уривки речень, та слова, перемішані лайкою, невмістимою на папір. Кепкують один з другого. А головню Сильвестер: він був перший.

— Чорт бери “байсика”: не задурно! Поломав... Було б шкода, як-би був поломав, а не поспів! А так... Плювають!!

І він з охотою, з завзяттям розповідає про мент пережитої насолоди. Називає всі рухи й річі власними іменами. Очі його світяться гордостью зі самого себе, огниками героїзму.

Через три дні знову пошепки. Говорили всі з острахом, обережно, так як-би чули десь поблизьку велику небезпеку.

— Чому тільки Сильвестер? Більше ніхто, тільки він один?! Це питання найбільше можна було почути.

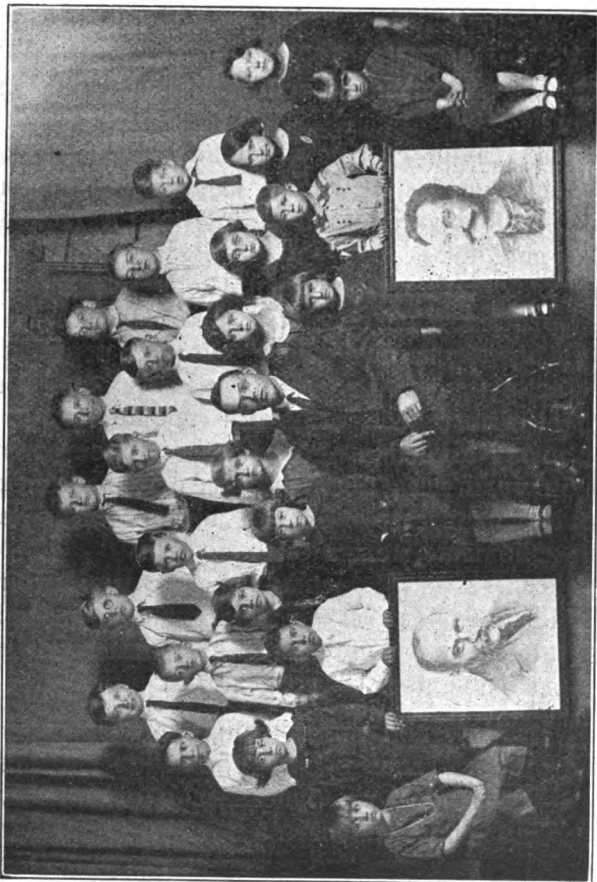
— Нічого не помагає. — Пошепки переказували хлопці один другому. — Пив пиво переварене з петрушкою, натирав синім камінцем, посипав якимсь порошком. Не помагає...

— До доктора не хоче йти — встидається.

Цей таємничий, пригнетений тон пошепків продовжувався днів два-три, поки не довідались про цей випадок всі, поки з ним не звикли — він став уже буденним. Потім почали всі говорити на голос; почали кепкувати з бідного Сильвестра. Особливо діставалось йому від “последних”. Його колеги, товариші по праці почали бокувати, оминати, та насміхались дальше. Жарти свої вони прикривали порадами, котрі виявлялися в грубій, а. то й дикій формі. Нещасний хорий і сам став уникати товариства; почорнів, схуд, погляд очей потупів. Так тягнулось поверх двох тижнів. Хорий не вдавався до лікаря, а далі лікувався “домашнім” випробуванним “спеціалістами” способом і долікувався до того, що господар, де він перебував на квартирі сказав йому забиратись геть, бо всі хлопці казали, що заберуться з його дому. Дівчина, що стелила ліжка теж “страйкувала”. Забрався Сильвестер; пішов

шукати другого приміщення, та його ніхто не хотів прийняти: гірнична слобідка була невеличка і всім було відомо про його хворобу. Сильвестра взяла розпука. Йому стало ясно, що даліше тут оставатись неможливо: ніхто не хоче прийняти

УКРАЇНЬКА ДІТОЧА ШКОЛА В МИННЕАПОЛІС, МИНН.

Українська Діточа Школа в Миннеаполіс, Минн., організована 20. вересня, 1923, заходом Відділу УФРПА. Учителем став т. Василь Когут, квалі. фікований учитель з Канади, де учителював через 15 років в публичних школах. Школа поділена на три класи і має перестічно 25 дітей. Наука відбувається два рази тижнево.

Крім того мається при Товаристві Діточої Школи курс англійської мови для дорослих та аматорсько-співачський кружок.

францьоватого в свій дім. На нього надійшла розпука: в другу місцевість теж нема чого йти — нігде не приймуть до роботи. До доктора б піти, та нема вже з чим; гріш, який був — хоч не багато його ошадилось — забрали “спеціалісти”.

— Що-ж тепер? Що-ж тепер?! Механічно, з відчаєм питає сам себе Сильвестер. — Проклята ти, К... красуне! Щоб я тебе тепер здибав! Не випустив би живою. Запитала б, як та кою приїздити до хлопців!... Як це сталось, що тільки я оден? Ніхто більше, тільки я, перший?...

В таких беззв'язкових міркуваннях він незаметно для самого себе вийшов за слобідку і сновидою поплентався на одну гору, що стояла недалеко та виділялася з поміж других своєю величиною. А через його мізок почало пересуватись все те, як то сталось, як він гнався “байсиком”; пригадувались ті солодкі думки, що вітали в його голові тоді, коли він упереджував своїм “байсиком” решту хлопців.

— А чи лежить там “байсик” ще й досі? — зродилось в його голові питання. І зараз же захотілось, чомусь, піти й поглянути на нього. Хоч в дійсности не бажання побачити свій поломаний “байсик” гнало його з цієї скали, а те, що хвороба не давала йому спокою: його різало щось, нестерпимо болючо щипало так, що він бідний ставав на вшпиньки, втягаючи в себе живіт та болюче скривлював уста. Вставши на ноги він почав дивитись, куди краще спуститися, з тої скали, щоб було ближче до “байсика”. Стоючи на вершку гори, він бачив: перед ним широчезним колом розлігся краєвид дикої природи в усій своїй красі, прикритий блакитним дзвоном небес. Наоколо “його” гори, в різних віддалях стояли другі гори, деякі голі, блищучи на сонці, як лисі голови, деякі увінчані зеленими кущами ліщини та малини; на других же, знову, одним, або по дві-три стояли смереки та ялиці в зелених шапках. Здавалося вони думають велику думу про вічність життя. Час від часу вони хитали своїми замріяними головами і манили до себе: “Ходи сюди, до мене, я відкрию тобі тайну життя, котрої ти, людино, так шукаєш!” Поміж ті гори в долинах блищали невеличкі озера, так близько нагадуючи старокраєві ставки, а ще більш поля з квітучою гречкою. Від подуву вітру вода дрібненькими зморшками зморщувалась та синіла і здавалося, що вона зимна, зимна. Теплий воздух дрібнесенькими кільцями мерехтів на всім просторі.

— А я вже більше не побачу нічого — простогнав Сильвестер. Йому вже не хотілось видіти “байсика”, бо в голові зродились нові думки; роєм закружляли і перенесли його в рідний край, дороге Поділля, котре таке чарівне своєю красою, та котре мусів він покидати. Перед ним встала вся його рідня. Вона з боєм та німим докором дивилася на нього. Від цього погляду йому похололо в середині, в животі як-би хто кліщам стиснув, дрож оцінила з голови до пят. Біль його з по-

двійною силою збільшився — біль фізичний злучився з душевним. Він йойкнув, крутнув головою і пішов у протилежний бік скали, — від того місця кудюю він вийшов.

Цей бік скали стрімкою стіною спускався глибоко вниз. Дійшовши до краю і не спиняючись він промовив:

“Господи, допоможи мені!”

І кинувся в низ головою.

Нью Йорк, Н. Й., 23. червня 1924.

Т. Лановий.

ЛЮДИНІ.

*Коли б то ти, людино, знала
Життя, як слід, —
Ти не була б така нужденна,
Не знала б бід!*

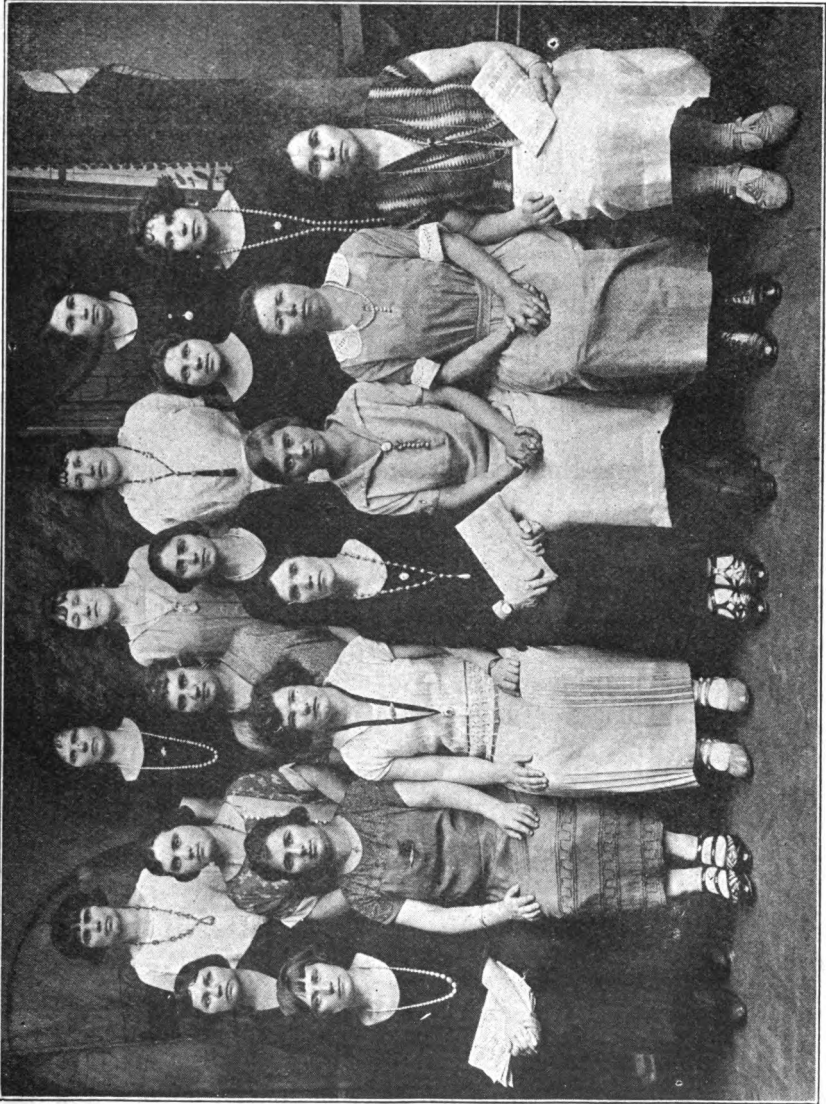
*Прийшла на світ, немов у гості,
Поміж усіх людей,
Та замість жити, веселитись, —
Ти ллєш свій ніт гіркий!*

*Ти все про золото лми мрієш,
Життя не знаєш ти;
Проводиш вік свій все у наймах,
В обіймах бідноти.*

*По рабськи в фабриці працюєш,
Платня — мізерна кість...
Не хліб тобі, а камінь! камінь!
Дає капіталіст!*

*Коли б то ти, людино, знала
Життя, як слід, —
Ах, ти пірвала б рабські пута!
Ти увільнилася б від бід!*

ТОВАРИСТВО ЖЕНЩИН РОБІТНИЦЬ В БОСТОН, МАСС.

Товариство Женщин Робітниць в Бостон засновано в 1923. р. і воно являється центром культурно-освітнього життя серед свідомішої частини українського місцевого жіноцтва. На протязі короткого часу свого існування Товариство влаштувало цілий ряд лекцій, вечерків, кілька театральних вистав та інших підприємств. З доходів, які мало з деяких підприємств, уділювало датки на різні добрі цілі, як піддержка української робітничої преси в Америці, поміч Рідному Краєви і т. п. З кінцем минулого року Товариство числило 21 активних членкинь; 18 з них знаходиться на поміщеній в цім Календарі фотографії.

МІЙ ШЛЯХ.

(Фантазія.)

Іду...

Безкрая пуща.

Дерева.

Багнища.

Дальше долина.

Ще дальше горбок.

І знов багнища.

По пущі бігають дикі звірі із висунутими язиками. Чекають на добичу.

Гади повзуть. Показують їддю наповнені жала.

.....

Темно.

Йду пущею. Прокладаю дорогу для відставших.

Виють звірі.

Звірі ричать. Пищать звірі.

Несеться шипіння гадів.

Сичать гади.

.....

Вже довго йду. Прокладаю дорогу:

Вирубую корчі.

Засипаю багнища.

Рівняю горбки.

Пробиваю оловяними кулями серця звірів. Розбиваю голови гадам.

Іду... Іду...

Іду...

До кінця ще далеко. Може не дійду? — Не знаю.

Знаю тільки, що треба йти. І прокладати дорогу для тих, що із заду тягнуться.

На шляху багато корчів, горбків, долин, багнищ.

Ще багато гадів і звірів.

.....

Змучився.

Сів відпочинути.

Темно...

Не бачу нічого. Дивлюсь у верх. Чогось шукаю.
Чого? — Не знаю!

Бо змучений. Хочу хоч хвилинку відпочинути. Набрати
свіжої сили.

Дивлюсь у верх....

Аж на краєвиді щось блиснуло.

Гвінти в ногах запрацювали. Схопився.

Вдивляюсь...

А то зіронька. Та така ясна! Так гарно поблискує.

А як усміхається!

Серце витанцювує якогось вальса. (Це в мене.)

Як гарно зробилось!

І світло...

І завдяки тому світлові бачу підповзаючих гадів та під-
крадаючихся звірів.

Рушниця скочила в руки. Стріляю.

Транспортую кулі із рушниці в голови, в серця звірів.

Прикладом товчу гадів.

Стріляю.

Б'ю.

Не чую втоми. На серці, розпустивши коси, радість про-
тягається.

Утікають звірі. Утікають гади. (Що ще живі).

.....

Знов дивлюсь на краєвид.

Нема вже! Зникла зіронька!

Куди? Не питайте — бо не знаю. Тільки вже не освітить.
Не усміхається. Не підморгує.

Де-ж вона поділася?

Може хмара чорним покривалом прикрила? — Не знаю.

Зникла зіронька.

Знов темно.

А так легко було боротись! Так мітко стрілялось! Так
сильно опускався приклад!

І втома утікала—утікала!

А тепер набрала смілости — вернулась!

Знаю, що треба йти.

Йти...

Йти... Йти...

Треба прокладати дорогу, бо багато ген-ген із заду безпомічних тягнеться.

Треба засипати багнища.

Рівняти горбки.

Вирубувати корчі.

Бити гадів.

Стріляти звірів.

І я буду те все робити!

Хоч би зіронька й на віки зникла.

Та не засвітить більше. Не усміхнеться.

Буду йти.

Еге! Йти! Йти! Йти!

Але було-б краще, щоби зіронька сяла.

Усміхалась. Підморгувала.

Було-б краще... Було-б веселіще.

Втома у дезертири записалася-б.

Тепер темно.

Йду своїм шляхом.

Втомлений. Змучений.

Але мушу йти!

І буду йти поки не впаду. Поки серце не заржавіє та не перестане тікати.

Йду...

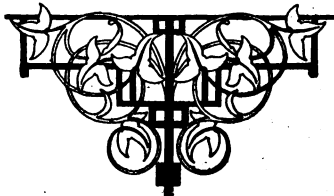
Дивлюсь у верх. Ануж знова засяє?

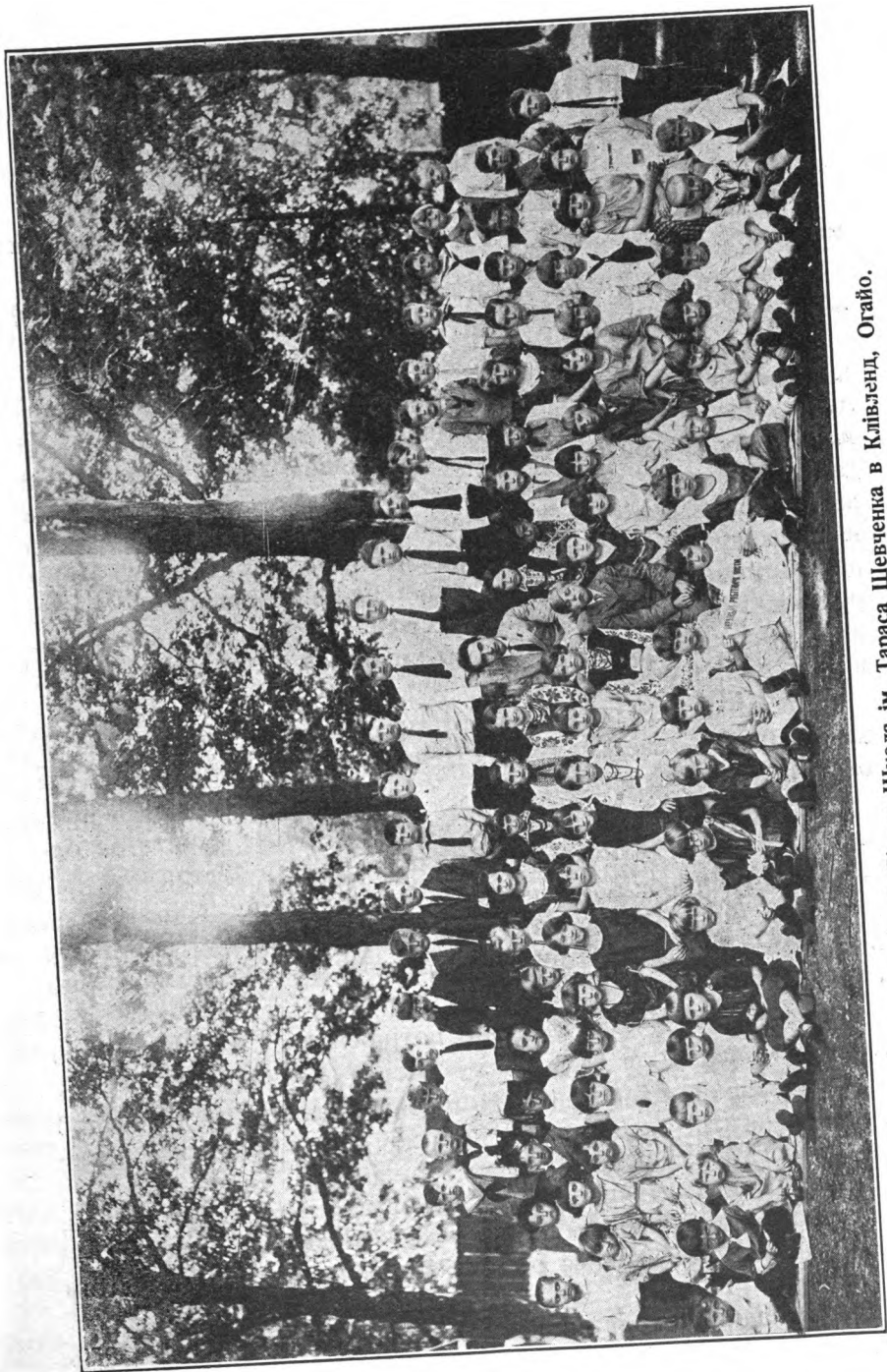
Усміхнеться?

Може...

Йду...

Червень, 1924.

Українська Роб. Дітча Школа ім. Тараса Шевченка в Клівленд, Огайо.

Олег Азовський.

ПРО РОБІТНИЧИЙ ТЕАТР В АМЕРИЦІ.

Для робітника, в його самоосвіті, найбільш користним є мистецтво драматичне.

Галузь мистецтва є багато. Й всі вони нам потрібні й дорогі.

Співак і музика до глибини душі захоплюють та зворушують нашу душу своїм умінням відограти та відспівати ту чи іншу пісню. Скульптура чарує наш зір й зворушує наші духові поривання до вищої краси — своїм живим життя в бездушній глині, каменюці, мраморі. Малярство робить це саме з нами живою грою своїх фарб, творчим вмінням відмалювати ними нашу живу природу, нас самих, життя все. Архітектура чарує нас гармонійною грою ліній своєї будови. Танець — своїми рухами. Поет і письменник, є ті великі грачі, що відобрають на струнах нашої душі те, чого відограти на них ми сами не в силі.

Робітник насолоджуватися цими галузями мистецтва кожним окремо — немає змоги. Нема в нього на це часу й не вистачає в нього на це гроша.

Але робітник всі ці галузі мистецтва може бачити за одним заходом — в мистецтві драматичному, в театрі.

Отже — треба робітникові ходити до театру. А ще краще, (по силі змоги) треба йому творити собі самому свій театр. В чужому театрі робітник всього того не зможе мати, що матиме він в своєму театрі.

Театр робітникові неменше потрібен як і потрібна його дітям школа.

Робітникові діти ходять до школи не лише для того, щоб вчитися читати, а й для того, щоб хоч трохи навчитися пізнавати світ, життя, людей.

А деж цьому вчитися робітникові, а потім і його дітям, коли вони вже не матимуть чого ходити до своєї школи? — Найкраще цьому вчитися робітникові й його дорослим дітям в театрі.

Ні в одній школі ми не можемо ні бачити, ні чути того, що в театрі.

Лише з самого життя ми можемо вчитися тому, чому є нам змога в театрі вчитися.

Але життя є таке безмежне, що ми його всього не всіли обхопити.

Й ось тут ми маємо для цього театр. В театрі ми маємо змогу частинно виучувати наше життя. Ближче пізнавати ми можемо в театрі своїх ворогів, друзів, дужих та кволих духом людей. Придивлятися до чужих помилок і вчитися на цьому — не робити самим їх. Можемо ми бачити в театрі, в життю яскравіше ніж суспільні боляки й те, що то треба нам робити, щоб ці боляки пороздавлювати. Унижених і покривджених бачимо ми в театрі. Змагання правди і кривди...

Театр учить нас, як то треба в світі жити. Театр виховує нас. Театр підносить догори й загартовує наші духові сили. Театр, це є і найвища робітницька школа і той єдиний келих, з якого він може пити солодощі художніх витворів людського духа.

А потім і те ще, наприклад ось тут в Америці — багато є тут таких українських робітників, що або ледви, або й зовсім не вміють читати. А сучасне бурхливе життя їх вже дещо просвітило. А так їм певно хочеться щось добре прочитати, та от... не вміють. Й нема кому їм переказати те, що вони так би радо послушали, й дечому з цього навчилися би.

І от тут може допомогти цьому лихові лише театр. Скажім нехай не зіграти, нехай бодай добре переказати артистам з сцени добру драму цим неграмотним робітникам. Була б з цього для робітництва велика просвітна користь.

Але в Америці, на превеликий жаль, українське робітництво щось не дбає про свій театр так, як то треба було б про нього дбати.

Дуже добре дбає тут робітництво про свою пресу, про свою добру книжку, про школи для своїх дітей, а про свій театр, то немов прямо забуло про нього.

Є українських робітничих театрів в Америці дуже багато. Але всі вони є ще й досі нічим іншим, як тільки... "аматорськими розривками". (Вінніпегського Робітничого Театру до цих "розривок" — не зараховую).

Грають ці театри дуже часто. Користи з цього дуже мало — і артистам і глядачам.

Користи з цього театру мало тим і другим тому, що в йогому вбільшості ось такі "дива" виставляють: "Пімста жи-

дівки, або чортове кубло”, “Душогуби”, “Недолюдки”, “Хмара”, “Людожер”, “Нещасне кохання”, “Дві хвіртки”, “Ох, та не люби двох”, “Вихрест”... та всього цього мотлоху й не перелічити.

Отже, на чому ж його тут можна вчитися робітникам-артистам грати в цих “драмах”? І що може з цих творів залишатися в глядачевій голові?

Бо ж чи є в цьому “драматичному” мотлосі хоч трохи того, біля чого міг би глядач думати, вчитися? — Нема. Чи можуть на цьому мотлосі рости й розвиватися театр і його артисти? — Ні.

Ці “драми” — не мають ніякої думки. В цих “творак” — нема ні одної живої людини. В цьому намулі — нема ні одної художньої сцени, ніякої послідовної звязі.

Ці “драми” можна починати грати з останньої дії, а кінчати першою. З цих драм можна викидати по кілька дій і глядач цього не помітить. До цих “драм” можна додавати по кількадесят дій і вони від цього, ані гіршатимуть, ані кращатимуть.

Добрий літературний твір, це є отесаме для нас, що для отієї ниви дощ, котра його потрібує.

Коли ми над чимсь добрим думаємо, то ми його, значить, студіюємо. А хто щось добре студіює, то той розвиває свій розум і свої духові поривання до знання, до світла.

Що ж остається в голові глядача після одіграння “Хмари”? — а нічого, опріч копиці сіна.

Доказ. — Після 1905 року, в нас на Степовій Україні, добре був почав розвиватися селянський театр. Артистами в йому були — чорнороби хлопці, дівчата та молодші жонаті чоловіки. Виставляли — драми й комедії Карпенка-Карого. Й після виставлення тієї чи іншої пєси цього драматурга — говорили про неї й в сусідніх селах. Довго говорили. З уст в уста, з села в село переказували її. Думали над нею. Вчилися дечому з неї.

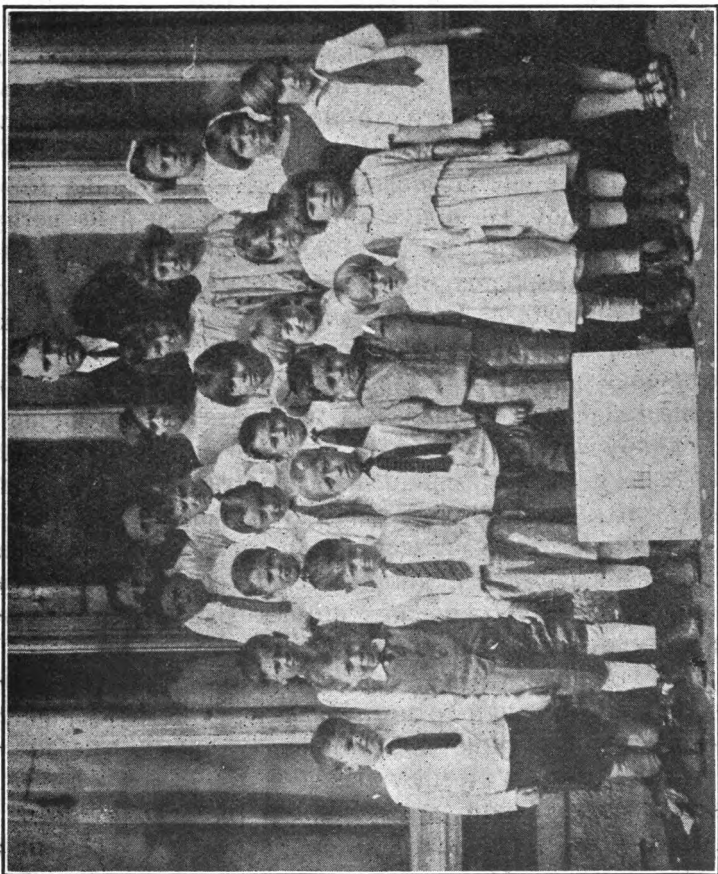
А забрела якось тоді в нас до одного села мандрівна трупа й виставила “Хмару”, то про цю “драму” селяни лише намагалися говорити, але не могли з’язати її до купи. Швидко потім за неї забули.

Грати вищезгадані драми не важко. — Не по людські пустити під лоба очі — й вже тобі “герой злодей”. Надбожевільно збожеволіти — “героїня”. “Ефектно” шпигнути ножем —

“драма”. З нудним наспівом сказати слово — друга (драма). “Свалять” дурня — “комік”, і т. д.

Ролів в цих “драмах” можна не виучувати. Бо їх можна “грати” не то що за трьома буками суфльора, а й зовсім без нього. Говори собі в цих драмах лише дещо з тексту, а далі що тільки до голови приверзеться... Зійде.

Так ці “драми” тут вбільшости й грають — без вивчення ролів, за трьома буками суфльора.

Укр. Руб. Діточа Школа в Савт Брукліні, Н. Я., зі своїм учителем співу,
Т. С. Сторощуком.

Багато розвелось тут біля цього театру “драматургів”. І до чого ці “драматурги” в цьому театрі придивлялися, то таке, розуміється, й понаписували.

Найбільшу вину за це тут треба звалити на цей театр. Бо він був для цих “драматургів” тією єдиною школою, в якій вони вчилися писати свої “драми”.

А вчитися в цьому театрі не було на чому. Як би цей театр був виставляв добрі драми, то хто знає чи не написав би хтось з цих “драматургів” щось і путне.

Добрих літературних драм в тутешніх робітничих театрах майже не виставляють.

Не подобаються, кажуть, ці драми глядачам.

І це правда.

Але хто цьому винен? — Винні сами артисти. Добру літературну драму за суфльорським буком грати не можна. Тут треба знати не лише на память ролі, а й репліки. Щоб не пропустити в драмі “ані титли, ніже тії коми”. Йи щоб ні “гав” не ловити, ні суфльора не слухати, ні не додавати до драми “одсебятіни”, ні не вставляти до неї скрізь і всюди настирливого “чуеш?” (Це “історичне” слово в тутешніх театрах. За один вечір, при виставлюванню песи, цього слова можна набрати повну торбу. Не почує артист суфльора й не встигне сам щось “скомбінувати”, то зараз же тут до свого партньора — “чуеш?” Партньор, розуміється, на це “чуеш” а ні не реагує, а ні не одповідає. Бо знає що то воно це слово значить. Бо й сам цим “чуеш” “сценичних гав” лапає).

Йи ось коли на перший раз, нехай і не одіграти як слід, нехай лише гладенько та рівненько переказати з сцени перед глядачем добру драму, то будьмо певні, що глядач буде вдоволений. А вже користи він з цього матиме, то аж в сто разів більше ніж від “славно” одіграної “славної” “Хмари”.

Після доброго переказу доброї драми з сцени — глядач довго, довго носитиме цей добрий твір в своїй голові. Говоритиме про нього. Думатиме над ним. Хотітиме щось більше знати. Тягтиметься до самоосвіти.

А після одного та другого доброго переказу доброї драми з сцени, робітники-артисти й сами не помітять, як вони за разом иншим, свою добре вивчену драму вже не переказуватимуть, а гратимуть її.

Добрий літературний драматичний твір, коли його як слід вивчити — він потім сам собою зростається з своїми артистами-виконавцями. Йи учить їх цим творити.

А отак за добрим відношенням до театру, виростатимуть та розвиватимуться — робітники-артисти, робітник-глядач і робітничий театр.

Тутешнє українське організоване робітництво за останні роки нашого бурхливого життя — зробило більше ніж великий поступ в своїй самоосвіті.

Й помічається, що це організоване робітництво, вже хоче трохи кращого театру, театр “аматорської розривки” — вже його не вдовольняє.

Ясно — починає це робітництво свій цей такий театр переростати.

Також і той глядач, що приходить, як то кажуть до цього театру “з вулиці” — хоче і цей глядач чогось кращого. Несвідомо хоче... Й є це незломним доказом того, що не далеко вже ті дні, коли вищезгаданий театр — залишиться без глядача.

Подумати над цим треба робітникам-артистам. А може б навіть і всьому організованому робітництву.

До закладин Робітничого Театру в Америці, булоб мабуть найкраще взяти кращі драми та комедії Карпенка-Карого, та дещо з нової драматургії.

З революційними та агітаційними песами розбиратися дуже не треба — чи вони художні чи ні. Ці песи й поза своєю художньою стороною мають для робітництва свою вагу.

Хто дивиться на театр, як на забавку, то той не тямить його великих просвітних та культурних завдань.

Бавитись в театр — нікому не годиться. А тим більше робітникові не треба цього робити.

Робітник мусить вжити театр для своєї самоосвіти.

З песімістичними головами робітникові про це не треба навіть говорити. В робітника й тут мусить бути, як і скрізь в нього вбільшости буває — жива робота перш усього.

Українського доброго Робітничого Театру в Америці — і само життя вимагає, й ота не вблагана сила того, що наше тутешнє робітництво з кожним роком виростає культурно все більше та більше.

Було б добре, як би всі наші аматорські театри в Америці й Канаді — та створили один Театральний Союз. Велика була б це театральна сила, а ще більший культурний здобуток на робітничій ниві самоосвіти.

Дуже і дуже можуть цьому ділові пошкодити — нічого не варті проти театру наші особисті амбіції, нерозуміння справи й погані “хатні” чвари.

Це найогидніша гробачня в усякій гуртовій роботі.

Про це не треба ні на хвилину забувати.

* *

*

(Уривок з поеми “В космічному оркестрі”.)

В царях знайшли свою опіку і рідню,
В буржуазії — власний спокій, лінь і сон...
Це ж ви Республіку пошили у брезню,
І безоглядно повтікали за кордон.
В крові змішались межі, кілля і ножи
За власницьке, за “рідне”, за своє...
Смішині чужим, своїм пролетарям чужі, —
Це ж вам, недоноскам, в обличчя час плює,
В Європі, в тій пивній, на сміх усім, на срам,
Манжетно дипломатите — шумить винце...
І міряєте степ родючий, наче крам,
За еполети, за підмогу, за слівце...
Надієтесь? На тьму, на забобони мас?
А звідки ж то річки, що ваші греблі рвуть,
Чий бажання — бачить правду без прикрас,
Збагнуть закон життя, життя створить без пут.
Надієтесь? Сконайте, здохніть у пивних,
Щоб ваші її кости перетрухли її поцвіли.
Нащо ви темних піддурили і сліпих?
Нащо ви брата проти брата підняли?
Сакви надіньте й жалко руку простягніть, —
Ше, може, знайдеться дурний царьок,
Що прийде рятувать вас і народ душить
І визволять за ласий за чужий шматок.
Сакви надіньте — може в руку хто подасть,
Поплаче з вами, і згадає, і зітхне,
Як ви жили колись, як купували власть
І як тепер од вас нестерпним трупом тхне...
Надійтеся... Пяніть себе в своїй брезні,
Ми підемо вперед — історія не жде.
Народи, встаньте — зайнялись нові дні,
Інтер-Республіка, Республіка іде!

Українська Російська Дітвча Школа в Гентремьк, Міш.

ЧАСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-НАУКОВА

ЧАРЛЗ ДАРВІН.

В історії науки відомо де-кілька осіб з прізвищем Дарвін: Еразм Дарвін, дід Чарлза — лікар і філософ; Юрій Дарвін, син Чарлза — ботанік. Чарлз Дарвін був найславетніший у родині Дарвінів. Він народився 1809 року в Англії. Його батько, син Еразма, був лікарем. Коли Чарлзу було всього 8 років, умерла його мати. Дев'ятьох років він вступив до підготовчої школи, але за рік перейшов до приватної гімназії. У цій гімназії найбільше уваги було звернено на старі мови та на такі науки, що не дуже до вподоби були Дарвінові; через те він там вчився не дуже добре. З малих літ його найбільш цікавили тварини, рослини й природа взагалі, як жива, так і мертва. Він також любив полювання й рибальство. 1825 року він вступив до Едінбурзького університету, гадаючи зайнятись там медициною, але ця справа у нього не ладналася. Скоро він переконався, що до медицини не має хисту. Тоді він перейшов до Кембридзького університету, де хотів підготуватись до попівства. Хоч він і скінчив цього університета, але вчився в ньому так-собі й священником не зробився. Природа все-ж принаджувала його до себе. Бувши в Едінбурзі, він познайомився з де-якими вченими, що брали його з собою на прогулки до морського берега, де Дарвін разом з одним зоологом збирав морські тварини, а разом з геологом вивчав у натурі склад земної кори. У Кембриджі він познайомився з великим ученим ботаніком Генсло; з ним він так само робив прогулки в околицях міста й збирав рослини.

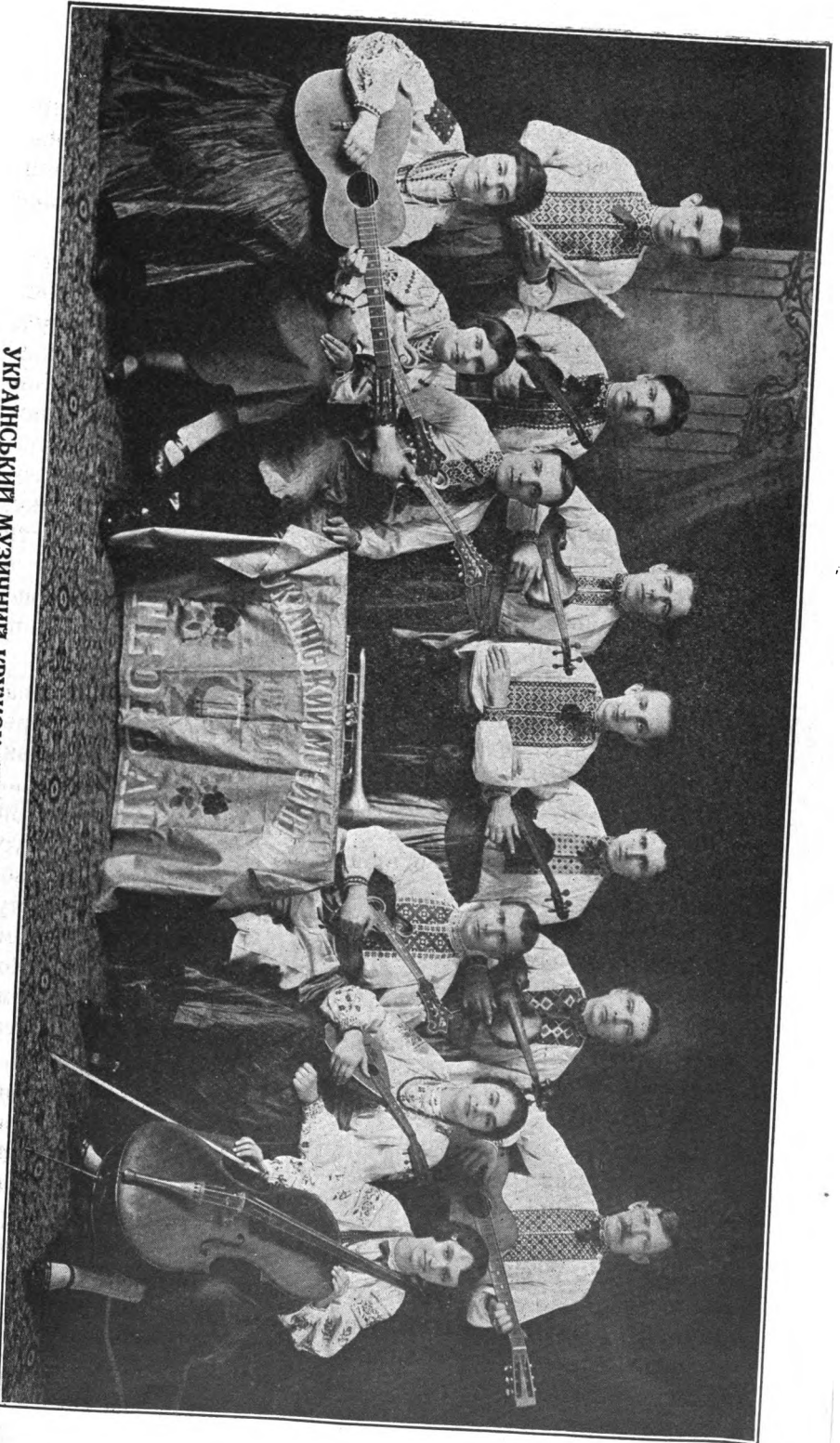
Під впливом цих учених у Дарвіна розвинулась пристрась зібрати природознавчі й всякі інші колекції. Він збирав комах, черепашок, пташині гнізда, пташині яйця, рослини, а також старовинні монети і різні інші старовинні речі. Знайомство з ученими природниками дало йому більше користи, ніж навчання в університеті. Від них він одержав досить ґрунтовні відомості з ботаніки, зоології й геології, цебто з тих наук, що найбільш його цікавили. Його пристрась зібрати колек-

ції скоро зробила йому велику послугу. Англійський уряд у той час упоряджав наукову кругосвітню експедицію, й учений друг його, ботанік Генсло, рекомендував його, як збірача колекцій. Ця експедиція, що стала знаменитою участю в ній Дарвіна, вирудиласть у плавання під проводом капітана Фіцроя 1831 року і повернулася до Англії лише через п'ять років. Цілих п'ять років Дарвін студював природу далеких країн, при тому природу цілком нову для нього і взагалі мало відому. Під час цієї подорожі він зібрав величезну колекцію тварин, рослин і мінералів. Багато найкращих англійських вчених почали обробляти цю колекцію й потім надрукували свої праці. Сам Дарвін спочатку оголосив свої досліди про будову й розподіл коралевих скель, а також дослідження вулканічних островів і геології Південної Америки. Взагалі спочатку його більше цікавила геологія, цеб-то наука про історію земної кори. Роботи Дарвіна в цій галузі зразу звернули на себе увагу вчених усього світу. Пізніш він переважно працював над тваринами й рослинами. Коли Дарвін повернувся з подорожі, він спочатку оселився у Лондоні, де й оженився 1839 року. Але погане здоров'я не дозволяло йому жити у місті; через те він 1842 р. переселився до маленького містечка Доун, де й жив, майже не виїзджаючи, до самої смерті.

Ще під час своєї подорожі Дарвін звертав увагу на походження тварин і рослин, але особливо його зацікавило тваринне царство океанських островів. На Фальккандських островах, розташованих недалеко від берега Південної Америки, він знайшов лисиць, подібних до південно-американських, але вони трохи відрізнялись від тих і становили особливу породу. Міркуючи над тим, як це могло статися, Дарвін зробив таке припущення: спочатку Фальккандські острови не були островами, а були з'єднані з суходолом Південної Америки. Тоді там водилась одна порода лисиць. Потім, через опускання суходолу, що буває у багатьох місцях, частина суходолу відокремилась і перетворилась у острови. На цих островах були і лисиці, що таким чином опинились відірваними від інших суходольних лисиць. Перебуваючи в особливих умовах остроннього життя, островні лисиці змінювались инакше, ніж суходольні; нарешті, на островах утворилась особлива порода цих тварин. Фальккандські лисиці й навели Дарвіна на думку про те, що тварини з часом можуть мінятися. Крім того, Дарвін звернув увагу на те, що в Південній Америці, в землі знайдено останки тварин подібних до тих, що водяться там і

тепер, але разом з тим вони значно відрізняються від них. Наприклад, там водяться, так звані, броненосці й лінивці, і в копальному стані також трапляються кістки броненосців і лінивців, але це були здебільшого дуже великі тварини, значно відмінні від сучасних складом кістяка. З цього Дарвін зробив висновок, що сучасні броненосці й лінивці утворилися від первісних через зміну останніх. Дарвіну залишилось тільки знайти причину цих одмін.

Знаючи про те, що різноманітні породи свійських тварин утворено людиною від породи диких предків роду, Дарвін почав вивчати справу про те, як ці породи утворюються. Один собачий заводчик, що до нього Дарвін звернувся з таким запитанням, так відповів йому: "Я їх вінчаю". Цим він хотів сказати, що з тих цуценят, що народжуються, він одбірає найпридатніших, а останніх знищує. У такому доборі й полягає зміст штучного добору витворців, що дає можливість на протязі де-кількох поколінь утворити яку-хоч породу. У Дарвіна майнула думка, чи не подібний добір відбувається і в дикій природі. Знайомство з творами економіста Мальтуса навело його на думку про те, що й у дикій природі існує добір. За Мальтусовою наукою людське населення земної кулі розмножується швидче, ніж збільшується кількість харчових продуктів, через що серед цього населення виникає життєва конкуренція. Прикладаючи ці думки до тварин у дикій природі, Дарвін прийшов до висновку, що й серед диких тварин, через швидке їх розмноження, також виникає конкуренція; у цій конкуренції перемагають ті тварини, що найбільш пристосувались до життя. Цю конкуренцію Дарвін назвав боротьбою за існування. Щоб довести правдивість своїх міркувань, він почав збирати докази і збирав їх на протязі 20 років. Хоч у нього назбирався численний матеріал, але через свою наукову сумлінність він вважав, що того не досить і не рішався його оголосити. Нарешті, тільки 1858 року, після домагань його вчених друзів, і то завдяки одному випадкові, він надрукував уривки із своєї великої праці. Річ у тім, що земляк Дарвіна, Альфред Воллейс, що в той час досліджував природу Малайського архіпелага, прислав до Лондона геологові Ляйелю статтю і в ній доводив що тварини мають здібність мінятися, себ-то провадив ту саму думку що її Дарвін розробляв уже 20 р. Ляйель показав цю статтю Дарвіну й переконав його негайно надрукувати уривки зі своєї праці. Отак 1858 року в одному науковому англійському часопису з'явилися поруч

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ КРУЖОК "ТЕОРЕАН" В ПИТТСБУРГІ, ПА.

дві статті, одна — Воллейса, друга — Дарвіна, й обидві довели здібність тварин мінятися. Пізніше, коли Воллейс познайомився з цілим твором Дарвіна, він визнав, що Дарвін раніш за нього натрапив на цю думку, повніше її розробив і взагалі оголосив себе учнем Дарвіна.

1859 року вийшов з друку великий твір Дарвіна “Про походження видів шляхом природнього добору”. Цей твір зробив правдиву революцію в науці й великий переполох серед учених. Швидко його було перекладено на всі європейські мови. В той час, як одні вчені зробилися завзятими прихильниками Дарвінової науки, у інших вона викликала найлютіші відповіді. Дивним є те, що проти Дарвіна особливо сперечалися французькі вчені, вчені тої самої країни, де ще задовго до Дарвіна, Ламарк і Сент-Ілер висловлювали думку, що тварини можуть мінятися, але не могли тільки довести правдивість її. Не визнавали спочатку Дарвінової науки й його земляки, англійці. Найбільше прихильників Дарвіна виявилось у Німеччині, хоч і тут були вчені, що вважали Дарвінову науку за нісенітницю.

Численні напади на Дарвіна його не ображали. Навпаки, він пильно стежив за ними й навіть радів, бо ці заперечання виявляли слабі сторони його науки й примушували виправляти хиби її. Мало того, Дарвін сам указав своїм супротивникам на такі випадки, що суперечать його науці. Як справжній вчений, глибоко відданий науці, він найбільше турбувався про з'ясування істини, зовсім не думаючи про своє самолюбство. І всі ці заперечення замість того, щоб спростувати Дарвінову науку, нарешті тільки допомагали загальному визнанню її. Тепер цю науку можна вважати пануючою. Хоч пізніше й було запропоновано різні інші теорії, що ними де-які вчені намагалися замінити теорію Дарвіна, але ці теорії не мали ніякісінького успіху.

Дослідження Дарвіна не обмежувалися тільки тваринами. Він зробив дуже важливий винахід і в рослинному царстві. Він з'ясував ролю комах у заплідненні багатьох квітів написав дві великі книги про рослини, а саме: 1) “Рух і спосіб життя плазунів рослин” і 2) “Здібність рослин до руху”. Нарешті, у своїй книзі “Комахоїдні рослини” він перший виявив здібність де-яких рослин житись комахами. Цей винахід був до того надзвичайним, що ботаніки спочатку не йняли йому віри і вважали його за безглуздя; тільки пізніше багато інших вчених підтвердили спостереження Дар-

віна і тепер вже ні у кого немає сумніву в тім, що ці рослини дійсно ловлять і поїдають комах.

1871 року Дарвін надрукував книгу “Походження людини”, що в ній він доводить походження людини від малпоподібних предків. На цю книгу нападали не тільки вчені, а особливо представники релігії. У 1872 році видруковано твір Дарвіна “Про виявлення почуття у людини та тварини”, і на решті, остання його робота була присвячена ролі дощовиків у творенню ґрунту. Для цієї останньої роботи він провадив спостереження на протязі 20-тьох років. Окрім перелічених творів, Дарвін видрукував праці про раковидних, про приручених тварин і оброблювані рослини, і про свою кругосвітню подорож на кораблі “Бігль”. Як скласти всі книги, що написав Дарвін, то одержимо цілу книгозбірню. Проте, заслуга Дарвіна полягає не в кількості ним написаного, а в якості його праці. За-для кожного свого дослідження він найстаранніше вибирав матеріал, провадив численні та довгочасні спроби, і тільки після того, як для нього самого еправа була цілком з’ясована, він оголошував свої досліди. До цього треба додати, що Дарвін з малих років і до старого віку не користувався добрим здоров’ям. На протязі 40 років свого життя у містечку Доун він ні одного дня не почував себе цілком здоровим. Як-що він і прожив 73 роки, то тільки завдяки правильному способу життя, завдяки його помірності й постійному перебуванню в сільських обставинах.

З цього видно, що Дарвін все своє довге життя присвятив науковим дослідам і тільки їм. У своїх працях він провадить цілком новий погляд на походження тварин і рослин, що нині існують, на причини того, що в живій природі все є доцільним, цеб-то збудованим найкращим способом і пристосованим до певної мети. Дарвінова наука утворила справжній переворот у науці. З того часу більшість дослідників природи почали провадити свої досліджування в напрямі Дарвінової науки. Ці вчені дотепер зробили багато винаходів, що найкращим чином підтверджують Дарвінову науку. Ця наука зробила вплив не тільки на природознавчі науки, а навіть на такі, що не мають ніякого відношення до природознавства. Наприклад, у науці про походження говірок у різних народів вживано Дарвінове вчення про виживання найбільше пристосованої мови. Ту саму науку пробували прикладати до пояснення історичних подій.

Після того, як закінчились перші напади на Дарвіна, його науку було по заслuzі оцінено всім світом. На нього посилались численні нагороди та відзнаки. Лондонське Наукове Товариство присудило йому медаль, німецький уряд пожалував його найпочеснішим орденом, університети в Кембриджі, Лейдені, Боні, Бреславлі обрали його на почесного доктора природничих наук, академії наук у Берліні, Парижі й Петербурзі вшанували його званням академіка. 1881 року сили Дарвіна почали слабнути, так що він вже не міг виходити з дому, проте він продовжував працювати. Ще 17-го квітня 1882 року він слідував за якоюсь науковою спробою, а за два дні він умер на 74 році життя. Його поховали поруч знаменитого ученого Ньютона.

Проф. А. Нікольський.

КІЛЬКО ЛЮДЕЙ ЖИВЕ НА ЗЕМЛІ?

По останніх статистичних зіставленнях з 1922 року, на землі живе 1,804,000,000 людей.

На великі міста, що числять понад 100,000 населення, припадає 7% людей.

Таких міст є 411, з тих 17 числить понад пів мільона, 18 понад мільон душ. Тільки 4 міста мають понад 3 мільони: Нью Йорк 7,620,000, Лондон 7,490,000, Париж 4,200,000, Берлін 3,800,000.

В Європі є 6 мільонових міст: Лондон, Берлін, Париж, Відень, Глєсгов і Москва.

Міст понад 100,000 мешканців мають: Англія 53, Німеччина 45, Італія 16, Франція 15, Росія 15.

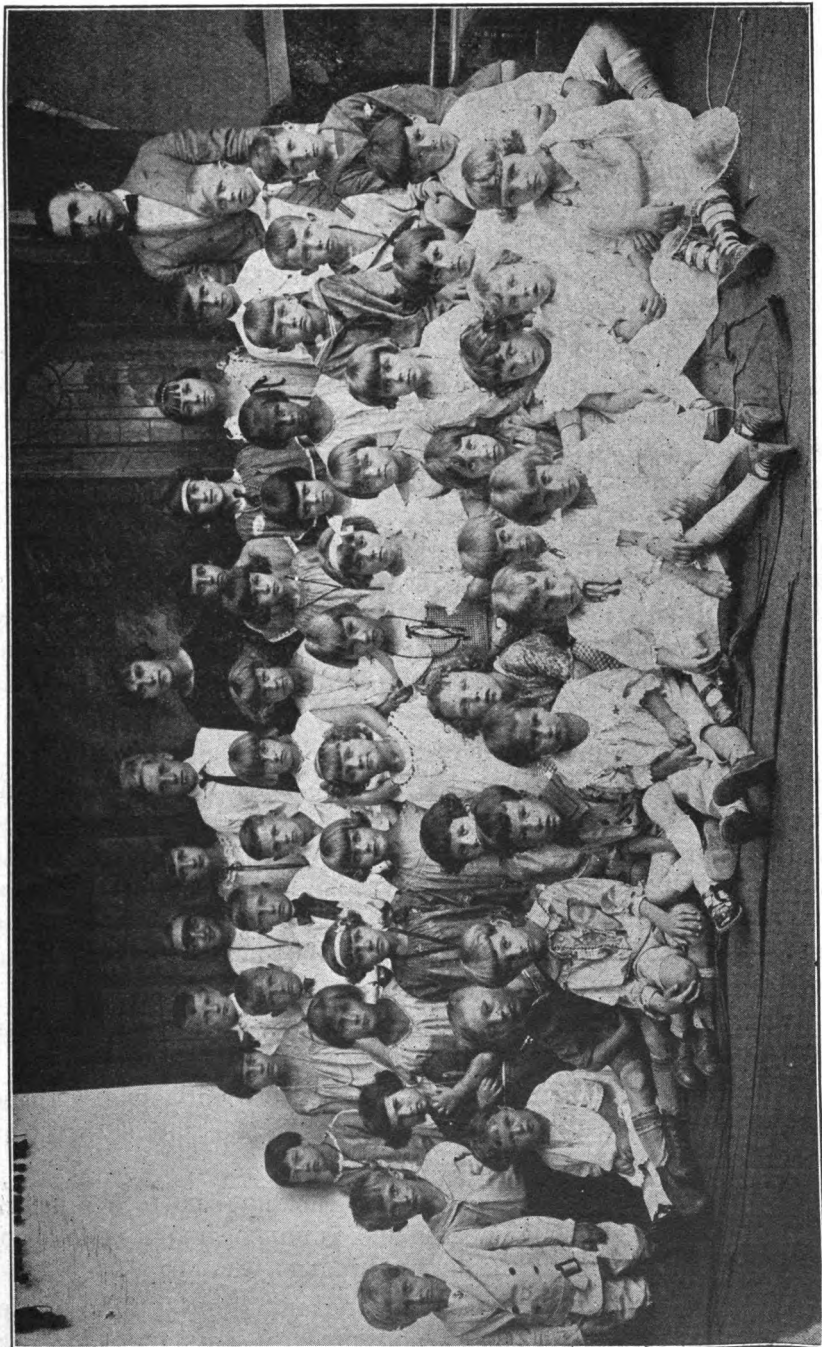
В Азії є мільонові міста: Шангай, Ганкав, Бомбай, Калькута, Токіо, Осака. Міст понад 100,000 є в Азії 92, з цього Індії англійські мають 30, Китай 20, Японія 19.

Північна Америка має 92 великих міст (мільонові: Нью Йорк, Шікаго, Філадельфія, Мексик), Полуднева Америка має 24 (2 мільонові: Буенос Айрес і Ріо де Джанейро).

Після статистичної правдоподібності з кінцем 1923 р. на світі буде 425 великих міст, а з цього 25 мільонових.

Тепер 40 мільонів людей мешкає в мільонових містах, а 90 мільонів у великих містах.

Мільоновим містом в останніх роках перестав бути Ленінград.

Українська Робітничча Діточа Школа в Бостон, Масс.

ВСЕУКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА КООПЕРАТИВ — “ВУКОПСПІЛКА”.

Всеукраїнська кооперативна спілка, або відома всім скороченою назвою “Вукопспілка” об’єднує всю споживчу кооперацію України: сільську, робочу, транспортну та військову. Ці окремі галузі споживчої кооперації скупчуються навкруги автономних секцій свого всеукраїнського осередку.

Так, робоча кооперація має на чолі Український Центральний Робочий Кооператив (“Уцербкоп”), транспортна — Укртранспосекцію”, а військова — “Управління військової кооперації” Секції Вукопспілки звязані між собою більш чи менш тісно. Сільська кооперація обслуговується безпосередньо самою Вукопспілкою через райсоюзи, що вона об’єднує.

У нас прийнято, так звану, “трюхступневу” будову споживчої кооперації: 1) споживче товариство, 2) райсоюз, 3) всеукраїнський центр. При цій будові Вукопспілка об’єднує 44 райсоюзи, а також робочих та міських кооперативів, транспортних та військових споживчих товариств з кількістю членів понад 3,000.

Всеукраїнський кооперативний центр провадить роботу через три контори: у Харкові (Центральна контора), у Києві та Одесі. Крім того, в місцях закупу краму та на ринках продажу сирця є Торговельні Представництва К-ри ВУКС у Москві, Ленінграді, Ростові й тимчасові представництва в Баку та Астрахані. Взаємовідношення з центрами споживчої кооперації інших республік та Центросоюзом визначаються окремими угодами.

Праця Вукопспілки будується й провадиться на цілій низці галузів державного господарчого життя.

Торговельна, промислова, сільсько-господарча, транспортна галузі є тими галузями господарства, що в них бере участь всеукраїнський споживчий центр.

Основною є торговельна робота, що провадиться в напрямку можливо повного постачання кооперативної периферії товарами як масового, так і індивідуального попиту.

Робота провадиться шляхом операцій комор і по-за коморами, за твердий рахунок або шляхом комісійно-посередницьким.

Обороти за 1923 рік склали 19,492,258 зол. карб., а за перший квартал 1924 року — 5,876,374 зол. карб.

За 1922 рік вони склали 2,513,739 карб. За цей час Вукопспілка утворила необхідний запас краму і провадила відновлення його шляхом правильного підбору асортименту. Цим Вукопспілка розвинула свої обороти значно ширше, аніж це було раніш. Закупи провадяться регулярно всіма конторами, як від споживчих кооперативних організацій, так, головним чином, від трестів та державних органів.

В торговельній праці крам складає 82,1%, сільсько-господарчі продукти та машини — 17,9%.

Закуплений крам йде на кооперативну периферію, робота з якою складає 70,2%, почасти-ж віддається держорганам — 17,5% (переважно сільсько-господарські продукти) та іншим типам кооперації й ріжним установам. Продаж приватним особам складає лише 4½%.

Свою роботу постачання периферії центр стремиться вести в напрямку планомірности і регулярности.

Вукопспілка бере участь також у сільсько-господарчій роботі: по-перше, по лінії переведення сільсько-господарських заготовок зерно-хліба, яець, сировини та ріжних сільсько-господарчих продуктів на закордон, а також і для внутрішніх ринків, тим самим допомагаючи організації збуту сільсько-господарчих продуктів місцевого населення; по-друге, по лінії допомоги підвищенню сільського господарства шляхом організації постачання сільсько-господарчими машинами та іншим.

Промислова робота ведеться Всеукраїнським споживчим центром в галузях виробництва споживчого типу: милярське, чимбарське, маслярне та олійне, цукеркове і т. и. Найбільше місце в промисловій роботі ВУКС займає чинбарське виробництво: ВУКС має три чинбарських заводи — в Харкові, Києві, Одесі. Далі йде милярське виробництво — заводи в Харкові і Києві, нарешті фабрики виробу харчових продуктів — цукеркова фабрика, олійний завод, консервна фабрика. Крім того, ще є фабрика сірників та трикотажна.

В оборотах Вукопспілки оборот підприємств складає 18,8%. Крім того, невелика робота ведеться по експлоатації рибних промислів на Азовському та Чорноморському узбережжю. Робота має допоміжний характер.

Такого-ж самого типу є робота транспортна, що має на меті полегшити господарчу роботу як центру, так і кооперативної периферії.

В зазначених галузях Вукопспілка налагоджує і править свою роботу, маючи на меті можливо повне обслуговування через кооперативну мережу і кооперативний апарат споживаючого населення УСРР. До цієї своєї основної мети Всеукраїнський Кооперативний Центр мав змогу остаточно приступити лише з другої половини 1922 року.

З'організований в середині 1920 року, Всеукр. Кооперативний Центр об'єднав в одне дві різко відокремлених частини української кооперації, що гуртувалися біля "Поюра" та "Дніпросоюза". В добу 1920—1921 р.р. та половини 1922 р. ВУКС була загружена виконанням низки державних завдань і лише з половини 1922 р. повернулась до своєї безпосередньої роботи.

В праці ВУКС найгострішим і болючішим є питання, про кошти, що до їх накопичення і повернулась Вукопспілка. З одного боку, треба було активно поставити питання про набування і накопичення власних коштів, з другого боку — про притягнення позичкових для провадження складної роботи в усіх галузях.

Баланс Вукопспілки за 1923 рік виріс в 5 раз, власні кошти збільшились в 6,3 раз, позичкові збільшились по-над 12 раз. В звязку з цим Вукопспілка поширила свою роботу, давши також значну допомогу в справі зміцнення споживчої кооперації на периферії.

В будіванні кооперативної системи споживча кооперація переходить тепер актуально до будівання на основі добровільного членства та безпосередньої матеріальної зацікавлености населення в роботі кооперації.

В. Бабенко.

Українське Просвітне Товариство Єдиність в Нью-Йорку, Н. Дж.

МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ ЛЕВИЦЬКИЙ.

(Спогади співробітника.)

М. В. Левицький в 60-х роках минулого сторіччя мав на Україні славетного попередника М. П. Балліна, але спадкового зв'язку між них не було, та й навряд-чи на початкові своєї діяльності М. В. Левицький був чим-небудь зобов'язаний роботі свого попередника. У М. П. Балліна було більш теоретичного соціалізму та утопій, а М. В. Левицький мав більш практичного досвіду, що наближався більш до комунізму. Це головна відзнака між ними.

На широкій арені своєї громадської праці М. В. Левицький з'являється у 1890-х роках, як пропагандист кооперації між селянством. Отже, він був у таборі народників, — у передових лавах борців, — супроти марксизму, що тоді саме складався у нас і представниками якого намагалися бути проф. Туган-Барановський та Струве. Між цими ворожими таборами велись жорстокі суперечки у “Вільно-економічному т-ві” в Ленінграді. Відчитами про них тоді захоплювались по всій тогочасній Росії. Мені їх довелося прочитати у Вятці, після чого я зразу-ж поїхав працювати особистим секретарем до М. В. Левицького, у місто Єлисаветград на Херсонщині. Це було у 1898 році. Саме навколо цього центру тоді дуже ширився артільний рух. По селах Херсонщини, Київщини, Полтавщини та почасті Катеринославщини було засновано вже 120 спілок (артілів). Пізніше виникла ще одна біля Рузи, Московської губернії, за, так званим, договором М. В. Левицького.

Спілки гуртом обробляли землю, робочу скотину тримали у спільному дворіщі, вкупі та по черзі доглядали за нею. Тут же переходувалось і знаряддя до оброблення землі. І, під час роботи у степу навіть, харч був спільний, — зовсім, як у комуні.

Потім врожай звозили у двір і ділили між тими, що працювали, згідно з умовами, які склав і перевів у життя М. В. Левицький. І ось ми бачимо в першому соціалістичному календарі, що було видано Радянською владою в Москві в 1918 році, головні дослівні пункти цього договору М. В. Левицького (статути робочих спілок у містах лежали років по 2—3, чекаючи на своє затвердження!).

Спілки засновувалися на позики для купівлі скоту, машин та насіння. Позику давав М. В. Левицький під вексель, після того, як було обслідувано артіль. Почасти це й приваблювало до спілок, як і зараз надання кредиту допомагає

Микола Васильович Левицький.

організувати комуни, бо цим дається змога об'єднатися зовсім малосильним хазяїнам.

Спілки трималися на ногах років 2—3, а потім розпорошувалися. Зараз-же засновувалась нова спілка, з частиною членів розпорошеної спілки. Для пропаганди артільної спра-

ви все складалося добре; розпорошені артїлі ділилися своїм досвідом із недавно заснованими. Причин цього нетривалого становища спілок було дуже багато. Нам відомо, що ще й зараз, після 25-літнього досвіду М. В. Левицького, коли допомагає робітниче-селянська влада, трапляється те-ж саме й з комунами, що тоді траплялося з артїлями. Тому значіння величезного досвіду та пропаганди як словами, так і на ділі М. В. Левицького не доводиться зменшувати навіть і після двох великих революцій, що пережила країна. Одна з причин — це обмеженість простору землі та черезпілля, серед яких і доводилось проробляти свої комуністичні досвіди М. В. Левицькому. Другою причиною була повна самотність М. В. Левицького у своїй праці на місті, а з другого боку — ідейна розбещеність та сектанські партійні угруповання тодішньої інтелігентної соціалістичного напрямку та студентства. А далі — недостача коштів та темрява, яку штучно підтримували поміщики в народі.

Уряд на всякі способи цькував на місці М. В. Левицького: робив труси, заважав його зносинам з селянами, слідом за М. В. Левицьким завжди їхав урядник або пристав, збираючи матеріали для доноса на нього. Це все було, як я зазначив, на місці, де працював він. А в столиці, куди з'являвся М. В. Левицький для захисту своєї справи в гуртках, на зібраннях, на сторінках преси, — на нього кидалася з запіненими ротами зелена молодь того часу, знущаючись над артїлями, як “паллиативами” і т. д., так що М. В. Левицький, не вважаючи на велику його популярність, йшов шляхом, далеко не увітченим трояндами, а навпаки, укритим колючками. Він часто сидів голодний, перебиваючись сяк-так на огірках та на картоплі з капустою, і, звичайно, це відбивалось кепсько на його здоров'ї... Один раз, пам'ятаю, довелось умістити замітку в “Курьєре” в 1901—1902 р., у Москві, про його голодування. Йому тоді понасилали звідусіль дрібними сумами грошей трохи у допомогу; пам'ятаю, що надсилали навіть і з Галичини.

А навколо самого М. В. Левицького, по українських хатах, просто складався культ шанування та любови з боку селян та окремих інтелігентних осіб.

Волосного старшину-мордобита, хабарника-писаря та навіть самого “земського”-напасника мужик завжди зупиняв: “та ви, ваше благороддя, не дуже, бо я піду до Левицького!”... І рука, піднесена, щоб посадити синяка на невідпо-

відному місці, або-ж протягнута за хабарцем, незадоволено ховалася в кишеню з не дуже ввічливими словами: “А ну, забірайся під три чорти!”. Сільські дітлахи по місцях, де існували спілки, гралися “в Левицького”. Вони влаштовували обізди спілок навколо якої-небудь клуні, збори, на яких говорив промову вибраний “у Левицького” пузан. Вибори “в Левицького” завжди були звязані з суперечками усунутих кандидатів. Самим зневажливим і болючим до сліз відводом для кандидата були слова ворога: “т об і, Грицько, не можна за Левицького, бо під носом у тебе немов череда що-дня ночує!”...

Існування спілок, крім цих дитячих забавок, відбивалося у народньому побутові ще великою кількістю приказок, оповідань та побаєчок про артільну роботу та життя, як, наприклад, “робота у артілі, як танці на весіллі” або й багато инш.

Зв'язок з однодумцями у М. В. Левицького був великий і міцний, широко розкинутий по всій тодішній Росії. Писав і він, і про нього писано було багато статтів по газетах. Пам'ятаю, був один такий лист від переселенців-українців з-під Чимкента, з Сир-Дар'ї та з Туркестану. Вони скаржились йому на своїх сусідів, диких горців, на те, що в них крадуть урожай та скот, і прохали М. В. Левицького допомогти їм, приславши зброї. Адже-ж не дарма його почитають “артільним батьком”. Пам'ятаю добре, що про нього писала петербурзька газета “Россія” — Дорошкевича ще в 1899—1900 р.

Пам'ятаю також, що в кабінеті у М. В. Левицького висів вишитий рушник, що йому подарували селяни Катеринославщини з таким віршом:

Тяжку думу, важку працю
Переняв на себе, брате:
Безталанний люд убогий
Захистить та рятувати.

А на другім кінці:

Незабаром твоя праця,
України щирий сине,
Розцвіте рожевим цвітом
Скрізь по нашій Україні.

У його просторній хаті, в Єлисаветграді, на Кавказькій вул., за містом, завжди було багато людей — як узімку, так і літом. Це артільщики: за порадою, за книжкою, а то й просто, аби побачитись з шановним батьком. Тут у кухні й

кабінеті, та й по всіх його трьох кімнатках, на соломі лежали, довгими вечорами та розмовляли про старовину та про недавнє. Таким, яким був з ними М. В. Левицький, його ніхто не знає та не бачив: від його душі неначе відлучалися й світ і тепло, від нього було чути захоплюючий сміх на всю вулицю!... Пригадую я ще тільки один випадок, коли М. В. Левицький був у Москві, у великому трактирі Забігаєва, на Смолянському базарі, — де він був разом з основоположниками першої в Росії артїлі церковних співаків, — коли після його промови всі кинулись його обіймати та цілувати; плакав і М. В. Левицький і весь цей розворушений полусотенний натовп одбірних співців та диригентів Москви! І на самому відкритті цієї артїлі М. В. Левицький зачарував ще раз всіх достоповажних протодияконів та ереїв, а серед гостей: І. А. Білоусова, композитора Гречанінова, Прохуніна та письменника М. Н. Златовратського...

Але ні на великих кооперативних з'їздах в Росії та на Україні і ніде в іншому місці я ніколи не бачив М. В. Левицького, щоб він так розкривав душу, як “для малих цих” в українському селі або в майстернях для ремісників Москви.

Про свої стосунки з робітниками сел та міст краще за все міг-би розповісти тепер сам артільний батько з тим душевним теплом та запалом, яких ще й тепер багато є в ньому. Про свою роботу у М. В. Левицького мною, та й іншими секретарями, що працювали до мене, вівся щоденник з вражіннями, фактами, копією листів до Чимкенту, Берліну та Вятки. Але під час мандрування М. В. Левицького з місця на місце, в добу громадянських війн, щоденник, вкупі з великою кількістю вирізок статтів про артільний рух, яким він керував, кудись зник...

Роботу М. В. Левицького не можна обрахувати статистично і зважити на терезах. Він ніколи не любив цієї “статистики” в той час, коли підіймав сили і заохочував до руху. Він звертав увагу більш на живу душу артільщика та на об'єднання думками і вірою в справі — в спілку для існування, серед боротьби за існування!

Я зараз добре пам'ятаю, як, під натиском умов часу, число хліборобських спілок у М. В. Левицького зменшилось до півтора десятки. Він не сумував; не гаючи часу, він скрізь їздив і пропагандував артїлі. Повернувшись додому, він одержав з Одеси листа, від гуртка білотеслярних майстрів, де вони прохали його приїхати і допомогти заснувати їм артіль,

Українська Робітнича Театральна Труппа в Гемтремк, Міш.

аби захиститись від визиску хазяйчиків! Потім ще листа (вже з Миколаїва) такого самого змісту. Довелось замислитись: на які кошти поїхати до Одеси? Грошей не було. Пам'ятаю, М. В. Левицький насторожився, збитий спантелику: “Що-ж це таке? Мене робочі запрошують засновувати їхні організації, а що-ж там думають “марксисти”!... І з юнацьким завзяттям та запалом, потираючи руки, він заходився збиратись до Одеси, позичивши у когось грошей на дорогу. А одеські робітники навіть і не уявляли, що славетний “артільний батько” опиниться, дякуючи їм, у такому подвійно скрутному становищі: ідейному та фінансовому.

Для діяльності М. В. Левицького відкрилося нове поле: заснування ремісничих спілок (артілів) по містах. Число артільов тоді ширилось тисячами по всій країні, і сам М. В. Левицький їздив навіть аж у Вятку засновувати артіль. По інших містах їх було навіть по півсотні та більше; і багато з них, переживши дні революції, існували ще довго. А ось, тепер, вивчаючи артіль інвалідів війни та праці, яких зараз існує на Україні біля тисячі, прилічуючи до цього числа ще біля сотні хліборобських спілок, звичайно, мимоволі пригадуєш все того-ж М. В. Левицького: це відгомін його праці, як-що навіть не пряме продовження її у соціалістичному союзному державному урядові! Як все-таки далеко він наперед бачив, виступаючи на своєму історичному полі, відважно тримаючись на ньому і в сучасні дні, як щасливий свідок збувщихся слів невідомого автора:

Незабаром твоя праця...

.....

Розцвіте рожевим цвітом...

.....

Роботу М. В. Левицького знали та дуже шанували Л. М. Толстой, Н. Н. Златовратський і Максим Горький та, крім того, славетний тоді, старий вже, сенатор А. Ф. Коні. Толстому лише не подобались грошові позики артільам. А проте відомо, що він гонорара за “Воскресение” віддав духоборам-комуністам, щоб ті поїхали до Америки та влаштували собі там добре життя. В 1901 році, пригадую, привів я до М. Горького М. В. Левицького. Це було в Нижньому Новгороді. М. Горький його дуже радо зустрів і повіз нас до себе на дачу, за Волгу, де ми й ночували. Вночі трапилася пожежа

у цілій валці байдаків. З приводу цього ми зібралися на башті будинку, звідки все навкруги було добре видко, і сиділи там дуже довго. Ця незвичайна нагода сприяла зближенню Горького та Левицького. Виражаючи Левицького, Горький обняв, поцілував та промовив до нього: “добру справу чините, дядьку”. А Левицький ще довго повторював по дорозі: “яка оце чудесна людина — Горький!”

Пам'ятаю, до якогось ювілею М. В. Левицького старі велетні: Д. Л. Мордовцев та А. Ф. Коні надіслали йому дуже гарного й почутливого листа. Звичайно й це загубилось у М. В. Левицького... Там Мордовцев його порівнює з Атлантом; привітання скидалося на віршовану прозу і ритмічно в ньому повторювалось: “Але то була казка, мрія поетична!”...

А сенатор А. Ф. Коні писав, заспокоюючи М. В. Левицького що до нападів на нього марксівських професорів: М. П. Туган-Барановського та Струве, що вони не знають ще самі, що роблять, щоб Левицький підбадьорився і продовжував гнути своєї далі, а “всі ці Савли повернуться в Павлів!”...

І наш зобов'язок, крім виявлення пошани до М. В. Левицького, який живе між нами, зібрати також все, що зможе освітлити його життя й діяльність, користуючись з його вказівок, поки ще не стало пізно!

Василь Краснов.

ЯКІ ВІРИ ВИЗНАЮТЬ ЛЮДЕ НА СВІТІ?

I. ВІРИ НА СВІТІ.		II. ВІРИ В ЄВРОПІ.	
Віра:	В мільйонах:	Віра:	В мільйонах:
Христіяне:		Христіяне:	
католики	293	католики	206
православні	125	православні	118
протестанти	216	протестанти	113
Магометане	221	Магометане	13
Браманці	224	Браманці	—
Будисти	476	Будисти	—
Мойсеевої віри	13	Мойсеевої віри	10
Інших вір і без віри	111	Інших вір і без віри	2

ПРОФЕСІЙНИЙ РУХ НА УКРАЇНІ.

(Історична справка.)

На розвитку українського робітничого професійного руху відбилися всі економічні, політичні й інші особливості України.

Пізній але швидкий темп розвитку капіталізму на Україні, суперечности між ним і реакційним царським ладом, економічний і організаційний звязок капіталізму українського з російським, централізований поліцейський лад, ось умови в яких зароджувались перші робітничі організації України.

Швидкий зріст капіталізму, пролетаризація, концентрація підприємств і робітництва, жорстока експлоатація останнього вимагали професійних організацій для захисту інтересів робітництва, з другого ж боку жорстокий найреакційніший у світі лад російського царату не давав будь якої можливости легальної організації робітництва.

Швидкий темп розвитку капіталізму, висока його організація, слабо розвинена цехова організація ремісництва до капіталізму, майже з самого зародку профорганізацій кладе на них виробничий, а не вузько-цеховий відбиток.

Жорстока експлоатація робітництва капіталістами, міцно об'єднаними по економічним відзнакам без різниці націй і релігії сприяє цілковитій відсутности релігійних профорганізацій, спроби ж організації національних профорганізацій (заїзничники під час гетьманщини) не вдалися.

Економічній і політичній організації капіталу відповідає міцний організаційний звязок українського профруху з всеросійським аж до громадянської війни, яка змушує профорганізації України піти де який час своїм особливим шляхом, організуватися в український самостійний професійний рух і пережити багато змін і орієнтацій.

ЗАРОДКИ ПРОФСПЛОК.

Першими організаціями робітництва, попередниками профспілок на Україні були каси взаємодопомоги, т-ва взаємодопомоги, лікарські каси й т. д. Але ці організації не стіль-

ки сприяли класовій боротьбі пролетаріату скільки її затримували, скеровуючи увагу робітництва замість боротьби на взаємодопомогу. Винятком було “Харьковское О-во Взаимопомощи рабочих механических заводов”, що організувалося в 1898 році і мало на чолі революційних робітників. Завданням своїм “Общество” ставило не тільки взаємодопомогу, а і взагалі боротьбу за поліпшення умов життя і праці робітничої класи.

Такі робітничі організації можна лише умовно називати попередниками профспілок. Так само як і Одеський “Южно-Русский Рабочий Союз”, що організувався в 1875 році на чолі з Заславським, а також і пізніший союз тої ж назви, що були дійсно робітничими революційними організаціями, але масовими вони не були і завданням своїм ставили далеко ширше, головним чином політичну боротьбу (хоча “Южно-Русский Союз” в Миколаєві в 1895 році організував боеву страйкову касу — профспілкова ніби то робота).

ПЕРША РЕВОЛЮЦІЯ Й ПРОФРУХ.

Справжній масовий професійний рух на Україні як і в Росії починається лише з революції 1905 року. Напівлегальні профорганізації легалізуються, організуються ініціативні професійні групи, різні “взаємодопоміжні” організації, реорганізуються в профспілки й т. д. Після маніфесту 17-го жовтня маємо організованими: в Одесі тютюників, друкарів, в Харкові тютюників, робітників механічних заводів, в Катеринославі друкарів і т. д., і т. д. По ініціативі Харківських профробітників скликається в Москві перша всеросійська конференція профспілок. На конференції з України були залізничники, поштовики й інші харківські, катеринославські й інші профорганізації. На другій всеросійській конференції репрезентованими були робітники Харківські, Одеські, Київські, Миколаївські.

Профспілки після проведення агітаційної роботи взяли за керівництво економічною боротьбою страйковим рухом робітництва. Завдяки цьому керівництву й організованности, робітники спочатку мали навіть перемоги (так Київські цукровики напр., добились 8 годинного робочого дня).

Загально-політична реакція 1907 року в першу чергу дала себе знати робітничим організаціям, з'окрема профспілкам. Профспілки не тільки припинили свій зріст, а навпаки поча-

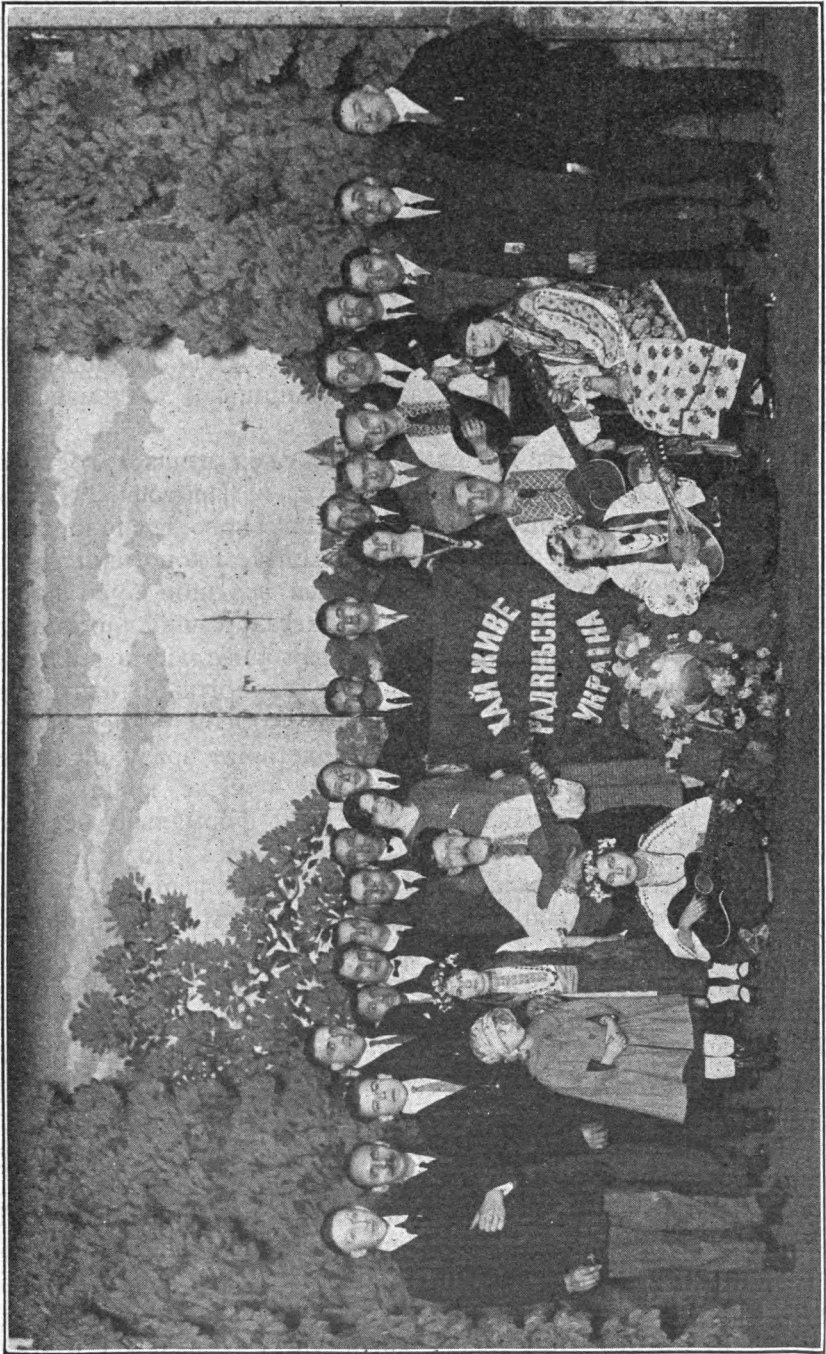
ли ліквідуватися, переходить на нелегальний стан і т. д. Так в Одесі профспілки зліквідовано цілком, в Катеринославі з 51 профспілки до 1910 року лишилось 9. А війна остаточно зруйнувала профспілки.

ПРОФРУХ В РЕВОЛЮЦІЇ 1917 РОКУ.

Лютнева революція 17 року застала український пролетаріят майже без профорганізації але попередній досвід, розмах революції, тяжкий економічний стан робітництва спричинились до швидкого стихійного зросту профорганізацій на Україні. Власне спочатку організовувались не профспілки, а просто робітничі організації. Перші організації, що виникли після лютневої революції — фабзавкоми, що були низовими первісними організаціями не профспілок, а рад робітничих депутатів і ставили своїм завданням головним чином політичну роботу. Але необхідність економічної боротьби викликає організацію і суто-професійних об'єднань. Організуються окремі профспілки, іноді навіть з цеховим ухилом, при радах організуються професійні комісії з завданням організувати профспілки або керувати економічною боротьбою робітництва. А перед квітнем маємо вже багато локальних профорганізацій по всіх містах України з явним стремлінням до об'єднання між собою. Скликаються загально-міські конференції, організуються центральні бюро профспілок і т. д. Правда, роля ЦБ поки що лише інструктивна, але незабаром вона стає й керівничою.

Жовтнева революція й політична боротьба не припинили зросту професійної організаційної роботи: в жовтні 17 року відбувається конференція металістів Донбасу й Криво-ріжжя, яка обирає областне бюро, в березні 18 року відбувається перший з'їзд профспілок гірняків, на якому обирається областне правління “Горнотруд”.

Поруч з організаційною роботою йде й економічна боротьба. Складаються колективні угоди (між областним бюро металістів і союзом заводчиків металургічної промисловости Донбасу (перша в Росії). Між Катеринославською профспілкою Металістів і Катеринославським Т-вом заводчиків і фабрикантів (“Заводосоюз”), і т. д. Ідея колективного договору завойовує собі місце. Далі починається новий період економічної роботи профспілок — робітничий контроль над виробництвом.

Т-во ім. С. Мельничука в Питтсбург, Па.

Але на цьому місці звязок українського профруху з все-російським переривається жовтоблакитною контр-революцією Центральної Ради, що за допомогою німецького війська повертається на Україну, і вже далі на протязі кількох років (з перервою, правда), йде своїм самостійним шляхом боротьба з реакцією, пристосовання до неї і т. д.

УЦЕНТРОПРОФ.

Влада Центральної Ради як відомо була потрібна буржуазії лише на те, щоб протоптати стежку для міцнішої при тодішніх обставинах буржуазно-поміщицької гетьманської влади.

Захопивши політичну владу, буржуазія взялася господарювати й економічно. Організованих в “Протофис” (Союз промисловости, торгівлі, фінансів і сільського господарства) буржуазія починає наступ на пролетаріят. Економічні, політичні й організаційно-професійні умови все ніби було проти робітництва. Криза вугляна, криза металургічної промисловости, безробіття, дорожнеча, намагання капіталістів збільшити робітничий день без збільшення заробітної платні не дивлячись на зріст цін на речі першої потреби — ось економічні обставини, в яких опинився пролетаріят зразу після перемоги контр-революції. Політичні — теж не кращі. Воля об’єднань, зібрань, страйків то що, хоча формально не була скасована, та фактично щоразу порушувалась. Поліція (державною вартою називалась) залазила в профспілки, робила там труси, часто заарештовувала профробітників, зібрання часто не дозволялись й т. д.

Не мало важним наслідком перемоги контр-революції було й обезкровлення профспілок. Під час боротьби з наступом німецького та гайдамацького війська всі кращі сили робітництва, профспілкові керівники, пішли на фронт, де або полягли або пішли разом з червоною армією на північ. Частина ж, що залишилась, перейшла на нелегальний стан, тому керувати профрухом не було кому. Нарешті відрив від російського революційного професійного руху відбився й політичною реакцією в самій робітничій класі. Керівництво профспілками забрали меншовики, і почати есери. Їхня тактика: обережність, “не сердити хазяїна”, “збудувати профорганізації європейського типу”, заслужити увагу у влади і взагалі “щоб і в нас було так як у Європі”.

Проте профорганізації й їхні керівники, які б там вони не були, вже скоро побачили настирливу необхідність всеукраїнського професійного об'єднання. Цього вимагала організація капіталістів і їхній наступ по всьому фронту. Через те 21 травня 1918 року в Києві, була скликана перша всеукраїнська конференція профспілок. На конференції було репрезентовано 311 профспілок з 105 місць. Крім того репрезентовано 27 рад профспілок. Всього делегатів на конференції було 539, вони репрезентували 497,064 організованих робітників, що входили в профспілки 27 виробництв. На порядку денному конференції стояли питання: про тактику економічної боротьби, про волю спілок, про безробіття, про колективні угоди, про соціальне страхування, про робітниче законодавство, про медичну допомогу, про кооперацію, завдання організаційного будівництва, про культроботу, національне питання, державний контроль як метод регулювання промисловістю і самим останнім фактом порядку денного стояв “біжучий мент”. Конференцією безроздільно керували меншовики. Були на ній і більшовики (47 чол. — 8%), крім того було лівих есерів 19, українських соціалістів 25, ОЕСРП, поалейціон, бундовці і позапартійних 66 чол.

Склад конференції визначив її роботу: по головному в той час питанню — тактиці економічної боротьби, конференція винесла постанову, за яку без особливої шкоди для себе міг би голоснути й сам “протофіс”, а саме — домагатися збереження 8 годинного робочого дня, визнання принципу колективної угоди, (ні слова про заробітню платню, хоча тоді це було найголовніше) і, нарешті, конференція закликає робітництво особливо обережно ставитися до страйків і вживати цей засіб боротьби лише в тому випадку, коли інші всі будуть вичерпані. В “біжучому менті” меншовики прощептали про демократичну республіку, установчі збори, відновлення інтернаціоналу (2-го розуміється), і т. д. Такими ж “благими побажаннями” закінчили й інші справи — соціальне страхування, національне питання, культ-робота й інші. З організаційного боку конференція дала де-які наслідки: організувала центр українського професійного руху — “Уцентропроф” й дала вказівки організаційного будівництва профспілкам.

Незабаром після цього профспілки металістів, гірняків, а також хемиків теж організували свої всеукраїнські професійні центри. Взагалі треба визнати що реальним наслідком пер-

шої профконференції була широка організаційна робота профспілок, які вже готувалися до близької економічної та й політичної боротьби.

Надалі професійний рух розвивався з одного боку революціонізуючись під впливом наступу капітала, нелегальної роботи компартії й селянських революційних рухів на Правобережжі й з другого — керовники профспілок (Уцентропроф з'окрема й особливо) тягли його до угодовства й до мирного співробітництва з гетьманською владою. Так представники Уцентропрофа засідали при міністерстві праці разом з капіталістами в “комітеті праці”, в той же час на місцях профспілки закладали страйкові фонди, проводили страйки, взагалі мало виконуючи директиви керовників.

Розуміється економічної кризи ні “протофіс”, ні гетьманська влада ні німці, не дивлячись на щире допomoгу угодовців, ліквідувати не могли, революційна енергія наростала, маса нічого путнього ні від своїх тимчасових вождів ні від влади не чекала — почались страйки. Низові профробітники — меншовики, змушені були брати в них участь. Влітку відбувся страйк на заводі “Русско-Французского Общества” в Одесі, в липні розпочався страйк, що тягся чотири місяці в Юзовці. Проходе знаменитий залізничний страйк, а з осені починається вже наступ пролетаріату на капітал, проходять страйки в Кам'янську, в Бахмуті, в Харкові на Паровозо-Будівельному заводі і т. д.

Від економічної боротьби профспілки не помітно для себе перейшли до політичної: 7 листопаду в Харкові через арешт правління профспілки Металістів, робітники металообробчих заводів кинули роботу. До їх приєдналися і інші робітники. Страйк стає загальним, “державна варта” розбіглась, влада десь зникла. Але меншовики народ обережний — визнали час для боротьби не підходящим і страйк зірвали.

Але далі нездатність гетьманської влади виявляється більше, неминучість її провалу стає зрозумілою для всіх, тому керовники Уцентропрофу наважуються врешті зробити спробу боротьби з гетьманщиною. Скликається в Києві спеціальна нарада з представників губерніяльних і областних профоб'єднань, намічається програма боротьби. Через арешт частини членів наради, нарада переїздить у Харків де й закінчується. На нараді призначається загальний страйк на 20 листопада. Страйк удається. Повстання січових стрільців, селянські повстання разом зі страйком добивають гетьманщину

на зміну якій прийшла директорія УНР з головним отаманом.
Професійний рух за часів Директорії пережив ще робіт-

Українське Жіноче Т-во "Просвіта" в Гемтремк, Міш.

ничий з'їзд у Харкові, який теж пройшов під керівництвом меншовиків, що не дивлячись на громадянську війну яка вже почалася на Україні під гаслами радянської влади й диктату-

ри пролетаріату — продовжували переспівувати стару пісню про установчі збори і демократичну республіку. Але ні ці переспіви, ні трудовий конгрес, що зібрався в Києві, в якому приймали участь і профспілки, не зупинили революціонування профспілок.

Професійний рух на Україні вступив у нову стадію: диктатури пролетаріату, пристосовання до нових революційних обставин.

ПРОФСПІЛКИ В БОРОТЬБІ ЗА РАДВЛАДУ.

Початок 1919 року (до квітня) профспілки провели в дискусії про так зване “одержавлення” й “незалежність” профспілок. Меншовицькі верхи профспілок не бажаючи співробітничати з радянською владою, боючися комуністичного впливу на профспілки одстоювали “незалежність профспілок від державних органів”. Комуністичні ж маси навпаки вважали необхідність активної участі профспілок у економічній і іншій роботі держави. Дискусія ця закінчилась повною перемогою комуністів на першому всеукраїнському професійному з’їзді.

З лютого почалась кампанія професійних з’їздів і конференцій. 11 лютого відбувся делегатський з’їзд робітників хемічного, шкляного, фаянсово-порцелянового виробництва. 25 березня зібрався всеукраїнський з’їзд тютюників, а також з’їзд торгово-промислових службовців. Далі відбулися з’їзди текстільщиків, друкарів, гірняків, металістів і т. д.

27 квітня в Харкові відчинився перший всеукраїнський з’їзд профспілок. На з’їзд прибуло 640 делегатів з правом рішачого голоса і 133 — дорадчого, від 394 місцевих спілок, 63 рад профспілок і 18 краєвих виробничих об’єднань. Делегати репрезентували 550,000 організованих робітників. По партійности делегати належали: 321 Комуністичної Партії, 70 меншовиків, 28 есерів, 31 єврейських соціалістів, 10 анархістів, останні позапартійні.

З’їзд осудив угодовську діяльність Уцентропрофу. По найважливішому в той час питанню — “завдання профспілок” з’їзд виніс резолюцію: — “Профспілки всю свою силу й авторитет повинні скерувати на певну і безумовну підтримку соціалістичної революції і проведення в життя диктатури пролетаріату”.

Цією резолюцією з’їзд профспілок закінчував дискусії про “незалежність”, якою меншовики хотіли відорвати профспілки від революції.

Не менш важливим було рішення організаційного питання. Тут з'їзд цілком приєднався до принципів організаційного будівництва, встановлених 2. всеросійським з'їздом профспілок. З'їзд також висловився проти існування автономного українського професійного центру. Розглядалися на з'їзді також справи тарифу, охорони праці, доклад Наркомпраці і т. п.

З'їзд мав величезне значіння для професійного руху на Україні. Ним закінчується організаційна стадія профруху, профспілки починають приймати активну участь у господарчій роботі радянської влади, в організації органів влади, складають господарчі органи і т. д. Погіршення військового стану, куркулівсько-повстанський рух, наступ денікинщини не дають можливості розгорнути широко професійної роботи. Профспілки беруть найактивнішу участь у боротьбі з контрреволюцією. Відбулось декілька професійних мобілізацій. Все, що було революційного в профспілках, було мобілізовано на фронт або на село, на боротьбу з бандитизмом, в органи радвлади на селі і т. д.

“ЮГПРОФ”.

Денікинська окупація ще більше зруйнувала промисловість. Промисловці, фабриканти й купці, одержавши змогу повернути собі свої підприємства, не вірили в те, що довго господарювати доведеться, тому старалися вислати з робітника як змога більше. Велика частина капіталістів перенесла свої капітали в торгівлю, де через високі спекулятивні ціни були більші бариші. Дорожнеча росла, безробіття зростало з кожним днем. Переслідування, катування, погроми на робітників, не кажучи вже про комуністів, дійшли до свого вершка. Перемоги білогвардійців над Червоною армією, що були в перші часи окупації, ще більше неутралізували робітництво, збільшали упадочні настрої. При таких обставинах меншовикам не важко було захопити керівництво профспілками. 19 червня зібралась конференція робітників краєвих об'єднань, яка й ухвалила виділити керівничий міжспілковий центр, який скорочено називався “Югпроф”. Таким же шляхом були виділені й краєві об'єднання металістів, гірняків і інших.

Робота профспілок, особливо їх меншовицьких верхів, в часи денікинщини полягала більше в політичних виступах, ніж у керівництві економічною боротьбою. “Югпроф” тримав курс на перемогу білогвардійщини над радянською владою, на легальне існування профспілок в капіталістичних

умовах, як основної бази меншовицького впливу на робітництво. Це керовники профспілок не раз показали в своїх офіційних виступах і особливо в пресі. 1 серпня “Югпроф” скликав нараду профспілок, в якій приймали участь 145 делегатів від різних профспілок і міжспілкових об’єднань України, Дону, Кубані, Київа і Північного Кавказу. Ці делегати репрезентували 52 профорганізації, що об’єднували 216,000 членів. Серед делегатів було 66 робітників і 41 службовців. Майже всі делегати належали до меншовицької партії і лише незначну меншість складали ліві есери й співчуваючі комуністам. Народи розглянули доклад “Югпрофу”, доклади з місць, організаційні справи, справу про участь в деникинській комісії по робітничому законодавству. Народи винесли постанову навязати зносини з Амстердамським інтернаціоналом профспілок, обрали “Югпроф” і представників у комісію по робітничому законодавству.

Такого характеру була майже вся робота профспілок під білогвардійським чоботом та меншовицьким керовництвом. Правда, в деяких місцях, крім “високої політики”, меншовицьким заправилам довелося вести боротьбу за керовництво профспілками. В Одесі, наприклад, вони вели довгу й запеклу боротьбу з комуністами, які з рештою їх виперли з профспілок, а в Київі появилсь щось подібне не то до зубатовщини, не то навіть фашизму — кірстовщина. Кірстовщиною названо чорносотенний рух, в який було втягнути відсталішу частину Київського робітництва. На чолі цього руху стояв інженер Кірста. 21 серпня 19 року Кірста зібрав збори, в яких приймало участь кілька чоловік робітників, водників і залізничників. Збори обявили себе “Організаційним комітетом по об’єднанню всіх профспілок Київа” і затвердили декларацію. Робота кірстовського організаційного комітету полягала в демагогічній чорносотенній агітації, у зривах страйків, погромах і т. д. Кірста з’організував так звану “робочо-офіцерську роту”, на чолі якої стояв сам. Рота крім погромів приймала участь в боротьбі з Червоною армією. Організаційний комітет об’єднував по підрахунку самого Кірста до 32,000 робітників; меншовики нараховували 3 до 4 тисяч, а скільки в дійсности їх було — невідомо. Правдоподібно, що тисяч 7 до 8 все таки було. Кірстовський організаційний комітет видавав газету “Путь Рабочего”, чорносотенно-демагогічного напрямку. Кірстовщина користувалася великою популярністю серед підприємств і в деникинської влади. Робітники, що

спочатку пішли в кірстовські союзи, потім зачали залишати його потроху і нарешті з Кірстою залишились виключно темні хуліганські елементи.

Кінець білогвардійщини був кінцем і кірстовських профспілок, а також меншовицького керівництва профрухом.

З перемогою радянської влади в профспілках керівництво беруть комуністи, профспілки міцніють, організаційно зливаються з російським профрухом, профроботу на Україні координує Укбюро ВЦРПС і Уповноважені ЦК Профспілок.

Б. Колос.

УКРАЇНСЬКЕ РОБІТНИЧЕ ТОВАРИСТВО "ПОСТУП" БРЕМЕН, НІМЕЧЧИНА.

Це Товариство було засноване ще в 1909. р. З вибухом Світової війни його діяльність припинилася і доперва в 1919. р. почало знова бути центром культурно-освітнього життя української робітничої громади в Бремен. В Товаристві відбуваються часто літературні відчити, дискусії, забави, влаштовуються концерти та театральні вистави. Перед війною ведено також дитячу школу. Богато членів Товариства мусіли іти на війну, з якої не всі вернули, а дехто вернув з ушкодженням здоров'ям або калікою. В наслідок того Товариство не має тепер тих сил, що їх мало перед війною. Після війни його члени попали у велику нужду, а до того ще стали переслідувати їх німецькі робітники з табору соціал-патріотів, які робили заходи, щоб депортовано всіх українських робітників. В тих злиднях великою помічю для Товариства була українська робітнича преса з Америки і Канади, яка й досі є тим чинником, що хоронить Товариство від упадку. Головою Т-ва є Никола Процик, а секретарем підписаний.

Петро Жук.

ЧОТИРИ З'ЇЗДИ КОМНЕЗАМІВ.

Як виникли комнезами.

Четвертий Всеукраїнський З'їзд Комнезамів, що відбувся минулого року, безперечно закінчив одну величезну частину історії неможливого селянства на Україні: від невеличких гуртків по селах, які частенько переховувалися від нападів і ненависти куркулів, комнезами за чотири роки вирости до могутньої організації, що охоплює найтемніші кутки нашої Республіки і на останньому з'їзді вийшла на широкий шлях міжнароднього єднання з працюючим людом усього світу.

Револуція на Україні не раз повставала і не раз занепадала. В 1918 році Радянська влада не могла устояти проти німецьких багнетів, бо не було твердої організації ні у комуністичної партії, ні у Радянської влади, особливо на селі.

1919 року Радянська влада також не вдержалась на Україні в значній мірі через те, що не твердо ще стояла на селі. Хоч по селах і були в той час комбеди, хоч партія більшовиків і найшла правильний шлях до села, але куркуль на селі був сильний, він тримав часто в своїх руках органи Радянської влади, комбеди часто-густо організовувались на сходах і туди також залазили куркулі — ось чому міцної опори Радянської влади на селі ще не було.

Лише в 1920 році, коли Радянська влада втретє приступила до роботи на Україні, розбивши генерала Денікіна та Петлюру, на селі з'явилась тверда опора, і такою опорою були комнезами.

Радянська влада ясно бачила, що, не зламавши як слід куркулів і не організувавши як слід бідноту на селі, не можна встановити на селі Радянського ладу, добитись допомоги для будування Радянської влади і в місті. А допомога потрібна була: треба було хліба для Червоної армії, для робітників, треба було набірати для Червоної армії людей, фуражу, коней.

Отже, 9-го травня 1920 року з'явився декрет про комнезами, і організація їх пішла швидко. Комнезам мав бути ли-

ше бідняцькою класовою організацією, тому виповнявся тільки самою біднотою.

На протязі півроку до жовтня 1920 року, коли зібрався 1-й Всеукраїнський З'їзд Комнезамів, вся Україна вкрилася комітетами, і кількість незаможного селянства в комітетах по всій Україні доходила до мільйона.

Перший Всеукраїнський З'їзд Комнезамів.

Які завдання і що зробили за цей час комнезами? Майже до кінця 1921 року йде в житті комнезамів доба, коли вони працювали, керуючись законами “військового комунізму”.

Так звалась економічна політика Радянської влади до заведення неп'у.

В чому полягав “військовий комунізм” взагалі і зокрема на селі?

В цей час робітники і селяни, знищивши капіталістичний лад, забрали до своїх рук фабрики, заводи й землі. На це все було оголошено державну власність. Всі продукти, що вироблялися, розподілювалися державою.

Ясно, що і на селі лишки хліба не могли бути залишені, бо інакше не було-б ніякого обміну між містом і селом. А до того й час ще був тяжкий — доводилося одбиватися од Петлюри, який покликав польських панів на поміч, а в осени 20 року — од Врангля, останнього недобитка генеральської контр-революції.

На селі-ж до того треба було встановити владу бідноти і зламати силу куркулів.

Оце завдання і було покладено на комітети незаможних селян. Комнезами виконали те, що їм було доручено. Продрозверстку допомагали викачувати, вказуючи де куркулі ховали свій хліб. Лишки землі відбиралися і роздавалися бідноті. Величезну роль відіграли комнезами і в боротьбі з бандитами. Куркулі допомагали бандитам і хлібом, і кіньми, а часто й самі йшли в ліси. Боротися з ними Радянській владі було трудно, але незаможники допомогли: вони знали всі схованки й стежки, і десятки банд за їх допомогою було ліквідовано.

В боротьбі з зовнішньою контр-революцією — Вранглем — незаможники виставили кінні загони, що й досі ще існують під назвою “незаможницька бригада”.

Радянська влада зі свого боку підтримувала незаможни-

ків: земля давалася незаможникам, від продрозверстки частина незаможників зовсім звільнялась, від 10 до 25 відсотків продрозверстки залишалося на селі для бідноти. Біднота також звільнялася від гужової та трудової повинности.

На першому Всеукраїнському З'їзді Комнезамів незаможне селянство цілком визнало політику Радянської влади, підтримувало її, як в зовнішній політиці (боротьба з поляками), так і що до внутрішньої роботи (боротьба з Вранглем, бандитами, в продовольчій, і земельній справі).

Комнезами та нова економічна політика.

Спочатку 1921 року на 10-ому сгоєму з'їзді комуністична партія вирішила перейти до нових форм економічної політики.

На селі це означало, що селянин міг розпорятися своїми лишками, продаючи їх на базарі. Було дозволено вільну торгівлю. Отже, було ясно, що далі розкуркулювати село уже не можна було.

Тим часом, однак, голод задержав переведення нової економічної політики на селі. Незаможне селянство виявило величезну діяльність у боротьбі з голодом.

В цей час в лютому місяці 1922 р. зібрався Другий Всеукраїнський З'їзд Комнезамів. Він проходив під гаслом "на боротьбу з голодом". Незаможне селянство ще не добре розібралося в новій політиці, і де-хто на з'їзді скаржився, що Радянська влада забуває про незаможників. І представники Радянської влади т. Петровський, голова ВУЦВК'у, що був увесь час і головою центральної комісії незаможних селян, і т. Затонський від імени комуністичної партії запевняли незаможне селянство, що Радянська влада і компартія не можуть покинути його, що допомога незаможникам буде й далі, тільки робитиметься це іншим способом. Другий Всеукраїнський З'їзд проходив в інших, ніж перший, але теж дуже важких обставинах. Хоч військових фронтів не було і Радянська влада приступила до мирного будівництва, а Радянські Республіки навіть покликано до участі в міжнародніх конференціях, але жорстокий голод охопив велику частину південної України й Надволжжя.

Незаможне селянство жваво відгукнулося на заклик Радянської влади до боротьби з голодом. Представники урожайних губернь дали урочисту клятву незаможникам з голодних країв, що вони всі сили прикладуть до того, щоб їм допомогти.

Окрім хлібної допомоги, яку дало із своєї насіннєвої позики та відчислень од продподатку незаможне селянство, воно перевело величезну роботу, відбіраючи церковні цінності. Опір куркулів і духівництва був в де-яких місцях досить сильний, і незаможникам довелося понести навіть втрати: було вбито стару семидесятилітню незаможницю Бармашиху на Миколаївщині.

Третій З'їзд Комнезамів.

Коли на другому з'їзді чулися голоси непевности з боку незаможного селянства, то після другого і до третього робота комнезамів розгорнулася в нових умовах уже досить широко, і незаможне селянство побачило ті шляхи, якими треба йти.

Куркулі було підняли голову і намагалися забрати землю назад. Радянська влада видала закон, за яким і земля і майно, що взяті було незаможниками, за ними й закріплювалися.

А взагалі земля закріплювалася на 9 років, що давало можливість селянинові краще ходити коло свого ґрунту.

Щоби краще поставити своє господарство, незаможникам треба об'єднатися в колективи. От після другого з'їзду і пішла організація колективів, які що-далі, то більше ростуть.

Як-раз саме на весні 23 року, коли зібрався III-й з'їзд, англійські капіталісти через свого міністра закордонних справ лорда Керзона надіслали ультиматум (вимогу) за затримання англійських лодок, що ловили рибу у наших водах.

Ультиматум загрожував нам війною. Очевидно, англійським капіталістам хотілося найти якусь причіпку, щоб зруйнувати заходи Радянської влади що до відбудови народного господарства.

Незаможники на з'їзді цілком підтвердили миролюбну політику Рад. влади, що не хотіла доводити до війни, яка несе нові нещастя й руїну для трудящих Радянських Республік.

Нова економічна політика була цілком прийнята незаможним селянством, яке визнало її необхідність. Незаможники вітали заходи що до заведення єдиного сільсько-господарського податку, як також і план земельного устрою.

Незаможники прийняли активну участь в будові військової сили Республіки, прийнявши шефство над повітряною флотою. Ще до того раніш незаможники взялися добудувати міноносець "Незаможник", який зараз вже майже закінчено.

Незаможники також вітали заходи Радянської влади що до заведення сільсько-господарського кредиту та заповнення шкіл незаможницькою молоддю.

Четвертий З'їзд Комнезамів.

В сумних обставинах зібрався четвертий з'їзд. Помер 21-го січня 1924 р. великий проводир Союзу робітництва і біднішого селянства т. Ленін.

Все життя незаможницьке, їхня робота — було виконанням думки т. Леніна про змичку робітників і селян, і тим гірша була втрата. Тов. Ленін завжди цікавився боротьбою незаможників з куркулями, приймав делегації незаможників, допомагав їм порадами.

Робота від третього до четвертого з'їзду проходила вже по протореній доріжці: незаможники закріплювалися на своїх землях, приводили в порядок свої організації, налагоджували апарат. Комісії комнезамів, що після третього з'їзду були передані до президій виконкомів, увійшли у всю державну роботу, приймали участь у складанні і переведенні декретів, що стосувалися до незаможників.

Четвертому з'їздові довелося лише зробити підсумки проробленої роботи.

Четвертий з'їзд показав, що незаможне селянство надзвичайно виросло, активно бореться за політичну владу на селі і все ближче підходить до компартії. Великий відсоток членів компартії, що приїхали з сіл: на 922 чол. — членів і кандидатів партії 615 чоловік, що показує довір'я незаможного селянства до компартії.

Інтересна цифра делегатів од комун, артилів: їх було 127 чол.

На четвертому з'їзді сталася ще одна велика подія: з'їзд заслухав доклад представника ЦК незаможників в Селянському Інтернаціоналі, куди він був обраний на міжнародній селянській конференції в-осени 1923 року, яка відбулася в Москві під час Всесоюдної сільсько-господарської виставки.

На з'їзді незаможники вітали делегацію Комуністичного Інтернаціоналу, що зібрався на п'ятий конгрес (з'їзд) у Москві.

Українське незаможне селянство, поборовши у себе своїх ворогів — поміщиків і куркулів, вийшло на широкий шлях міжнародної боротьби за долю трудящих усього світу.

Ю. Озерський.

СВЯТО ГАЛИЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ДРУКАРІВ

Дня 18. травня минулого року, у великій салі Народнього Дому у Львові, відбулася Святочна Академія в пам'ять 350-ліття появи першої надрукованої у Львові української книги Івана Федоровича. Академія була влаштована львівськими українськими друкарськими робітниками.

Це було в лютім, 1574. р., як прогнаний з Москви друкар Іван Федорович видав у Львові першу на українській землі друковану книжку: "Апостол". Сама собою ця книжка, ані своїм змістом ані своєю мовою, не була українська. Як частина Нового Завіта в церковно-славянському перекладі, "Апостол" був хіба настільки українською книжкою, що друкувався на українській землі і трохи зрозумілою для народу мовою відповідав його тодішнім релігійним потребам. Далеко важнішою за те була технічна сторона "Апостола", тобто факт, що він взагалі був першою друкованою книжкою на Україні, першим в цій стороні Європи проявом тої нової епохи в культурному життю людства, що зачалась винаходом друкарської штуки Німцем Йоганом Гутенбергом в першій половині 15-го століття.

І доперва в сто років пізніше, тобто в половині 16-го століття, зміг цей епохальний винахід, що на тодішні часи був справжнім революціонером духа, здобути для себе яке-таке право горожанства на Сході Європи, а саме на Білоруси, в Московщині і на Україні. Та подібно що й всякий инший винахід, так і друкарська штука була заставлена відразу на услуги пануючих клас і їхнього спільника церкви. Всі перші друкарі, з Гутенберга почавши, друкували здебільша річи релігійного змісту — друкували те, на що зізволяла тодішня держава і церква. І сам Іван Федорович, як пише у своїх споминах, доданих до львівського "Апостола", вірив, що його друкарня повстала "ізвеленієм Отца, іспоспіненієм Сина, ісовершенієм Святаго Духа, повелінієм благочестивого царя і великаго князя, Івана Василевича всея Русії, і благословенієм преосвященнаго Макарія, митрополита всея Руси". Не знав

той перший з друкарів, що його друкарня повстала силою людського духа — духа поступу, знання і правди, який візьме остаточно друкарську штуку на свою службу та прожене зі “всея Руси” царів, великих князів, митрополитів, і зажене в країну мітології науку про Отца, Сина і Духа. Уявляючи собі, що він служить небесним і земним володарям, Іван Федорович служив на ділі духови поступу, служив будучим поколінням, був зі своєю друкарнею оруддям в руках творчих сил самої Природи.

Це передчували і того видимо сподівалися пануючі класи. Вони знали, що поширена письмом людська думка розкриє очі поневолених мас на дійсний стан суспільних відносин і викличе в тих масах духа бунту і відплати. І тому спершу ставились до друкарської штуки, як до ересі і “діявольського діла”, а відтак вжили її для своїх цілей, а на вільне друковане слово завели строгу цензуру. Івана Федоровича, мимо його щирої віри в небесну Трійцю, в царя і митрополита, трохи що не вбили в Москві і він мусів утікати до Львова. Тут, а опісля в Острозі, Федорович далше займався своїм улюбленим друкарським ділом і досягнув той успіх, що в 1581. р. скінчив друкування великої Біблії з усіма книгами обох Завітів.

Таким був той перший галицько-український друкар, що його память шанували минулого року галицько-українські друкарські робітники та згадували 350-ліття появи першої української книги у Львові. Важну роль відограло друковане слово за тих 350 років так в життю українського народу, як і в життю цілого людства, а імя Івана Федоровича буде по всі часи записане в історії людського поступу. Він заслужив на те і заслужив не тим, що друкував Біблію, але просто тим, що був друкарем і причинився до поширення тої штуки, яка так знаменито служить сьогодні робітничій класі в її визвольних змаганнях. Свідомий робітник обходиться без Біблії, але не може обходитися без друкарні і без друкованого слова правди і науки. А Іван Федорович був одним з технічних піонерів того, йому особисто незнаного слова.

СТАТИСТИКА ЕВРОПИ.

Європа перейшовши трагедію великої війни та революцій змінила свій зовнішній вигляд майже не до пізнання. На руїнах старих великих імперій повстали нові республіки, мільйони людей згинувло на війні чи в часі громадянських боротьб, багато держав змінило свій устрій. Статистики намагалися вже давніше подати статистичний образ нової, повоєнної Європи, в чім однак стрічалися з дуже великими труднощами. Аж тепер подають вони менше більше такий статистичний образ Європи. Європа, яка перед війною числила 467 мільйонів мешканців, має тепер всего 443 мільйони мешканців. Найбільшою державною одиницею в Європі являється ще і тепер Союз Радянських Соціалістичних Республік, який утворився з поодиноких Радянських Республік, які повстали на руїнах б. царської Росії. Сама європейська частина С. Р. С. Р. займає не менший простір як половина цілого європейського континенту. Що до мешканців, то має вона на цьому просторі тільки, як Польща, Франція, Чехословаччина й Румунія разом. Друге місце під зглядом населення займає Німеччина. Польща стоїть аж на 6 місці.

В цифрах Європа представляється так:

	кілометрів квадратних	населення
Альбанія	30.800	890.000
Австрія	84.000	6,428.000
Англія	244.000	44,318.000
Бельгія	30.000	7,462.000
Болгарія	103.200	4,861.000
Голяндія	34.200	6,865.000
Греція	118.700	3,152.000
Данія	44.400	3,289.000
Естонія	47.600	1,109.000
Фінляндія	387.000	3,403.000
Франція	551.000	39,402.000
Ірляндія	69.400	6,116.000
Ісландія	102.800	95.000
Іспанія	506.700	21,303.000
Італія	312.000	38,836.500
Литва	58.700	2,586.000
Лотва	65.800	1,800.000
Люксембург	2.600	200.000

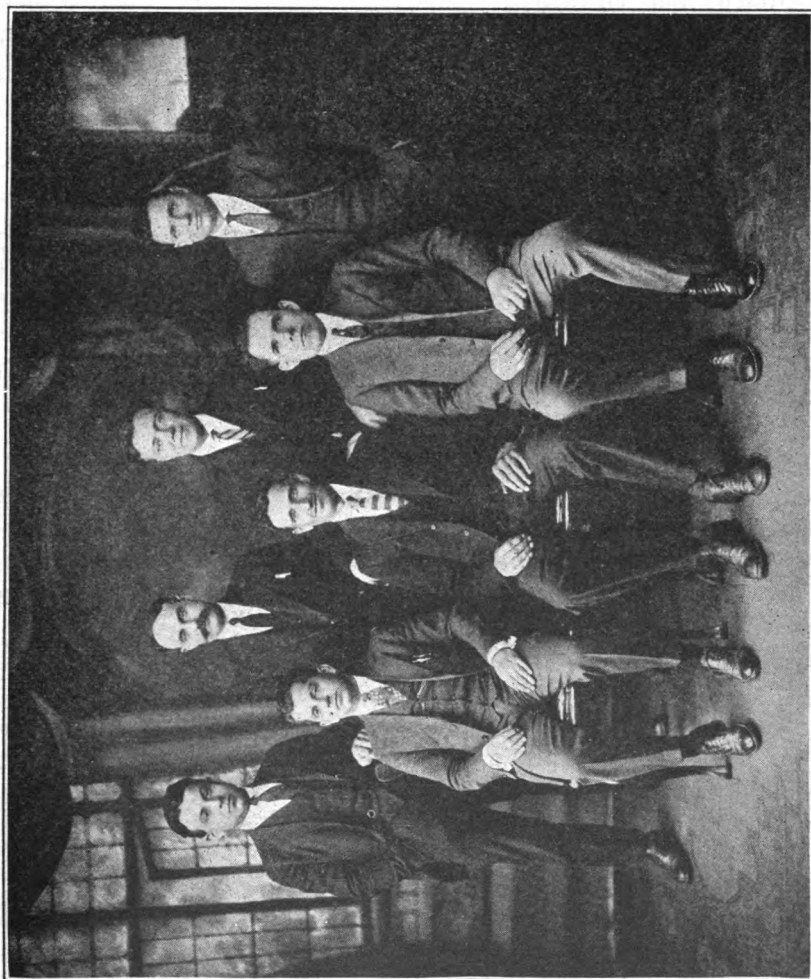
Мадярщина	93.000	7,900.000
Німеччина	470.200	59,183.000
Норвегія	323.000	2,650.000
Польща	385.300	27,160.000
Португалія	99.900	6,399.000
Румунія	294.262	16,262.000
Союз Рад. Соц. Респ.	4,131.600	93,135.000
Туреччина	24.000	1,500.000
Швайцарія	41.300	3,880.000
Швеція	448.300	3,880.000
Чехословацьчина	140.500	13,602.000
Югославія	249.900	1,017.000

Крім цих під опікою ліги націй стоять ще такі державні твори: Округ Саари (190 кілометрів квадр. і 676.000 населення), вільне місто Данціг (1.900 км. квадр. і 357.000 населення). Дальше малесенькі держави: Сан Маріно (12.000 мешк.), Ліхтенштайн (11.000 мешк.), Андора (5.555 мешк.) та Гібральтар і Мальта, які є англійськими кольоніями і мають разом 300 кілометрів квадр. поверхні і 232.000 мешканців.
 “Земля і Воля”.

ЯКІ НАРОДИ ЖИВУТЬ В ЄВРОПІ Й КІЛЬКО ЇХ?

Німці	76,000,000
Москалі	65,000,000
Українці	44,000,000
Французи	44,000,000
Англійці	43,500,000
Італійці	36,000,000
Поляки	20,000,000
Еспанці	19,500,000
Румуни	11,000,000
Мадяри	10,000,000
Голяндці з Фляманцями	9,500,000
Жиди	9,500,000
Чехи (й Словаки)	9,000,000
Серби (й Хорвати)	9,000,000
Шведи	6,000,000
Білоруси	6,000,000
Португальці	5,500,000
Греки	5,000,000
Болгари	5,000,000

Фінляндці	5,000,000
Татари	4,500,000
Литовці	3,600,000
Грузини	3,000,000
Данці	3,000,000
Норвежці	2,500,000
Турки	2,000,000
Альбанці	2,000,000
Словінці	1,500,000
Вірмени	1,500,000
Естонці	1,000,000
Баски	1,600,000
Цигани	300,000

Уряд Української Робітничої Торговельної Сплки в Нюарку, Н. Дж.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Стейт Алабама — Alabama.

Населення хліборобське (переважно управа кукурузи). В стейті є багаті поклади залізної руди і вугля і тому досить розвинута залізо-виробна індустрія. Міста: Мобил, пристань над Мексиканським заливом; Бирмінгем — центр залізної індустрії. Столиця — Монтгомері.

Стейт Аризона — Arizona.

Мінеральні багатства — мідь, золото, срібло. Добувається також плятина, живе срібло (ртуть) і гіпс. Земля неурожайна, клімат сухий. Столиця — Фенікс.

Стейт Каліфорнія — California.

Найбільш промисловий із західних стейтів. Велика гірнична індустрія — золото, срібло, живе срібло, залізо, мідь, вугіль і нафта. Стейт славиться виноградом і овочами, які розходяться по усій Америці. Широко розвинуті також індустрії цукрово-рафінерська, млинарська, різницька, деревна, шкіряна і консервування овочів. Здовж океанського побережжя процвітає риболовство. Міста: Сен Френсиско, Лос Енджелес, Окленд. Столиця — Сакраменто.

Стейт Колоредо — Colorado.

Клімат гірський, сухий і одномірний. Туди їдуть лічитися недужі на сухоти. Перший стейт в Злуч. Державах під зглядом дорогоцінних металів. Процвітає гірництво, скотарство, лісовий промисл і управа винограду. Мається великі заводи металевій індустрії. Столиця — Денвер.

Стейт Каннектикат — Connecticut.

Здебільша індустріальний. Фабрики збрुї і амуніції, залізних і сталевих виробів, годинників, мідяних продуктів та знарядів для різних галузів індустрії. Міста: Нью Гейвен, Бриджпорт. Столиця — Гартфорд.

Стейт Делевер — Delaware.

Населення займається хліборобством. Промисловости майже ніякої. Столиця — Довер.

Стейт Флорида — Florida.

Стейт здебільша хліборобський (кукуруза, огородовина, садівництво). По містах фабрики цигар і цигареток. В надморських містах заводи для будови кораблів. Столиця — Таллагессі.

Стейт Джорджія — Georgia.

Найбільш промисловий з південних стейтів, та переважає управа рілі під бавовну. Заводи для чищення бавовни, прядільні і продукція машин для бавовняної індустрії. Міста: Саванна (порт), Огуста (торговельний центр). Столиця — Атланта (центр перерібки бавовни).

Стейт Айдего — Idaho.

Гірнична індустрія — золото, срібло, вуголь, залізо і сіль. Хліборобство можливе тільки при ірригації. Лісовий промисл. Столиця — Бойз.

Стейт Іллиной — Illinois.

Один з перших стейтів під зглядом хліборобської та індустріальної промисловости. Управа кукурузи, вівса і пшениці; випас худоби і молочарство; годівля расових коний. Багаті поклади м'якого вугля, цини і цинку. Найбільші в світі різниці (стакарди) в Шікаго. В тім-же місті центр американської збіжевої торгівлі. Столиця — Спрінгфілд.

Стейт Індіана — Indiana.

Стейт здебільша хліборобський. Промисловість розвинута в області залізних, сталевих і шклянних виробів. Великі сталювні в Гері та Іст Шікаго. Столиця — Індіанаполіс.

Стейт Айова — Iowa.

Земля вельми урожайна і надається найкраще під управу кукурузи і вівса. Промисловість розвинута слабо. Столиця — Дез Мойн.

Стейт Кензас — Kansas.

Стейт виключно хліборобський та скотарський. Розвинута широко м'ясна та молочарська індустрія. Більше місто Кензас Сіті; столиця — Топіка.

Стейт Кентакі — Kentucky.

Уміркований, рівномірний клімат, земля урожайна. Упра-

ва винограду і тютюну, багато тютюнових фабрик. Більше місто Луїсвилл; столиця — Френкфорт.

Стейт Луїзіана — Louisiana.

Здоровий, напів тропічний клімат, земля урожайна, обильна мінеральними багатствами. Головні продукта: бавовна, риж і цукрова троща. Багато фабрик цукрових, бавовняних і тютюнових. Портове місто Нью Орлінс є центром заграничної торгівлі на півдні Злуч. Держав. Столиця — Бейтон Руж.

Стейт Мейн — Maine.

Промисли лісовий і рибальський. Портленд центром торгівлі рибою. Столиця — Огуста.

Стейт Меріленд — Maryland.

Значні поклади м'якого вугля, управа пшениці і кукурузи; процвітає рибальство та продукція рибних і овочевих консерв. Балтимор — велике портове місто; Аннаполіс — столиця і осідок військово-морської академії.

Стейт Мессечюсеттс — Massachusetts.

Стейт переважно індустріальний. Велика скількість текстильних заводів. Багато також фабрик для продукції машин та різних металевих виробів, інструментів, ювелерських речей, годинників то що. Міста: Бостон — пристань і центр індустрій східних стейтів, відомих під назвою Нова Англія; Ворчестер — великі фабрики обуви і біля; Ловел — залізні фабрики; Спрінгфілд — біциклі і стрільна зброя; Волтгем — велика фабрика сигарків. Столиця — Бостон.

Стейт Мішиген — Michigan.

Північна частина лісиста з острим кліматом; південня хліборобська. В стейті великі поклади залізної руди, а також міді і соли. Поширена сильно управа цукрових буряків, картополі і гороху. Дітройт і околиця центром автомобілевої індустрії Злуч. Держав. Столиця — Ленсінг.

Стейт Миннесота — Minnesota.

Клімат континентальний і острый, земля урожайна. Добувається багато залізної руди. Мука з млинів в Миннеаполіс, Ст. Пол і Дулут розходиться по цілій Америці та йде також в заграничні країни. Розвинутий широко також лісовий промисл. Столиця — Сейнт Пол.

Стейт Міссіссіпі — Mississippi.

Стейт хліборобський — кукуруза, овес, бавовна. Промисловість майже ніяка. Столиця — Джексон.

Стейт Мизурі — Missouri.

Стейт хліборобський і скотарський. Поширена управа кукурузи, випас худоби та різницький промисл. Мається також копальні цинку і олова. Млини і фабрики возів, вагонів і машин. Більші міста Сейнт Луїс і Кензас Сіті. Столиця — Джефферсон Сіті.

Стейт Монтена — Montana.

Клімат сухий, з частими змінами температури. Літо дуже дуже жарче, зима дощукльна. В стейті великі поклади мідяної руди, срібла і золота. Земля пригожа для випасу худоби і садівництва. Найбільше місто і столиця — Гелена.

Стейт Небраска — Nebraska.

Східна част урожайна і дає добрі політки пшениці; західна навіщувана часто посухами і менче урожайна. Більшість фермерів займається випасом худоби. Великі різниці в Омага. Столиця — Линколн.

Стейт Невада — Nevada.

Славиться мінеральними багатствами; тут знаходяться копальні срібла, золота, міді, олова і залізної руди. Землі під управу збіжжа нема. Фабричний промисл відсутний. Більше місто Рено; столиця — Карсон Сіті.

Стейт Нью Гемшайр — New Hampshire.

Богатий будівельним камінням та мармором, а по містах є фабрики паперу і шерстяних виробів. Столиця — Конкорд.

Стейт Нью Джерзі — New Jersey.

Стейт суто індустріяльний і становить з містом Нью Йорк найбільший індустріяльний і торговельний центр в світі. Більші міста: Ньюарк, Джерзі Сіті, Трентон. Патерсон і Пассайк — центр американської шовкової індустрії. Гобокен — пристань для багатьох корабельних компаній. Столиця — Трентон.

Стейт Нью Мексико — New Mexico.

Клімат майже такий, як в Колоредо. Населення займаєть-

ся головно хліборобством і скотарством. Промисловости ніякої. Столиця — Сенте Фі.

Стейт Нью Йорк — New York.

Один з найбільш промислових стейтів, головно в області продукції одягу, друкарських машин, електричних апаратів, тютюнових виробів, цукру, фотографічних апаратів, машин до писання і числення, і в області видавничій. Нью Йорк (місто) — головний порт для домашньої і заграничної торгівлі, з численними доками для кораблів, що заходять сюди з усіх кінців світа. Інші великі міста: Боффало, Рачестер, Сиракуз, Ютика, Йонкерс. Столиця — Олбені.

Стейт Норт Каролайна — North Carolina.

Стейт хліборобський — кукуруза, тютюн і бавовна. Текстильні і тютюнові фабрики, млини, гарбарні. Столиця — Ролей.

Стейт Норт Дакота — North Dakota.

Клімат острій з наглими змінами температури. Стейт виключно хліборобський. Головні збіжєві продукти пшениця, овес, ячмінь, лен. Столиця — Бисмарк.

Стейт Огайо — Ohio.

Клімат уміркований, земля урожайна. В стейті гарно розвинуті хліборобство, скотарство, молочарство. Добувається багато м'якого вугля, нафти і порцелянової глини. В продукції машин для обробки металів стейт займає перше місце. Сильно розвинуті — будова залізничних вагонів, виріб ріжного рода інструментів, сільсько-господарських машин, возів, торговельних ваг і касових машин (кеш реджистер). Більші міста: Клівленд, Йонгставн, Толідо, Синсинаті, Дейтон. Столиця — Коломбус.

Стейт Оклагома — Oklahoma.

Клімат і земля відповідні для хліборобства і скотарства. Головні земельні плоди бавовна, кукуруза і горох. В стейті багато нафтових заокіпів. Столиця — Оклагома Сіті.

Стейт Орегон — Oregon.

Стейт гористий і лісистий; населення заняте хліборобством, скотарством і рибальством. Головний промисл — деревний, і рибний. Столиця — Сейлем.

Стейт Пенсилвенія — Pennsylvania.

Центр вугільної і залізно-сталевої індустрії Америки. Тут добувають майже всі засоби твердого вугля (антрациту) і багато м'якого вугля. Нафта в південно-західних сторонах стейту. Ірі, Питтсбург, Джанставн, Бетлегем і Аллентавн — продукують залізо і сталь для будови залізничних шляхів, мостів, високих будинків і фабрик та кораблів. Скрентон і Вилкс-Беррі — головні міста в окрузі твердого вугля. Філадельфія славиться корабельними заводами, фабриками тютюну, льокомотив і виправи шкір. В стейті мається також фабрики паперового пульпу і паперу та фабрики шовкових виробів. Столиця — Гаррисбург.

Стейт Род Айленд — Rhode Island.

Стейт здебільша фабричний. Поширена продукція різних металевих виробів, золотих та срібних річий, підводних суден та літаків. Найбільше місто і столиця — Правиденс.

Стейт Савт Каролайна — South Carolina.

Вкритий в цілоти плянтаціями бавовни і лісами. По містах текстильні заводи. Чарлзтон — портове місто. Столиця — Колумбія.

Стейт Савт Дакота — South Dakota.

Клімат майже такий, як в Норт Дакоті. Хліборобство розвинуте головню у східній часті стейту. Головний продукт — пшениця. Фабричної промисловости нема. Столиця — Пиер.

Стейт Теннесі — Tennessee.

В хліборобстві помітна лишень управа кукурузи. В стейті багато ліса і процвітає деревний промисл. По містах фабрики для будови машин і відливарні. Більші міста Мемфис, Нешвилл, Наксвилл і Четонуга. Столиця — Нешвилл.

Стейт Тексас — Texas.

Східна часть стейту має урожайну землю і тут управляють бавовну та кукурузу. Середня часть лісиста і надається в части для випасу худоби, а західня є степом або пустарем без ніякого ужитку. Промислово стейт слабо розвинутий, але є заможний природними багатствами, головню нафтою, і має добрі морські пристані в Галвестон. Столиця — Остин.

Стейт Юта — Utah.

Відомий як стейт, що дає найбільше соли; є тут також копальні срібла, золота і міді. Поза те населення займається хліборобством і скотарством, а фабричного промислу нема ніякого. Столиця — Солт Лейк Сіті.

Стейт Вермонт — Vermont.

Хліборобство, праця в лісах і каменоломах є головне заняття жителів цього стейту. Столиця — Монтпелієр.

Стейт Вирджинія — Virginia.

Стейт хліборобський і гірничий. Найбільш поширена управа тютюну, а також пшениці, вівса і кукурузи. Гірництво обмежене майже виключно на добування м'якого вугля. Промисловість включає фабрики тютюну і млини. Норфолк є пристанню, Пітерсбург центром тютюнового промислу. Столиця — Ричмонд.

Стейт Вашингтон — Washington.

Стейт відзначається гарно поставленим хліборобством та садівництвом. В горах випасається багато худоби, а здовж берега процвітає рибальство. Більші міста — Сіател, Такома. Столиця — Олімпія.

Стейт Вест Вирджинія — West Virginia.

Стейт для хліборобства мало відповідний, бо гористий. Має багато копалень м'якого вугля і нафтові заклади. Дає добрий пісок і глину для продукції скла і гончарських виробів. Більше місто Гвілінг; столиця — Чарлзтон.

Стейт Висконсин — Wisconsin.

Багатий лісом і в торгівлі деревом займає перше місце. Земля урожайна і більшість населення займається хліборобством. З мінеральних багатств добувають тут залізо, олово, граніт, порцелянову глину. Промисловість обмежена на млини, гарбарні і фабрики книжкового і газетного паперу. Більше місто — Милвокі; столиця — Медисон.

Стейт Вайомінг — Wyoming.

Населення займається переважно скотарством, а в частині хліборобством. Промисловості ніякої. Столиця — Шайєн.

З ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЖИТТЯ УКР. ІМІГРАЦІЇ В АМЕРИЦІ.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ КОН- ГРЕС В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

В днях 13, 14 і 15-го квітня, 1924 р., відбувся в місті Нью Йорку Перший Український Робітничий Конгрес.

Довголітній і гіркий досвід, якого набралось українське робітництво в Америці в злуці з веденням його громадянських справ патріотичною інтелігенцією, світською і духовною, зродив остаточно серед того робітництва думку, що йому годі покладатися довше на політичних спекулянтів, орієнтованих на світову буржуазію, але треба самому братися до ведення тих справ, які висуває повсякчасно життя українського робітника тут в Америці і які виринають з положення його братів в старому краю.

Проект скликання Першого Українського Робітничого Конгресу був поставлений ньюйорським Товариством “Українська Бесіда” і заходами того Товариства було скликано в дни 16. грудня, 1923, ініціаторську конференцію українських товариств міста Нью Йорку і околиці. На конференції були також представники товариств з Філадельфії та з Нью Гейвен, Конн. В конференції брали участь 34 делегати, репрезентуючі 19 місцевих організацій.

Конференція віднеслась прихильно до проекту скликання Конгресу і вибрала комітет з 16 членів, який приступив негайно до уведення проекту в життя. В склад Комітету для скликання Першого Українського Робітничого Конгресу входили слідуєчі товариші: Петро Бартків, Михайло Вайнер, Григорій Венгрин, Василь Вересюк, Іван Губка, Петро Дедьо, Іван Думенко, Богдан Дуткевич, Степан Жовтоголовий, Павло Кащій, Микола Ковбаснюк, Григорій Легун, Михайло Настасівський, Яків Осоховський, Осип Тарнопольський і Осип Шаровський.

В нарадах Конгресу, який почався в неділю рано, 13.

квітня, 1924, брало участь 151 представників різних українських організацій і громад зі слідуючих стейтів: Пенсильвенія, Нью Йорк, Нью Джерзі, Конектикат, Род Айленд, Мессечусеттс, Огайо, Мишиген, Іллинойс і Висконсин.

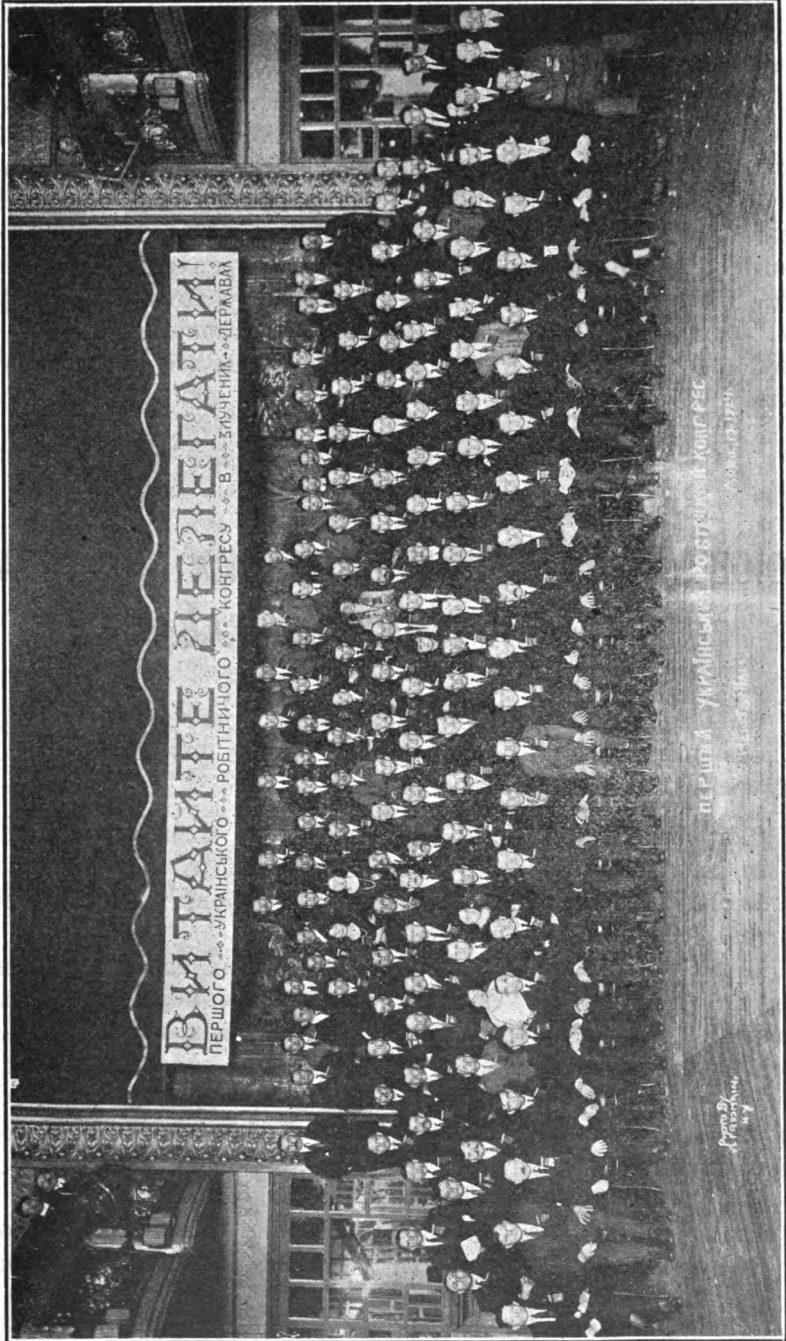
Після провірення повновастей делегатів і делегатовк верифікаційною комісією, вибрано для виконання конгресової програми слідуючі комісії (по сім членів в кожній): культурно-освітню, економічну, організаційну, резолюційну і фінансову. Комісії вивязалися як найкраще зі своїх завдань та дали Конгресові у своїх докладах і проектах багато цінного матеріалу для нарад і творення планів громадянської праці на будуче.

Щоб поставити цю працю на тріvkих основах і надати їй форми організованности, Конгресом рішено створити центральну українську робітничу організацію. Дотичний проєкт організаційної комісії прийнято одноголосно, а більшістю голосів рішено, що така центральна організація маєтсья називати Союз Українських Робітничих Організацій в Злучених Державах. Зараз-же на Конгресі означено форму нової організації і вибрано її ширший виконавчий комітет з 25 членів, та контрольную комісію з трьох членів.

Конгресом прийнято ряд важних резолюцій так відносно культурно-освітнього і економічного життя українського робітництва в Америці, як і відносно його становища до старого краю, тобто до Західної України і Радянської України. Крім того прийнято окрему резолюцію про відношення до робітничого руху та резолюцію по жіночому питанню.

Конгресом одержано велику скількість привітних телеграм і письм з Америки, з Канади і з України, між ними довше письмо, замітне правильним зрозумінням відносин української робітничої імiграції, від Комуністичної Партії Західної України. “Геть з патріотичними дурисвітами, непрошеними опікунами українських робітників і селян!” — кажесться в одному з кличів, поставлених в тому письмі до Конгресу і вповні висловлюючим цю провідну думку, яка заставила українське робітництво в Америці зійтисся на Конгрес і дати почин своїй самодіяльности, свобідній від шкідливого втручання і проводу патріотичних обманців і галапасів.

Перший Український Робітничий Конгрес спрямував життя української трудової імiграції на новий шлях і вже в перших кількох місяцях після Конгресу мож було помічати багато гарних результатів тих нарад в культурно-освітнім та організаційнім життю українського робітництва в Америці. Свідо-

Перший Український Робітничий Конгрес в Злучених Державах.

ма частина того робітництва взялась енергічно до праці у всіх галузях громадянського життя, скликаючи віча, влаштовуючи лекції і дискусії та закладаючи українські діточі школи. Місцеві українські організації стали лучитися в Комітети Союзу Укр. Роб. Організацій, пішла живішим темпом справа будови Українських Робітничих Домів і віджила акція допомоги Рідному Краєви через збірку фонду на політичних в'язнів в Західній Україні. А майже одночасно з відкриттям Конгресу закуплено в Нью Йорку велику реальність на власність Товариства Українського Робітничого Дому. Таким робом український пролетаріят в Америці почав минулого року нову добу свого життя — почав її своїм Першим Українським Робітничим Конгресом.

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

На Першій Українській Робітничій Конгресі, що відбувся в квітні минулого року в м. Нью Йорку, ухвалено між иншим резолюцію слідуючого змісту:

“Українські робітничі організації, як місцеві так і загальні, що існують в Злучених Державах, є нині без центрального звязку, який надавав-би їм провід в культурно-освітній і економічній роботі.

Брак центрального звязку як на місцях так і в краєвій масштабі дає необмежену змогу ширитися ворожнечам, колотнечам, безпотрібним межиусобицям, ріжним баламуцтвам і всім иншим лихам, що дотепер роз'їдали громадське життя української працюючої еміграції в Злучених Державах, і стає головною колодою на шляху до культурно-освітньої і економічної праці на ширшу скалу.

Без центральної звязи всіх робітничих організацій, як на місцях так і в краєвій розмірі, наша громадська робота і надаліше не буде приносить бажаних наслідків, а енергія поодиноких громад, організацій, груп чи осіб, звернена в напрямі поліпшення положення, буде надаліше витрачатись на марно.

Щоби тому запобічи, і щоби громадське життя української працюючої еміграції звернути на новий шлях — на шлях плодovitої культурно-освітньої і економічної праці, Перший Український Робітничий Конгрес постановляє звязати ріжні робітничі організації (товариства, брацтва, громади, кружки і т. п.) в одну організацію, яка полишила-би кожній своїй складовій частині її свободу рухів, а лише звязувалаб в певних означених цілях — головно культурно-освітних і економічних.

Кожна робітнича організація на місцях (чи то громада, чи товариство, чи брацтво, чи кружок), чи вона самостійна, чи належить до котрого загального стоваришення, повинна приєднатись до цюї організації, коли годиться з її цілями і завданнями”.

На підставі тої резолюції покликано Конгресом до життя організацію з назвою Союз Українських Робітничих Організацій в Злучених Державах.

Зараз-же на Конгресі встановлено слідуючі форми нової організації:

1. Союз УРО має складатися з поодиноких місцевих організацій, які годяться з цілями і завданнями, поставленими чи то Першим Укр. Роб. Конгресом, чи покликаними ним до життя тілами, і які будуть прийняті більшістю голосів місцевого Комітету Союзу УРО.

2. Організації, що годяться бути в Союзі УРО, завязують на місцях свого осідку Місцеві Комітети Союзу УРО. Вони складаються з представників тих-же організацій і щодо числа членів є необмежені. З поміж себе вибирають екзекутиву, яка складається з голови, секретаря і скарбника.

3. Якщо в даній місцевості є тільки одна організація, так вона може злучитися з найблизчим собі Місцевим Комітетом, або безпосередно з Центральним Екзекутивним Комітетом Союзу УРО.

4. Центральним тілом Союзу УРО є Ширший Виконавчий Комітет; який складається з 25 членів і вибирається Конгресом. Конгресом вибирається також Контрольна Комісія з трьох членів. Ширший Вик. Комітет вибирає з поміж себе Екзекутиву з 7 членів. Екзекутива вибирає з поміж себе голову, секретаря і касієра та назначує потрібні для виконання ріжних справ комісії.

5. Засідання Ширшого Вик. Комітету відбуваються що шість місяців; засідання Екзекутиви після потреб і вимог Організації.

6. Конгреси Союзу УРО мають відбуватися щорічно.

7. Контроля мається переводити безпосередно перед кожним річним Конгресом.

8. Кошта, злучені з діяльністю Союзу УРО і його Місцевих Комітетів, покриваються добровільними датками та доходами з підприємств, устроюваних спеціально в тій ціли.

9. Пресовим органом Союзу УРО вибрано “Українські Щоденні Вісти” в Нью Йорку, а іменно недільне видання того часопису, і припоручено майбутній Екзекутиві Союзу порозумітися в цій справі з видавцями “Вістей”.

В склад Ширшого Вик. Комітету Союзу УРО вибрані Конгресом слідуєчі: П. Бартків, В. Бакулінський, Д. Бориско, М. Барениця, В. Довгань, М. Дурдела, Б. Дуткевич, М. Князевич, В. Клодницький, Михаліна Крук-Вітенко, Гр. Легун, О. С. Макух, О. Мацік, Максим Мельник, Микола Мельник, І. Назарик, М. Настасівський, Гр. Перчак, П. Петрик, А. Питляр, Д. Підгайний, М. Тарновський, Гр. Шавала, О. Шаровський і В. Шевчук.

Членами Контрольної Комісії вибрані М. Бадан, В. Хомчак і С. Студницький.

Негаймо по скінченню Конгресу відбулось засідання Ширшого Вик. Комітету і з поміж його членів вибрано тісніщу Екзекутиву, до якої увійшли: Бориско, Дуткевич, Крук-Вітенко, Легун, Назарик, Настасівський і Шаровський. В наслідок виїзду з Нью Йорку з Екзекутиви виступили Назарик (в серпні м. р.) і Легун (в жовтні м. р.) а на їх місце покликано Тарновського і Дурделу, членів Ширшого Вик. Комітету.

Екзекутивою створено в центрі Союзу УРО слідуєчі комісії: організаційно-агітаційну, культурно-освітню і економічну.

На протязі кількох місяців після Конгресу заснувались по всіх більших українських кольоніях Місцеві Комітети Союзу УРО і з кінцем минулого року такі Комітети існували і вели оживлену діяльність у слідуєчих містах: Сиракюз, Н. Й.;

Рачестер, Н. Й.; Бостон, Масс.; Вунсакет, Р. Ай.; Клівленд, О.; Вилкс-Беррі, Па.; МекІнтайр, Па.; Нью Йорк, Н. Й.; Бруклін, Н. Й.; Дітройт, Миш.; Монессен, Па.; Гренд Репидс, Миш.; Піттсбург, Па.; Нью Гейвен, Конн.; Філадельфія, Па.; Ньюарк, Н. Дж.; Боффало, Н. Й.; Шікаго, Ілл. Багато місцевих організацій, не маючи покищо спромоги входити в склад Місцевих Комітетів Союзу УРО, стоять в безпосередніх зносинах з центральною Організацією і стараються, наскільки це можливо при місцевих відносинах, виконувати ті культурно-освітні та економічні завдання, що були намічені Першим Укр. Роб. Конгресом і вставлені в програму діяльності Союзу.

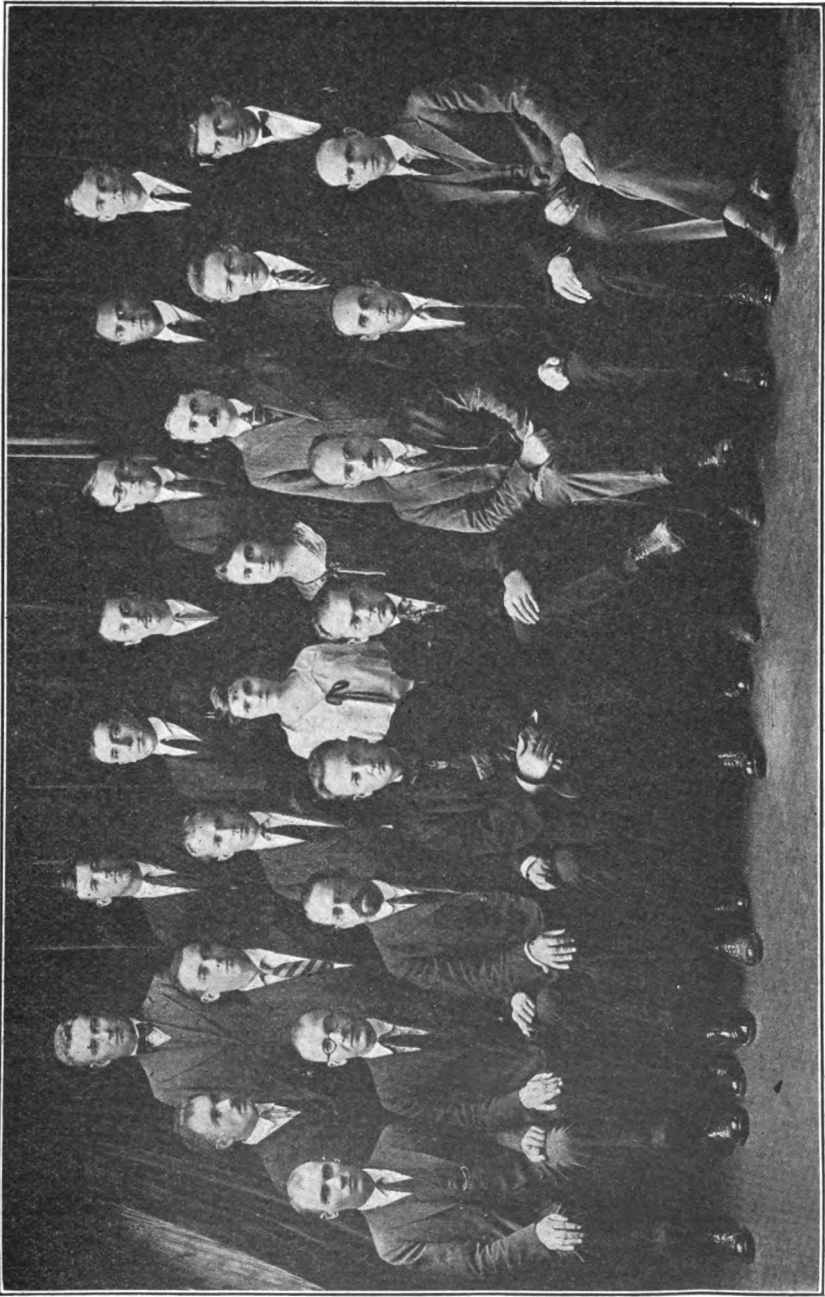
На протязі кількамісячного свого існування Союз Українських Робітничих Організацій досягнув замітні успіхи у всіх областях громадського життя українського робітництва, головню-ж в області шкільництва та в області організаційного і освітнього руху. Місцевими Комітетами Союзу, як і поодинокими місцевими організаціями, що прилучуються до загальної діяльності центральної Організації, засновуються скрізь українські робітничі діточі школи, а одночасно з тим виростають нові місцеві товариства так для ведення тих шкіл, як і для культурно-освітньої праці серед дорослих. З'організоване в Місцеві Комітети Союзу УРО, українське робітництво стало жити новим, повніщим і гарніщим життям, проявляючи його в масових вічах, сходинах на лекції та дискусії, в ріжного рода підприємствах та товариських забавах. Спільна праця, для якої об'єдналося українське робітництво в Америці у своїй центральній Організації, дає щораз то гарніщі плоди і досягнення і стає доказом для того робітництва, що тільки власними силами своєї робітничої кляси можна придбати собі все те добре і гарне, що взагалі є можливе і доступне для нього серед умовин капіталістичного ладу. І наскільки це можливо в рамках того ладу, українське робітництво в Америці знає вже, що воно може само рішати про свою долю і свої потреби, визбувшись всяких непрошених опікунів, які тут на чужині держали його довгі роки в темноті, визискуючи для своїх особистих та клясових цілей. Тих опікунів визбувся український працюючий народ в Америці через скликання свого Першого Українського Робітничого Конгресу і через заснування Союзу Українських Робітничих Організацій.

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ УЧИТЕЛЬСЬКИЙ КУРС В НЬЮ ЙОРКУ.

Згідно з ухвалою Першого Українського Робітничого Конгресу, Союзом Укр. Роб. Організацій влаштовано було минулого року в місті Нью Йорку Учительський Курс для підготовки сил до навчання в українських робітничих диточих школах. Курс було проголошено тримісячним, тобто від половини липня до половини жовтня, але з огляду на велике запотребування учительських сил вже у вересні, тобто з початком шкільного року, Курс закrywся з кінцем вересня, іриваючи всього два і пів місяця.

На протязі того часу курсанти, в числі звиш 20 душ, ознайомились, наскільки це було можливо, з предметами досить широкої програми Курсу, яка включала: українську мову, українознавство, англійську мову, америкознавство, загальну географію й історію, соціологію, педагогіку, режисерство, музику й спів та книговодство. Виклади відбувались по пять годин денно від години семої рано до першої, а пополудневий час курсанти присвячували домашній науці і приготуванням до слідующих лекцій. Крім того вечерами ходили на проби місцевого Українського Театру ім. Т. Шевченка, як на практичні лекції режисерства і драматичної реторики.

Таким робом Перший Український Учительський Курс зазначився повним успіхом, хоч і відбувся серед немалих матеріяльних труднощів і в пору року, найменш пригожу до умової праці. Курсанти (між ними три женщины) з гідною подиву самопосвятою прикладали усіх зусиль, щоб віднести як найбільші користи з Курсу і зділати себе спосібними до виконування злучених з учительським званням обовязків. Притім кожний і кожна з них понесли значні матеріяльні кошти, остаючи в тому часі без заробітної праці і покриваючи зі своїх ощадностей, в декого дуже незначних, кошта свого прожитку в Нью Йорку. Одначе ця самопосвята і щирий труд не пішли на марне, бо намічена ціль була вповні осягнена. Більшість курсантів учительює вже в українських диточих робітничих школах, а всі є вдоволені, що через побут на Учительському Курсі поширили свое знання і піднесли на вищу освітну урєвнєнь.

Учасники та інструктори Першого Українського Учительського Курсу.

Стоять — перший ряд згори: А. Порило, С. Одайський, Д. Кузишин, Л. Стрільбицький, І. Чудович, П. Питляр і С. Сторощук (курсант і інстр.); другий ряд: Ф. П. Цірка, В. Лешківець, І. Т. Гринчук, О. Лотошинська, М. Кривокульська (курс і нстр.), Д. Козольський, П. Шайняк і В. Шевчук; сидять: П. Бартків, Й. Магерівський, Б. Дуткевич (інстр.), Олег Азовський (інстр.), М. Настасівський (інстр), М. Дурдела (інстр.) А. Питляр і Н. Козар.

УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ ДІМ В НЬЮ ЙОРКУ.

День 9. квітня 1924 р. буде важною датою в історії української робітничої іміграції в Америці. Цього дня в місті Нью Йорку, в центрі української іміграції, закуплено на власність Товариства Українського Робітничого Дому більшу реальність, відому загально в тій дільниці міста під назвою "Менгеттен Лайсіум".

Таким робом сповнилося довголітнє бажання українського робітництва здобути на власність дім, що міг-би дати приміщення всім центральним українським робітничим організаціям і став-би осередком усього культурної, освітньої і організаційної діяльності того робітництва.

Цю реальність згоджено і куплено за суму \$160,000.00. Готівкою заплачено \$30,500.00, а оставша сума є платна в трьох моргечах. Перший і другий моргечі (\$61,500.00 і \$52,500.00) є довгоречинцеві або стоячі, а третій моргеч в сумі \$15,500.00 має бути сплачений до 5. червня ц. р. Готівку, потрібну до купна Дому, зібрано з продажі уділів (шерів) Товариства. Уділи є 10-долярові і по кінець серпня, 1924, їх розпродано 912 уділовцям, здебільша українським робітникам в Нью Йорку і околиці, на суму \$34,588.00.

Набута реальність складається з двох 5-поверхових будинків з бейсментами. Будинки стоять на 4-ох лотах (кожний лот величини 25×100 з двома фронтами: до вулиці четвертої (66 і 68 Іст 4. вул.) і до вулиці третьої (15 і 17 Іст 3. вул.).

Будинок при вулиці 4-тій містить одну велику галю (на 1000 осіб) зі сценою, балконом, гардеробою і великою гостинною; одну меншу галю (на 600 осіб), кілька більших і менчих кімнат, придатних на куби, бюра і т. п., та просторий півбейсмент (50×100), також відповідний для якогонебудь товариського ужитку. Сходова клітка збудована з огнетревалого матеріалу.

Два перші поверхи будинку при 3-тій вулиці займає поділений на дві часті великий льокал з балконом, а на кожному з дальших трьох поверхів є галя величини 50×25 . Під будинком бейсмент величини 50×50 . В цім будинку вставлено в осени минулого року нову огнетревалу сходову клітку кош-

том \$12,000.00 та взагалі відновлено його в середині і з надвору. В нім найшли вже приміщення українські центральні робітничі організації й інституції, а саме: Видавнича Спілка “Українських Щоденних Вістей” (часопис “У. Щ. В.” і Книгарня); друкарня “Робітник”; Бюро Української Федерації Робітничої Партії Америки; головне бюро Союзу Українських Робітничих Організацій; Центральна Українська Бібліотека; а даліше місцеві організації: Відділ УФРПА; місцевий Комітет Союзу УРО; Український Робітничий Клуб; Т-во “Хор ім. Леонтовича”; Т-во “Український Театр ім. Т. Шевченка”; Українська Робітнича Школа та ряд місцевих українських робітничих заповомогових товариств, юній і т. п.

Дім при 4-тій вулиці остає до 1. квітня ц. р. в уживанню сторони, яка вирентувала його на кілька років в попередніх власників і платить \$600.00 ренту місячно. Опісля перейде в безпосередній заряд Т-ва Укр. Роб. Дому і буде служити в першій мірі потребам українських організацій і місцевої української громади.

Своїми розмірами і положенням реальність Українського Робітничого Дому в Нью Йорку є великим здобутком для цілої української іміграції так морально, як і матеріально. З переходом в заряд Товариства цілої реальности і при вмілому її веденню з неї буде досить приходів, щоб покривати біжучі видатки і крім того мати ще добру надвижку. Галя “Менгеттен Лайсіум” належить по розмірові до найбільш просторих галь в робітничій дільниці Нью Йорку (на “давнтавн”) і є від давна головним місцем зборів і маніфестацій робітничих організацій і юній взагалі.

В склад головного уряду Т-ва Український Робітничий Дім в Нью Йорку входили минулого року слідуочі товариші: Петро Бартків, голова; Богдан Дуткевич, рекорд. секретар; Іван Сельський, фінанс. секретар; Назар Безверський, касієр; Володимир Клодницький, заступник голови; тростіси: Микола Турянський, Іван Наконечний, Василь Вересюк; контрольна комісія внутрішня: Ілько Лисецький, Іван Гетьман, Микола Волчук; контрольна комісія загальних зборів: Василь Ригель, Микола Луцар, Іван Назарик; радні: Михайло Настасівський, Михайло Андрейчук.

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В НЬЮ ЙОРКУ.

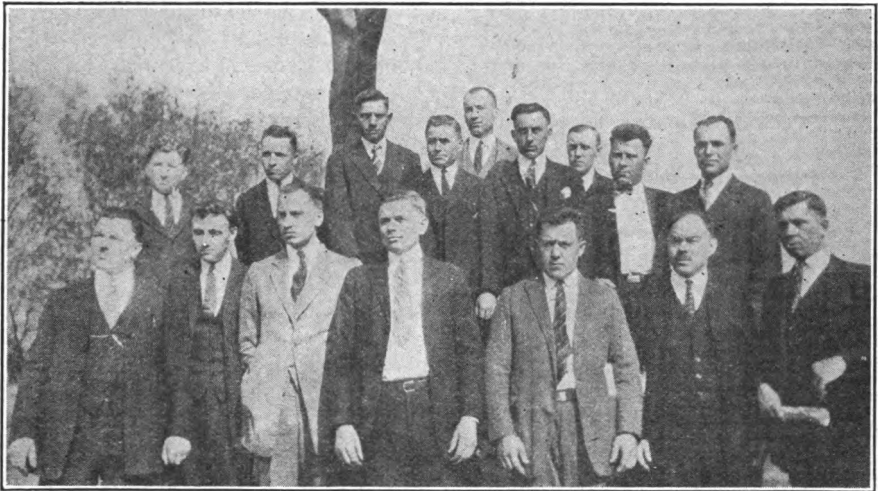
— Чому ви нічого не пишете про свій театр? Хіба ж ви не заслужили, щоб про вас знали широкі маси, так як знають про другі аматорсько-драматичні гуртки тут в Америці?

Таким загостреним питанням стрівув мене оден поступовий чоловік з нашого товариства.

— Дякую вам, добрий товаришу, що ви, хоч ніби постороння людина, а так дбаєте про наші справи — кажу я у відповідь. І скажу вам по щирости, що театр, про якого ми могли б час від часу писати і розхвалювати його на всю губу, ще того не заслужив; а писати, наклавши собі на очі побільшуючі окуляри, ми не потребуем, бо праця наша всім відома. Театру, про який ми думаем день і ніч, який-би являвся світлом для української колонії в Америці на полі драматичного мистецтва, його ще нема. В нас є проекти створити такий театр. В нас є назва, нас є щирий гурток свідомих робітників, котрі з любови до української сцени, поза свою щоденну працю, недосипляючи ночей, щиро віддаються театральному мистецтву. Тай ще до того, як ви знаєте, наш театральний гурток тісно звязаний з інтересами Робітничої Партії. Тому то весь дохід з нашої праці по кожній виставі цілковито йшов на отримання льокалю то на піддержку робітничої преси, яка також потребує нашої допомоги. І от представте собі як то тяжко творити щось велике без того важного струмента, без тих окаянних грошей в теперішній системі. Наші домагання до відділового Комітету і корпорації Укр. Роб. Дому дають нам надію, що можливо з приходом слідуячого сезону, ми почнемо грати стало в своїм Робітничім Домі на власній сцені, під проводом недавно прибушого з Європи режисера тов. О. Азовського. Коли наш молодий театр окріпне, тоді й здійсняться наші мрії відносно цього театру. Аж тоді ми заговоримо голосно про себе перед світом. А поки що хай живе наша праця; нехай живе і назва "Укр. Театр ім. Тараса Шевченка". Хай твориться наше театральне мистецтво в Америці на ґрунті рідної української мови в своїй хаті.

Така була моя відповідь тому товаришу. Так я зрозу-

мів і оцінив працю нашого театрального гуртка. Бо такою вона в дійсности й була. Но все таки, нагадуючи свій перший виступ і виступ моїх товаришів і товаришок (особливо товаришки Іваночківни) 7 років тому назад і всі ті тяжкі труднощі, які доводилось перетерпіти нашим любителям сцени, я цілком оправдую повищий запит. Бо-ж відомо, що 8 років тому укр. публіка в Нью Йорку не мала ні одного аматорського кружка. Щойно завдяки Тов. "Нова Україна" почались грати українські штуки, справді по театральному.

Місцевий Комітет С. У. Р. О., Бруклін, Н. Й.

Перша вистава "Борці за Мрії" так зацікавила публіку, що відразу отворився шлях до дальшої праці на сцені. Особливо додавали духа акторам гратуляції по виставах та похвальні рсцензії в пресі. І коли спершу це були може й не зовсім заслужені гратуляції і похвали, але на протязі тих кількох років виробилось в нашому Театрі декільки справжніх акторів і акторок, якими не повстидалабся і професіональна сцена. Наші мрії здійснюються в чимраз швидшому темпі і коли нсвдовзі вирине потреба заговорити ширше про ньюйорський Український Театр ім. Тараса Шевченка, так треба буде, щоб в першу чергу розповів хтось його історію та захоронив від забуття щиру працю гуртка ідейних українських робітників і робітниць, які становлять цей Театр.

Ф. Бражник.

ДІМ УКРАЇНСЬКОЇ РОБІТНИЧОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СПІЛКИ В НЬЮАРК, Н. ДЖ.

В 1916. р. зорганізовано з місцевих ньюарських товариств Центральний Комітет, що мав на цілі приступити до будови Українського Народного Дому. Почалась збірка добровільних датків на Дім і на протязі півтора року зібрано \$332.08. Це виявило, що акція йде слабо, і що таким способом не дійдеться до ціли. Крім того були в Комітеті одиниці, “щирі патріоти”, які працювали в справі будови Дому так, щоб того Дому ніколи в Ньюарку не було.

Щоб позбутися шкідників, Комітет зреформовано. Притім не обійшлося без деяких клопотів. Так, приміром, касієр не хотів розлучитися з частиною зібраних фондів і по “патріотичному” заявляв, що це, що було в його руках, належить до нього. Найбільш праці і зусиль в справі будови Дому прикладав в тих часах т. С. Процик, який потрапив перекопати неодного з малодушних, що Український Дім в Ньюарку таки буде. Від нього вийшов також проєкт, щоб оснувати спілку на уділах, отворити крамницю і в такий спосіб приготуватися до купна Дому.

Невдовзі той проєкт здійснився і 17. вересня, 1917, заінкорпоровано спілку на 10-долярових уділах під назвою Українська Торговельна Спілка. В склад першого уряду Спілки увійшли слідуєчі: С. Процик, голова; Т. Гой, касієр; І. Квасниця, писар; Дідилівський, Романишин, Дзюбатий і Мельник — директори.

Таким чином справу будови Дому перебрала на себе Спілка, а згаданий Комітет почав робити заходи, щоб закупити як найбільше уділів і запевнитися, що коли під фірмою Спілки буде закуплений Дім, то буде легко перемінити його на Народний Дім. Одначе Комітет не мав успіху в тих заходах.

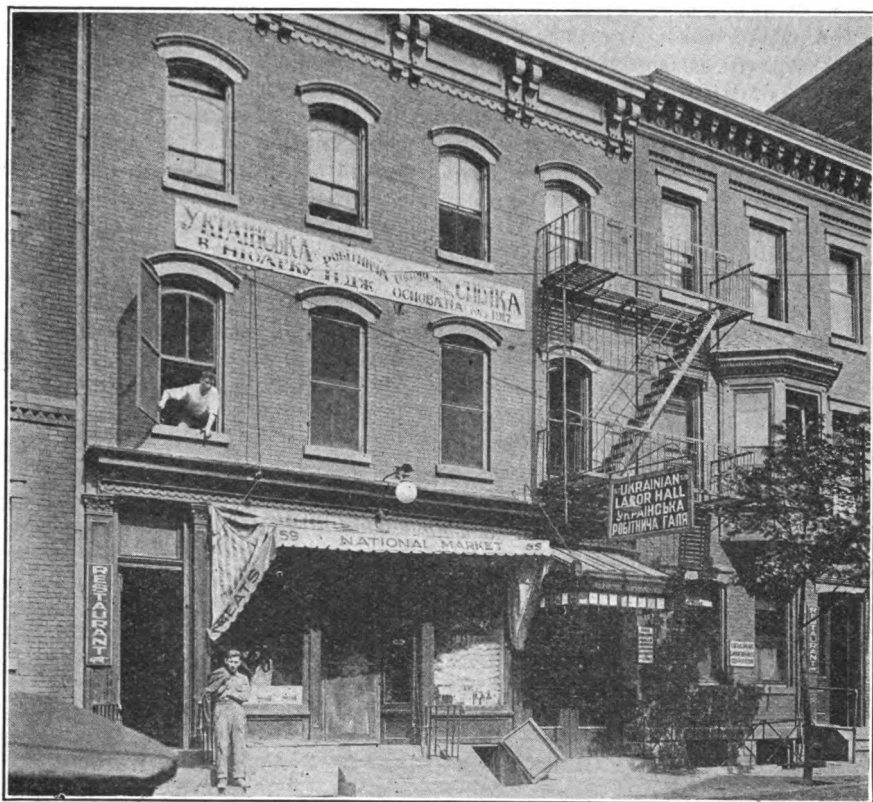
В міжчасі уряд Спілки почав вести гуртову торгівлю бараболою, а по трохи і білизною. Роботу ведено тільки вечерами, тобто після щоденної праці у фабриці. В марті, 1918, приступлено до купна двох домів вартости \$15,600.00. Стару торгівлю залишено, а отворено у своїм домі крамницю споживчих товарів (гросерню і бучерню), як також і ресторан.

Ті підприємства мали добрі вигляди на успіх і могли вдержатися хотяй-би лиш самими членами Спілки, яких було около 300, але через брак фахових людей для їх ведення почали підупадати. Остаточоно ті підприємства закрито і продано в 1920. р.

Тут треба зазначити, що брак фахових і ознайомлених з бизнесовими справами людей був і до тепер ще є головним недомоганням Спілки, і найбільше їй шкодить. Чимало натрудився над рахунками Спілки т. Процик, стараючись довести їх до якогось порядку і системи, але не будучи досить вишколеним в таких ділах, і сам попадав в помилки та наразився на різні закиди зі сторони неятамущих одиниць. Це заставило його уступити зі становища голови уряду Спілки в листопаді, 1918, і після нього став головою т. Романишин.

В тім часі почалась будова салі на представлення (в середині обох домів) і ця перерібка їх коштувала \$22,000.00. Таким рбоом закупочна ціна домів піднеслася на \$37,600.00. На покриття того розпродано уділів на \$18,790.00, приєднавши около 400 уділовців, а на решту зятягнуено позички, які сплачується означеними угодою ратами. Самих відсотків заплачено до

грудня м. р. \$5,280.00. До того-ж часу загальний прихід Спілки виносив поверх \$231,000.00, розходів було на приблизно \$223,000.00. Робітникам, що працювали в крамниці, ресторани і на салі, виплачено на протязі того часу поверх \$26,000.00. Між уділовцями є також цілі організації, а іменно: Т-во ім. Т. Шевченка — 113 уділів; Т-во "Єдність" — 60 уд.; Т-во ім. І. Франка — 28 уд.; Т-во Допомоги с. Заланів — 10 уд.; Т-во Українців в Америці — 10 уд.; Юнія Виндоклінерів — 10 уд. По 5 або менше уділів мають також й інші організації.

Дім Української Робітничої Торговельної Спілки в Ньюарку, Н. Дж.
(Фотографія Уряду Спілки на стор. 213.)

В Домі Спілки ведеться Українська Діточа Школа (65 дітей) і школа англійської мови для дорослих (25 учеників).

Саля Дому служить як льокаль для місцевого Комітету Союзу Укр. Роб. Організацій, Відділу УФРПА, та вживається часто для лекцій на цю або иншу освітну тему.

Як громадська інституція, Дім Укр. Роб. Торг. Спілки в Ньюарку має велике культурне значіння для місцевого українського робітництва, а через те не брак йому також і ворогів серед несвідомих і при чотирох різних парохіях гуртуючихся елементів. Одначе на тлі тої темряви лиш тим краще зазначається користь, яку має свідома частина робітництва зі свого Дому.

ЖІНОЧЕ ТОВАРИСТВО “ПРОСВІТА” В ГЕМТРЕМК, МИШ.

(Фотографія Т.ва на стор. 199.)

Справа організації українського жіноцтва була ставлена на кількох зїздах колишньої У. Ф. С. (К.) П. А., але дотичні проекти почали входити в життя допершва в 1921. р. При кінци того року (7. грудня, 1921) засновано і в Гемтремк Жіноче Товариство “Просвіта”. Початки Товариства були досить трудні, бо на основательських зборах вписалось тільки 6 членкинь, але це були дійсно свідомі своїх завдань українські робітниці і вони повели Товариство шляхом постійного зросту. З самого початку Товариство почало виявляти оживлену діяльність і вже на протязі першого року свого існування зросло на поверх 40 членкинь.

Збори Товариства відбувались правильно кожного тижня і були присвячені здебільша лекціям, читанню наукових книжок та дискусіям над прочитаним і над висказаним в лекціях. Крім того давано час до часу ріжні підприємства, дохід з яких ішов на просвітні та запомглові ціли. В такий спосіб Товариство зібрало в 1922. р. \$134.43 на пресовий фонд “Українських Щоденних Вістей”, та \$185.60 на голодуючих в Радянських Республіках. В 1923. р. придбано на видаваний в Нью Йорку жіночий журнал “Робітницю” \$128.70; на “У. Щ. В.” \$135.45; на видаваний в англійській мові робітничий часопис “Ді Воркер” \$177.04; на поміч політичним в'язням \$14.10, а для одної жєнщини в Німеччині \$15.00. В 1924. р. вислано “У. Щ. Вістям” \$129.13, журналові “Робітниця” в Канаді \$100.00, а на будову робітничого дому в Дітройт уділено \$50.00.

Ті цифри показують наглядно, що Жіноче Товариство “Просвіта” в Гемтремк виконує з чималим успіхом свої завдання і є відай одним з найбільш діяльних українських жіночих товариств в Америці. Багато з членкинь Товариства бере активну участь в інших місцевих організаціях, головнo-ж в Українській Театральній Робітничій Трупі, як співачки і артистки-аматорки. Найбільших труднощів зазнавало Товариство з початком 1923. р. але перебувши цю кризу, веде дальше з добрими результатами свою хосенну для робітничої справи роботу, маючи для неї (з к'нцем 1924. р.) поверх 30 діяльних членкинь.

Евгенія Шевчук.

ТОВАРИСТВО ТЕХНІЧНОЇ ПОМОЧІ СРСР В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Українським трудовим елементам в Америці добре відома історія повстання і ціли ТТПСРСР. Радикальна українська преса і такі-ж організації причинились багато до розвитку того Товариства і пересилки сільсько-господарських комун на економічний фронт СРСР. Та не всі українські робітники ознайомлені з теперішнім положенням комун і з їхніми здобутками.

Перші сільсько-господарські комуну виїхали з Америки в Рад. Республіки на весні 1922. р. Робітничо-селянська країна щойно пережила оден з найбільших в своїй історії неврожайв. Індустрії та сільське господарство, які і перед війною стояли на дуже низькій рівені розвитку, цілком підупали. Війни, епідемії і голод зруйнували усю країну. При таких крайно несприятливих відноснах прибули комуну ТТПСРСР у свої радянські господарства (совхози). Харчевих продуктів не було, змарніла, щодо якости і щодо кількості, худоба валилась буквально з ніг. Привезені трактори дармува-

ли: не було чим в них палити, ані чим їх смарувати. Не було й де мешкати — люде спали в якихнебудь господарських будинках, возівнях та будах.

Місцеве селянство відносилось до прибувчих Американців з крайнім недовірям. Комунарі не знали, за що скорійш братися, з чого починати свою роботу. Але приступивши раз до неї, стали поволи перетворювати спустошілі господарства у взірцеві центра хліборобства.

Комуни мають велике значіння для розвитку сільського господарства в Радянських Республіках. Вони служать зразками для місцевого селянства, як можна при новіших методах обробки землі мати з неї більші користи, чим при застарілих методах — при яких навіть сама Україна, що вважалася шпихлірем Росії і Європи, находилась позаду західньо-європейських країв (середній урожай України з десятини 45 пудів, тоді як, приміром, в Голяндії доходив і до 170 пудів). Щоби-ж заставити селянина в СРСР приймати нові методи хліборобства, братися за машинні знаряди продукції, за колективний спосіб господарки, необхідно повчити його, показати на примірі, тут же в сусідстві його землі, висшість нових метод та інтензивної господарки.

Тому й грають комуни ТТПСРСР громадську ролю зразкових господарств. Дооколичне селянство, яке спершу ставилось недовірливо а навіть ворожо до комунарів, з бігом часу, видячи їх успіх і їх гарне поведення супроти себе, змінило радикально свій погляд на комуни, стало пильно приглядатися їх способам хліборобства і приміняти ті способи також на своїх господарствах.

Всіми справами комун в Америці кермує ЦЕНТРАЛЬНЕ БЮРО ТТПСРСР, 799 Бродвей, кімн. 402, Нью Йорк, Н. Й.

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ДІТОЧІ ШКОЛИ.

УКРАЇНСЬКА РОБІТНИЧА ДІТОЧА ШКОЛА В БОСТОН, МАСС.

(Фотографія школи на стор. 179.)

Організаційний рух серед української робітничої громади в Бостон почався досить давно, двацять або й більше років тому назад, але справу діточої школи піднесено доперва в останніх роках. Діти українських іммігрантів з тих давніших часів е сьогодні здебільша дорослими людьми, але дуже малий процент між ними таких, що вміють читати і писати по українськи. Зате більший процент між ними таких, що й говорити по українськи не вміють, або коли й вміють трохи, так просто цураються мови своїх батьків.

Живіщий і більш радикальний рух серед бостонської української громади почався шойно в часі Світової війни і став прибирати організаційні форми з приходом Революції в Росії, тобто в 1917. р. Обнятою тим рухом була переважно молодіж, для якої справа діточої шкли була, очевидно, неактуальною та її безпосередно не торкаючою. Новий рух поширився поволи і на частину тих, що були вже трохи старші і батьками дітей, і тоді справа діточої школи увійшла в програму діяльності місцевої організації, якою було Просвітно-Драматичне Товариство Української Молодіжі. Заходом того Товариства засновано в осені 1921. р. Українську Робітничу Діточу Школу, вписавши до неї 20 дітей.

В другому шкільному році (1922-23) в тій школі було вже 36 дітей, а в третьому році (1923-24) 46 дітей.

Після засновання школи наука відбувалась на протязі трьох місяців щоденно, а відтак, аж до останніх часів, тільки по три рази в тижні. Зачавшись одною клясою, школа вже в першому році була поділена на дві, а в третьому році на три кляси.

Крім науки української мови і рахунків, діти вчилися також співати і декламувати і були зорганізовані в окремий Діточий Хор, що виступав часто публічно на концертах і вечеринках з піснями та декламаціями, витаний завжди рясними оплесками приємно розворушеної такими несподіванками громади.

Матеріально школа вдержувалась в перших двох роках коштом Провітно-Драматичного Т-ва Укр. Молодіжі і Відділом Укр. Федерації Роб. Партії, і доперва на третьому році деякі родичі подали школі невелику поміч.

Учителі були зовсім безплатні. Найбільш трудився в такий безінтересний спосіб т. Т. Лановий, за що й зеднав собі загальну пошану і признання так зі сторони родичів, що посилають своїх дітей до школи, як і зі сторони цілої української громади. В такий же спосіб служили школі, як доповняючі сили, т-ші Г. Бондар і В. Чипига, які після цілоденної фізичної праці у фабриці шли і помагали т. Лановому вдержувати Українську Робітничу Діточу Школу в Бостон на висоті її завдань.

В. Ч-н.

ВИЛЛЯМСБУРГ, БРУКЛИН, Н. П.

Заходом місцевого Комітету Союзу У. Р. О. зорганізовано Українську Діточу Школу в цій часті Бруклина 21. вересня, 1924. Спочатку вписано 56

Українська Роб. Діт. Школа, (дівчата) Вілліамсбург, Бруклін, Н. П.
(Фотографія хлопців на стор. 244.)

дітей і наука почалась 30. вересня та відбувається три рази тижнево. Учитель т. П. Питляр.

Одночасно засновано товариство з родичів і симпатиків для ведення культурно-освітньої роботи серед дорослих. Товариство носить назву "Українська Робітнича Школа" і в часі свого заснування мало 32 членів. Уряд Товариства складають: Іван Євтух, голова; М. Березюк, секретар; Теодор Фаренюк, касієр.

БРАВНСВІЛЛ, БРУКЛИН, Н. Я.

(Фотографія школи на стор. 246.)

Стараннями кількох товаришів, головно-ж т-шів І. Сороки, Д. Савчинського, І. Рибак і при співучасті т. А. Дмитришина, зорганізовано Українську Діточу Школу в Бравнсвілл дня 30. липня, 1924. Дітей вписано 32, а наука відбувається три рази тижнево. Учитель т. А. Питляр.

Того самого дня засновано товариство для дорослих під назвою "Українська Робітнича Школа" і зараз спочатку до Товариства вписалось 30 членів. Товариство проявило відразу замітну діяльність і невдовзі після свого заснування устроїло театральну виставу, з якої мало гарний дохід для коштів ведення діточої школи. В Товаристві відбулось також кілька лекцій, а позате Товариство веде організаційну роботу серед українського робітництва в тій часті Бруклина та працює спільно з місцевим Комітетом Союзу У. Р. О. в культурно-освітніх справах.

В перший уряд Товариства увійшли товариші: І. Сорока, голова; І. Рибак, секретар; Кудла, касієр.

НОРТ САЙД, БРУКЛИН, Н. Я.

(Фотографія школи на сторони 241.)

В цій дільниці Бруклина Українську Діточу Школу зорганізовано заходом місцевого Комітету Союзу У. Р. О. 12. жовтня, 1924. Дітей вписано на початку 22. Наука почалася в перших днях листопада і відбувається три рази тижнево. Учить т. І. М. Гриньчук.

Одночасно зі школою зорганізовано товариство, до якого вписалось в день заснування 15 членів. Невдовзі після свого заснування Товариство влаштувало концерт в дохід своєї школи та приступило до спільної культурно-освітньої праці з другими бруклінськими організаціями, що є об'єднані в Комітеті Союзу У. Р. О. Товариство носить назву "Українське Товариство Робітничої Школи", а його уряд становлять слідуєчі Товариші: П. Ціш, голова, А. Леській, секретар; І. Брездень, касієр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Я.

(Фотографія школи на стор. 167.)

Українську Діточу Школу в Савт Бруклін засновано заходом тамошнього Українського Робітничого Просвітнього Товариства дня 27. вересня, 1924. Дітей вписано спочатку 26; наука почалася дня 7. жовтня і відбувається три рази тижнево. Учителька т-ка М. Кривокульська .

**МІСЦЕВИЙ КОМІТЕТ СОЮЗА У. Р. О.
в Брукліні, Н. Й.**

(Фотографія Комітету на стор. 233.)

За ініціативою Українського Робітничого Просвітнього Товариства і Укр. Роб. Т-ва “Просвіта” зорганізовано в Брукліні місцевий Комітет Союзу Українських Робітничих Організацій дня 19. липня, 1924.

Маючи на цілі бути організаційним центром для всіх українських зорганізованих тіл в Брукліні, Комітет повів свою роботу в цьому напрямку, працюючи одночасно на культурно-освітній ниві серед місцевого українського робітництва. До листопада м. р. в склад Комітету увійшли слідуєчі місцеві організації:

Згадані повище два Товариства, як основоположники Комітету: Т-во “Українська Робітнича Школа” в дільниці Вільямсбург; Т-во “Українська Робітнича Школа” в дільниці Бравнсвилл; Українське Робітниче Просвітне Товариство в Савт Бруклін; Українське Товариство Робітничої Школи в дільниці Норт Сайд і Український Просвітньо-Аматорський Клуб у Вудгейвен.

На протязі кількох місяців свого існування Комітетові вдалося організувати дві діточі школи і три товариства. Влаштовано одно в'че і два підприємства, дохід з яких ужито на удержання діточих шкіл.

В склад езекутиви Комітету входять: Василь Собуцький, голова; Теодор Цап, секретар; Григорій Жук, касієр.

ФОРД СІТІ, ПА.

Українська Діточа Школа у Форд Сіті, Па., була заснована Культурно-Освітнім Товариством “Каменярі” 30-го серпня, 1924. Школа є двокласова і мала в жовтні м. р. 23 дітей в першій класі і 18 в другій класі.

Наука відбувається в п'ятьох днях в тижні по 2 години денно. В першій класі учить т. Мих. Дуткевич, а в другій класі т. Семен Окаль.

Смичкову оркестру, зложеноу зі шкільних дітей, веде т. Вол. Шостачко.

В склад шкільного комітету входять слідуєчі Товариші: Лев Колодійчук, голова; Степан Шанайда, касієр; Мих. Дуткевич і С. Сокаль, секретарі.

**УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ ДІМ І ДІТОЧА ШКОЛА
В АКРОН, О.**

Брак відповідного приміщення, недостача власного дому довго не давали українській робітничій громаді в Акрон повести кращим шляхом своє культурно-освітнє і товариське життя. Доперва в 1922. р. невеликий гурт робітників, зорганізований як Український Науковий Співацько-Аматорський Клуб взявся до будови своєї власної хати. Взаявся таки буквально до тої будови, працюючи при ній вечерами та у вільний від фабричної роботи час. Добровільними датками зібрано стільки, щоб закупити потрібний на хату матеріал, і будову викінчено як слід.

Маючи свій Робітничий Дім, Клуб міг повести в ширших розмірах і з більшими успіхами свою працю. Невдовзі по отворенню Дому зорганізовано діточу школу і пороблено заходи, щоб наука в ній відбувалась правильно і без перерви. Учителювали самі члени Клуба, а саме ті з них, в кого був до того вільний час. Діти ходили радо до школи і вчилися добре.

Та по якомусь часі обставини зложились так, що не було кому виконувати обов'язків учителя, бо кожний зі спосібних до того товаришів був обтяжений надто фабричною працею. Через те й треба було припинити науку на якийсь час.

Українська Роб. Діт. Школа в Норт Сайд, Бруклін, Н. Й.

Позате діяльність Кружка розвивалась чимраз краще і невдовзі показалося, що Робітничий Дім є за малий для потреб місцевої української громади. В тій справі скликано в 1923. р. загальні збори, на яких рішено Дім

продати та приступити до будови більшого Дому. Отже Дім спродано, а новий побудовано в такий-же спосіб, як будовано перший Дім. Самі члени Кружка працювали коло будови, а додаткові кошти зібрано шляхом добровільних датків та позичок. Діточу школу відновлено аж під осінь, 1924, і учителем став т. Гадомський, що був на той час без заняття. Та діставши невдовзі своє звичайне заняття у фабриці, мусів покидати школу і знова напустила перерва в науці. Ця перерва не тривала довго, бо приїхав т. Іван Чуй, заняв місце сталого учителя, і будучність школи була запевнена. Число дітей й школі постійно збільшується і при кінці 1924. р. доходило вже до пів сотки.

В склад виконавчого комітету Українського Робітничого Дому в Акрон, О., входять: М. Гадомський, голова; Д. Василишин, секр. фінансовий; Т. Козопас, касіер. Діточою Школою завідує комітет, в складі якого є т-ші Т. Федуняк, І. Фігель і С. Мисько.

УКРАЇНСЬКА РОБІТНИЧА ДІТОЧА ШКОЛА В КЛІВЛЕНД, О.

(Фотографія цієї школи на стор. 163.)

Ті самі причини, що в інших українських громадах в Америці, не допускали довгі роки і в Клівленд до заснування діточої школи. Думка про поворот до старого краю і слабкий організаційний рух були мабуть головними причинами занедбання тої справи. Люде гадали, що діти матимуть доволі часу учитися по українськи, коли поїдуть зі своїми родичами до старого краю, а крім того якось не мали рішучости і віри в успіх з такою ділою, як заснування і ведення діточої школи.

Першу спробу в цім напрямку зроблено в 1922. р. В тім році на одних зборах Українського Драматичного Кружка т. Гр. Слюсарчук підніс справу заснування діточої школи. Його пропозицію прийнято і вибрано комітет для уведення проєкту в життя. Але справа оставала невиконаною аж до слідуячого року і доперва в тім році (1923) за ініціативою т. Я Гарматюка Укр. Драм. Кружком було скликано кілька зборів батьків і школи дісно зорганізовано. Спроваджено учителя і за дозволом міської шкільної ради наука відбувалась три рази тижнево в одній з кімнат публичної школи (Трімонт Скул). Незабаром школа стрінулася з деякими трудностями. Учитель відійшов, а оплату за уживання кімнати в публичній школі піднесено на 5 доларів за оден вечір. Це був за великий кошт і школу приміщено в льокали Укр. Драм. Кружка, а учительовати став т. Слюсарчук. Це тривало не довго, бо праця на прожиток не давала учителеві вільного часу вечерами, і наука в школі мусіла припинитись, хоч і було кого учити, бо було около 40 дітей. При таких відносинах в першому році існування школи наука відбувалась всього три і пів місяця.

Краще пішла вже справа з діточою школою в 1924. р. Місце учителя заняв т. Іван Чуй, а по його відході т. Осип Магеровський. В школі було 114 дітей і наука відбувалась кожного дня в тижни. Під проводом цих учителів діти зробили замітний поступ в читанню, писанню, співі, деклямаціях і театральних виставах. Кошта ведення школи покривали по часті родичі, а по часті Укр. Драм. Кружок з доходів своїх підприємств. В такий спосіб Українська Робітничая Діточа Школа в Клівленд станула на тріvkих основах і є тепер поважною інституцією місцевої української громади.

Шкільний Комітет.

БРОНКС, НЮ ЙОРК, Н. Й.

В дільниці міста Нью Йорку Бронкс засновано українську діточу школу на весні, 1924. р. Число дітей в цій школі швидко зросло і по кількох місяцях існування школа мала поверх 40 учеників і учениць. Наука відбувається три рази в тиждень; учить т. Василь Лешківець.

Цю школу засновано заходом ньюйорського місцевого Комітету Союзу Укр. Роб. Організацій та двох українських товариств в Бронкс — Т-ва "Любов" і Т-ва "Згода". Одночасно з заснуванням школи зорганізовано Українське Робітниче Просвітне Товариство Діточої Школи, яке взяло на себе обов'язок актуального ведення тої-ж. Для роздобуття коштів, яких вимагає ведення школи, нове Товариство влаштувало вже кілька підприємств і взагалі дбає про вдержання та дальший розвиток школи.

ГАРЛЕМ, НЮ ЙОРК, Н. Й.

Заходом місцевого Комітету Союзу Укр. Роб. Організацій зорганізовано Діточу Школу в дільниці Гарлем в Нью Йорку (в околиці 1st 100 улица) в половині листопада, 1924, і наука почалась 24.го того-ж місяця. Учителем став т. Володимир Сиротенко — дітей було у школі з кінцем року поверх сорок. Науку співу подає дітям т. С. Сторошук.

З батьків та прихильників школи засновано в тім самім часі Товариство "Українська Робітнича Школа". В склад першого уряду Товариства увійшли: Вол. Сиротенко, секретар; Іван Дзюба, касієр; Теодор Боецький, організатор.

УКРАЇНЬКА РОБІТНИЧА ДІТОЧА ШКОЛА В ГЕМТРЕМК, МІШ.

(Фотографія школи на стор. 171.)

Укр. Роб. Діт. Школу в Гемтремк засновано в 1919 р. при товаристві Українського Робітничого Дому. Основателями школи були члени 56. відд У. Ф. С. (К.) П. А. і члени У. Р. Дому. На початках вписалося 32 дітей. Програма науки була без домішок буржуазного патріотичного шовінізму, без релігійних забобонних пересудів, без вихвалювання добродійности паразитів, царів і богів. Головним завданням школи було навчити дітей читати і писати по українськи, дати їм дещо відомостів про Україну як також запізнати їх з загальними відносинами сучасного суспільства.

Першим учителем школи був т. Воробець, а відтак, аж до 1924 р. учительовали товариші: А. Саврук, Зарембський, І. Кушнір, Г. Зальопаний, т-ка Д. Гишка і т. М. Козар. Було також кількох товаришів, що тимчасово заступали місце учителів.

Найдовше учительовав т. І. Кушнір.

За весь час існування школи було поставлено шкільними силами вісім діточих представлень і концертів. Деякі зі старших учениць і учеників беруть вже чинну участь в Співацько-Театральній Трупі, виступаючи на концертах тої-ж.

Під кінець 1924 р. в школі було 74 дітей поділених на три класи. Пятнадцять учеників і учениць беруть лекції музики. З цієї школи появилось також кілька дописів в діточому кутку недільного видання "Укр. Щод. Вістей".

Значний процент учеників і учениць проявляють замітні здібности і

пильність в науці. Товариство Укр. Роб. Дім, яке завідує школою, прикладає всіх зусиль, щоби школа була забезпечена матеріально і не сходилла з витиченого їй ідейного шляху.

В ШЕВЧУК, секретар Шкільного Комітету.

**УКРАЇНЬСЬКА РОБІТНИЧА ТЕАТРАЛЬНА ТРУПА
В ГЕМТРЕМК, МІШ.**

(Фотографія Трупи на стор. 189.)

Українська еміграція в Дітройт і Гемтремк не мала спромоги перед кількома роками придивлятися гарним сценічним виставам, так часто як тепер. Ще перед 1910. р. організувались малі театральні гуртки, але через брак відповідних сил і достаточної піддержки мусіли переривати свою працю, або і зовсім упадати. І в такий слабонький спосіб продовжалась робота театр. гуртків аж до 1916 р.

Українська Роб. Діт. Школа (хлопці) Вілліамсбург, Бруклін, Н. Й.

При кінці 1915. р. як також на початку 1916. р. приїхало до Дітройт кількох товаришів і товаришок, що були любителями сцени і вони при помочи місцевих товаришів, завязали в 1916. р. театр. кружок під назвою "Українська Робітничка Театральна Трупа".

При заснованню Укр. Роб. Театр. Трупи як також в перших її виступах на сцені, брали активну участь слідуючі товариші і товаришки: П. Про. вальний, Дмитренко, Штангер, В. Українець, Возняк, Мігоцький, Завацький, П. Яворський, Одайський, Кошитар, Стельмах, Жук, Томашівський, Пётришин, т-ка Величко, Козаревич, Стельмахівна, Тесі, Пашкевич, Жукова, Ман, Пицаківна і другі.

Тов. Сторощук був першим диригентом при Укр. Роб. Театр. Трупі, а вище згаданий Провальний режисером. Під управою тих товаришів Укр. Роб. Театр. Труп пооставила багато поважних штук, як також одно і дво-актівок. По їх виїзді з Дітройт диригентуру обняв т. П. Сікорський, а на місце т. Провального вибрано режисерський комітет з трьох членів. В склад комітету входили товариші: Дмитренко, Штангер і Петришин. Комітет не функціонував довго, бо т. Провальний вернув назад до Дітройт і знова обняв режисерство. По якомусь часі, в наслідок безробіття, т. Провальний мус'в знова покидати Дітройт. На його місце вибрано режисером тов. В. Українця, під проводом якого поставлено багато великих і малих штук, в котрих аматори вив'язувались з повним вдовolenням публіки. Тов. Українець був режисером близько 2 роки. Опісля, як т. Українець зрезигнував, вибрано режисером т. І. Кушніра. В особі цього товариша У. Р. Т. Т. мала не тільки доброго режисера, але й знаменитого актора, а особливо в комічних ролях.

Крім режисерства т. І. Кушнір мав багато праці в організаційній області і це заставило його покинути режисерство. Тоді тоб-то в 1921—22. р., на стали погані часи для Укр. Роб. Театр. Трупи. Більшість її членів були партійними товаришами і між ними та членами відмінних політичних поглядів настали спори та ворожнеча. Непартійні члени просто завзялись розбити театральну трупу. В тій цілі зорганізувались в окрему трупу і покликали собі до помочі Провального, який, як вище сказано, був першим режисером Укр. Роб. Театр. Трупи, але через якісь особисті причини і непо-розуміння в Шікаго — став тепер її завзятим ворогом.

Щоб вдержати трупу при життю, та заспокоїти невдоволених з партійної незгоди членів, покликано знова на режисера т. Українця. Цей товариш повний енергії, поваги і тактовности, потрафив завести згоду і спокій між членами, і при помочи т. Сікорського, як диригента, та деяких більш активних партійних членів, вдалось йому втримати Укр. Роб. Театр Трупу при її нормальній діяльності. Вона знова почала зростати і до неї стали вертати навіть дехто з тих, що передше стреміли до її розбиття. Тоді т. Українець, хочачи дати спрому і другим працювати на становищу режисера, зрезигнував.

По ньому вибрано режисером т. О. Мурмилюка, чоловіка надзвичайної точности, та зі значною практикою в сценічних виставах. Щоб вдоволити публіку старався ставити як найновіші штуки, вимагаючи рівночасно від аматорів доброго пригтовлення. Одначе обставини фабричної роботи не дали йому довго вдержатися при режисерстві і він зрезигнував.

Так прийшов 1924. р. і обовязки режисера переходять на кількох товаришів по черзі.

Тов. І. Зальопаний занявся виставою кількох штук. По ньому слідував т. Н. Козар, опісля т. Мурмилюк і знова т. Кушнір. Фабрична праця не дає нікому спрому трудитись довше на культурному полі. Тільки т. Сікорський, обнявши диригентуру в 1917. р. до нинішного дня виконує цей обовязок і завдяки його ширій праці Укр. Роб. Театр Трупа тишиться своєю популярністю серед українського населення в Дітройт, Гемтремк і околиці.

Слід також згадати що Укр. Роб. Театр. Трупа дає поважну піддержку так укр. робітничій пресі ((головно "У. Щ. Вістям"), як і справі допомоги

Рідному Краєви. Завдяки енергичній праці членів Трупи вислано поважну суму до старого краю на голодуючих та на політичних в'язнів. Всі інституції клясово-свідомих робітників є вповні піддержані Укр. Роб. Театр. Трупою.

Щоб вдоволити вимоги публіки, Укр. Роб. Театр. Трупа ставила цілий ряд досить поважних штук, як пр. "Ясні Зорі", "Мати Наймичка", "Ви-хрест", "Дівочі Мрії", "Безталанна", "Душогуби", "За Правду і Волю На-рода", "Чорноморці", "Терновий Вінок", "Хмара", "Пімста Жидівки", "В Бурливі Дні", "Проклятий Марко", "Лицарі Абсурду", "Бунтар", "Дванай-цять" і багато інших, а також значну скількість менших драматичних творів.

Симпатии сцени, видячи гармонійну роботу серед членів Укр. Роб. Театр. Трупи, стають і собі в її ряди і нині трупа числить поверх 50 актив-них членів, і е, з огляду на свое вишколення, одним з першорядних Укра-їнських Робітничих Театрів в Зл. Державах.

Сильний хор, під управою т. Сікорського, став найпопулярнішим з усіх робітничих співацьких кружків в Дітройт і околиці.

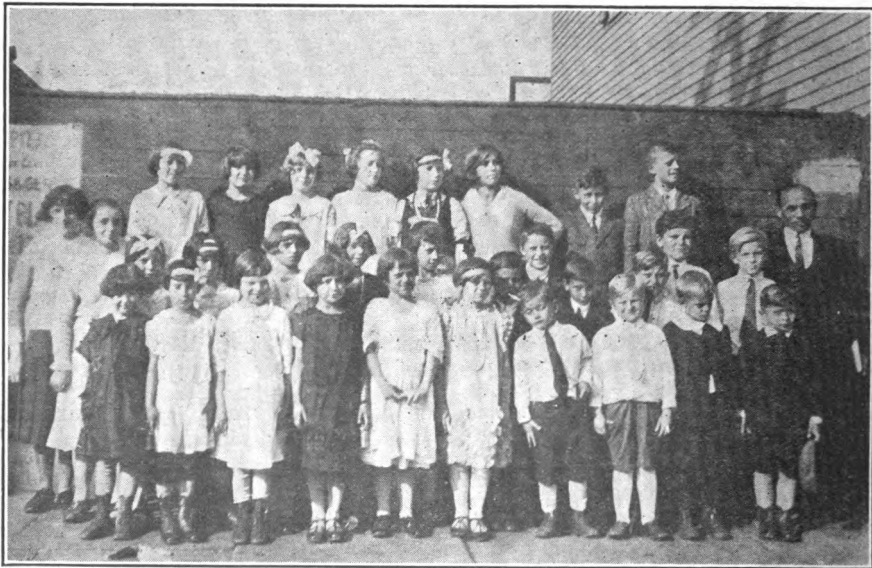
Всі члени і членкині Укр. Роб. Театр. Трупи з теперішним своїм режі-сером т. І. Кушніром, стараються ставити як найбільше вартісні штуки, що з них може бути моральна і матеріяльна користь для робітничого руху.

Н. КОЗАР.

В листопаді, 1924. р.

УКРАЇНЬСЬКА РОБІТНИЧА ШКОЛА У ФІЛЯДЕЛФІ, ПА.

Зорганізована місцевим Комітетом Союзу Укр. Роб. Організацій 28. вересня, 1924. Дітей звиш 40, учителькоє т. Василь Шевчук.

Українська Роб. Діточа Школа в Бравнсвіл, Бруклін, Н. Я.

ПЕРІОДИЧНА ПРЕСА НА РАД. УКРАЇНІ.

Періодичні видання Видавництва “Червоний Шлях”.
Харків, пл. Р. Люксембург, ч. 23.

- “ЧЕРВОНИЙ ШЛЯХ” — літературно-науковий, громадсько-політичний місячник. Передплата: 12 карб. річно.
- “ЗНАННЯ” — щотижневий науково-популярний і громадський журнал. Передплата: 7 карб. 50 коп. річно.
- “ШЛЯХ ДО КОМУНІЗМУ” — місячний журнал, орган Головополітосвіти УСРР. Передплата: 6 карб. річно.
- “КНИГА” — місячний журнал критики й бібліографії. Передплата: 6 карб. річно.
- “ШЛЯХ ОСВІТИ” — місячний педагогічний журнал, присвячений питанням теорії освіти, методології, освітній практиці, побутові. Передплата: 10 карб. 50 коп. річно.
- “РАДЯНСЬКА ОСВІТА” — громадсько-педагогічний місячник, орган ЦК Укрбюро робітосвіти й наркомосвіти УСРР. Передплата: 3 карб. річно.
- “ВІСНИК СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ОСВІТИ” — щомісячний часопис сільсько-господарських шкільних закладів України. Передплата: 6 карб. річно.
- “СТУДЕНТ РЕВОЛЮЦІЇ” — щомісячний журнал, орган ЦБ Пролетстудентства України. Передплата: 3 карб. 60 коп. річно.
- “ГЕТЬ НЕПИСЬМЕННІСТЬ” — двохтижнева газета для малописьменного селянства і робітництва. Передплата 96 коп. річно.
- “ГЕТЬ НЕПИСЬМЕННІСТЬ” — щомісячний журнал, призначений для читання в школах для малописьменних. Передплата: 5 карб. річно.

Видання Київського Губерніяльного Комітету Комуністичної
Партії (більшовиків) України.
Київ, вул. Леніна, ч. 19.

- “БІЛЬШОВИК” — щоденна газета, орган Київського Губкому К. П. (б) У. й Київського Губвиконкому. Передплата за кордон: \$1.50 на місяць.
- “РАДЯНСЬКЕ СЕЛО” — щотижнева газета для українського селянства.
- “ГЛОБУС” — двохтижневий ілюстрований універсальний журнал. Передплата: 2 карб. 75 коп. на 6 місяців.

Видання Державного Видавництва України.

- “ВІСТИ” — щоденна газета, орган Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів. Передплата за кордоном: \$2.00 на 1 місяць. Адреса: Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.
- “УКРАЇНА” — науковий трьохмісячник в справі історії, філології, етнографії і краєзнавства. Редактор: Мих. Грушевський. Адреса: Харків, пл. Тевелева, 4.

Видання Всеукраїнської Міжкооперативної Ради (Вукорада). Київ, вул. Короленка, 46.

- “НОВА ГРОМАДА” — двохтижневий загально-кооперативний, літературно-мистецький та економічно-науковий селянський журнал. Ціна 1 примірника 30 коп.
- “ПРАВОБЕРЕЖНИЙ КООПЕРАТОР” — загально-кооперативний та громадсько-економічний двохтижневник. Ціна 1 примірника 60 коп.

Інших видавництв:

- “ЧЕРВОНЕ СЕЛО” — тижнева газета Комуністичної Партії та незаможного селянства Полтавщини. Виходить в Полтаві.
- “ВІСТНИК СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКОЇ НАУКИ” — місячний журнал, видається у Києві Видавничим Бюро С.-Г. Наукового Комітету України.
- “ЮНАЦЬКА ПРАВДА” — щотижнева газета робітничо-селянської молоді Волині. Адреса: Житомир, вул. Міської Ради, ч. 19.
- “СЕЛЯНСЬКА БІДНОТА” — щотижнева газета незаможництва й наймицтва Волині, орган волинського Губ. Комітету К. П. (6) У. Адреса: Житомир, вул. Міської Ради, ч. 19.
- “ЧЕРВОНИЙ КОРДОН” — орган Окр. Паркому К. П. (6) У., Окр. Виконкому і О. Б. Кам'янецьчини. Виходить два рази на тиждень в Кам'янці на Поділлію при вул. Шевченка (будинок Окрвиконкому).

Замітка. — В повищому списку подано лише ті періодичні видання на Рад. Україні, що мають більш чим місцевий характер. Через брак відповідних інформацій годі було подати назви та місця виходу багатьох провінціональних видань. Наскільки відомо, при кінці 1924 р. на Рад. Україні було 32 українських газет, між ними 10 щоденних.

**УКРАЇНСЬКИЙ
РОБІТНИЧИЙ ДІМ
В НЬО ЙОРКУ.**

**СТАВАЙТЕ
ЙОГО
СПІВВЛАСТИТЕЛЯМИ**

Кожний свідомий український робітник в Америці повинен вважати своїм обов'язком стати членом Українського Робітничого Дому в Нью Йорку.

Дбаючи і про свій місцевий Український Робітничий Дім або роблячи заходи в цілі створення такого Дому, треба бути також співвласителем того Дому, що знаходиться в центрі української іміграції і є під кожним зглядом головним і найбільшим Українським Робітничим Домом в Америці.

Оден уділ Українського Робітничого Дому в Нью Йорку коштує 10 доларів. Нові уділорці платять також \$1 вступного без огляду на число закуплених ними уділів.

Гроші на уділи висилайте на адресу:

THE UKRAINIAN LABOR HOME, INC.
15-17 East 3rd Street, New York, N. Y.

**ПІДДЕРЖУЙТЕ СВОЮ УКРАЇНСЬКУ
РОБІТНИЧУ ДРУКАРНЮ!**

ДРУКАРНЯ

**УКРАЇНСЬКОЇ ДРУКАРСЬКО-ВИДАВНИЧОЇ
СПІЛКИ "РОБІТНИК" В НЬО ЙОРКУ**

виконує всі роботи, входячі в крут друкарського промислу по найнижчих цінах і в найкоротшому часі. Виробляє старанно і згідно з бажанням замовляючих

**ТИКЕТИ, ЛЕТЮЧКИ, АФІШИ, КОВЕРТИ,
ЛИСТОВИЙ ПАПІР,
ДІЛОВІ КНИГИ,**

**ЛІСТИ ДО ЗБІРОК І ЧЛЕНСЬКІ КАРТИ
ДРУКУЄ БРОШУРИ**

ГАЗЕТИ, КНИЖКИ І СТАТУТИ.

Замовлення на всяку друкарську роботу висилайте по адресі:

THE ROBITNYK PUBL. & PRINTING CO., Inc.
15 East 3rd Street, New York, N. Y.

Читайте! Поширюйте! Передплачуйте!

Одинокий, найбільш розповсюднений робітничий журнал

РОБІТНИЦЮ

що виходить два рази в місяць ілюстрованими зшитками, кожного
1 і 15.

РОБІТНИЦЯ — це літературно-науковий журнал, писаний в найбільш приступний спосіб і багато ілюстрований.

РОБІТНИЦЯ — поміщує не тільки вірші й цікаві оповідання з робітничо-селянського побуту, але й політичні статті, кореспонденції з різних країн світа, наукові розвідки, ширить класову освіту і виховує працюючі маси.

РОБІТНИЦЯ — не обмежується своїм змістом виключно про жіночі справи. Вона дуже цікава й поучаюча теж для робітників й фермерів.

РОБІТНИЦЯ — постійно має такі розділи: Політичний, літературний, науковий, огляд всесвітнього робітничого руху, всячина, діточа сторінка, веселий кутик і курс української граматики.

Досі між іншими співробітничать такі товариші й товаришки: М. Ірчан, Л. Піонтек, М. Шатульський, М. Рій, М. Синьоверголець, М. Гарасимчук, Ф. Бабієнко, Т. Кобзей, П. Коршак, Шимків, Т. Харюк, Я. Жванський, М. Волинець, Міра (Канада); М. Тарновський, Юзетей, М. Вірляна, С. Подільський, (Злучені Держави); Оксана Кадлубицька, В. Ч. (Галичина); Марко Луцкевич, Іван Ткачук, Мотруся Ткачук, Василь Яблуненко, Надія Радянська-Рижко, Харитина В.на, Юрко Тютюник, Стах Юхтименко (Радянська Україна); Василь Косак, Демчук (Австрія); О-ський (Варшава); Бунтар, Лісовик (Чехія); др. Надія Суворцова, др. М. Сисак, др. М. Качанюк професор торговельної академії, др. Ростислав Заклінський науковий співробітник Кам'янецького Університету (всі з Європи); др. Г. Новак (лікарські поради Вінніпег, Ман.); — Гумористи: Дядя, Драладай, Юрась, Драпака; — В діточій сторінці: Тась, Івасик-Читасик, Юрко Безрідний й інші.

НАЙКРАЩІ ЛІТЕРАТУРНІ Й НАУКОВІ СИЛИ ПРАЦЮЮТЬ В "РОБІТНИЦІ"! ВЖЕ ТИСЯЧІ ЧИТАЧОК І ЧИТАЧІВ ПЕРЕДПЛАЧУЮТЬ ЦЕЙ ЖУРНАЛ І ЗАДОВОЛЕНІ НИМ! ПЕРЕДПЛАТИТЬ Й ВИ ДЛЯ СЕБЕ, ДЛЯ СВОЄЇ ДРУЖИНИ, ТОВАРИШКИ, СЕСТРИ, ЗНАЙОМИХ, БРАТА, А НЕ ПОЖАЛУЄТЕ! ОКАЗОВЕ ЧИСЛО ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО, ТІЛЬКИ НАПИШЬТЕ ДО НАС!

ПЕРЕДПЛАТА НЕЗВИЧАЙНО НИЗЬКА. НА РІК \$1.50, НА ПІВРІК 80 ЦЕНТІВ, ПООДИНОКЕ ЧИСЛО 10 ЦЕНТІВ.

В КОЖНІЙ РОБІТНИЦІЙ Й ФАРМЕРСЬКІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЯ ЦЕЙ КОРИСНИЙ ЖУРНАЛ! ТОМУ СПІШІТЬ З ПЕРЕДПЛАТАМИ!

Адресувати треба так:

THE WORKINGWOMAN

Cor. Pritchard and McGregor Streets,
WINNIPEG, MAN., CANADA.

**ПІДДЕРЖУЙТЕ УКРАЇНСЬКУ РОБІТНИЧУ
ПРЕСУ! ЧИТАЙТЕ Ї!**

Кожний свідомий робітник повинен старатися піддержувати робітничу пресу, бо вона є найсильнішою зброєю в боротьбі з клясовими ворогами. Тому читайте і передплачуйте

УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ

одинокий робітничо-фермерський часопис в Канаді, що виходить в великому форматі три рази на тиждень, з багатим різнородним матеріалом.

Часопис має спеціальних кореспондентів по всіх важніших центрах Європи, та в інших країнах. Постійно дає огляд робітничого всесвітнього життя. Друкує цікаві оповідання і теоретичні статті. Часто поміщує цікаві ілюстрації.

Постійним співробітником "У. Щ. Вістей" є відомий пролетарський письменник М. ПЧАН.

З цього часопису одержите точні відомости про робітничий рух в Канаді, про робітничі організації і їх працю. Довідаєтеся теж про життя українських незаможних фермерів в Канаді і їх клясову боротьбу.

Кому не байдужна боротьба українського робітництва, хто хоче жити тісно одним життям з працюючими масами, той обов'язково повинен читати "УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТІ".

Передплата на рік \$4.00, на півроку \$2.00, на три місяці \$1.00.

Оказове число висилаємо даром.

Адресувати треба так:

UKRAINIAN LABOR NEWS
Cor. Pritchard and McGregor Streets,
WINNIPEG, MAN., CANADA.

КЛІВЛЕНД, О.!

ЛОРЕЙН, О.!

ФОТОГРАФІЇ

ДВА ЗАКЛАДИ:

S. J. KALETA & P. J. ROSPOND CO.

812 JEFFERSON ST.,
1638 BROADWAY,

CLEVELAND, OHIO.
LORAIN, OHIO.

Виконуємо всі роботи, що входять в обсяг фотографічного діла. Шлюбні фотографії, родинні, товариств, брацтв, організацій і т. п.

Приходіть до нас! Ціни приступні!

Раді служити українським Робітникам в Клівленд і Лорейн.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ЖУРНАЛ

“КУЛЬТУРА”

видаваний у Львові місячник культурного, суспільного й політичного життя.

Перше число “Культури” вийшло в листопаді, 1924 р.

Це є одинокий український робітничий журнал в Західній Україні.

Цілорічна передплата “Культури” в Америці і Канаді \$4.00.

Гроші висилати на адресу:

“KULTURA”

LWIW, OSOLINSKYCH, 8.
EAST GALICIA, EUROPE.

**НАЙБІЛЬША
УКРАЇНСЬКА**

КНИГАРНЯ

в Східній Канаді

Має на складі різного рода книжки всіх видавництв на Українській і Російській мові. Переписні картки, шкільні підручники та прибори до писання. Виконуємо всякі друкарські роботи.

KNYHARNIA PROSVITY

207 York Street,
Toronto, Ont. Canada.

БІБЛІОТЕКА І ДРУКАРНЯ “НОВИЙ СВІТ”

Бібліотека “Новий Світ”, як популярно-наукове видавництво, містить твори красної літератури і познакомлює читачів з найновішими поступавами науки. На складі книжки з усіх галузів знання.

Ілюстровані каталоги висилаються даром.

Кольпортарам і товариствам значний опуст.

Виконуються всякі роботи, які тільки входять в обсяг друкарської штуки. Для провінції виконуються і висилаються без проволоки.

Адресуйте так:

NOWYJ SWIT

Box 1092, Montreal, Canada.

МІЖНАРОДНИЙ БАЗАР

**703 Фейрмаунт евню,
Філядельфія, Па.
ВЕЛИКИЙ СКЛАД
РІЗНОРОДНИХ
УКРАЇНСЬКИХ
КНИЖОК.**

На складі маємо: букварі, граматики, географії, історії, оповідання, вірші, театральні і музичні підручники, мапи, кобзарі, твори політичні, економічні, наукові та інші.

При гуртових замовленнях даємо значний опуст.
Ждайте Каталога!

MIZNARODNY BAZAR

703 Fairmount Ave.
Philadelphia, Pa.

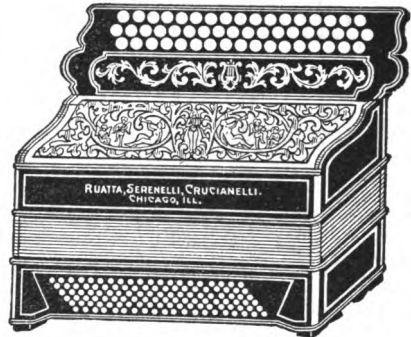
Мала машина до писання, що має усі прикмети великої машини, включно з правильним знаковим ключем, і міститься в скринці лише 4 цілі високій.

Замовляйте на адресу:

**The Ukrainian Daily News
BOOK STORE**

17 E. Third St., New York, N. Y.

ІТАЛІЙСЬКІ ГАРМОНІЇ.
Ми виробляємо і спроваджуємо всякого рода першої класи ручно роблені

ІТАЛІЙСЬКІ ГАРМОНІЇ найліпші у світі. Гарантовані на десять літ. Наші ціни нижчі від других фабрикантів. Інструкції грання даром для купуючих. Пишть по Даровий катальог.

RUATTA SERENELLI & CO.,

817 Blue Island Ave., Dept. C-370
Chicago, Ill.

ДАРОМ ТЕРПЛЯЧИМ НА ПРОПУКЛИНУ

PLAPAO на пробу і книжку про пропуклину цілком безплатно.

СТУАРТА PLAPAO є чимось иншим від паса. Є се медичний збірник, який приліпляється сам, щоб сильно держати нутренности в животі. — Нема пасків, пружин або спряжок. Тому не зсувається, не тріє тіла і не гнете кости званої "pubes". Тисячі осіб лічилося в хаті успішно, не опускаючи денної праці і успіх був навіть в найгірших випадках. Мягкий гей аксаміт, легкий до уживання, не дорогий, нагороджений золотим медалем і першою нагородою. Процедура лічення натуральна, послідовно, пояс стається непотрібним. Докажемо то що говоримо, посилаючи Вам пробну PLAPAO, цілковито ДАРОМ. Напишіть своє назвисько і адресу на купоні і вишліть поштою десь.

PLAPAO LABORATORIES

3072 Stuart Bldg. St. Louis, Mo.

Відворотна почта принесе Вам пробку PLAPAO безплатно.

Імя і назвисько
Адреса

УКРАЇНСЬКИЙ ГАРМОНІСТА

доставляє музику на бали, весілля, вєчерки, хрестини, домашні забави і на всякі товариські сходини.

Голоситись на адресу:

DANIEL SOBСHECK

51 First Ave. New York, N. Y.
Phone: Orchard 5446.

Клівленд, О.

БУДІВЕЛЬНИЙ КОНТРАКТОР

Чи маєте намір будувати хату?

Спитайте мене о ціну і роботу!

Мої ціни приступні і робота гварантована! Питайте тих, що я їм будував хати!

Голосіться на адресу:

ПЕТРО

ЛІЩИНСЬКИЙ

10331 LINNETT AVE.,
CLEVELAND, O.

Phone: Hemlock 2944-R

Phone: Wawerly 9381

TUSCHYN ROOFING CO.

109 Harward Ave.,
Hillside, N. J.

МИХАЙЛО ТУРЧИН,
влас.

Приймає контракти на всяку роботу при дахах.

Шутрові і черепляні дахи (GRAVEL AND SLAG ROOFING) наша спеціальність.

THE WASHINGTON PHOTO STUDIO

234 Springfield Ave.
Newark, N. J.

Український фотографіст-спеціаліст

ІВАН ВОЗНЯК

виконує старанно всякі фотографії так поодиноких осіб, як і груп, весіль і товариств.

Ціни умірковані.
З поважанням,

Ів. Возняк.

Убрання! Убрання!
Клівленд, О.

КРАВЕЦЬКИЙ ЗАКЛАД ГРИЦЬ СУБОТА

веде одинокий український кравецький заклад в Клівленд, О. На складі вибір найкращих матеріял.

Перворядна ручна робота.
Переробляємо, чистимо і направляємо.

Приходіть або пишіть на нашу адресу, а будете вдоволені з точною і совісною обслуги.

З поважанням,

GEORGE SOBVOTA

2269 Professor St.,
Cleveland, Ohio.

ЧОГО ВАМ ТРЕБА

Полотна, сержу, бархану,
чи фіранок?

Добірна матерія на суконки
і чудові шовки.

Вовна і нитки до виплітання,
гафти і лейси.

Б'лизна, скарпитки, панчохи,
імпортване пр'я.

Сведри, овергози, сорочки
на робочий день.

Добрий товар і продається
дуже дешево!

THE REASONABLE STORE

207 WASHINGTON ST.

JERSEY CITY, N. J.

ГНАТ ГАВРИЛЮК.

СВІЙ ДО СВОГО
Загально відомий
в Ньюарку

ДЕНТИСТ

Д-Р

АЛЬБЕРТ ЗІНЬКОВ

виконує старанно всякі роботи,
входячі в обсяг його професії.
Це посвідчать сотки доволе-
них пацієнт'в.

Дентистичні поради даром!

Заходіть до його офісу під ч.

132 SO. ORANGE AVENUE

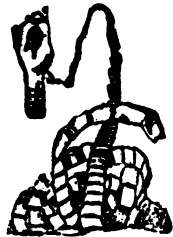
cor. Jones St., Newark, N. J.

Там розмовитесь по українськи
і будете обслужені справно
і чесно.

ЧИ МАЄТЕ СОЛІТЕРА?

ЙОГО ОБЯВИ.

Наколи ви маєте солітера, наколи ви є одним зі соток тисяч терплячих, ми надіємося, що ви будете на стільки розсудні, щоби від него увільнитись, заки сей хроб підкопає ваше здоровля. Коли комплікації появляються, а вони мусять появитись скорше чи пізніше, ви ніколи більше не можете прийти до здоровля. Лікарі твердять, що встановити діагнозу на солітера є річю дуже складною.

Много разів нещасливий пацієнт курується на цілком другу недугу, коли його правдиве недомогання є солітер. Підчас коли згадка про хроба є для многих предметом гумору, ви повинні поглянути на вихудле лице нещасної шістьлітньої дитини, в котрого тілі перебував хробак через кілька місяців. Хробак пожерає всі соки вашої поживи, котрі повинні перетворюватись в свіжу і богату кров. Певними ознаками хробака є відходячі частини того паразита, однак нехибними об'явами є, утрата апетиту з неоправданим лакімством, обложенний язик, згага, болі жолудка, хребта, відбиванне в горлі, часте спльованне, лихий смак, пертя в жолудку і внутренностях, нестравність, заворот і біль голови, худнєнне, жовта шкіра, утрата ваги, брак охоти до життя і праці, постійне лінєвство. Епілептичні напади є також звісні, що уступали, коли у-сунено сол'тера котрий доростає до довжини п'ятьдесять фітів. Солітер повзучи зі жолудка до віддихової рури, може удусити свою жертву. Ніколи не заплатите за багато за увільнення від того страшного паразита. Наколи увільнитеся від него, будете як ново народжена дитина. Радше заплатіть за добрий лік, як має платити ваша родина за ваш похорон. Дістаньте найліпший. Замовте повну дозу Laxtan сегодня за \$10.48, не відкладайте до завтра, бо може бути запізно. Що небудь робите, не купуйте дешевше наслідвань, успішний лік коштує гроші, а дешевий хиба спричинює вам шкоду. Laxtan продається виключно у Laxal Med. Co., 1037 Laxal Bldg., Box 963, Pittsburgh, Pa. Він вам також не пошкодить, навіть коли ви не маєте хробака. На обезпечєнне посилки належить долучити 25 центів окремо.

ТОВАРИСТВО ТЕХНІЧНОЇ ПОМОЧІ СРСР

ВИСЛАЛО В РАДЯНСЬКІ РЕСПУБЛІКИ

25 КОЛЄКТИВІВ, що з них 18 — сільсько-господарські. Комунам приділено радянські господарства (совхози)

НА УКРАЇНІ, в Кримі, на Кавказі і в центральній Росії. Вони привезли зі собою до 1. серпня, 1924, знарядів продукції, інвентаря і капіталу на суму

3,419,572 зол. карбованців. Між іншими знарядями продукції комуни привезли 48 тракторів. Комуни дістали для управи

20,015 ДЕСЯТИН землі, з чого 18,520 вже зорані і засіяні.

КРАЩИЙ УРОЖАЙ, два або три рази більше, чим у селян, мають комуни, бо управляють земля механічним способом.

ШКОЛИ І РОЗРИВКИ є нерозлучною частиною колективного життя. Представлення, концерти, лекції, політичні збори відбуваються при участі місцевого селянства.

СКОТАРСТВО, садівництво, годівля дробу, бжільництво розвиваються чимраз краще в комунах.

МАЙСТЕРНІ, МЛИНИ мається при кожній комуні. Ними послугуються не тільки комуни, але й дооколичне селянство.

ДОПОВНЮЮЧІ ГРУПИ виїзджають в комуни кожного місяця. Організуються нові промислові і сільсько-господарські колективи.

КОГО ПРИИМАЮТЬ В КОМУНУ? В комуну приймаються тільки свідомі трудові елементи, готові віддати всі свої сили і знання для добра робітничо-селянської країни, і які не бояться тяжких економічних відносин, що їх переживає ще СРСР.

ЯК ДІСТАТИ ІНФОРМАЦІЇ? За всіма інформаціями щодо вкладок, умовин та льюковання комун звертайтеся писменно або особисто до Центрального Бюра ТПІСРСР на адресу:

CENTRAL BUREAU STASR

ROOM 402,

799 BROADWAY,

NEW YORK, N. Y., U. S. A.

AY 46

.V 97

1925

